

ผีเสื้องับปีก

วาระพลเมือง "สงขลาพอเพียง"

4

• เรียบเรียงโดย •
ถนน ชุนเพ็ชร - ชาคริต โภชะเรือง

ผีเสื้องับปีก 4

วาระพลเมือง “สงขลาพอเพียง”

บรรณาธิการ : นพ.สุภัทร ฮาสุวรรณกิจ

เรียบเรียงโดย : ถนอม ชุนเพ็ชร, ชาคritt โภชะเรือง

กันยายน 2555

สนับสนุนโดย

กศน.ภาคใต้

คำนำ

วาระพลเมือง “สงขลาพอเพียง” เป็นหนึ่งในปรากฏการณ์สำคัญของประวัติศาสตร์ภาคพลเมืองในจังหวัดสงขลา ที่ 12 องค์กรภาคีที่มีทั้งภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรวิชาการ และภาคประชาสังคม ได้ร่วมกันขับเคลื่อนวาระพลเมือง “สงขลาพอเพียง” นี้อย่างพร้อมเพรียง ภายใต้บันทึกความร่วมมือ 12 องค์กร

การขับเคลื่อนวาระพลเมืองนั้น มีลักษณะสำคัญที่แตกต่างอย่างยิ่งจากการขับเคลื่อนงานของภาครัฐหรืองานของท้องถิ่น เพราะทั้งภาครัฐและท้องถิ่น ต่างก็มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย มีสายการบังคับบัญชา มีภารกิจของหน่วยงานที่คอยกำกับ และมีระบบงบประมาณที่มาสับสนุน แต่การขับเคลื่อนวาระพลเมืองนั้นต้องการการประสานความร่วมมือจากทุกภาคส่วน นำจุดแข็งของแต่ละภาคส่วนมาผสานให้เกิดประโยชน์ต่อการขับเคลื่อนงานให้มากที่สุด เรื่องดีๆ หลายเรื่องในประเทศไทยไม่มีเจ้าภาพ เพราะไม่รู้ว่าหน่วยงานใดจะเป็นผู้รับผิดชอบ แต่พลเมืองหรือประชาชนต้องรับทั้งผิรับทั้งชอบในทุกเรื่อง เพราะทุกเรื่องล้วนมีผลกระทบไม่ว่าในทางบวกหรือทางลบกับประชาชน ดังนั้นศาสตร์และศิลป์ที่สำคัญยิ่งของวาระพลเมืองคือ การเชื่อมประสานทุกภาคส่วนและเปิดพื้นที่ให้แต่ละองค์กรสามารถนำพลังสร้างสรรค์ตามความถนัดขององค์กรนั้นมาสนับสนุนการขับเคลื่อนสังคม

ระบบต่างๆ ในสังคมทุกวันนี้แยกส่วนกันทำงานแทบจะไม่มีใครดูและเห็นภาพรวมได้ทั้งหมด การแบ่งแยกหน้าที่นั้นเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในระบบสายพานการผลิต เมื่อบริษัทรถยนต์ฟอร์ดแห่งประเทศสหรัฐอเมริกาต้องการขยายกำลังการผลิต จึงเปลี่ยนวิธีการผลิตจากเดิมที่หนึ่งทีมผลิตรถหนึ่งคัน เมื่อเสร็จก็เริ่มคันต่อไปมาเป็นการผลิตตามสายพานคือ หนึ่งคนทำหน้าที่เพียงอย่างเดียวคนชั้นน้อต ล้อหลังจะไม่มีหน้าที่ชั้นน้อตล้อหน้า จะทำหน้าที่เพียงชั้นน้อตล้อหลังหน้าที่เดียวทุกวันจนชำนาญ เพิ่มความเร็วเพิ่มความแม่นยำ ทำให้บริษัทฟอร์ดสามารถผลิตรถยนต์ได้มากขึ้นหลายสิบเท่าโดยไม่ต้องเพิ่มคน แนวคิดแบบแยกส่วนเช่นนี้ได้กลายเป็นคาถาสำเร็จของโลกยุคใหม่เรียกว่า ลัทธิฟอร์ดนิยม (fordism)

แนวความคิดการจัดการแบบแยกส่วนแบ่งหน้าที่กันทำนี้ได้ลามขยายตัวถึงทุกวงการ รวมทั้งวงการสุขภาพที่เดิมมองสุขภาพเป็นองค์รวมเชื่อมโยงมาเป็นสุขภาพแยกส่วน เกิดเป็นแพทย์เฉพาะทาง แยกการรักษาโรคออกจากการสร้างเสริมสุขภาพ แบ่งแยกการรักษาเป็นอวัยวะ แบ่งแยกกายและจิตวิญญาณออกจากกัน แยกมนุษย์ออกจากธรรมชาติ แยกส่วนองค์กรสุขภาพออกจากสิ่งแวดล้อมออกจากเศรษฐกิจสังคม

ปัญหาที่ยากๆ แก้ไม่ได้ด้วยการคิดการมองและการทำแบบแยกส่วน วาระพลเมืองสงขลาพอเพียงจึงเกิดขึ้นมาเพื่อบูรณาการให้เกิดการเชื่อมประสานของหลายองค์กรในการขับเคลื่อนเรื่องยากๆ ที่ทำเฉพาะองค์กรไม่ได้ และได้มีการวางยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนไว้ 4 ยุทธศาสตร์ แต่การสื่อสารสาระและความสำเร็จออก

สู่สาธารณะนั้น ทางกองบรรณาธิการได้เลือกมาสื่อสารด้วย ตัวอย่างกรณีศึกษาของความสำเร็จในบางเรื่องบางประเด็นบางชุมชน หรือบางองค์กร เรื่องราวส่วนใหญ่ความสำเร็จเหล่านี้ปัจจัยหลักอยู่ที่การตกผลึกและทำจริงของพื้นที่หรือชุมชนนั้นๆ อย่างจริงจัง วาระพลเมืองสงขลาพอเพียงทำหน้าที่เพียงการเชื่อมประสานและหนุนเสริมให้ทุนทางสังคมที่มีอยู่แล้ว ได้มีการต่อยอดรูปธรรมให้ชัดเจนขึ้นเป็นสำคัญ เรื่องเล่าในแต่ละยุคศาสตร์จึงเป็นภาพสะท้อนของความสำเร็จในบางมุม แต่แน่นอนว่าพื้นที่และประเด็นที่ยังต้องการการจัดการและยกระดับนั้นยังมีอีกมาก บทเรียนที่ผีเสื้อขยับปีกเล่ม 4 นี้นำมาเสนอ คงจะสามารถทำให้พลเมืองผู้มีจิตใฝ่รักชาติบ้านเมือง แสวงหาหนทางในการสร้างสังคมที่ดีกว่า ลดความเหลื่อมล้ำในระบบ ให้ความสำคัญกับการเติมเต็มศักยภาพ ในการจัดตนเองของภาคประชาสังคม ได้เห็นตัวอย่างดีๆ และนำไปขยายผลต่อไป

ความสำเร็จของวาระพลเมืองสงขลาพอเพียงนี้ แม้จะยังเป็นเพียงหน่ออ่อนของดอกไม้ที่เบ่งบานในทุ่งกว้าง แต่ก็คือความสำเร็จของพลเมืองที่กระจัดกระจายในหลายพื้นที่หลายองค์กร หลายปัจเจกบุคคลที่ได้ร่วมกันสร้างสรรค์สิ่งดีงามในท่ามกลางระบบงานแบบแยกส่วนที่ยังสยายปีกกว้างขวางซึ่มลึกในระดับวัฒนธรรมในเกือบทุกองค์กร

ในโอกาสนี้ต้องขอขอบพระคุณองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา ที่ได้สนับสนุนเงินงบประมาณอย่างต่อเนื่อง ในการ

ขับเคลื่อนวาระพลเมืองในครั้งนี้ นับเป็นมิติที่ยั่งยืนของการขับเคลื่อนขับเคลื่อนงานในระดับจังหวัดของภาคพลเมืองที่ทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามาสนับสนุนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

วาระพลเมืองสงขลาพอเพียง ได้ขับเคลื่อนต่อเนื่องมาเป็นเวลา 3 ปี เป็นรูปธรรมตัวอย่างแห่งความหวังของการขับเคลื่อนสังคมโดยมีภาคประชาสังคมเป็นศูนย์กลาง เพื่อก้าวสู่สังคมที่มีรากแห่งปัญญา มีความร่วมมือเพื่อแก้ปัญหาซับซ้อนโดยไม่แยกคิดแยกทำ ปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์จากการแบ่งงานกันทำ ชั้นน้อตกันคนละตัว มาร่วมออกแบบร่วมสร้างร่วมทำร่วมแก้ปัญหาในการประกอบรดทั้งคัน ประกอบสังคมทั้งสังคม

สรรพสิ่งล้วนเปลี่ยนแปลง กระบวนทัศน์แบบแยกส่วนก็กำลังจะหมุนตัวกลับลดน้อยถอยลง เพื่อเปิดพื้นที่ให้มาสู่กระบวนทัศน์แบบองค์รวมมากขึ้น วาระพลเมืองสงขลาพอเพียงกำลังทำหน้าที่ในการเป็นพื้นที่ของการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์เพื่อการมองและปฏิบัติการอย่างเป็นองค์รวม แม้จะเป็นภารกิจอันยาวนาน ○

สารบัญ

บันทึกความร่วมมือ 12 องค์กร	8
กรอบแนวคิด	20
ยุทธศาสตร์การสร้างค่านิยมร่วม	29
○ ดวงดาว รัตนะ : อาชีพไร้พิษชีวิตพอเพียง	30
○ ชัย เหล่าสิงห์ : ทำแบบวัด-ตามอย่างพระคำตบสุมภาวะเขาดกน้ำ	36
○ บุพเพต์ในงานศพ เกียรติแห่งความพอเพียง	44
ยุทธศาสตร์การสร้างชุมชนเข้มแข็ง	57
○ บ้านโคกเมือง : ฟังตนเองที่พร้อมช่วยคนอื่น	58
○ บ้านควนซี้แรด : ความลำบากเคี้ยวชุมชนฟังตนเอง	70
○ บ้านล่องมุด : ปมเด่นของหมู่บ้านเล็กๆ	82
○ ชาวนาโคกคราม : บนวิกฤติ “คนระโนดไม่กินข้าวระโนด”	94
○ มาตรฐานกองทุนสุขภาพ มาตรฐานการเมืองท้องถิ่น	106
○ จุดเปลี่ยน รพ.สต. ก้าวเดินพร้อมชุมชน	118
○ สภาองค์กรชุมชน : ภูมิคุ้มกันชาวบ้าน	130

ยุทธศาสตร์การพัฒนาคคนและสร้างความรู้	141
○ ร้อยแหล่งเรียนรู้	142
○ สหกรณ์การเกษตรนาหม่อม หยั่งรากลี้กวัฒนธรรมาการอม	164
○ เว็บไซต์ช่วยเหลือคนพิการ นาหม่อมนำร่องระบบจัดการข้อมูล	174
ยุทธศาสตร์การพัฒนานโยบายสาธารณะ	187
○ การจัดการภัยพิบัติในจังหวัดสงขลา	188
○ ธรรมนูญลุ่มน้ำภูมิ : ร่วมพิทักษ์ฐานทรัพยากร	212
○ ธรรมนูญกองทุนกลางตำบลพิจิตร วิทยุเพื่อสวัสดิการสังคม	216
○ บุรณาการ-สร้างต้นแบบ คำตอบครอบครัวยั่งยืนที่ชิงโค	230
○ การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับผู้พิการ :	240
ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์	
○ การท่องเที่ยวตามวิถีโหนด นา เล : ไบหน้าของวัฒนธรรมท้องถิ่น	244
○ 29 กุมภาพันธ์ 2555 : วาระพลเมือง “สงขลาพอเพียง”	254

บันทึกความร่วมมือ 12 องค์กร

การขับเคลื่อน “วาระพลเมือง เฉลิมพระเกียรติ

จังหวัดสงขลา : สงขลาพอเพียง”

ที่ไปที่มา สงขลาพอเพียง

จังหวัดสงขลาเป็นจังหวัดที่มีการทำงานเพื่อการสร้างสุขภาวะของประชาชนในจังหวัดอย่างมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายมาอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับจังหวัดสงขลามีทุนทางสังคมที่มีศักยภาพที่หนุนเสริมการพัฒนาจังหวัดได้อย่างยั่งยืน โดยมีการดำเนินงานการพัฒนาด้วยกระบวนมีส่วนร่วมเชิงเครือข่ายทั้ง 4 ภาคส่วน คือทั้งในส่วน ของภาคราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น วิชาการ และภาค ประชาสังคม

จังหวัดสงขลาในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา มีทุนทางสังคมที่สำคัญ ซึ่งเป็นความหวังของสังคมสงขลาในการบูรณาการการพัฒนาหลาย ประการ ทุนทางสังคมที่สำคัญได้แก่

1. จังหวัดสงขลาได้ให้ความสำคัญในการขับเคลื่อนกระบวน ภาคประชาสังคมอย่างต่อเนื่องตั้งแต่สมัยท่านผู้ว่าราชการจังหวัด นายสมพร ใช้บางยาง ซึ่งเริ่มในปี 2549 จนถึงปัจจุบัน ในนามเวที เครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียง โดยพบกันทุกวันที 15 ของเดือนมาอย่าง ต่อเนื่องทุกเดือนจนถึงทุกวันนี้โดยเป็นเวทีเชื่อมประสานทุกภาคส่วน

ให้เข้ามาแลกเปลี่ยนและบูรณาการงานพัฒนาเข้าด้วยกัน และได้ นำมาสู่การตั้งเป้าหมายในการน้อมนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นหลักดำเนินวิถีชีวิตของคนสงขลา

2. องค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา (อบจ.สงขลา) เป็น องค์การที่มีวิสัยทัศน์ในการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคประชา สังคม โดยมีการสนับสนุนงบประมาณกับภาคประชาสังคมที่มีความ เป็นนิติบุคคลมาอย่างต่อเนื่อง ส่งผลต่อการสร้างความเข้มแข็งแก่ องค์กร ภาคประชาสังคมอย่างชัดเจน และองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น ทั้งระดับเทศบาลและระดับตำบลในหลายพื้นที่ ก็มีส่วนร่วม ในการสนับสนุนภาคประชาสังคมในพื้นที่อย่างต่อเนื่องเช่นเดียวกัน

3. กระทรวงสาธารณสุขมีนโยบายที่ชัดเจนในการส่งเสริม สุขภาพในระดับพื้นฐาน โดยเน้นการพัฒนากระบวนการปฎิรูปผ่านนโยบายการพัฒนายกระดับสถานอนามัยเป็นศูนย์สุขภาพชุมชน และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลตามลำดับ โดยมีเป้าหมาย ในการพัฒนาโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในปี 2553 จำนวน 69 แห่ง และในปี 2554 อีก 106 แห่ง รวมเป้าหมายทั้ง 2 ปี 175 แห่ง หรือครบทั้ง 100 เปอร์เซนต์ของสถานอนามัยในจังหวัด สงขลา ซึ่งยังต้องการความร่วมมือจากชุมชนและองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นในการร่วมพัฒนาอีกพอสมควร

4. สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติเขต 12 สงขลา ได้รณรงค์ให้เกิดกองทุนสุขภาพตำบล ซึ่งจะได้รับการจัดสรรบ- ปรมาณร่วมระหว่างสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.)

และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยในปีงบประมาณ 2554 นี้ สามารถตั้งกองทุนสุขภาพตำบลแล้วทั้งสิ้น 121 กองทุน คิดเป็นร้อยละ 86.43 ของเป้าหมาย กองทุนสุขภาพตำบลมุ่งเน้นให้เกิดการดำเนินการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นอกจากความคาดหวังที่จะให้เกิดกองทุนสุขภาพตำบลให้ครบทุกพื้นที่แล้ว ยังมุ่งหวังการสร้างกระบวนการทำแผนสุขภาพเชิงคุณภาพของแผนการใช้งบประมาณจากเงินกองทุนฯ เพื่อการส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันโรคและฟื้นฟูสภาพอย่างได้ผล

5. ภาคประชาชนมีกลไกสนับสนุนกระบวนการออมในพื้นที่ ทั้งกลุ่มัจจะออมทรัพย์ กลุ่มัจจะวันละบาท สหกรณ์ หรือองค์กรการเงินในระดับชุมชนอื่นๆ ซึ่งสามารถสร้างวัฒนธรรมการออมและหนุนช่วยเป็นสวัสดิการภาคประชาชนได้มากพอสมควร และยังมีโอกาสในการพัฒนาอีกมากพอสมควรโดยเฉพาะในมิติสุขภาพะและการส่งเสริมการให้เพื่อการพัฒนา

6. ภาคประชาสังคมได้มีกระบวนการขับเคลื่อนแผนสุขภาพจังหวัดสงขลามาดังแต่ปี 2547 ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา (อบจ.สงขลา) และได้เป็นหนึ่งในกระบวนการพัฒนาที่มีภาคประชาสังคมเป็นแกนนำในการขับเคลื่อนสังคมสงขลาสู่สุขภาพะ ผ่านเครือข่ายเชิงประเด็นและเครือข่ายระดับตำบล

7. เครือข่ายสภาองค์กรชุมชน เป็นอีกหนึ่งเครือข่ายผู้นำ ธรรมชาติของชุมชนที่มีการรวมตัวตามพระราชบัญญัติสภาองค์กร ชุมชน พ.ศ.2551 เป็นเสมือนคลังสมองและสภาที่ปรึกษาของชุมชน ที่ในอนาคตจะเติบโตขึ้นมาควบคู่กับสถาบันองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น และสถาบันกำนันผู้ใหญ่บ้านต่อไป

8. สถาบันการจัดการระบบสุขภาพภาคใต้ (สจรส.ม.อ.) เป็น สถาบันทางวิชาการที่มีบทบาทสำคัญร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการ สุขภาพแห่งชาติ (สช.) ในการผลักดันกระบวนการสมัชชาสุขภาพ มาใช้จริงในพื้นที่ และร่วมการขับเคลื่อนมิติสุขภาพไว้ในหลายรูปธรรม โดยเฉพาะด้านการสนับสนุนการบริหารจัดการและการสนับสนุน ทางวิชาการ

9. มูลนิธิชุมชนสงขลา (ม.ช.ส.) เป็นมูลนิธิที่ก่อตั้งในปี พ.ศ. 2551 เพื่อการเชื่อมประสานการพัฒนาจังหวัดจากทุกภาคส่วน ภายใต้อุทธศาสตร์ส่งเสริมการให้เพื่อสังคมและการร้อยดอกไม้หลากสี และมูลนิธิชุมชนสงขลาได้เข้ามาเป็นองค์กรผลักดันแนวคิด “สงขลา พอเพียง” โดยได้กำหนดยุทธศาสตร์ร่วม 4 ด้านได้แก่ การสร้างค่านิยมร่วม การสร้างชุมชนเข้มแข็ง การเรียนรู้และการพัฒนาคน และนโยบายสาธารณะ เพื่อหลอมรวมการทำงาน of เครือข่าย ทุกภาคส่วน

10. องค์กรสนับสนุนจากส่วนกลางอีกหลายองค์กร ได้แก่ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สำนักงาน

คณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) รวมทั้งสถาบันพัฒนาการศึกษาอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.ภาคใต้) เป็นต้น ได้เข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนกระบวนการพัฒนามาอย่างต่อเนื่อง

ดังนั้นเพื่อให้ทุนทางสังคมที่สำคัญทั้ง 10 ประการข้างต้น ได้ร่วมผลักดัน “วาระพลเมืองเฉลิมพระเกียรติจังหวัดสงขลา : สงขลาพอเพียง” ตามทิศทางการดำเนินงาน โดยเน้นใน 5 ยุทธศาสตร์อันได้แก่

1. ยุทธศาสตร์สร้างค่านิยมร่วม
2. ยุทธศาสตร์สร้างชุมชนเข้มแข็ง
3. ยุทธศาสตร์พัฒนาคนและสร้างความรู้
4. ยุทธศาสตร์ขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ
5. ยุทธศาสตร์สนับสนุนและการจัดการ

เพื่อให้ “วาระพลเมืองเฉลิมพระเกียรติจังหวัดสงขลา : สงขลาพอเพียง” ได้นำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดมรรคผล องค์กรภาคีหลัก 12 องค์กร ซึ่งประกอบด้วยภาคีทั้งภาครัฐ ภาคท้องถิ่น ภาควิชาการ ภาคประชาชน จึงได้ลงนามบันทึกความร่วมมือเพื่อการขับเคลื่อน “วาระพลเมืองเฉลิมพระเกียรติจังหวัดสงขลา : สงขลาพอเพียง” ร่วมกันให้จังหวัดสงขลา เป็นจังหวัดแห่งสุขภาวะและความพอเพียง

บันทึกความร่วมมือเพื่อการขับเคลื่อน

“วาระพลเมืองเฉลิมพระเกียรติจังหวัดสงขลา : สงขลาพอเพียง”

องค์กรภาคีทั้ง 12 องค์กรอันได้แก่

1. จังหวัดสงขลา
2. องค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา (อบจ. สงขลา)
3. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสงขลา (สสจ.สงขลา)
4. สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติเขต 12 สงขลา (สปสช.สงขลา)
5. สถาบันพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.ภาคใต้)
6. สถาบันการจัดการระบบสุขภาพภาคใต้ มหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์ (ศจรส.ม.อ.)
7. สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.)
8. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)
9. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
10. สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.)
11. มูลนิธิชุมชนสงขลา (ม.ช.ส.)
12. เครือข่ายองค์กรภาคพลเมืองจังหวัดสงขลา

จะให้การสนับสนุนกระบวนการขับเคลื่อน “วาระพลเมือง
เฉลิมพระเกียรติจังหวัดสงขลา : สงขลาพอเพียง” อย่างเต็มกำลัง
ผ่านยุทธศาสตร์ทั้ง 5 ยุทธศาสตร์ และรูปธรรมหลัก 11 ประการ
ดังนี้

ยุทธศาสตร์ค่านิยมร่วม

1. องค์กรภาคีทั้ง 12 องค์กรจะร่วมสร้างค่านิยมหลักของ
ประชาชนในจังหวัดสงขลาให้เป็นไปตามพระราชปณิธานสมเด็จพระ
พระบรมราชชนก “ขอให้เห็นประโยชน์ส่วนตนเป็นที่สอง ประโยชน์
ของเพื่อนมนุษย์เป็นที่หนึ่ง”

ยุทธศาสตร์ชุมชนเข้มแข็ง

2. องค์กรภาคีทั้ง 12 องค์กรจะร่วมผลักดันให้พื้นที่ระดับตำบล
หรือชุมชนในเขตเทศบาล ให้เป็นตำบล/ชุมชนสุขภาวะอย่างน้อย
40 ตำบล/ชุมชน

3. องค์กรภาคีทั้ง 12 องค์กรจะร่วมผลักดันนโยบายโรง
พยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ของกระทรวงสาธารณสุข
ให้เป็นจริง โดยจะร่วมสนับสนุนภาคประชาชนในพื้นที่ให้มีส่วนร่วม
ในการสร้างสุขภาวะของตนเอง ครอบครัวและชุมชน ควบคู่กับการ
สนับสนุนการพัฒนาโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.)
ให้เป็นสถานบริการที่มีศักยภาพในการเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างเสริม
สุขภาพในชุมชน

4. องค์กรภาคีทั้ง 12 องค์กรจะร่วมกันผลักดันให้เกิดกองทุนสุขภาพตำบลครบทุกพื้นที่ และให้กองทุนสุขภาพตำบลใช้กระบวนการมีส่วนร่วมสุขภาพและกระบวนการทำแผนที่ทางเดินยุทธศาสตร์ในการทำแผนสุขภาพอย่างมีส่วนร่วมเพื่อเป็นแผนหลักในการใช้งบประมาณจากกองทุนสุขภาพตำบล ให้เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนการสร้างสุขภาวะของประชาชนในพื้นที่ ทั้งในมิติการสนับสนุนแนวคิดสงขลาพอเพียง และกระบวนการสร้างสุขภาพทั้งการส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค และการฟื้นฟูสุขภาพ

ยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะและการเรียนรู้

5. องค์กรภาคีทั้ง 12 องค์กรจะร่วมกันผลักดันสนับสนุนให้เกิดแหล่งเรียนรู้ที่สนับสนุนแนวคิดความพอเพียงและการสร้างสุขภาวะ โดยเป็นรูปธรรมที่จับต้องได้ เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สามารถขยายแนวคิดแก่ผู้สนใจอย่างน้อย 100 แหล่งเรียนรู้

6. องค์กรภาคีทั้ง 12 องค์กรจะร่วมกันผลักดันกระบวนการขับเคลื่อนทุนทางสังคมในมิติทุนองค์กรการเงินของชุมชน จากการทำออมไปสู่อุปการสนับสนุนการสร้างสุขภาวะของสมาชิกในกลุ่มและส่งเสริมการให้เพื่อสังคม

7. องค์กรภาคีทั้ง 12 องค์กรจะร่วมกันผลักดันกลไกการดูแลผู้ด้อยโอกาสในสังคม ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มผู้พิการ กลุ่มผู้ป่วย กลุ่มเด็ก กลุ่มผู้สูงอายุ และกลุ่มคนยากไร้ที่ถูกทอดทิ้ง ผ่านช่องทางทั้งกลไกภาครัฐและภาคประชาสังคม ด้วยการประสานช่องทางที่มีให้เกิดการ

บูรณาการงานร่วมกัน เช่น การบูรณาการกองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์กับระบบงานดูแลผู้พิการของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นต้น เพื่อให้ได้รับการดูแลให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ภายใต้แนวคิดสังคมไม่ทอดทิ้งกัน

ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ

8. องค์กรภาคีทั้ง 12 องค์กรจะร่วมผลักดันมติสมัชชาสุขภาพจังหวัดสงขลาปี 2553 ให้เป็นจริง เพื่อการร่วมผลักดันให้เป็นนโยบายสาธารณะเพื่อสภาวะในจังหวัดสงขลาโดยใช้กลไกสามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา (การสร้างฐานความรู้ การรณรงค์สร้างกระแส การเชื่อมสู่นโยบายสาธารณะ) ในการขับเคลื่อนมติสมัชชาสุขภาพจังหวัดสงขลาให้เป็นจริง

9. องค์กรภาคีทั้ง 12 องค์กรจะร่วมกันผลักดันให้จังหวัดสงขลามีพื้นที่อุทยานสุขภาพ อย่างน้อย 2 พื้นที่ โดยเฉพาะในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลนครสงขลา เพื่อเป็นศูนย์กลางในการกระจายผลิตภัณฑ์สุขภาพ โดยเฉพาะอาหารสุขภาพ เพื่อส่งเสริมการปรับเปลี่ยนวิถีการกินการอยู่ให้ยึดสุขภาพเป็นตัวตั้ง อันจะเป็นกระบวนการสำคัญในการส่งเสริมการผลิตของเกษตรกร การตรวจรับรองคุณภาพ การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ การขนส่งและการกระจายผลผลิต การจัดการด้านการตลาด รวมทั้งรูปแบบการบริหารจัดการในลักษณะสหกรณ์ และการสร้างกระแสสังคมที่มีสุขภาพเป็นตัวตั้งอย่างต่อเนื่อง

10. องค์กรภาคีทั้ง 12 องค์กรจะร่วมขับเคลื่อนเพื่ออนุรักษ์พื้นที่ยุทธศาสตร์สำคัญด้านสิ่งแวดล้อมของจังหวัดสงขลา อย่างน้อย 3 พื้นที่ อันได้แก่ การอนุรักษ์คลองอู่ตะเภาให้เป็นสายน้ำที่สะอาด การอนุรักษ์ธรรมชาติเขาคอหงส์ และการอนุรักษ์ทะเลสาบสงขลา

ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนและบริหารจัดการกลาง

11. จะตั้งกลไกการขับเคลื่อนให้สอดคล้องตามบันทึกข้อตกลงทั้ง 10 ข้อข้างต้น ให้เกิดผลปฏิบัติอย่างแท้จริง โดยมีสำนักงานจังหวัดสงขลา ท้องถิ่นจังหวัดสงขลา สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสงขลา สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติเขต 12 สงขลา และมูลนิธิชุมชนสงขลา เป็นแกนกลางในการบริหารจัดการความร่วมมือขององค์กรภาคี ทั้ง 12 องค์กรนี้ในระยะยาว

เพื่อให้ข้อตกลงรวมทั้ง 11 ประการได้ถูกนำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดมรรคผล องค์กรภาคีทั้ง 12 องค์กร ซึ่งประกอบด้วยภาคีหลักทั้งภาครัฐ ภาคท้องถิ่น ภาควิชาการ ภาคประชาชน และเป็นภาคีทั้งองค์กรในระดับจังหวัดและองค์กรจากส่วนกลาง จึงได้ลงนามร่วมกันว่าจะร่วมกันผลักดันให้จังหวัดสงขลาเป็นจังหวัดสุขภาวะด้วยการขับเคลื่อน “วาระพลเมืองเฉลิมพระเกียรติจังหวัดสงขลา : สงขลาพอเพียง” และสร้างรูปธรรมการดำเนินงานข้อตกลงทั้ง 11 ประการเพื่อให้บรรลุจุดหมาย

ทั้ง 12 องค์การจึงลงนามไว้ ณ วันที่ 13 ตุลาคม 2553
ณ ศูนย์ประชุมนานาชาติฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ในงานตลาดนัดคนรักสุขภาพจังหวัดสงขลา (songkhla health fair)
ครั้งที่ 1

(นายเสรี ศรีหะไตร)
รองผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา
ปฏิบัติราชการแทนผู้ว่าราชการ
จังหวัดสงขลา

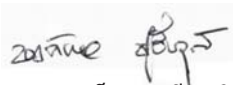
(นายยุทธพงศ์ มุณีสทธิ)
รองนายกองค์การบริหาร
ส่วนจังหวัดสงขลา

(นางกรรณิการ์ บรรเทึงจิตร)
รองผู้อำนวยการ
สำนักงานคณะกรรมการ
สุขภาพแห่งชาติ (สช.)

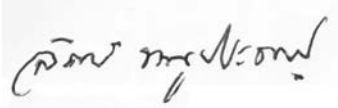
(นางสาวดวงพร เฮงบุญพันธ์)
ผู้อำนวยการสำนัก 3
สำนักงานกองทุนสนับสนุน
การสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

(ผศ.ดร.พงศ์เทพ สุธีรวุฒิ)
ผู้อำนวยการ
สถาบันการจัดการระบบ
สุขภาพภาคใต้ (สจร.ส.ม.อ.)

(นายวรเสฐฐ์ ชูแก้ว)
ผู้ช่วยผู้จัดการ
สำนักงานปฏิบัติการภาคใต้
สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.)

(นายลัญจ์ หนูประดิษฐ์)
เครือข่ายองค์กรภาคพลเมือง
จังหวัดสงขลา

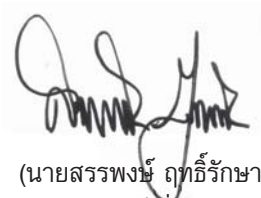
(นายชิต สง่ากุลพงศ์)
ประธานมูลนิธิชุมชนสงขลา
(ม.ช.ส.)

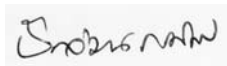
(นายบรรเจต นะแสง)
สำนักงานกองทุนสนับสนุน
การวิจัย (สกว.)
ภายใต้โครงการความร่วมมือ
เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน
พัฒนาสังคมและสุขภาวะ

(นายอรรณู คงนวลใย)
ผู้อำนวยการ
สถาบันพัฒนาการศึกษา
นอกระบบและการศึกษา
ตามอัธยาศัย (กศน.ภาคใต้)

(นายสรรพงษ์ ฤทธิ์รักษา)
นายแพทย์เชี่ยวชาญ
ปฏิบัติราชการแทนนายแพทย์
สาธารณสุขจังหวัดสงขลา
(สสจ.สงขลา)

นายแพทย์ธีรวัฒน์ กรศิลป์
ผู้อำนวยการ
สำนักงานหลักประกันสุขภาพ
แห่งชาติเขต 12 สงขลา
(สปสข.สงขลา)

กรอบแนวคิด

“วาระพลเมืองเฉลิมพระเกียรติจังหวัดสงขลา :
สงขลาพอเพียง”

เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติ ในวโรกาสครบรอบพระชนมายุ 84 พรรษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จังหวัดสงขลา จึงเห็นร่วมกันกับภาคีทุกภาคส่วน ที่จะขับเคลื่อนการดำเนินงาน สร้างสุขภาวะภายในจังหวัดสงขลาให้มีจุดหมายร่วมที่สะท้อนให้เห็นถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทุกพื้นที่ และในทุกภาคส่วน ร่วมผลักดัน “วาระพลเมืองเฉลิมพระเกียรติจังหวัดสงขลา : สงขลาพอเพียง”

โดยมีเป้าหมายสูงสุด ก็คือ การทำให้คนพอเพียง และชุมชนพอเพียง สอดคล้องตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สุขภาวะองค์รวม ซึ่งเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์

ความพอเพียงหมายถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อ

ผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน
ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรู้ความรอบคอบและความระมัดระวัง
อย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนิน
การทุกขั้นตอน

และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคน
ในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุก
ระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริตและให้มีความรอบรู้
ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา
และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการยอมรับการเปลี่ยน
แปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งทางด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม
และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี¹

แนวทางสู่การสร้างสงขลาพอเพียง 2554-2557

○ คนและชุมชนพอประมาณ

การบรรลุสู่เป้าหมายดังกล่าวดำเนินการโดยใช้ยุทธศาสตร์
หลักดำเนินการ ได้แก่ การสร้างค่านิยมร่วม โดยมุ่งเน้นความสำเร็จ
ในด้านต่างๆ ดังนี้

¹ พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

1. คนสงขลามีผู้นำที่ดี ร่วมมือกันยกย่องต้นแบบผู้นำแห่งการทำความดี ที่สอดคล้องกับภาวะหรือคุณลักษณะผู้นำที่ต้องการ กล่าวคือต้องมีความเสียสละ เห็นแก่เรื่องส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว มีคุณธรรม จริยธรรม หรือเป็นผู้นำทางความคิด นำในการปฏิบัติ เก่ง ดี มีสุข (เช่น มีสัมมาอาชีพ/สุขภาพดี) หรือเป็นผู้นำทางปัญญา มีหลายระดับ สามารถเป็นแบบอย่างของชีวิตทุกด้าน 7 ด้านได้แก่ ด้านจิตวิญญาณ ด้านจิตใจ ด้านร่างกาย ด้านสังคม ด้านการเงิน ด้านครอบครัว และด้านชีวิตสมรส อีกทั้งควรเป็นคนถ่อมใจฟังคนอื่น รับใช้คนอื่น หรือมีความสอดคล้องกับอุดมการณ์สืบสานพระราชปณิธานสมเด็จพระบิดา

“ขอให้ถือประโยชน์ส่วนตน เป็นที่สอง
ประโยชน์ของเพื่อนมนุษย์ เป็นกิจที่หนึ่ง”

และแนวคิดของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ “เกิดมาเพื่อตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน”

2. คนสงขลามีความรักชาติ โดยคำนึงถึงองค์ประกอบความเป็นชาติ กล่าวคือต้องมีดินแดน มีประชาชน (พลเมืองกลุ่มต่างๆ โดยเฉพาะ เด็ก สตรี ผู้พิการ ผู้สูงอายุ มีบทบาทในการพัฒนา) มีผู้นำ(ในที่นี้หมายรวมถึงแต่รัฐบาลไปถึงความเป็นพ่อหรือครอบครัวที่สามารถเป็นแบบอย่าง) มีกฎกติการ่วม มีวัฒนธรรมร่วมที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัด เช่น

อาหาร : “ไข่ครอบ/บ.หัวเขา” “ข้าวมันแกงไก่/บ.บน บ่อย่าง”
“ขนมมอซี” “ขนมผีตายหาวก” “เหนียวหละหวะ/สทิงพระ”
“ข้าวหลามซั๊กพุด บ.ควนเสมีด” “ขนมดู” “ไก่ทอด เทพา” “ข้าวมันไก่
ทุ่งลุง” “ข้าวสตู บ่อย่าง”, เต้าหู้ยี้เสวย, แมงพลับยัดไส้ โชนบก,
ขนมค้างคาว/ขนมหวั๊ก, ขนมกรอก, ขนมคอบเปิด สิงหนคร,
ลูกโตนดน้ำกะทิ

ภาษา : “สะกอม/จะนะ”

อาคารที่อยู่อาศัย : “เรือนไทยเกาะยอ”

วิถีวัฒนธรรม : “แต่งงานนางไม้ บ.มะม่วงห่ม” “เพลงเรือ
แหลมโพธิ์” “ขันหมากปฐม”

พันธุ์ไม้ : กระดังงาสงขลา ม่วงสงขลา (รองเท้านารี)

ตัวตลกหนังตะลุง : เท่ง คูซุด, หนูน้อย บ่อย่าง, โถ บ่อย่าง,
ทองช้าง สะบ้าย้อย, สะหม้อ สะกอม, สีแก้ว บ้านรัตปุ่น

เหล่า : เหล่าเครียะ

จอบ : น้ำน้อย

กระเบื้องสงขลา (มุงหลังคา/ปูพื้น) : ทำนางหอม สทิงหม้อ
เกาะยอ

ผลไม้ : ส้มจุก จะนะ, สะตอ เกาะใหญ่, ส้มจุก คูเต่า, จำปาตะ
เกาะยอ, สวา เกาะยอ, ส้มโอ ควนลัง, มะม่วง นาทับ

3. คนสงขลาพออยู่ พอกิน พึ่งตนเองได้ กล่าวคือ เราต้องพึ่งตนเองได้ทางปัญญา ทางความคิด และการกระทำ วัตถุประสงค์จากการแสดงออก โดยมุ่งเน้นกิจกรรมปฏิบัติได้ในวิถีชีวิตประจำวัน เช่น มีความขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ อดทน ซื่อแต่น้อย ทำใช้เองให้มาก ลด ละ เลิก ค่านิยมที่ไม่ดี เช่น หน้าใหญ่ใจเตี้ย การจัดงานบุญ/งานแต่ง/งานศพที่ฟุ่มเฟือยสิ้นเปลืองเงินทอง ไม่ดีต่อสุขภาพ ร่วมสร้างผู้นำต้นแบบ เน้นอยู่ร่วมกัน ให้รู้คุณค่าฐานทรัพยากรที่เป็นต้นทุนทางสังคม รวมไปถึงการสร้างการพัฒนาต้นแบบทั้งเชิงพื้นที่ในระดับหมู่บ้าน เช่น หมู่บ้านในฝัน ระดับตำบล ได้แก่ ตำบลสุขภาวะ หรือตำบลจัดการตนเองเน้นแนวทางพื้นที่จัดการตนเอง บนฐานหลักคิด รู้ คิด ทำ และเกิดผลพอเพียง

แนวทางขับเคลื่อน ร่วมสร้างค่านิยม ได้แก่ การจัดเลี้ยงแบบบริการตนเองในงานศพ งานพิธีต่างๆ ลดความฟุ่มเฟือย ประหยัดได้ทานอาหารสะอาด ปลอดภัย ส่งผลดีต่อสุขภาพ

4. คนสงขลามีคุณธรรมประจำใจ โดยยึดคำสอนทางศาสนา ทั้งศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์และศาสนาอิสลาม อาทิ วิถีมุสลิม มุ่งเน้น “ตักวา” (ความเคารพยำเกรงพระเจ้า) วิถีพุทธ มุ่งเน้นการทำดีละชั่วกัลลวบาป และวิถีคริสต์ รักพระเจ้า รักเพื่อนบ้านเหมือนรักตนเอง

○ คนและชุมชนมีเหตุผล

การบรรลุสู่เป้าหมายดังกล่าวดำเนินการโดยใช้ยุทธศาสตร์หลักดำเนินการ ได้แก่ การพัฒนาคนและสร้างความรู้ การขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะและการสร้างชุมชนเข้มแข็ง โดยมุ่งเน้นความสำเร็จในด้านต่างๆ ดังนี้

1. คนสงขลาพร้อมเรียนรู้ มีการต่อยอดความรู้ ได้แก่ การต่อยอดพื้นที่ต้นแบบ เช่น พื้นที่ตำบลสุขภาวะ (ตำบลท่าข้าม ตำบลปริก ตำบลควนรู ฯลฯ) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทั้งขององค์กรและเครือข่ายเชิงประเด็น (เกษตร สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม เด็ก ผู้พิการ ศูนย์พัฒนาครอบครัว ผู้สูงอายุ สวัสดิการชุมชน สภากองค์กรชุมชน สถานีอนามัย ฯลฯ) กองทุนสุขภาพตำบล พัฒนาชุมชน สภากองค์กรชุมชน เป็นต้น การผลิตสื่อของเศรษฐกิจพอเพียง/สงขลาพอเพียง การต่อยอดความรู้เชิงประเด็น/บุคคล และสร้างความรู้ในระดับพื้นที่

2. คนสงขลารู้จักตนเอง รู้จักเรียนรู้รากเหง้า เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น นำภูมิปัญญามาใช้ให้สอดคล้องกับวิถีแห่งยุคสมัย เช่น การนำภูมิปัญญาตามวิถีโหนด นา เล คาบสมุทรสทิงพระมาปรับใช้ในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การที่ภาคีคนรักสงขลาร่วมพัฒนาและฟื้นฟูย่านเมืองเก่า การส่งเสริมอัตลักษณ์ร่วมของคนสงขลา

3. คนสงขลา รู้จักปัญหาและทรัพยากร รู้จักปัญหาของชุมชน ในด้านต่างๆ เช่น หนี้สิน รู้ค่าใช้จ่ายของชุมชน รู้ปัญหาสุขภาพที่สำคัญ รู้ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม มีข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับทุนทางสังคมในด้านต่างๆ นำมาสู่การสร้างความรู้ในการป้องกัน รักษา และฟื้นฟูดูแล มีการใช้ความรู้ประกอบการผลักดันนโยบายสาธารณะในด้านต่างๆ ร่วมกับองค์กรภาคประชาชน

4. คนสงขลา มีแผนสุขภาพชุมชน โดยเริ่มต้นตั้งแต่ฐานราก แต่ละชุมชนมีแผนชุมชน หรือแผนสุขภาพชุมชน มีการจัดทำแผนสุขภาพเชิงประเด็น ครอบคลุมสภาพปัญหาและทุนทางสังคมที่มีการทำแผนที่ดี ใช้ความรู้ในการทำแผน มีการวางแผนในลักษณะที่เป็นยุทธศาสตร์ มีแผนงาน/โครงการ ตัวชี้วัดที่เป็นรูปธรรม สามารถปฏิบัติได้ มีการบูรณาการแผนงานของแต่ละองค์กรอย่างมีเอกภาพ และมีเป้าหมายการพึ่งตนเองให้ได้หนึ่งในสี่ของแผนงาน และนำมาสู่การร่วมกำหนดนโยบายการพัฒนา จัดทำแผนพัฒนาจังหวัดอย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

○ คนและชุมชนมีภูมิคุ้มกัน

การบรรลุสู่เป้าหมายดังกล่าวดำเนินการโดยใช้ยุทธศาสตร์หลักดำเนินการ ได้แก่ การพัฒนาระบบสนับสนุน และการสร้างชุมชนเข้มแข็ง โดยมุ่งเน้นความสำเร็จในด้านต่างๆ ดังนี้

1. *คนสงขลามีระบบการบริหารจัดการที่ดี* ชุมชนมีกลไกที่มาจากการประสานพลังการทำงานของคณะผู้นำ มีการบริหารจัดการที่ดี โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ ระดับองค์กรสามารถบูรณาการทำงาน ไม่คิดแยกส่วน ต่างคนต่างทำ รวมไปถึงการมีระบบสนับสนุนที่ดี เช่น ระบบฐานข้อมูล ระบบการสื่อสารสาธารณะ ระบบการติดตาม ประเมินผล

2. *คนสงขลามีระบบการผลิต การแปรรูป การตลาด* มีการวิเคราะห์รายได้รายจ่าย นำมาสู่การพัฒนาระบบการผลิต ระบบการตลาด ดำเนินการด้านปัจจัยพื้นฐานการกินอยู่ในชีวิต มีการผลิตอาหารที่เอื้อต่อสุขภาพ มีการลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน รวมกลุ่มการผลิต มีการสร้างแบรนด์และมาตรฐานร่วม มีการทำวิสาหกิจชุมชน มีเครือข่ายเชื่อมโยงระดับจังหวัด

3. *คนสงขลามีระบบทุน* มีการออมอย่างกว้างขวาง มีกองทุนเพื่อสวัสดิการในด้านต่างๆ ครอบคลุมประชาชนที่ด้อยโอกาส เช่น กองทุนสำหรับผู้สูงอายุ คนพิการ มีกองทุนสุขภาพตำบล มีกองทุน

ช่วยเหลือในขณะเกิดอุบัติเหตุ มีกองทุนกลางเพื่อการพัฒนาระดับหมู่บ้าน ตำบล และจังหวัด และมีระบบการช่วยเหลือเกื้อกูลกันของคนในชุมชน

4. คนสงขลามีระบบทรัพยากร สิ่งแวดล้อม และพลังงาน มีการจัดทำระเบียบกติกาชุมชนเพื่อพิทักษ์รักษาทรัพยากร เช่น กรณีการสร้างธรรมณูญลุ่มน้ำภูมิ การต่อต้านการระเบิดเขาคูหา มีการรวมกลุ่มกันพิทักษ์ป่า พิทักษ์ฐานทรัพยากร การรักษา ฝัาระวัง และดูแลป่าของกลุ่มประชาคมอนุรักษ์ป่าผาดำหรือกลุ่มอนุรักษ์เขาคอหงส์ มีการลดละเลิกการใช้สารเคมีในการเกษตร มีส่วนร่วมในการจัดการขยะ การจัดการภัยพิบัติต่างๆ มีการพัฒนาพลังงานทางเลือกในรูปแบบต่างๆ

5. คนสงขลามีระบบสุขภาพ โดยยึดหลัก “สร้างนำซ่อม” มีการส่งเสริมการออกกำลังกาย ส่งเสริมการกินอาหารพื้นบ้านอาหารเพื่อสุขภาพ มีการเรียนรู้การกินอาหารเป็นยา ส่งเสริมการผลิตอาหารด้วยตัวเอง มีการพัฒนาระบบบริการสาธารณสุข มีอาสาสมัครที่ดีมีความรู้ในด้านการดูแลสุขภาพ

ดังตัวอย่างความร่วมมือไปสู่ความสำเร็จในแต่ละยุทธศาสตร์ต่อไป

ยุทธศาสตร์
การสร้างดัชนีรวม

1

ดวงดาว รัตนะ : อาชีพไร้พิษชีวิตพอเพียง

หลังประสบอุบัติเหตุจากผู้ขับขี่มาแล้วขับจนพิการตั้งแต่
ยังเรียนปริญญาตรีที่วิทยาลัยครูหมู่บ้านจอมบึง ราชบุรี ชีวิตของ
ดวงดาว รัตนะก็เปลี่ยนไป

วิกฤติกลับเป็นโอกาสสำหรับผู้เข้าใจชีวิตเสมอ ช่วงหนึ่ง
เธออ่านหนังสือธรรมะสายสันตโตโคกสอนใช้ชีวิตแบบเรียบง่าย
กับปรัชญาในหลวงทรงสอนเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง เอนำสองส่วน
มาประกอบในการดำเนินชีวิต

ยิ่งมารู้จักอาจารย์ภาณุ พิทักษ์เผ่า แห่งศูนย์เรียนรู้คุณธรรม
เศรษฐกิจพอเพียง เธอมาร่วมงานกับศูนย์ฯ โดยรับเป็นวิทยากร
เอาชีวิตจริงของเธอพูดให้ผู้เข้าอบรมฟัง อันเกี่ยวข้องกับ 2 เรื่องใหญ่
จากชีวิตเธอเอง คือการลดอุบัติเหตุและอาชีพไร้พิษชีวิตพอเพียง

“เกี่ยวกับอาชีพเรา
ทำฟาร์มเห็ดซึ่งเป็นอาหาร
สุขภาพ ไม่เบียดเบียนสัตว์
มาจากตัวเองกินมังสวิรัต
ด้วย การที่เราмаกินพืชผัก
เองทำให้เห็นโทษสารเคมี
ชนิดไม่กล้ากินผักที่วางขาย
ในตลาดทั่วไป จึงมาเน้นปลูก
ผักกินเองง่ายๆ เช่นผักบุ้ง
หรือไม้ก็เก็บผักบุ้งที่ขึ้นมา
เองตามธรรมชาติมากิน”

ดวงดาวเล่าว่าใช้
ชีวิตแบบนี้ แทบไม่ได้ซื้อ
อะไรเลย แม้แต่เครื่อง
อุปโภคในชีวิตประจำวัน
จำพวกน้ำยาล้างจาน น้ำยา
ซักผ้า สบู่ สามารถทำใช้
เองทั้งหมด โดยอบรมวิธีมา
จากศูนย์เรียนรู้คุณธรรม
เศรษฐกิจพอเพียง เป็นการ
แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน

“ตอนเราเป็นนิสิตการเอาชีวิตไปเล่าให้ฟัง ส่วนหนึ่งเกี่ยวกับการใช้ชีวิตแบบพอเพียง อยากให้คนมาใช้ชีวิตแบบนี้เพราะเห็นแล้วว่า เป็นทางออกของสังคมไทยอย่างแท้จริง ที่เป็นปัญหาอยู่เพราะตอนนี้ต่างเอาวัตถุม่าเป็นหลักทั้งที่เป็นด้านทุกซ์ของชีวิต”

เธอบอกคนอื่นเสมอว่า ชีวิตที่มีความสุข ไม่จำเป็นต้องรวย หรือมีเงินมากแต่ไม่มีหนี้ ยากกินอะไรก็ได้กิน พืชผักคนทั่วไปสามารถปลูกกินเองได้ คนเป็นหนี้ต้องพยายามปลดหนี้ เลิกซื้อห่วยเบอร์ ไม่เกี่ยวข้องกับอายุขัย ไม่ซื้อเสื้อผ้าตามแฟชั่น ไม่ใช่เครื่องสำอาง กินจำเป็น ทั้งหมดล้วนอุดหนุนชีวิต

“อย่างเราเองใช้ชีวิตเรียบง่ายมีความสุขกับงานที่ทำ เสื้อผ้าไม่กี่ตัว เครื่องสำอางไม่ใช้ ไม่ใช่เงินก็มีความสุขได้ อยู่กับการปลูกผัก ปลูกพืช เรากับคนอื่นอย่างนี้และคิดว่าเขาจะเข้าใจและเอาไปใช้ แต่พูดกับผู้พิการก็มีมุมอื่นด้วย”

เธอว่าผู้พิการจะมีความด้อยเรื่องอาชีพกว่าคนทั่วไป ตามปกติสถานการณ์ชีวิตบังคับให้เขาใช้ชีวิตอย่างพอเพียงเพราะว่าไม่มีรายได้มาก เธอเป็นตัวอย่างหนึ่งที่นำเสนอใจเพราะสามารถทำฟาร์มเห็ดจนประสบผลสำเร็จ

“เราทำฟาร์มเห็ดครบวงจร ตั้งแต่เพาะหัวเชื้อ ทำก้อน ออกดอก ทุกวันนี้ถือว่าดวงดาวฟาร์มเห็ด เป็นที่พึงให้ครอบครัวได้”

เธอเล่าว่าหลานคนหนึ่งเรียนจบปริญญาตรี ทำงานกรุงเทพ รับเงินเดือนหมื่นกว่าบาท แต่พบว่าเขาไม่เคยมีเงินเหลือเก็บ รายได้หมดไปกับค่าที่พัก ค่าอาหาร ครอบครัวเลยชวนกลับมาอยู่บ้าน

“เราบอกว่าอย่าอยู่เลยกรุงเทพ ห่างไกลจากญาติพี่น้อง กลับมาช่วยทำฟาร์มเห็ดดีกว่า ไม่จำเป็นต้องคิดว่าเมื่อจบปริญญาตรี ต้องทำงานในห้างแอร์ หรือทำงานสูงๆ หลานเลยลงมาช่วย ต่อมาหลานอีกคนเป็นทหารเรืออยู่สัตหีบลาออกกลับมาช่วยงานอีกคน”

ดวงดาวมองว่าเป็นตัวอย่างความพอเพียง การที่คนเราได้อยู่บ้านตัวเองย่อมมีความสุขมากกว่า งานของครอบครัวยังไม่ต้องไปเป็นลูกน้องใคร เป็นอาชีพอิสระ มีความสุข

เด็กสองคนได้ย้ายกลับมาใช้ชีวิตอบอุ่นกับครอบครัว มีเวลา
ดูแลพ่อแม่ บ้านไม่ต้องเช่าข้าวไม่ต้องซื้อ มีความสุขอยู่กับดอกเห็ด

“การมาใช้ชีวิตแบบพอเพียงเขาต้องเห็นเองว่าชีวิตใน
กระแสวัตถุนิยม การเป็นหนี้ มันเป็นความทุกข์ ถ้ายังไม่เห็นก็จะ
เปลี่ยนตัวเองไม่ได้

แต่การที่เขาเห็นต้องมีตัวอย่าง เช่นการมาอบรม เขาก็จะได้
เห็นวิทยากรใช้ชีวิตพอเพียงแล้วว่อย่างไครคนที่เจริญรอยตามจะมี
ความสุข จากการเป็นคนปลูกผักทำปุ๋ยหรือคนที่ทำงานต่างๆ”

ด้วยแนวทางการเห็นด้วยตนเอง การลงมือปฏิบัติเอง จึงจะ
ไปถึงคำว่าพอเพียงได้ ดวงดาวมองว่าวิธีการฟื้นฟู แต่เรื่องลดบายมุข
และการทำบัญชีครัวเรือนนับเป็นจุดเริ่มที่ดีแล้ว เพียงลงมือทำเท่านั้น
จะเห็นทันทีว่ามีเงินเหลือมากขึ้น สุขภาพดีขึ้น

“สำหรับคนพิการหันมาดำเนินชีวิตแบบนี้อยู่หลายคนยก
ตัวอย่างพี่น้องที่สิงหนคร ชายพิการนั่งรถเข็นแต่แข็งแรง ปลูกผัก
ผลไม้หลายอย่าง ทำงานในสวน แล้วเก็บผลผลิตเอาไปขายตลาด
นัดเอง เขาทำอย่างนี้มาหลายปีแม้นั่งรถเข็นก็ทำได้เหมือนคนปกติ”

คนแบบนี้จะเป็นแรงบันดาลใจให้คนอื่นไม่เฉพาะคนพิการเช่น
เดียวกับดวงดาวเป็นตัวอย่างชีวิต มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงต่อชีวิต
ผู้คนจำนวนมาก ยิ่งในแกนนำเครือข่ายเมาแล้วขับจังหวัดสงขลา
เธอเป็นผู้รณรงค์อุบัติเหตุเมาไม่ขับ

“มีน้องอีกคนที่เป็นอัมพาตครึ่งซีกจากการไม่ใส่หมวกกันน็อค
ไปด้วยพอพูดเสร็จจะถามว่าใครจะเลิกเมาแล้วขับ จะมีคนยกสี่ห้าคน
เราก็ดีใจ หรือถามว่าใครจะสวมหมวกกันน็อค คนยกมือ 80% ถือว่า
ประสบความสำเร็จ ทำให้คนเห็นโทษภัยจากตัวอย่างชีวิตจริง
ส่วนเรื่องการใช้ชีวิตพอเพียงแน่ใจว่าคนที่ได้ฟังเรื่องราวชีวิต

จำนวนหนึ่ง ได้แนวคิดพอเพียงแล้วไปเปลี่ยนแปลงตัวเองได้ กลับไป
ปลูกผักกินเอง ใช้ชีวิตพอเพียงไม่น้อยกว่า 30%”

งานสองอย่างที่ทำคู่ขนานกันไปที่ดวงดาวฟาร์มเห็ดจึงเปิด
เป็นศูนย์เรียนรู้เครือข่ายเหี่ยวเหมาแล้วขับสู่ชุมชนและกลไกกรมไร
สารพิษเศรษฐกิจพอเพียง

กิจกรรมรองรับผู้พิการ มีผู้พิการรวมกลุ่มกันมาฝึกการทำเห็ด
เห็ดที่ผ่านมาผู้พิการรวมกลุ่มกันมาเองจากพื้นที่หาดใหญ่ นานหม่อม
มาเรียนรู้แล้วกลับไปเพาะเห็ดเอง

“แม้แต่คนตาบอดและคนพิการแขนขาไปลิโอมาดูงาน
เพาะเห็ด คิดว่าถ้าครอบครัวเขามีส่วนช่วยกัน พวกเขา ก็เพาะเห็ดได้
การเพาะเห็ดมีหลายขั้นตอน เขาอาจอยู่ในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง
แต่ที่กลับไปทำจริงอาจน้อยอยู่ เรียนรู้จากที่นี้สามารถทำเป็นอาชีพ
และได้แนวคิดการใช้ชีวิต”

ดวงดาวมองว่าคนพิการในสงขลาสามารถพึ่งพาตัวเองได้
ซึ่งแล้วแต่ว่าใครจะถนัดในแนวไหน อย่างผู้พิการคนหนึ่งที่มีวงงาม
อ.สิงหนคร เปิดร้านขายของชำ พร้อมกับรับเติมเงินโทรศัพท์มือถือ
มีรายได้พอเลี้ยงตัวอยู่ได้สบาย

“บางคนทำงานประดิษฐ์ บางคนหันไปปลูกมะนาว ปลูกบวบ
ทำไก่กอบและ หมูแดดเดียวขาย จึงกล่าวว่า คนพิการของสงขลา
สามารถทำอาชีพพึ่งตนเองในสิ่งที่ถนัด น้องบางคนที่ขาขาด
ทำร้านช่างเชื่อมหรือช่างซ่อมอิเล็กทรอนิกส์ก็มี”

ดวงดาวพยายามรวมกลุ่มผู้พิการจังหวัดสงขลา ส่งเสริม
อาชีพตามความชอบและถนัด ทำให้ส่วนใหญ่มีอาชีพของตัวเอง
เธอมองว่าคนพิการทำได้ทุกอย่าง ไม่มีข้อจำกัด และคนพิการที่เก่ง
สามารถใช้ชีวิตเหมือนคนปกติ

“น้องคนหนึ่งแถวคลองหะซือน้องแต่มวัยรุ่นอายุแค่ 22 ปี คนนี้เก่งคอมพิวเตอร์ ช่วงเช้าเขาทำงานจิตอาสาโดยไปช่วยหมอที่โรงพยาบาลสงขลานครินทร์ทำหน้าที่วัดความดัน จดบันทึก”

ไม่ว่าคนพิการหรือคนปกติทั่วไป สำหรับการใช้ชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ดวงดาวคิดว่ามีความสำคัญ เพราะทำให้ชีวิตมีความสุขมากขึ้น

“หากเราทำตามกระแสนิยม เห็นคนปลูกบ้านสวยๆ เราปลูกตามแต่เป็นหนี้ อย่างคนหนึ่งมาบอกว่ากู้นี้มาล้านหนึ่งทำบ้านหลังใหญ่ แต่นอนไม่เคยหลับเลยไม่มีเงินส่งธนาคาร” เธอเล่าประสบการณ์จากการพบปะผู้คนระหว่างเป็นวิทยากร

จนพบทางออกในทางพอเพียงนั่นแหละเขาจึงมีความสุขขึ้น แต่คนจำนวนมากเป็นหนี้และยากที่ต่อสู้กับกระแสบริโภคนิยมที่เขี้ยวกราก

“เป็นการดีที่ทำให้เขาเห็นเราเป็นตัวอย่างว่าถึงเราพิการมีเงินไม่มาก แต่สามารถจะมีความสุข”

ดวงดาวบอกว่าความสุขในความหมายของเธอ เน้นเรื่องความสุขง่าย ง่ายๆ ตัว ไม่ต้องซื้อด้วยเงิน ไม่ต้องนั่งคาราโอเกะเข้าโรงหนัง ศูนย์การค้า แค่ออกไปหน้าบ้านเห็นดอกไม้บาน ไปหลังบ้านเห็นแปลงผักที่ปลูกโตขึ้นทุกวัน ยิ่งวันที่เราจะได้เด็ดมากินยิ่งมีความสุข พ่อแม่ลูกในครอบครัวช่วยกันทำงานได้ครอบครัวที่อบอุ่น ลูกไม่เกเร ไม่ติดยา ปลูกฝังรักต้นไม้ รักธรรมชาติ เป็นความสุขที่ยั่งยืนแท้จริง ๐

2

ชัย เหล่าสิงห์ :

ทำแบบวัด-ตามอง่างพร: คำตอบสุงภาวะเขาดกน้ำ

“เรามองว่าวัดเป็นศูนย์กลางของหมู่บ้านทำอะไรให้วัดเป็นแบบเป็นอย่างไรให้คนมาเห็น และนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน”

ครูชัย เหล่าสิงห์ กล่าว เขาเป็นแกนนำฝ่ายฆราวาส นำวัดเขาดกน้ำ อำเภอรัตนภูมิ ในฐานะวัดส่งเสริมสุขภาพ

“เราสนใจมาตั้งแต่ความรุ่มร้อนของวัด คิดดูถ้าวัดไม่รุ่มร้อนย่อมไม่เป็นวัด คนเข้าวัดต้องรู้สึกว่ายืน เด็กๆ รุ่นใหม่ที่ไม่เคยเข้าวัดพอเข้ามาที่วัดเขาดกน้ำเขาจะรู้สึกได้ว่ายืน เขาพูดอย่างนั้นผมได้ยินกับหูตัวเอง ทำให้เราได้บทสรุปว่าเราทำถูกต้องแล้ว”

เงินจากการทอด
กฐิน ผ้าป่าวัดอื่นนำเงิน
สร้างอาคาร วัตถุประสงค์
เขาตักน้ำใช้ปลูกต้นไม้
ตกแต่งต้นไม้ รักษาความ
สะอาด สร้างสัมพันธ์ ชยะ
จัดระบบความสะอาด

“ชาวบ้านกวาด พระ
กวาด เจ้าอาวาสมาทำความ
สะอาดด้วยจนเป็นวัตรปกติ”
ครูชัยเล่า การสร้างความ
ร่วมรื้อนความสะอาด กิจกรรม

ทุกประเภทที่วัดยังเป็นแบบอย่างทางสุขภาวะ สร้างค่านิยมให้
คนที่เห็นนำไปใช้ปฏิบัติเองที่บ้าน อธิบายให้เห็นเชิงรูปธรรม
ผ่านอาหารการกิน หากมีกิจกรรมในวัด เน้นครบห้าหมู่ สะอาด
ไม่ใส่ผงชูรส หลีกเลี่ยงอาหารที่มีสารพิษ ลวกซ้อน

“วัดสุขภาวะคือทำให้เขาเห็น แล้วนำกลับไปใช้ในชุมชน”

จากที่พบว่าในหมู่บ้านสุขภาพประชาชนแย่ง คนอ้วนมากขึ้น
คนส่วนใหญ่ไม่รู้โทษพิษภัยอาหารบางอย่าง ครูชัยและกลุ่มแกนนำ
ของวัดสุขภาวะพยายามพูด เขียน เผยแพร่เอกสารความรู้ กระทั่ง
นิมนต์พระสงฆ์ช่วยเทศน์กับสิ่งที่เกี่ยวข้อง

ชาวบ้านยังตกลงกับพระว่าการเทศน์งานศพ หรืองาน ประเพณีต่างๆ ขอให้ท่านเทศน์ส่งเสริมสุขภาพ เช่น เรื่องความ สะอาดของอาหาร สารพิษ

“เราตั้งเป้าพัฒนาด้านสุขภาพสกัดคนไม่ให้เข้าโรงพยาบาล จึงจัดกิจกรรมต่อเนื่อง ผ่านเวทีพูดคุยหรือแจกเอกสาร ถ้ามีงาน ประเพณีทางศาสนาสำคัญเราจะจัดเวทีทุกครั้ง วัดอื่นเน้นพระเทศน์ หลักธรรมทั่วไปแต่เรามีความรู้ทางสุขภาพด้วย”

ครูชัยมองว่าทางสุขภาพะพระเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ชาวบ้านได้ เพราะพระที่ดีปฏิบัติชอบใช้ชีวิตถูกสุขอนามัย ดัดเล็บสั้น โกนผม หวด ขนจมูก จีวรสะอาด ที่ผ่านมาชาวบ้านเห็นอยู่แล้วเพียงแต่ ไม่ได้เอาเป็นตัวอย่าง

วัดเขาตมน้ำดำเนินกิจกรรมสอดคล้องกับสุขภาพะมาต่อเนื่อง ยาวนานทุกวันนี้ พระครูปริชาศาสนคุณ เป็นเจ้าอาวาส สืบทอดมา จากเจ้าอาวาสรูปก่อน โครงการที่คนส่วนใหญ่รู้จักคือโครงการ ศิลปะรวมจิต ส่วนที่เด่นที่สุดคือการฝึกดนตรีและโนราในอาราม สามารถฝึกทั้งกายและจิต ซึ่งครูชัยมีส่วนสำคัญ เขาเล่าว่าคนที่ เรียนดนตรีราว 15 คน เป็นเด็กรุ่นใหม่ที่เขาจริงเอาจ้าง 5 คน โนรา มีมากกว่า 30 คน หนึ่งตะลุง 15 คนะ ฝึกตลอดปี ช่วงบ่ายของวัน เสาร์และอาทิตย์ เริ่มจากการเข้าห้องรวมหลังจากนั้นจะมีการไหว้ พระสวดมนต์ ออกเสียงตัวโน้ต แล้วค่อยแยกกลุ่มย่อยเพื่อเรียน เครื่องดนตรีแต่ละชนิดตามอัธยาศัย ตามที่เหมาะสมๆ ในลานวัด

“สิ่งที่ดีที่สุดของโครงการนี้คือการดึงคนเข้าวัด ต้องการให้คนรุ่นใหม่ใกล้ชิดศาสนา เราใช้ดนตรีเป็นตัวล่อ วันสำคัญทางศาสนาเข้ามาเล่นดนตรี สวดทำนองสรภัญญะ ผู้ปกครองมาร่วมด้วยได้ไหว้พระ ไหว้ย่อยๆ อะระหังเป็นก็น่าพอใจแล้ว”

ศาสนากับดนตรีในมุมมองของอาจารย์ชัย เป็นเรื่องใกล้ชิดกันเขาว่าภารกิจของวัดอย่างหนึ่งในอดีตทำหน้าที่สนับสนุนศิลปวัฒนธรรมอย่างเช่น หนังตะลุงและโนรา สมัยก่อนวัดเป็นที่พักเดินทาง ให้ที่พักพิง หุงข้าว จัดที่หลับนอนให้โนรา “หนังตะลุง โนราอยู่กับวัด ไม่ขาดกัน เพียงอย่าล้าเส้น”

ในโครงการศิลปะรวมใจ ยังมีแนวความคิดประชาร่วมสร้างซึ่งทุกสัปดาห์จะมีกิจกรรมเดินเข้าวัดเพื่อพัฒนาวัด ช่วยกันทำหลายเรื่องอย่างเช่นสวนสมุนไพร สำหรับคณะสงฆ์ที่วัดเขาต๊กน้ำเองเปิดกว้างกับประชาชนโดยแม้แต่จะสร้างส้วมสักหลังในวัดจะมีประชุม “เมื่อพระจัดประชุม จะให้ชาวบ้านช่วยคิด และชาวบ้านสามารถตัดสินใจได้อิสระพอสมควร”

ท่ามกลางความสงบร่มเย็นของวัดเขาต๊กน้ำจึงสามารถนำชาวบ้านค่อยๆ เข้าถึงสุขภาวะทางกายมองได้ง่าย ทางจิตใจเน้นการสอนธรรมะการสวดมนต์ การภาวนา ทุกวันพระคนจะมาวัดเฉลี่ย 40-50 คน แทนการสวดมนต์อย่างเดียว พระจะเทศน์สั้นๆ ราวครึ่งชั่วโมงทุกครั้ง

วันประเพณีสำคัญทางศาสนาที่คนมาวัดมากกว่าปกติ
แกนนำวัดสุขภาพะถือโอกาสพูดผ่านเครื่องขยายเสียงช่วงใด
ช่วงหนึ่ง สอดแทรกความรู้เชิงสุขภาพ

“เราพูดเข้าไป เขาได้เท่าไร ก็ไม่เป็นไรหรือจัดกิจกรรมตอบ
ปัญหาบ้าง ปัญหาที่ไม่ได้ยาก ให้เด็กแสดงออก เป็นกิจกรรมเปลี่ยน
ไปเรื่อยๆ ตามที่นึกได้ อย่าให้คนเบื่อ และทำต่อ”

ครูชัยมองว่าในบรรดาหลักธรรมทางศาสนาพุทธ คนถือ
ศีลห้าถือว่าพอเพียง

“ไม่ทำลายชีวิตทั้งพืชสัตว์ถือว่าเราอยู่พอเพียง เราอาจจะ
มีอะไรก็กินสิ่งนั้นถ้าไม่มีก็ไม่ดิ้นรนหา ไม่ฆ่า ไม่ทำลายซึ่งกันและกัน
ไม่ส่งเสริมอาชีพการฆ่า เช่น เลี้ยงปลาให้คนมาตัก ถือว่าไม่ใช่
ล้มมาอาชีพ ถ้าไม่ลัก ไม่ฉ้อ ไม่โลภ ไม่หลง ไม่เอาของคนอื่น
เอาเท่าที่มี ไม่เป็นหนี้ ก็ถือว่าพอเพียง คนเป็นหนี้ เกี่ยวข้องกับข้อนี้
เพราะพอไม่ได้ก็ฉ้อโกง ลักลวง ถือว่าผิดศีล ผัวเดียวเมียเดียว
คือความพอเพียง การพูดจริง ทำจริง ไม่โอ้อวด การโอ้อวดถือว่าโกหก
ถ้าพูดความจริงถือว่าพอเพียง จะไม่มี มีมากมีน้อยต้องพูดไปตาม
ความจริง

คนกินเหล้า ดินยา ปัญหาตอนนี้มาก กินเหล้ามากเกินไป ก็เป็น
อันตรายต่อสุขภาพอยู่แล้ว กินจนเป็นหนี้เป็นสิน หรือจนครอบครัว
มีปัญหาทะเลาะวิวาทในครอบครัวแต่ถ้ากินเล็กน้อย ก็พอเพียง
วันละเป็กอาจอยู่ได้นาน

พระฉันไม่ได้อยู่แล้ว แต่สำหรับชาวบ้าน แม่คนกินเหล้าก็ยังไม่เดือดร้อน ถ้าไม่กินไป ในห้าช้อนนี้จึงถือว่าเข้ากับความพอเพียงอยู่แล้ว เพียงแต่ถือศีลห้า ไม่เต็มร้อยไม่เป็นไร แต่ขอให้เฉียดๆ ผมมองอย่างนั้น”

ระดับชาวบ้านครูชัชยมองว่าคนมีวิถีพอเพียงเชิงสุขภาพมักเป็นประเภทกินทุกอย่างที่ปลูก กินกล้วยกินผักที่ปลูก ออกกำลังกายปกติ เขาเองพยายามเป็นแบบอย่างเช่นการกินข้าวกล้องกินอาหารแบบง่ายๆ

“แต่พอทำจริงต้องเจอปัญหาธรรมดา เด็กว่าไม่ร่อยอยากกินข้าวขาว การออกกำลังกายเช่นเดียวกัน คนที่พูดยากที่สุดมักเป็นคนใกล้ตัว พยายามชวนกัน สมมติว่าเราสุขภาพดีอยู่คนเดียว แต่คนในครอบครัวมีคนเป็นโรคเรื้อรังมันก็หนักใจเหมือนกัน เป็นทุกข์ของครอบครัว เขาสร้างสนามแล้วแต่คนออกกำลังกายน้อย คนที่ทำก็ทำ แต่คนไม่ทำก็ยังไม่ทำต่อไป หรือการตื่นตัวเป็นแค่กระแสวูบวาบ”

เสรี โหรา อดีตเกษตรอำเภอกอ อยู่ในกลุ่มแกนนำของวัด สุขภาวะเล่าว่า

ถ้าไปพูด ชาวบ้านมักมองไม่เห็นการจะนำไปสอนหรือบอก เขาอาจฟังแต่ไม่ปฏิบัติตาม หรือไม่เรียนรู้อะไรเลย ต้องทำเป็นตัวอย่าง

“เราไปแล้วปฏิบัติสิ่งต่างๆ ให้เห็นว่าเมื่อสายตาภาพรวมของคนอื่นมองว่าสิ่งที่เราทำน่าจะเป็นทางเดินที่ดี จะมีแนวคิดตามมาอย่างเช่นที่ครูชัยชวนผมไปหัดเรียนดนตรี หลังจากไปเป่า ก็ได้ไปช่วยงานศพ งานประเพณีต่างๆ เป็นกิจกรรมส่วนหนึ่งของงาน ทำให้คนอื่นแลเห็น หลายคนจึงมาเรียนดนตรีไทยบ้าง”

เสรีบอกว่า วัดเขาดกน้ำเราเน้นเข้าใจเรื่องธรรมอันเป็นธรรมชาติที่เป็นจริง ไม่มีโอ้อวด หลักศาสนาแท้จริงไม่จำเป็นต้องโอ้อวด ขณะที่ไปเห็นมามากมีการโอ้อวดว่าสิ่งนั้นของเขาดีเด่น ชลัองอะไร ที่นี้มีแต่สิ่งที่เป็นธรรมะ หากคนได้ศึกษาจะเข้าใจแท้จริงไม่หวังไปหาของศักดิ์สิทธิ์ คือหลักคำสอนที่ถูกต้อง

จินตนา อินทจันทร์ ประธานชมรมแอโรบิก เทศบาลตำบลกำแพงเพชร อำเภอรัตนภูมิ เล่าว่าที่วัดเขาดกน้ำต่างกับวัดทั่วไป เพราะวัดนี้ดูร่มเย็นเป็นสุข ดูสบายตา มีการดูแลความสะอาดของวัด ยังมีกลุ่มต่างๆ มาช่วยเหลือพัฒนาวัด ให้มีจิตสำนึกว่าพัฒนาที่วัดที่บ้านก็ต้องทำให้คล้ายกับทำที่วัด

ในวัดมีถังคัดแยกขยะเป็นขยะอันตราย ขยะอินทรีย์ ขยะเปียก มีการทำน้ำหมักชีวภาพก็สอนไปในตัว เจ้าอาวาสทำให้ดูเอง เวลาคนมาวัดวันพระ จะได้ฝึกว่ามาวัดนี้ขยะต้องไม่เพ่นพ่าน ช่วยกันดูแลความสะอาด ห้องน้ำห้องส้วม

ยิ่งเมื่อมีกิจกรรมทางศาสนา จะนิมนต์พระมาให้ความรู้ทางด้านธรรมะทุกวัน

สุปรีญา นพรัตน์ ชมรมเดินวิ่งเพื่อสุขภาพ อำเภอรัตถุมิ
และกรรมการวัดเขาคมน้ำ เล่าว่าได้รณรงค์ให้ผู้สูงอายุรักสุขภาพ
ออกกำลังกาย

“ป่าจะพูดเรื่องนี้ ออกอากาศทาง สวท.สงขลา สื่อว่าผู้สูง
อายุต้องเป็นคนมีคุณภาพ อย่างน้อยต้องสุขภาพดี ถ้าตัวเองทำได้
จะเป็นแบบอย่างคนอื่น”

ตัวป่าสุปรีญาเองหลังหันมาออกกำลังกายเป็นระบบ เห็นผล
สุขภาพดีขึ้น ไม่ต้องไปหาหมอ เราจึงพยายามพูดว่าในกลุ่มคน
สูงอายุ มาออกกำลังกายตั้งชมรมเดินวิ่งเพื่อสุขภาพ อ.รตถุมิ

ที่วัดเขาคมน้ำป่าก็จะเชิญชวนชาวบ้านมาวิ่ง เรียกว่าวิ่ง
วิสาขบูชา ซึ่งทำมา 6 ครั้งแล้ว แต่ละปีเป้าหมายราว 1,000 คน
แม้ภายหลังทางโรงพยาบาลรตถุมิขอให้มาจัดที่โรงพยาบาลแทน
ยังนิมนต์พระมาเทศน์ให้ความรู้

“การแนะนำของป่า เกิดผลในวงกว้าง หลายคนที่ออกกำลัง
กายหายจากโรค การติดตามไปพูดคุยแลกเปลี่ยน หาหนังสือไป
ให้อ่าน เป็นเพื่อน ทำให้หายจากโรค เราพร้อมไปเชิญชวนคนอื่น
มาวิ่งได้ทุกกิจกรรม ในทุกวันนี้จะออกกำลังกายทุกวัน วิ่ง ซี่จักรยาน
เดินหรือเล่นเปตอง หลายคนกลายเป็นนักกีฬาผู้สูงอายุ ได้เหรียญ
ระดับชาติและนานาชาติด้วย เป็นผลพลอยได้” ○

3

บุฟเฟต์ในงานศพ เกียรติแห่งความพอเพียง

**ชุมชนอำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา นับว่าเป็นผู้ริเริ่มสร้าง
ค่านิยมจัดเลี้ยงแบบบริการตนเองในงานพิธีต่างๆ จนขยายแนวคิด
ไปทั่วจังหวัดสงขลาโดยเฉพาะบุฟเฟต์ในงานศพ**

“บุฟเฟต์” มาจากภาษาฝรั่งเศสว่า buffet หมายถึงการจัด
เลี้ยงแบบหนึ่ง โดยเตรียมอาหารไว้ให้ผู้รับประทานบริการตัวเอง
ที่มาของการจัดเลี้ยงดังกล่าวในสงขลามีหลายกระแสอย่าง
นายอิศม์ แดงแก้ว ชาวนาทวิบอกว่าตนเองช่วยยกสำรับกับข้าว
ในงานศพอยู่เป็นประจำ มองเห็นข้อเสียของการยกสำรับแบบที่ตัก
ทุกอย่างใส่ถ้วยจานวางเรียงเต็มโต๊ะ ยิ่งวางเต็มโต๊ะ ถือว่าให้เกียรติ

กับแขก หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า “ยกเท” ว่าแขกที่มางานมัก
รับประทานไม่หมด มักมีของเหลือทิ้ง จึงเป็นคนแรกๆ ที่นำแนวคิด
นี้มาใช้ในงานศพแม่ยายที่วัดปลักชะเมา ให้แขกที่มาร่วมงานศพ
ตักอาหารกินเอง มีการขยายผลไปในหมู่คนรู้จักก่อน และใช้เวลา
นานเกือบสิบปีจึงกลายเป็นค่านิยมของอำเภอนาทิว้อย่างทุกวันนี้

ขณะที่นางนภาพร นิลสุวรรณ หรือ “น้ำรีม” ชาวบ้านหมู่ 1
ตำบลฉาง อำเภอนาทิว เล่าว่า การจัดเลี้ยงบุพเพต์ในงานศพ
หลายคนพยายามทำกันมาก่อนเพียงแต่ระยะแรกสังคมไม่ตอบรับ

“ฉันคิดว่ามันเริ่มจากงานศพน้องชายตัวเองในปี 2545
ที่จัดแบบนั้นเพราะตัวเองลำบากในการจัดงานแบบยกเท ก็บอกคน
มางานว่าต้องช่วยตัวเอง แต่ก่อนงานนี้คิดว่าเคยมีงานบุพเพต์
มาแล้ว”

นารีเริ่มเล่าในวันที่ทำหน้าที่เป็นแม่ครัวใหญ่ประจำงานบำเพ็ญกุศลศพนายเฟื่อง อินยรัตน์ อายุ 95 ปี ณ วัดประดู่หมู่ อำเภอนาทวีเมื่อปลายเดือนสิงหาคม 2555 ทำให้เห็นว่าแม้ว่าบุตรผู้ตายในฐานะเจ้าภาพเป็นเจ้าของร้านทองผู้มีฐานะร่ำรวยของอำเภอนาทวีก็จัดเลี้ยงแบบบุฟเฟต์เหมือนคนทั่วไป

“เรื่องนี้ชาวนาทวีพยายามเริ่มต้นมานานแต่ไม่ติด สมัยก่อนคนไม่กล้าตักกินเองเพราะว่าไม่ชิน”

พัฒนาการคลี่คลายจากการจัดเลี้ยงแบบ “ยกเท่” ระยะเวลาทยอยรับการตักกินเองแต่ไม่ใช่รูปแบบบุฟเฟต์ รูปแบบมีข้าวเปล่าและกับข้าวใส่หม้อวางเรียงเอาไว้บริเวณจัดเลี้ยง แขกบางคนอยากกินอะไรก็มารับจากคนที่คอยบริการตักให้หรือตักไปเอง ซึ่งไม่ค่อย

ต่างจากยกเท่ เพียงแต่ไม่มีคนเสิร์ฟถึงโต๊ะเท่านั้น กับข้าวใส่จานใส่ถ้วย เต็มโต๊ะเหมือนเดิม ต่อมาเปลี่ยนมาอีกชนิดโดยมีการตักข้าวเปล่ายื่นให้แขกตักกับข้าวเอาเอง จะราดข้าวหรือตักกับข้าวใส่ถ้วยแล้วแต่ความถนัด จนกระทั่งมาเป็นบุฟเฟต์อย่างทุกวันนี้

จากการจัดเลี้ยงงานศพบุฟเฟต์ แทนที่เจ้าภาพต้องกุลีกุจอเอาใจแขกโดยการระดมยกอาหารมาวางกันตรงหน้าเต็มไปหมด จะมีหน้าที่เพียงแค่นับบอกแขกว่าจัดเลี้ยงแบบบุฟเฟต์ ก็เป็นอันรู้กันว่าจะต้องทำอะไร หรือส่วนมากมีป้ายเล็กๆ ติดเอาไว้ว่า “บริการตนเอง” แขกที่มาเดินไปที่โต๊ะกลางในโรงเลี้ยงหยิบจาน ช้อน ตักข้าว ราดแกง หรือแกงบางอย่าง เช่นแกงจืด น้ำซุปลงจานสามารถตักใส่ถ้วยแบ่ง กับขนมหวานอีกถ้วยหนึ่ง แก้วนํ้า ไม่มีอะไร

มากไปกว่านั้น หลังรับประทานเสร็จทุกคนรับผิดชอบงาน ถ้วย
แก้วน้ำ ของตัวเองหยิบมาใส่ในกาละมังรวมกันรอนำไปล้าง

งานขามมักใช้ของวัด หม้อที่ใช้ในการจัดเลี้ยงบุฟเฟต์ทุกวัน
นี้หลายชุมชนมีชุดมาตรฐานใช้กันเป็นส่วนรวม หรือมีให้เช่าพร้อม
อุปกรณ์งานศพทุกอย่างตลอดงาน ไม่รวมเครื่องเสียง ที่นาทวี
ค่าใช้จ่ายดังกล่าวตกราว 40,000-50,000 บาท

น้ำเริ่มเห็นว่าหากไม่มีชุดบุฟเฟต์ ไม่ต้องการเช่าอุปกรณ์
จะใช้หม้อสแตนเลสแบบไม่มีหูที่แม่ค้าใช้ขายข้าวแกงก็ได้ จะแบบ
ไหนก็ได้มักต้องเตรียมหม้อ 8 ลูกตามความนิยมของสำรับกับข้าว
มาตรฐานงานศพทางสงขลาอันประกอบด้วย แกงส้ม แกงกะทิ
หมูหวาน ผัดผัก แกงซี่เหล็ก ปลาเค็ม หมูทอด ผักน้ำพริก และ
ของหวาน

วิถีชาวบ้านอย่างหนึ่งของสงขลาโดยเฉพาะตามชนบท ที่ดำเนินสืบเนื่องกันมาคือทุกคนพร้อมช่วยงานศพ ทันทีที่มีผู้เสียชีวิตลงหลายคนรู้หน้าที่ว่าจะเข้าไปช่วยเจ้าภาพอย่างไร

แต่ละชุมชนจะมีแม่ครัวใหญ่ที่ถูกจัดตั้งโดยธรรมชาติจาก บทบาทคนช่วยงานศพที่ดำเนินกันมาต่อเนื่อง แม่ครัวใหญ่ทำหน้าที่ ประสานงานกับเจ้าภาพว่าจะทำอาหารอะไรสำหรับจัดเลี้ยงแขก ทำอะไร อย่งไร เมื่อไร ขณะเจ้าภาพเองก็รับรู้อยู่แล้วว่าเรียกใช้ใคร เสมือนเป็นระบบอัตโนมัติของชุมชนยิ่งมาจัดบุฟเฟต์ สามารถลด ขั้นตอนยุ่งยากต่างๆ ลงได้มาก หากมองถึงโครงสร้างของคนมาช่วย จัดงานเลี้ยงแบ่งเป็น

1. แม่ครัว แต่ละงานจะมีแม่ครัวใหญ่ 2-3 คน ทำหน้าที่ วางแผน ประสานงานตรงกับเจ้าภาพ โดยมีผู้ช่วยหรือลูกมือราว 10-20 คน จำนวนคนเหล่านี้อาจพลัดเปลี่ยนหมุนเวียน แต่จะต้อง มีคนอยู่ประจำการตั้งแต่ตีห้าหัวรุ่งถึงสามทุ่มตลอดงาน หรือหาก ช่วงเวลาไหนมีแขกเยอะอาจต้องการกำลังคนเพิ่ม

แรงงานศพมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับวันและเวลา เป็นที่ทราบกันว่าคืนสุดท้ายก่อนวันเผาศพ คนจะมาร่วมมากที่สุด อาหารต้องเตรียมมากกว่าปกติ ส่วนแต่ละวันที่จัดงาน คนจะมาเยอะในช่วงเที่ยงและเย็น หรือเจ้าภาพอาจมีเวลานัดหมายกับแขกบางกลุ่ม หากคนมามากเป็นคณะใหญ่พิเศษอาจต้องจัดบุฟเฟต์ถึง 2-3 ชุด โดยภาพรวม การจัดงานศพจะมีคนมาร่วมตลอดงานราว 1,000 คนงานเลี้ยงอยู่ระหว่าง 4-6 วัน

แผนกครัว มีหน้าที่ตั้งแต่จัดหาวัตถุดิบ เนื้อ ผัก เครื่องปรุง ฯลฯ รู้หน้าที่โดยประสานงานกับเจ้าภาพ ว่าไปเอาของที่ไหน จ่ายเงินอย่างไร พอได้วัตถุดิบมาแล้วก็ช่วยกันปรุงอาหารตามเมนูที่ตกลงกับเจ้าภาพ เน้นอาหารทำใหม่ๆ สดๆ ร้อนๆ ไม่นิยมทำมากแต่เก็บไว้นาน เพราะงานศพแบบชาวบ้านรับเลี้ยงตลอดวัน

วิธีการปรุงอาหารจะทำ
ในหม้อขนาดใหญ่ก่อนแล้ว
ตักแบ่งลงหม้อบุฟเฟต์ไป
เรื่อยๆ หมดก็เริ่มทำใหม่อีก
มีคนราว 2-3 คน คอยดูแล
บริเวณที่วางหม้อบุฟเฟต์
นอกจากสังเกตว่าอาหาร
หมด คอยเติม ต้องทำ
ความสะอาดบริเวณหม้อ
และคอยเช็คจานเปล่า
ที่วางเตรียมว่ามีพอหรือ
ไม่หากหมดต้องหยิบมา
เพิ่มแคงบางชนิด เช่นแคง
จิตหรือซूप อาจต้องมี
ระบบอุ่น คนดูแลประจำ
ชุดบุฟเฟต์ก็ทำหน้าที่นี้
ไปด้วย แต่ส่วนมากไม่นิยม

อาหารที่ต้องอุ่นเพราะยุ่งยาก เน้นปรุงใหม่มากกว่า

2. แพนกล้างจาน ใช้คนราว 3 คน บางครั้งแม่ครัวเสิร์ฟ
ภารกิจตัวเองก็อาจมาทำหน้าที่นี้ด้วย ในการจัดเลี้ยงบุฟเฟต์งานศพ
ทั่วไป ต้องใช้จานหมุนเวียนราว 500 ใบ ถ้วยขนม 150 ใบ แก้วน้ำ

200 ใบ หรือหากเจ้าภาพต้องการเลี้ยงน้ำชากาแฟต้องเตรียมชุดน้ำชากาแฟอีก 200 ใบ

หลังส่งงานชุดแรกออกไป ต้องคอยเก็บงานที่ใช้แล้วที่แขกเอากลับมารวมกันไว้ในกาละมัง ยกมายังที่ล้างจาน ทำการล้างเช็ดให้แห้ง นำกลับทยอยวางที่โต๊ะกับข้าว รอรับแขกต่อไป จุดวางจานควรวางอยู่ตรงกลาง ล้อมด้วยโต๊ะทานอาหารเพื่อให้สะดวกในการตัก/เติม อาจมีไวน์ลประชาสัมพันธ์ และเจ้าภาพก็คอยต้อนรับบอกแขกที่มา กรณีงานที่ทานแล้วก็มีคนไปเก็บใส่กาละมัง

นอกจากจาน ยังมีแก้วเครื่องดื่ม เพื่ออำนวยความสะดวกเล็กๆ น้อยๆ มักมีคนหนึ่งอาสาบริการเสิร์ฟน้ำแข็งให้แขกคนละแก้ว น้ำดื่มชนิดขวดถูกวางประจำอยู่ตามโต๊ะที่นั่งเรียบร้อยแล้ว หลังใช้เสร็จจะมีจุดรับแก้วน้ำใช้แล้วแยกจากกาละมังใส่จาน และมีคนอีกหนึ่งคนทำหน้าที่ล้างเฉพาะแก้วน้ำ

3. คนหุงข้าว มี 1 คนทำหน้าที่นี้ ส่วนมากใช้หม้อสำเร็จรูปแบบใช้แก๊สขนาดใหญ่ราว 2-3 ใบ เมื่อหุงข้าวสุกแล้ว นำข้าวไปเติมในลังใส่ข้าวแบบที่ปลอดภัยจากความร้อน เขาต้องคอยสังเกตว่าข้าวยังพอสำหรับแขกที่มาอยู่หรือไม่ แต่ไม่ใส่มากเกินไปเพราะถ้าข้าวในลังยังไม่หมด เติมข้าวใหม่ลงไป ข้าวที่อยู่กันลังด้านล่างจะไม่ดี กรณีลังไม่ทนความร้อนอาจมีวิธีแก้ไขเช่นใช้ผ้าขาวรองหลายชั้น

4. คนเช็ดโต๊ะ งานนี้คนมาช่วยงานจะเป็นใครก็ได้ที่อาสาทำให้ เมื่อเห็นโต๊ะหรือหลังที่แขกลุกขึ้นไป เขาก็จะเอาผ้ามาเช็ด

จัดระเบียบขวดน้ำ หรือเอาน้ำขวดใหม่มาวาง ส่วนมากจึงเป็นหน้าที่
ของคนเล็รฟ์น้ำไปในตัว

น้าริมตั้งข้อสังเกตว่า การจัดเลี้ยงบุฟเฟต์งานศพที่ผ่านมา
สิ่งดีที่เห็นได้ชัดคือเจ้าภาพสามารถพูดคุยกับแขกได้มากกว่ารูปแบบ
เดิม ไม่มีการเทอาหารทิ้งให้สูญเปล่า ไม่สิ้นเปลืองแรงงาน “สะอาด
เรียบง่าย สร้างความสามัคคีในสังคม ประหยัดค่าใช้จ่าย ไม่เปลือง
แรงงานคนยก คนอยากช่วยงานศพได้ทำอย่างอื่นเช่นทำครัว”
เธอบอกว่า ที่เห็นได้ชัดคือไม่ต้องล้างจานมากมายเหมือนสมัยก่อนที่ยัง
เลี้ยงแบบยกเท่ จากเดิมแต่ละโต๊ะ มีกับข้าวอย่างละจาน จานข้าว
คนละ 1 ใบ ของหวานคนละ 1 ถ้วย จะต้องเก็บจานถ้วยไปล้างราว

13-14 ใบ ตอนน้มาก็คนก็นับเท่าจำนวนคน
อาจเพิ่มถ้วยแกงจืด ซุป ของหวานซึ่งไม่มากมาย

“ที่สำคัญทุกคนต้องเก็บเองไม่ต้อง
มีคนไปช่วย ในงานข้าวไม่เหลือเศษ

ไม่มีขยะเหลือทิ้งมากเหมือนก่อน
อาหารมีอนามัยสะอาดไม่ติดเชื้อ

เพราะไม่หมุนเวียน ไม่ต้องกิน
คู่กับคนอื่น ไม่เทกลับใส่หม้อ

วนมากินใหม่ ไม่ต้องพูดถึง
ช้อนกลางเพราะต่างคนต่าง

กินในงานตัวเองอยู่แล้ว”

เล็ก กุ้สมานเกียรติ อดีตข้าราชการกระทรวงเกษตรและ
สหกรณ์ ผู้นำณรงค์เรื่องนี้มองว่า เดิมทีการจัดเลี้ยงแบบบริการ
ที่เรียกกันว่ายกเท่ ใช้เงินจัดงานศพเฉลี่ย 200,000 บาท เพราะ
สิ้นเปลืองในการจัดเลี้ยงที่สูญเปล่า ที่ของเหลือและเททิ้ง แต่ใน
ระบบบุฟเฟต์นี้มีค่าใช้จ่ายราว 150,000 บาท

ข้อเสียสำคัญของการยกเท่แบบเดิมคือ ของเหลือเททิ้ง
สูญเปล่า หรือนำกลับมารวมกับข้าวในหม้อใหญ่เพื่อกินอีกรอบไม่
ถูกอนามัย ขณะที่ข้าวที่ตักใส่โถหรือหม้อมักจะเย็นเพราะตักเพิ่ม
ขณะที่ของเก่ายังเหลืออยู่ นอกจากนั้นเปลืองแรงงานคนยกหรือคน
เสิร์ฟ และคนเสิร์ฟในงานมักไม่ค่อยมีอนามัย บางคนไม่สะอาดหรือ
มักมีประเภทคนเมามาทำงานนี้ อาจทำให้ติดเชื้องกันได้ นอกจากนั้น
โต๊ะกินอาหารไม่สะอาดเประอะเปื้อน เป็นระเบียบดูแลความ
สะอาดง่าย ต่างกับเลี้ยงแบบยกเท่ที่น้ำแกงในถ้วยหกใส่โต๊ะ

ทุกวันนี้ จังหวัดสงขลानำโดยเครือข่ายสงขลาพอเพียง พยายามชักชวนประชาชน ภาครัฐ ท้องถิ่น มาร่วมกันขยายผล

เป็นค่านิยมที่มองเห็นจุดดีหลายมิติ ไม่ว่าจะเชิงสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม สามารถสร้างความเท่าเทียมกันตามหลักประชาธิปไตย ไม่ต้องคอยพินอบพิเทาแขกในบางกรณีที่ไม่จำเป็น ยกเว้นบางกรณีเช่นแขกผู้ชรา ไม่สะดวกกรณีต่างๆ เป็นโอกาสเจ้าภาพจะบริการ ทำให้ค่านิยมดังกล่าวมีการขานรับจากหลายพื้นที่ เช่นที่อำเภอ นาทม่อม มีลักษณะรูปแบบและพัฒนาการไม่ต่างจากอำเภอนาทวี กล่าวคือ ระยะเวลาที่คนยังไม่เข้าใจมักมีเสียงสะท้อนจากคนที่ไม่เห็นด้วย กระแสสังคมยังรับไม่ได้กับความเปลี่ยนแปลง มองเจ้าภาพว่าจัดงานแบบขี้เหนียว กลัวสิ้นเปลือง คนที่เห็นด้วยกับแนวคิดพอเพียง ต้องทนฟัง จนเป็นกระแสหลัก

ที่ ต.ทุ่งตำเสา อ.หาดใหญ่ มีการชวนร่วมบริจาคเงินซื้อ อุปกรณ์ให้กับตำบล จนซื้อได้ 10 ชุด หรือกรณีวัดหูแร่มีกติกากำหนด เลี้ยงงานศพแบบบุฟเฟต์ (มี 20 ชุด) ที่ ต.ท่าช้าง อ.บางกล่ำ มีชั้น ป้ายสนับสนุน นอกจากนั้นหลายพื้นที่ขานรับไม่ว่า อบต.ท่าข้าม อ.หาดใหญ่ ต.ทุ่งหวัง อ.เมือง วัดเขาดกน้ำ อ.รัตภูมิ หรือ ต.ป่าชิง ต.จะโหนด ต.น้ำขาว ของ อ.จะนะ เป็นต้น

แล้วก็มีท้องถิ่นอื่นๆ ร่วมกันรณรงค์สร้างกระแส ดังเช่น เทศบาลเมืองคอหงส์ เทศบาลเมืองเขารูปช้าง เทศบาลเมืองสิงหนคร เทศบาลตำบลลำไพล เทศบาลตำบลคูหาใต้ เทศบาลตำบลนาทวี

เทศบาลตำบลคูเต่า อบต.พังยาง อบต.ปริก อบต.ดีหลวง อบต.พิจิตร
อบต.คูซูด อบต.คลองหรั่ง อบต.นาหม่อม อบต.ฉลุง อบต.สนามชัย
อบต.สะกอม เป็นต้น

“ปัญหาทุกวันนี้เหลือเฟือ คนยังติดภาพเก่า ยังยกเทให้กับ
คนใหญ่คนโตที่มางานอย่างนายอำเภอ ผู้กำกับ ทั้งที่ผู้ใหญ่เองก็อยาก
ตักกินเอง ชาวบ้านเสียเองยังอึดอัดอยากทำให้ ติดภาพเก่าของการ
ให้เกียรติที่ไม่ถูกต้องแบบเดิมๆ” เล็กกล่าวและเห็นว่า ทั้งหมดอยู่ที่
เจ้าภาพ หรือตัวบุคคลที่ยึดติดประเพณี ค่านิยมเก่าๆ มากน้อย
เพียงใด ส่วนมากมักคิดกลัวไปเองมากกว่า “ผมเห็นว่าต้องหันมา
คิดใหม่ว่าแบบไหนคือเกียรติที่แท้จริง” ◦

ยุทธศาสตร์
การสร้างชุมชนเข้มแข็ง

4

บ้านโคกเมือง : พึ่งตนเองที่พร้อมช่วงคนอื่น

“หมู่บ้านเราแยกมาตั้งใหม่ ตอนผมมารับตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน เห็นสภาพหมู่บ้านที่ไม่มีอะไร ล้าหลัง อาชีพเดิมทำนา ปลูกแตง ต้มเหล้าเถื่อน เล่นการพนัน ชาวบ้านมีหนี้สิน ป่าชายเลนถูกทำลาย สัตว์น้ำร่อยหรอ มีการบุกรุกพื้นที่ ไม่มีกลุ่มต่างๆ องค์กรต่างๆ ในหมู่บ้าน ขาดความรู้ ทักษะ ขาดสามัคคี ขาดการเรียนรู้ของคนในหมู่บ้าน”

นั่นคือสภาพของบ้านโคกเมือง ตำบลบางเหริ่ง อำเภอดวนเนียงเมื่อทศวรรษก่อน จากปากคำของ อุดม อินทร์ ผู้ใหญ่บ้านโคกเมืองแยกเขตการปกครองเป็นหมู่บ้านแห่งใหม่ปี 2536 ปัจจุบันมี 130 ครัวเรือน ประชากร 565 คน

ผู้ใหญ่อุทุมนำชาวบ้านสู่การเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เริ่มรวมชาวบ้านเป็นหนึ่งเดียว มีแนวคิดจัดตั้งกลุ่มต่างๆ

“ก่อนดำเนินการแต่ละเรื่อง ผมประชุมชาวบ้าน ทุกวันที่ 12 เพราะถือว่าเลข 12 เป็นเลขมงคลของหมู่ 12 เริ่มจาก 12 สิงหาคม ในปีนั้น เป็นต้นมาจนเป็นการประชุมประจำเดือน ก่อนประชุมมีการไหว้พระ ชำระจิตใจ”

วงประชุมหมู่บ้านเริ่มมีข้อเสนอดีๆ พัฒนาหมู่บ้าน เช่น แนะนำตัดหญ้าริมถนนให้สวยงาม ปลอดภัยแก่ผู้สัญจร แนวคิดต่างๆ เริ่มเข้าที่ประชุม มีเวทีเรียนรู้ สร้างสรรค์เกิดขึ้นเป็นลำดับ

“หลังจากนั้นเกิดกลุ่มต่างๆ มากขึ้น หรือกลุ่มที่มีอยู่แล้วมาแก้ไขจุดอ่อน เช่น กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านโคกเมือง ผมช่วยปรับปรุงแก้ไข กฎระเบียบต่างๆ ผ่านเวทีชาวบ้านจนกลุ่มเข้มแข็ง มีเงินทุน 5 ล้านบาทพร้อมสวัสดิการให้สมาชิก ต่อมากมีกองทุนเงินล้าน และกลุ่มสัจจะวันละบาทมาอีก”

จากกลุ่มที่เกิดขึ้นใหม่ๆ ผู้ใหญ่อุดมคิดให้หมู่บ้านมีทุนเป็นของตัวเอง เลยตั้งกลุ่มสวัสดิการบ้านโคกเมืองดึงกลุ่มต่างๆ ที่มีอยู่มาจัดเก็บคล้ายภาษีให้กับหมู่บ้านโคกเมือง เพื่อนำเงินส่วนนี้มาเป็นเงินทุนสำรองของหมู่บ้าน

การจัดตั้งกลุ่มน้ำยาง ได้รับเงินอุดหนุน 47,000 บาท จากโครงการอยู่ดีมีสุข ทุกหน่วยงานเกี่ยวข้องเข้ามาช่วยงบประมาณที่ได้รับอุดหนุนน้อยมากจนมองว่าไม่อาจทำได้สำเร็จ แต่อาศัยการระดมทุนจากชาวบ้านมาสมทบครีวละ 1,000 บาท ทำให้ได้เงิน 80,000 กว่าบาทขณะที่ อดต.บางเหียงสนับสนุนอีก 70,000 บาท สามารถดำเนินการสำเร็จ ช่วงสองปีทำกำไร 1.5 ล้านบาท สามารถปันผลสมาชิก จัดสวัสดิการ แจกอุปกรณ์การทำสวนยาง เช่น รองเท้าบูท ถัง มีด พร้อมทุนสวัสดิการน้ำประปา

“กลุ่มน้ำยางมาบอกว่ากรีดยางแล้วเงินไม่เหลือนำมาสู่การจัดตั้งกลุ่มสะสมทรัพย์ขึ้นมาอีกกลุ่มหนึ่ง ซึ่งรับฝากอย่างน้อยวันละ 20 บาท และไม่ให้กู้สองปี ที่ดำเนินการทางกลุ่มมีเงินเก็บ 7 แสน 7 หมื่นกว่าบาท จะมีการปันผลให้กับสมาชิกเป็นรายหุ้น ส่วนดอกเบี้ยยังพร้อมนำมาช่วยเหลือหมู่บ้านในกรณีเร่งด่วน เช่น อุทกภัย ซึ่งเราไม่รอความหวังจากหน่วยงาน และไม่ด่า อดต. ผู้นำไหนด้วย เราช่วยตนเองได้ และช่วยหมู่บ้านอื่นถ้าทำได้”

เหตุอุทกภัยและพายุ ปลายปี 2553 ที่ผ่านมา พี่น้องประชาชนทุกส่วนบ้านโคกเมืองพิบูลย์ให้เห็นถึงการพึ่งตนเองร่วมมือร่วมใจเตือนภัย และมีศูนย์ช่วยเหลือกันเอง จนแทบจะไม่มีของเสียหาย ชาวบ้านมีกำลังกายและกำลังใจพร้อมเอาออกมาช่วยตามกำลัง ด้วยความรักสามัคคี

เวทีประจำเดือน ดำเนินมา 10 ปีนี้มีหลายสิ่งที่สวยงามเกิดขึ้นมาพร้อมกัน อย่างผู้มาประชุมเอาขวดพลาสติกออกมารวมกันเพื่อขาย เกิดกลุ่มขายขยะ แม้มีเงินกลุ่มน้อยแค่ 6 พันกว่าบาท แต่ทุกคนมองเห็นคุณค่า ว่าเป็นพลังที่เกิดจากรักสามัคคี ความเป็นหนึ่งเดียวในสังคม

เงินพวกนี้จะเข้ากลุ่มสะสมทรัพย์ร่วมกับกองทุนเงินล้าน มาทำเป็นธนาคารหมู่บ้าน ล่าสุดบ้านโคกเมืองได้รับความร่วมมือจากธนาคารออมสิน ปรับระดับเป็นสถาบันการเงินในเดือนเมษายน 2554

กิจกรรมประเพณีสำคัญของหมู่บ้าน คือการรดน้ำผู้สูงอายุ ช่วงสงกรานต์นำวัด โรงเรียน บ้าน มาสร้างเชื่อมโยง ทำให้สังคมดีขึ้น

ผู้ใหญ่อดมยยืนยันว่า กำแพงวัด โรงเรียน มาจากความร่วมมือชาวบ้านล้วนๆ

“ทุกวันนี้สังคมไทยต้องการความพึงเพื่อ เลอเลิศ ทะเยอ ทะยาน ภาพเดิมเริ่มหายเราอนุรักษ์ของเก่าอย่างการกินข้าวด้วยกัน มีการพูดคุย แลกเปลี่ยน สนทนาปราศรัย มีการรักษาน้ำใจ การให้ เพื่อให้สังคมไทยมีความสุข มีการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน มีความรัก สงสาร เอื้อเฟื้อต่อกัน”

ความเอื้อเฟื้ออย่างหนึ่งเห็นชัด จากการศึกษาชาวโคกเมืองหัน มาช่วยเหลือคนพิการในหมู่บ้าน เขาเดินไม่ได้ หมกตัวเองอยู่นาน ผู้ใหญ่บ้านเห็นว่าต้องดึงเขามาสู่สังคมให้ได้

“เดิมเขาปฏิเสธไม่อยากยุ่งกับใครหรอก เราเชิญมาเข้าเวทีย บอกกับทุกคนว่าคนพิการ เราต้องช่วยกัน เขาไม่มีบ้านอยู่ น้อยใจ ว่าตัวเองพิการ คนอื่นต้องช่วยในที่สุดพี่น้องชาวบ้านช่วยกันทำบ้าน ให้เขาหนึ่งหลัง เดินไฟ ประปา และสร้างอาชีพให้เขาทำน้ำยา ล้างจาน มาขายให้คนช่วยซื้อ เขามีรายได้ ก็เอามาฝากสะสม ทรัพย์”

บ้านโคกเมืองติดทะเลสาบสงขลา พวกเขาพบว่าทะเลกำลัง เสื่อมโทรม ปลาน้อยลง มีคนเสนอว่าควรปลูกป่าชายเลน แต่ ว่าทุกคนขาดความรู้ ขาดประสบการณ์ที่จะทำ ในที่สุดแกนนำหมู่บ้าน จึงเชิญหน่วยงานป่าชายเลน มาให้ความรู้ เป็นที่มาให้ชาวบ้าน ดำเนินการปลูกป่าชายเลน 90 ไร่ และเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ 390 ไร่ ทำรั้วไม้โดยรอบ มีการปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ ปลากลับมา ชาวประมงมีรายได้เพิ่มขึ้น

“หลายคนคิดว่าสิ่งที่คิดทำไม่ได้ แต่สุดท้ายขณะนี้ทำเสร็จ หมดแล้ว กำลังได้งบมา 4 ล้านบาททำสะพานและศาลาเรียนรู้ที่ ป่าชายเลน”

ชาวบ้านยังมีการทำกลุ่มอาชีพ เช่น เต่าถ่าน เพาะเห็ด

ผู้ใหญ่เล่าต่อ หลายสิ่งเขานำมาyingชุมชนทำและอาจหาทาง แนะนำชุมชนอื่นด้วย อาชีพนารายได้ให้ครอบครัว มีอาชีพดีปัญหา น้อยลง ชีวิตก็มีความสุขมากขึ้น ไม่สร้างปัญหาให้กับชุมชน ชุมชน ก็สงบสุข

“สิ่งที่เราหวังคือการเป็นชุมชนพึ่งตนเอง และยังสามารถไปช่วยชุมชนอื่นได้ด้วย โดยมีกลุ่มองค์กรต่างๆ ที่มีความรู้ สามารถเก็บเงินช่วยเหลือชุมชนตนเอง เช่น ส่งเสริมอาชีพได้ทันที โดยไม่ต้องรอนบจากราชการ หลังการเสนอแนวคิดออกไปแต่ละเรื่อง การไปสู่ความสำเร็จอาศัยการขยายความคิดต้องใช้เวลา อย่างสิ่งต่างๆ เรานำเสนอน้อย 3 เดือน พุดกันอยู่นาน 3 เดือน ต้องอธิบายกันว่าผลประโยชน์เกิดขึ้นอย่างไร อย่างเช่น การออมช่วยชีวิตดีขึ้นอย่างไร ทำบัญชีครัวเรือนได้อย่างไร”

เขาเชื่อว่า ทุกอย่างจะเปลี่ยนไป ถ้าทุกคนได้ลองปฏิบัติดู เขาบอกอย่างนี้เสมอกับทุกเรื่อง การประชุมยังมีการถกถ่วงถอยหลายระดับ ตั้งแต่แกนนำ ผู้ทรงคุณวุฒิประจำหมู่บ้าน กรรมการชาวบ้าน ไปจนถึงชาวบ้านทั่วไปในเวทีประจำเดือน ถ้าผ่านก็ดำเนิน

การได้โดยไม่มีข้อครหา เพราะต่างรับรู้ในเรื่องเดียวกันแล้ว ปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นธรรมดา ความบาดหมาง ความขัดแย้ง ไม่ลงรอย ผู้ใหญ่ อุดมใช้ความอดทน อดกลั้น รอเวลา เขามองว่าสิ่งที่กระทบมาหา ผู้นำต้องแสดงให้เห็นว่า จะต้องสู้ด้วยความโปร่งใส บริสุทธิ์ มีความตั้งใจกับพี่น้องประชาชน และทำตามข้อตกลง

“อย่างกิจกรรมเกี่ยวกับเงินๆ ทองๆ ผมถือแต่สมุดบัญชีแต่ไม่มีสิทธิเบิกสักอันเดียว ทุกคนคุมในรูปแบบกรรมการ ต้องอดทน และใช้การประชาสัมพันธ์ให้มากที่สุด”

สมพงษ์ ลักกิตโร อดีตข้าราชการครู ผู้มองเห็นความบอบช้ำของหมู่บ้านมาแต่เดิมแล้วว่าได้ให้แนวคิดผู้ใหญ่บ้านว่าต้องเป็นผู้ใหญ่บ้านของทุกคน ไม่ใช่เฉพาะญาติพี่น้องตนเอง

“10 กว่าปีที่ผ่านมากการพัฒนาเริ่มจากเห็นปัญหา หลังจากแยกมาตั้งหมู่บ้านใหม่ ถ้าเทียบกับหมู่บ้านอื่นในตำบลเดียวกันน่า ถ้าจัดลำดับน่าจะอยู่สุดท้าย ด้วยความคิดแบบนั้นทำให้รู้สึกว่ายู่ไม่ได้แล้ว ต้องลุกขึ้นมาทำอะไรสักอย่าง ทั้งๆ ที่ว่าหมู่เรามีทรัพยากร แต่เราจัดลำดับ ระบุปัญหาไม่เป็น ต่างคนต่างอยู่ ทุกคนมีศักยภาพ แต่ว่าระบุปัญหาไม่เป็น เรามองเห็นตรงนี้”

การได้รับยกย่องเป็นหมู่บ้านในฝันต้นแบบ อาจารย์สมพงษ์ มองว่า อะไรก็คงไม่เท่าทำให้ชาวบ้านรับรู้ปัญหาของตนและสามารถ แก้ได้ระดับหนึ่ง

“ดีไม่ดี ยังไม่รู้แต่เป็นระบบ สามารถมารวมกลุ่มกันได้จากที่ต่างคนต่างอยู่ เมื่อนโยบายรัฐบาลเศรษฐกิจพอเพียงลงมา ตรงกับอุดมการณ์ของหมู่บ้านที่ดำเนินอยู่แล้ว ถือว่าโคกเมืองแก้ปัญหาของตัวเองได้ระดับพึงตนเอง”

อาจารย์สมพงษ์ ยกตัวอย่างเงินกองทุนหมู่บ้าน ที่คนกู้ลดลง
อย่างมากแสดงว่าคนได้ตระหนักถึงการเป็นหนี้ว่าไม่ดี ดัชนีที่ดีเรื่อง
ความสามัคคีดีขึ้น

“ปัญหาที่พอมองเห็นอาจมีเรื่องคนรุ่นใหม่ ผู้มาสืบทอดแนว
คิดการพัฒนาหมู่บ้าน เราพยายามเปิดโอกาสเวที แต่ไม่มีใครสนใจ
ก็หาทางอยู่ หรือจะหาคนที่ เป็นบัณฑิต หรือมีความคิดมาอยู่เคียง
ข้างผู้ใหญ่บ้านแทนผม”

ยุทธพงศ์ ยางทอง ประธานกองทุนหมู่บ้าน เล่าว่าการ
ทำงานการเงินต้องยืนให้แน่น เราทำให้รู้ ดูให้เห็น
โปร่งใส ทำให้คนเชื่อถือ

“ความเชื่อถือเป็นสำคัญที่สุด สมมติว่า
มีหมู่บ้านหนึ่งเชื่อว่าผู้นำ เอาเงินชาวบ้านไป
ใช้ส่วนตัว อย่างนี้คงไม่สำเร็จแน่ เราทำด้วย
ความโปร่งใส ให้เขาเห็นจริง

ใครไม่เข้าใจมาถามตลอดเวลา
เมื่อผมทำให้เขาเชื่อกันก็ยืนมา
ได้ทุกวันนี้ และเขาก็ควักกระเป๋า
มาสะสมด้วยถึง 9 แสนแล้ว
เริ่มจากศูนย์ ความเชื่อมั่นเชื่อถือ
ทำให้หมู่บ้านเราเป็นที่กล่าวถึงกัน
จนคนหมู่บ้านอื่นมาขอเข้ากองทุน
เราบ้าง”

ยุทธพงศ์ เล่าถึงกลุ่มรับซื้อน้ำ
ยางว่า ตอนแรกชาวบ้านไม่เชื่อถือ หลาย

คนที่พูดทำนองว่าให้จับตาดูภายใน 7 วัน กรรมการจะเอาเงิน
สมาชิกหมด

“นี่คือคำพูดแบบนั้นที่เขาไม่ลงทุนแต่ตอนนี้ พอกำไรล้านกว่า
หลายคนขอสมัครเป็นสมาชิกบ้างซึ่งเราบอกว่าจะรับเฉพาะคนที่มี
น้ำยาตัวจริง ไม่ได้หวังผลแค่มาหากำไรจากหุ้นเท่านั้น”

ยุทธพงศ์ มองการพัฒนาว่าการเห็นด้วย และไม่เห็นด้วย
เป็นเรื่องธรรมดา

“ลองให้คนเห็นด้วยกันหมดซิ รับรองว่าล้ม พวกกันเฮ้ไหน
เฮ้นั้น ลักวันคงจะมตขายหมูบ้านเสียเท่านั้นเอง มันต้องมีสองฝ่าย
จึงจะเกิดการพัฒนา ผลสุดท้าย เรามุ่งหวังให้ทุกคนเป็นหนึ่งเดียว
แต่นั้นแหละมันต้องผ่านกระบวนการมาทุกอย่างแล้ว จึงจะเป็นได้”

ธานินทร์ แก้วรัตน์ สมาชิก อบต. และประธานกลุ่มอนุรักษ์
เล่าว่ากลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลนและฟาร์มทะเล ชุมชนบ้านโคกเมือง
เริ่มตั้งแต่การนำชาวบ้าน 30 คนทั้งเด็ก ผู้ใหญ่และคนสูงอายุ
ไปอบรมป่าชายเลน ศึกษาดูงานนอกพื้นที่ ตรัง กระบี่ สตูล เมื่อ
กลับมาทำถือว่าประสบผลสำเร็จ

“เป็นความร่วมมือมือของชุมชนขนาดเล็กที่ได้ผลจริง ชุมชน
ทำงานเองจริงๆ เราชวนทุกคนที่อยากมีส่วนร่วมก็ชักจูงกันมายาก

แต่ภายหลังก็มาร่วม ทุกคนอยากให้ทะเลกลับมาสวมบูรณ์เหมือนเดิม”

ผลที่ตามมาจากการอนุรักษ์ ทำให้ชาวประมงได้พันธุ์ปลา กลับมามากกว่าเดิม

อาภรณ์ มีชูพันธ์ ชำราชากรบ้านนาญ ซึ่งเคยทำงานกับกรมประมง เป็นคนถิ่นนี้ มีความรู้สึกอยากช่วยบ้านเกิดมาตลอด มีโอกาสตอนเกษียณราชการแล้วกลับมาอยู่บ้าน และผู้ใหญ่บ้านพยายามชักชวนมาทำงานเพื่อหมู่บ้าน

“ที่ยินดีช่วยเพราะว่า มาต่อยอดกลุ่มเขามีแล้ว เพียงเรา มาช่วยบางอย่าง เช่น ประมงจังหวัดมาประชุมกับชาวบ้านบอกว่า จะไม่ให้พันธุ์ปลาแล้ว เราไม่ยอม ก็ใช้พาวเวอร์เดิมมาช่วยบ้าง อาจมีประโยชน์อันนั้น ส่วนอื่นก็ช่วยตามผู้ใหญ่ร้องขอ” เธอมองว่า ความเป็นอดีตข้าราชการน่าจะทำประโยชน์ วิเคราะห์ศักยภาพในเรื่องต่างๆ ได้

“สำหรับโคกเมืองคิดว่าไปด้วยกันได้ดี มองว่าผู้ใหญ่บ้านกับวัดก็ไปกันได้ดี วัดกับโรงเรียนก็เช่นกัน หน่วยงานสำคัญๆ ในหมู่บ้าน ไม่มีความขัดแย้งกัน น่าจะช่วยเต็มที่ เพื่อให้ก้าวหน้าต่อไป”

อุทัย สุคันธพันธุ์ ช่างปั้นปูน ผู้มีบทบาทในการนำพัฒนาหมู่บ้านบอกว่า การรวมคน แก้ปัญหา บางที่ใช้ความบันเทิง เช่น ร้องรำทำเพลง คนไม่ผูกกันก็อาจจะหันหน้ามาคุยกันได้ สนุก ค่อยใส่สาระ

“การพัฒนายกระดับจิตใจ ชาวบ้านสามารถใช้ศิลปวัฒนธรรม ไปใส่ได้เลย เพราะเป็นพื้นฐานของคน”

วิจิตร อินทะโร ผู้นำการเผาถ่านและกลุ่มอาชีพเพาะเห็ด
กล่าวว่า คำว่า เศรษฐกิจพอเพียง เราทำอยู่แล้วแต่ไม่รู้ตัวเอง

“ผมไปดูเตาถ่าน แล้วกลับมาส่งเสริมให้ชาวบ้านทำ ใช้เศษ
ไม้ที่ทำในหมู่บ้านมาเผาได้น้ำส้มควันไม้ มาปราบศัตรูพืช ใครอยากทำ
ผมพร้อมช่วย เมื่อทำเตาถ่านแล้ว ผลลดการใช้แก๊สโดยใช้เพียงปีละ
1 ถึง เท่านั้น” เขายังไปเรียนรู้การเพาะเห็ด ผมก็ทำเอง ผลปรากฏ
ว่าเห็ดทำรายได้ 6-7 พันบาทใน 15 วัน ซึ่งเขาอยากสอนพี่น้องคนอื่น

เพชรินทร์ พวงแก้ว เป็นครัวเรือนแกนนำของเศรษฐกิจ
พอเพียง ทำปุ๋ยใช้เอง ปลูกผักปลอดสารพิษ ตามแนวทางอินทรีย์
ชีวภาพ พร้อมสอนให้กับผู้สนใจ ขณะที่ ละม่อม พรหมเสน อสม.
มีส่วนช่วยมากในเรื่องประสานงานคนมาประชุม ดูแลกิจกรรมของ
ชุมชน

นิรัตน์ แก้วอัมพร พัฒนาการอำเภอควนเนียงกล่าวว่า
สำหรับหมู่บ้านในพื้นที่ต้นแบบ ในปี 2554 จะมีการสนับสนุนงบประมาณ
ให้ก้อนหนึ่งเพื่อรักษาสภาพของเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ
แบบพออยู่พอกิน เพื่อให้เป็นต้นแบบให้กับหมู่บ้านข้างเคียงได้
ขยายผลไปยังหมู่บ้านข้างเคียงเพิ่มเติมในเรื่องของเศรษฐกิจพอเพียง
ไปอีก 2 หมู่บ้านเพื่อขยายไปในปี 54 แล้วไปเรื่อยๆ เพื่อให้ครอบคลุม
ทุกตำบล ในลักษณะหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

“หลักเราคือ ถือว่าเป็นกิจกรรมสำคัญของชาติ ที่มี 17
หน่วยงานทำกิจกรรมส่วนนี้อยู่ แต่ว่าพัฒนาชุมชนได้รับเกียรติเป็น
ผู้ประสานในการทำงานเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้หมู่บ้านมีวิถีชีวิต
เศรษฐกิจพอเพียงจริงๆ โดยแต่ละหน่วยงานจะเข้ามาเติมตาม
พันธกิจ”

นิรัตน์มองว่า ปัจจัยความสำเร็จของหมู่บ้านแบบนี้ เกิดมาจากทุน จากคนของสังคมที่มีอยู่ หรือภูมิปัญญาไม่ว่าข้าราชการ บำนาญ ปราชญ์ชาวบ้าน ที่ได้เรียนรู้ ซึ่งถ้ามีแบบนี้จะได้เปรียบ สามารถขับเคลื่อนได้ดี มั่นคง และเร็วขึ้น

“อย่างกรณีของบ้านโคกเมืองจะพบว่ามีคนกลุ่มนี้อยู่และเข้ามาช่วย”

สำหรับหมู่บ้านในพื้นที่ของพัฒนาชุมชนนั้น ต้องเป็นชุมชนเข้มแข็ง เศรษฐกิจมั่นคง ประชาชนอยู่ดีกินดี มีคุณภาพชีวิตที่ดี ตามเกณฑ์ จปฐ. ส่วนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงก็จะมีตัวประเมินอยู่ 4-5 ด้าน มี 3 ระดับคือ อยู่ดีกินดี พอมีพอกิน และมั่งมีศรีสุข

“การพัฒนา ต้องประกอบด้วยคนหลากหลายที่จะบูรณาการความคิดเห็น หน่วยงานหนึ่งหน่วยงานใดจะทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงค่อนข้างยาก ต้องอาศัยบุคลากรของรัฐ ภาคประชาชน ชุมชน ท้องถิ่นต้องผนึกกำลังมาพัฒนา มาทำงานแบบบูรณาการโดยใช้แผนชุมชน มาเป็นเครื่องมือในการกำหนดเส้นทางการพัฒนา ส่วนการสนับสนุนงบประมาณอาจจะมาจากส่วนท้องถิ่นเป็นตัวตั้ง แล้วส่วนราชการ องค์กรประชาชนมูลนิธิองค์กรต่างๆ จะมีส่วนเติมเต็มได้”
พัฒนาการอำเภอควนเนียงกล่าวและว่า

ที่ชาวบ้านยังต้องการมากคือขวัญกำลังใจ ในการประชาสัมพันธ์ หรือเผยแพร่สิ่งดีๆ ออกไป ช่วยเติมให้ชาวบ้านมีกำลังใจ สามัคคี และเป็นแบบอย่างให้กับคนอื่นได้อย่างต่อเนื่อง ○

5

บ้านดอนขี้แรด : ความลำบากได้งวชชุมชนพึ่งตนเอง

หมู่บ้านป่าทुरกันดารห่างไกลสุดเขตปกครองอำเภอหาดใหญ่ เป็นแรงผลักดันชาวบ้านดอนขี้แรด ตำบลพะตง อำเภอหาดใหญ่ หันมาพึ่งและพัฒนาเอง จนกลายเป็นหมู่บ้านในฝันระดับหัวแถวของสงขลาใน พ.ศ.นี้

“หมู่บ้านเราห่างจากหาดใหญ่ 37 กิโลเมตร แต่สมัยก่อนติดต่อโลกภายนอกมีแค่ทางเดินเท้าเล็กๆ แค้เข้าตลาดทุ่งลุงต้องพกข้าวห่อ และนอนค้างตลาดเพราะกลับไม่ทัน เจ็บไข้ไม่สบายฉุกเฉินคนป่วยจะถูกจับนั่งซ้อนจักรยานไปส่งสุขศาลาทุ่งลุงหรือโรงพยาบาลหาดใหญ่”

โรจน์ ทองรักษ์ ผู้ใหญ่บ้านวัย 40 ต้นๆ เล่าพร้อมกับชี้ให้
ดูเนินสูงปากทางเข้าหมู่บ้าน วันนี้เป็นถนนลาดยาง หากเป็นสมัยก่อน
เป็นด่านทดสอบแรกว่าจะออกจากหมู่บ้านไปได้หรือนอนคลุกดินโคลน
อยู่กลางโคก

“ถนนลาดยางกว่าจะมาถึงหมู่บ้านต้องรอกันนาน ใต้บมา
ครั้งละ 2-3 กิโลเมตร มาถึงหมู่บ้านจริงๆ ไม่ถึงปีที่ผ่านมา”

ผู้ใหญ่โรจน์เล่าว่าการพัฒนาหมู่บ้านที่ผ่านมามีชื่อว่าไม่ได้
ได้รับความสนใจจากหน่วยงานต่างๆ ผู้นำชุมชน จึงต้องคอยวิ่งไปหาเอง
“คอยเขาไม่มา เราต้องไปหาเขา”

สิ่งที่พยายามทำ ขวนขวายต่อผู้มาตลอดจนได้รับเลือกเป็น
หมู่บ้านในพื้นที่ที่ความถี่เรดเน้นกิจกรรมกลุ่มเข้มแข็ง การพึ่งพาตนเอง
และมีทุนของตัวเอง

“ที่จริงก่อนมีนโยบาย หมู่บ้านเราเดินมาตามแนวนี้อยู่
ก่อนแล้ว”

ทุนเดิมของชุมชนคือความเข้มแข็งและช่วยเหลือตนเอง
มาตลอด

ทุนทางเศรษฐกิจไม่มีปัญหา ชาวบ้านทำสวนยาง กล้วยหอม
บริจาคน้ำมันพืชให้วัดประจำหมู่บ้าน แต่ด้วยแรงศรัทธาอินทิตวัด
หมู่บ้านข้างเคียงห่าง 2-7 กิโลเมตร

“การบริจาคน้ำมันพืชให้วัดสร้างอะไรสักอย่าง เขาจงเป็นเสากุญแจกัน
ขอความร่วมมือกลับมาช่วยหมู่บ้านบ้าง เพราะให้วัดมามากแล้ว
ต่างยินดีจะช่วยเต็มที่ อย่งที่เดินเพื่อสร้างสาธารณะประโยชน์
ได้มาจากการบริจาคน้ำมันพืชก่อนทั้งสิ้น”

ห้าสิบปีก่อนประชากรความถี่เรดเพียง 300 คนปัจจุบัน
800 กว่าคน ในการพัฒนาหมู่บ้านรูปแบบใหม่ เน้นการรวมกลุ่ม
กิจกรรม เช่น กลุ่มน้ำยาง ออมทรัพย์ กองทุนหมู่บ้าน สัจจะ
วันละบาท กลุ่มข้าวสาร กลุ่มไก่ไข่ กลุ่มเลี้ยงเป็ด กลุ่มเลี้ยง
ปลาตุ๋นในท่อซีเมนต์ เป็นต้น

“หลักการสำคัญที่เราพบหลังช่วยกันมา คือการมีกลุ่มเข้มแข็ง ฟังพาตัวเองได้ มีทุนของหมู่บ้าน ก็จะเน้นตรงนี้ ซึ่งคิดว่ากลุ่มต่างๆ ที่กล่าวคงอยู่ได้ตลอด”

ผู้ใหญ่โรจน์มั่นใจชาวบ้าน ผ่านความขัดแย้งอย่างการเลือกตั้งมีการแบ่งฝ่ายบ้าง แต่พอหมดฤดูกาล จะกลับมาจับมือกันได้ ไม่ถือโทษ ไม่ถือฝ่าย กลับมาร่วมมือช่วยกันและพร้อมกันบริจาค เหมือนเดิม

“คนที่นี่ถือว่าเป็นนักประชาธิปไตยร้อยเปอร์เซ็นต์ เถียงกัน ตอนแข่ง พอเป่านกหวีดหมดเวลากลับมาจับมือเป็นเพื่อนกัน เหมือนเดิม”

ความเป็นเครือญาติกันสูงด้วย และอยู่กันมาหลายชั่วคน สร้างจุดแข็งคือความร่วมมือร่วมใจ กรณีการจัดงานประเพณีในหมู่บ้านไม่ว่า งานบวช งานแต่ง งานศพ จึงไม่เคยมีการจ้างคนมาช่วยทำ ชาวบ้านต้องลุกขึ้นมาช่วยกันหมด ล้างถ้วย รับแขก จัดการทุกอย่าง เป็นกิจกรรมพื้นฐานที่ทุกคนต้องทำ

“เวลาถึงงานสักอย่าง แม่ครัวเต็ม มีอะไรทำไม่ว่า แต่แม่ครัว มาเต็มไว้ก่อน ถึงเวลาต้องทำงานก็ลุกทำหน้าที่ตัวเอง วางนั่งคุยกัน แยกมาเป็นร้อยเราก็กี่เลี้ยงได้ และทำทันแค่เห็นแขกมาที่หน้าโคก เราขยับทำงานพร้อมเพรียง หลายหมู่บ้านที่อื่นวิถีแบบนี้อาจค่อย หายไป แต่ที่นี่ไม่หาย”

ผู้ใหญ่วิโรจน์ ซึ่งกำลังเป็นนักศึกษารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช มองว่าในวิถีแบบนี้ผู้นำมีความสำคัญในฐานะแบบอย่างถ้ามีงานใครต้องไปกัน แต่ถ้าผู้นำทำตัวเป็นปัญหา เช่น ไม่รับฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยอาจมีปัญหาไปเรื่อยๆ

“เราไม่ทำแบบนั้นไม่ว่าผมหรือ อบต. มีงานต้องมาช่วย เราไม่ขัดแย้งกันเองด้วย ผมไม่ถือตัว ชาวบ้านใช้ผมจนหัวทิ่มเลยแหละ

เราไม่ถือยศศักดิ์ เราเป็นกันเองแบบพี่น้อง เพื่อนฝูง ผมไม่คิดว่าอยู่เหนือใคร แต่อยู่เสมอกับคนอื่นและจริงๆ ชาวบ้านอยู่บนผมด้วยซ้ำ”

ชบา ทองรักษ์ ประธานกลุ่มน้ำยางสดกล่าวว่า สิ่งผลักดันให้หมู่บ้านเป็นต้นแบบหมู่บ้านในฝันน่าจะมาจากการที่ในอดีตหมู่บ้านไม่เคยได้งบประมาณจากส่วนอื่นเลย อยากทำอะไรสักอย่างแต่ไม่มีใครช่วย ชาวบ้านจึงพูดในประชาคมว่า คิดทำอะไรให้ทำเลย จะช่วยกันออกเงินกันเอง

“เป็นวัฒนธรรมของเขาเสียแล้วหมู่บ้านห่างไกล ไม่ใคร่ช่วย ต้องพึ่งตนเองมาตลอด อดีตไม่มีงบประมาณไหนหรอก ชาวบ้านช่วยกันเอาหินในคลอง มาก่อปูนทำกำแพงกันน้ำไม่ให้ตลิ่งพังกันเอง”
ชบาเล่า อนุสรณ์การงานดังกล่าวยังปรากฏอยู่มาจนทุกวันนี้

เพราะลำบากร่วมกันมานับชั่วอายุคนจึงรักใคร่กันดี ใครเดือดร้อนเรื่องอะไรพร้อมจะช่วยทุกเมื่อ

“คำว่าหมู่บ้านในฝัน เราอยากให้วิถีชีวิตของประชาชนดีขึ้น ทุกวันนี้ ถือว่าเราเป็นหมู่บ้านที่น่าอยู่ คือมีเศรษฐกิจที่ดีพอควร อากาศดี ไม่มีโรงงาน ยกขึ้นตอนเช้าสูดอากาศบริสุทธิ์ได้แน่นอน”

ชบา ยังเล่าถึงกลุ่มน้ำยางสดว่าเริ่มจากปี 2547 ครั้งหนึ่ง ชาวบ้านเคยตั้งกลุ่มยางแผ่นขึ้นมา แต่ไม่ประสบความสำเร็จ เลยใช้บทเรียนจากความล้มเหลวมาตั้งกลุ่มน้ำยางสด สมาชิก 80 กว่าคน ตัดพ่อค้าคนกลางออก ทำให้ผลประโยชน์ตกแก่ชาวบ้านโดยตรง

เงินหมุนเวียน วันละ 270,000 บาท การบริหารงาน อาศัยความ
ไว้เนื้อเชื่อใจ

สุมาลี ทองรักษ์ ประธานกลุ่มออมทรัพย์ เล่าว่า

กลุ่มต่างๆ ชาวบ้านจัดตั้งขึ้นมาเอง อย่างกลุ่มออมทรัพย์
พัฒนากรประจำตำบล มาแนะนำให้ทำในกลุ่มแม่บ้านปี 2543
จากกลุ่มออมทรัพย์ สร้างความน่าเชื่อถือ สร้างเครือข่ายให้เกิด
กลุ่มอื่น ตามความต้องการของประชาชน

“ระยะแรกชาวบ้านคนอื่นไม่เข้าใจสิ่งที่ทำก็ต้องทำให้เขา
เห็นก่อน อย่างกลุ่มออมทรัพย์ ช่วงต้นมีสมาชิก 64 ราย ตอนนี
239 คน เงินหมุนเวียนแต่ละเดือน 7-8 แสนบาท จากที่เริ่มต้นแค่
เดือนละหมื่นกว่าบาท”

สวัสดิการที่กลุ่มออมทรัพย์จัดให้สมาชิกมีตั้งแต่ กรณีเยี่ยม
คนป่วย คนละ 500 บาทต่อคนต่อปี สมาชิกที่มีงานประเพณี ให้กู้
จัดงาน 50,000 บาท ที่ไม่คิดดอกเบี้ยแต่ให้ส่งคืนใน 15 วัน กรณี
เสียชีวิตให้ศพ 3,000 บาทพร้อมพวงหรีด และกำลังทำโครงการ
รักษาพยาบาล และโครงการอื่นๆ

“หลังเกิดกลุ่มออมทรัพย์ ยังมีกองทุนหมู่บ้าน ตอนนี้มีเงินอยู่
1.5 ล้านบาท จากเงินที่ได้มา 1 ล้านบาท เพราะเราได้รางวัลจาก
การประกวดกองทุนมาสมทบ จะช่วยเหลือสมาชิกในส่วนของเงินกู้

ดอกเบี้ยยู่ร้อยละ 6 ต่อปี สวัสดิการก็มีค่าทำศพสองพันบาท
ทุนการศึกษาแจกวันเด็กสี่พันบาท ผ่านโรงเรียน 2 แห่ง ให้อกับเด็ก
ในหมู่บ้านเราเอง หรือใครกู้เงินจัดงานให้ 20,000 บาท” ผู้ใหญ่โรจน์
กล่าวเสริม และว่า

ควนซี้แรดยังมีชื่อเสียงเกี่ยวกับกลุ่มเครื่องแกง เป็นกลุ่มที่มี
สมาชิก 48 คน เริ่มในปี 2549 เกิดมาจากทางราชการมีงบในระดับ
ตำบล ชาวบ้านขอเสนอตั้งกลุ่มอาชีพ

“กว่าจะเป็นกลุ่มขึ้นมาได้ลำบากพอดู พวกเราลงทุนซื้อ
มอเตอร์ไซค์กันไปดูงานที่บ้านควนเหม็ด อ.สะเดา จนตอนนี้เครื่อง
แกงยี่ห่อไฟตงของเราผลิตขายในหมู่บ้าน และใกล้เคียงมีแกงส้ม
แกงเผ็ด แกงกะทิ ซึ่งจะมีการบรรจุเรียบร้อย” สุมาลี กล่าวต่อ

ทางการมีส่วนช่วยอุดหนุนงบในการซื้อเครื่องบด เครื่องบรรจุ
หีบห่อ แต่พื้นฐานสำคัญกลุ่มเครื่องแกง เกิดคนต่างถิ่นที่มาถิ่น

กับข้าวควนซีแร่ดยามมีการจัดงานต่างๆ ต่างยกนี้ให้ถึงความอโรย
เป็นแรงบันดาลใจสำคัญ

สมาชิกกลุ่มออกตัวอมรับแบบเขินๆ ต่อคำชมว่า การทำ
กับข้าวอโรยสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ สูตรคิดกันเอง ทำพลา
ชิมพลา ดิไป ลองผิตลองถูกกันมาเป็นปี วัตถุประสงค์บางอย่างหาได้ใน
หมู่บ้านเช่นตะไคร้ ซึ่งหาได้ง่าย เพราะได้รณรงค์ให้ปลูกอยู่

เครื่องแกงรสชาติดีจนเป็นที่กล่าวถึงจนหมู่บ้านอื่นที่คิดจัด
งานเลี้ยงใหญ่ๆ โทรสั่งคราวละนับสิบกิโล รายได้จะนำมาปันผลเป็น
รายปีกับกลุ่มสมาชิก

นอกจากกลุ่มเครื่องแกงยังมีกลุ่มอื่นๆ

กลุ่มข้าวสาร เกิดมาจากปัญหาเดิมที่คนซื้อข้าวสารจาก
ร้านค้าราคาแพงการหันมารวมกลุ่มซื้อในนามกลุ่ม ทำให้สามารถ
ซื้อได้ในราคาถูก และเก็บเงินสมาชิกเดือนละครั้ง ซึ่งยอดสั่งซื้อ
แต่ละเดือนก็แสนกว่าบาท

กลุ่มน้ำดื่ม ได้รับการอุดหนุนจากโครงการชุมชนพอเพียง
เดิมชาวบ้านซื้อน้ำขวด 20 ลิตร ราคาขวดละ 15 บาท หลังมี
เครื่องกรองน้ำแบบหยอดเหรียญ ทำให้มีน้ำสะอาดดื่มในราคา
20 ลิตร 5 บาท และยังนำน้ำมาบรรจุเป็นขวดขาย ในนามกลุ่ม
เงินที่ได้เข้ากองทุนกลางพัฒนาหมู่บ้าน

กิจกรรมทุกกลุ่ม
จะมีเป้าหมายร่วมกัน คือ
ช่วยเหลืองานหมู่บ้าน

“ชาวบ้านควนซี้แรด
ถือว่ามีความร่วมมือร่วมใจ
กันสูง อย่างการก่อสร้าง
อาคารของชุมชน ชาวบ้าน
ออกเงินแล้วยังออกแรงมา
ช่วยสร้างอาคารด้วย แต่ว่า
เรื่องเงินเรื่องทอง คนที่มา
จัดการต้องโปร่งใส ชาวบ้าน
จึงจะยอมรับ”

เธอเล่า และ ยก
ตัวอย่างกรณี งานวันเด็กใน
หมู่บ้านสามารถระดมเงินได้

60,000 กว่าบาท จากชาวบ้านหมด พวกเขาสามารถจัดงานวันเด็ก
ประจำปีจนเลื่องลือในละแวกใกล้เคียงว่าต้องมาเที่ยวงานวันเด็ก
ที่ควนซี้แรดมีของกิน 24 ชั่วโมงมีการละเล่น ของรางวัลแจกบน
เวทีเพียบ ลดปัญหา เด็กไม่ต้องไปเที่ยวไกล ลดอุบัติเหตุ ร้อน ฝนตก
เสียเวลาเดินทาง

“ทุกอย่างที่เกิดขึ้น จากพลังของชาวบ้าน พอเห็นว่ากำลัง จะเริ่มทำอะไร อีกไม่นานเขาจะมาช่วยออกเงิน มาช่วยทำ”

ถึงวันนี้ หมู่บ้านเดินมาไกลนำพอใจระดับหนึ่ง เยื่อน คงสุวรรณ ผู้อาวุโส อดไม่ได้ที่จะรำลึกถึงความลำบากครั้งก่อน บรรพบุรุษเป็น พวกเข้ามาหักร้างถางพง หาที่ทำกิน รอบหมู่บ้านเป็นป่าทึบ ที่รกรุงรังด้วยเถาวัลย์ เกิดน้ำท่วมต้องอพยพกันหลายครั้ง

ตอนเด็กเยื่อนเคยลุกขึ้นตีห้าเพื่อเดินไปโรงเรียนวัดควนเนียง ไปถึงตอนสายๆ โตขึ้นมา เดินทางจากหมู่บ้านไปตลาดระยะทาง 10 กิโลเมตร ต้องใช้เวลาข้ามวัน เขาหาบของไปขายพวกหยวกกล้วย หัวมัน แล้ แล่วนอนค้างคืนตามแผงลอยในตลาด ชาวบ้านที่อยากใส่บาตรต้องนัดพระ เดินมาพบกันกลางทาง กลางป่าระหว่างวัด กับหมู่บ้าน

ดำเนิน แก้วมอญ หญิงชราอีกคนเล่าถึงความเปลี่ยนแปลง ในลำดับต่อมา ครั้งมีถนนรถยนต์วิ่งผ่านได้ มีรถยนต์จากตลาด เข้ามารับชาวบ้านไปจ่ายตลาดทุ่งลุงเพียงสัปดาห์ละครั้ง เจ้าของรถ ต้องมานอนค้างคืนในหมู่บ้าน ภาพของรถติด (หล่ม) ผู้โดยสารต้อง เกาะกันแน่นๆ อยู่บนรถ และกินข้าวกันอยู่กลางป่า กว่ยเตี้ยว น้ำ ต้องซื้อใส่หม้อหิ้วกลับมาถึงหมู่บ้าน เส้นพองอืด แต่ก็ยังเป็นที่ รอคอย

ถนนลาดยาง ไฟฟ้า ประปา หมูบ้าน ภาพเหล่านั้นเป็น
ความทุกข์ยากที่ผ่านพ้นไปแล้ว สนวนยางสองข้างทางกลับเป็น
เครื่องหมายของความมั่งคั่งใน พ.ศ.นี้

ผู้ใหญ่วิโรจน์ กับคณะพาเดินชมหมู่บ้าน เจียบสงบ ร่มรื่นด้วย
แมกไม้ ริมสายคลองซี้ดูแนวหินกันตลิ่งพังผลงานของคนรุ่นก่อน
อดไม่ได้ที่จะพูดถึงภาวะน้ำท่วมที่เพิ่งผ่านพ้น ส่งผลกระทบบ้าง
พอสมควร

ถัดจากสะพานข้ามคลองไม้ไกล มีสถานที่ศักดิ์สิทธิ์อันเป็น
ศูนย์รวมใจ ที่เคารพสักการะของชุมชน เรียกว่าหลาทวด ซึ่งจะมี
ประเพณีประจำปีที่ยิ่งใหญ่จัดขึ้นทุกปี

“ความเปลี่ยนแปลงของคนรุ่นใหม่ก็มีมาก อย่างการไม่มา
นั่งกินข้าวด้วยกันเหมือนแต่ก่อน การทิ้งขยะ ไม่เลือกเอาขยะดีใส่
โคนไม้” ผู้ใหญ่วิโรจน์เล่าและว่า ทุกวันนี้คนรายได้ดีขึ้นเพราะยางแพง
แต่มีเงินมาก ถ้าไม่รู้จักใช้จ่ายก็จะไม่พอ บริหารตัวเองไม่เป็นก็หันไป
กู้นอกระบบ แต่ถ้าบริหารตัวเองเป็นก็คงไม่เป็นไร

ชัยชิต ณ มณี สมาชิก อบต. กล่าวสรุปว่า ที่หมู่บ้านได้รับ
เลือกเป็นหมู่บ้านต้นแบบมาจากความสามัคคี ความร่วมมือ จิต
สาธารณะ สำหรับพี่น้องต่อไปของหมู่บ้าน อยากให้ชาวบ้านอยู่แบบนี้
ตลอดไปให้มีความสามัคคี ร่วมแรงร่วมใจกันไปตลอด อยู่ดีมีสุข
พอมีพอกิน ไม่ได้ต้องการอะไรที่นอกเหนือไปจากนี้แล้ว ◦

6

บ้านล่องมุด : ปมเด่นของหมู่บ้านเล็กๆ

สิ่งดีๆ กำลังหลังไหลมายังหมู่บ้านขนาดเล็ก 70 ครัวเรือน
อย่างบ้านล่องมุด ตำบลคลองทราย อำเภอนาทวี

ด้วยวิสัยทัศน์บ้านล่องมุดที่จะ “ก้าวขึ้นเป็นชุมชนแห่ง
การเรียนรู้ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประชาชนมีคุณธรรม
จริยธรรม มีคุณภาพชีวิตที่ดีและยั่งยืน”

ไม่เฉพาะการได้รับเลือกเป็นต้นแบบหมู่บ้านในพื้นที่ของ
จังหวัดสงขลา แต่อาจหมายถึงกำลังได้ถนนลาดยาง ขณะอาชีพ
หลักสวนยางกำลังทำรายได้งาม จนอดตั้งคำถามถึงความมั่งมีจะ
สวนทางกับวิถีหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่

วิชิต แก้วสุข ผู้ใหญ่บ้านล่องมุดเล่าว่าหลังรับตำแหน่งเมื่อปี 2551 เขาเริ่มพัฒนาหมู่บ้านด้วยโครงการตักบาตรฟังธรรมประจำเดือน จัดทุกอาทิตย์แรกของเดือน

“หมู่บ้านเราเป็นชาวพุทธล้วนๆ แต่ไม่มีวัดครับ ผมนั่งคิดกับทีมงานว่าทำอะไรให้คนได้เข้าวัดเข้าวาสะตวก เดิมทีไปวัดลำซิ่งที่อยู่ไกลถึง 5 กิโลเมตร”

กิจกรรมง่ายๆ แต่ได้ประโยชน์และเกิดสิ่งดีๆ ตามมา เขานิมนต์พระมาทำพิธีที่ศาลาหมู่บ้าน เชิญชวนชาวบ้านนำปิ่นโตออกมาถวายพระ หลังพระให้พร แสดงธรรม ฉันทัดดาหารเพลเสร็จ ชาวล่องมุดร่วมรับประทานอาหารกลางวัน บางเดือนเชิญกำนัน ปลัด นายอำเภอ ตำรวจ ทหารพราน มาเป็นแขกรับเชิญ

การจัดกิจกรรมวันอาทิตย์นั้นผู้ใหญ่บ้านบอกว่า เพราะอยากให้ข้าราชการและเยาวชนจะได้มาร่วม ส่วนคนกริดยาก็ไม่เป็นปัญหาอยู่แล้ว แก้วโหม่งเสร็จงานแล้ว คนยังติดภารกิจ อาจเอาปิ่นโต

มาวางไว้ก่อน หรือถ้ายังไม่ทันตอนพระแสดงธรรมจะมีการออก
อากาศทางหอกกระจายข่าว เก็บน้ำยางพลาฟุ้งพระเทศน์ทางอากาศ
ไปพลาฟ

ชุมชนเล็กสามารถก้าวขึ้นมาเป็นจุดเด่นแห่งหมู่บ้านพอเพียง
พึ่งตนเอง

ผู้ใหญ่วิจิตเล่าว่า คนล่องมุดปลุกผักและเลี้ยงสัตว์เอาไว้
กินเองแทบทุกครัวเรือนอยู่แล้ว

“เราแทบจะไม่ต้องซื้อโซ่มาจากข้างนอกเลย ซื้อขายกันใน
หมู่บ้านนี้แหละ เพราะมีคนเลี้ยงทั้งไก่และเป็ด ตอนหลังเริ่มมาเลี้ยง
หมู ปลาตุ๊ก”

การตั้งชื่อซอยในหมู่บ้าน เข้ากับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมี
5 ซอย ประกอบด้วย ซอยถั่วพลู่ ปลูก, ซอยพริก มะเขือ, ซอยกล้วย
หลา(มะละกอ), ซอยมะนาวใหญ่ ไคลขวางซา, ซอยสองบ่อ(บ่อ
ปลา+กบ) แต่ละซอยมีสมาชิกราว 10 ครัวเรือน มีประธานบทบาท
คอยรับฟังปัญหา ควบคุมดูแลสมาชิกให้ปลูกผักทำกิจกรรมเศรษฐกิจ
พอเพียง

ความใกล้ชิดอย่างเครือญาติ นับเป็นจุดแข็งของหมู่บ้านแห่งนี้
เบื้องหลังความสำเร็จกิจกรรมต่างๆ ผู้นำทำเป็นตัวอย่างให้คนอื่น
เห็นก่อน พร้อมร่วมมือช่วยเหลืออย่างบริสุทธิ์ใจกับชาวบ้าน จึงรับ
สิ่งดีๆ กลับมา

“ยกตัวอย่างแจกของน้ำท่วม ได้ข้าวสารมาล็ก 30 ถุง
ผู้นำให้ชาวบ้านก่อน ตอนหลังหากชาวบ้านได้ไม่ครบ ชาต 1-2 หลัง
เขาก็ไม่ว่า เพราะผู้นำก็ยังไม่ได้”

สมบูรณ์ สุวรรณโณ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครองเสริมขึ้น
และกล่าวต่อว่า

“หมู่บ้านเราเคยได้รับเลือกเป็นตัวแทนตำบลคลองทราย
ในโครงการพัฒนาชุมชนสันติสุขตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
(พนป) ของ คอ.บต.เมื่อปี 52 เน้น 3 อย่าง ปลูกพืช เลี้ยงเป็ด
เลี้ยงไก่ และส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์น้ำพวกปลาตุ๊ก กบ เราทำทั้ง
หมู่บ้าน” ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านเล่า

กิจกรรมดังกล่าวสามารถลดรายจ่าย แม้ไม่ได้นำไปขายแต่
เป็นการผลิตเองกินเองในหมู่บ้าน

“อย่างน้อยได้กินพืชปลอดสารพิษที่ปลูกเองกินเอง ปลาเริ่มจะหมด ผู้ใหญ่บ้านจะประชาสัมพันธ์ออกไปว่าใครต้องการลูกปลา ตกเท่าไรมาลงชื่อ สั่งรวมกันจะได้ราคาถูกลงกว่า”

การที่หมู่บ้านมักได้เป็นตัวแทนเข้าประกวดโครงการต่างๆ มาตลอด สมบูรณ์มองว่า เพราะสิ่งต่างๆ ที่ส่งเข้าประกวดมักเป็นวิถีเดิมของชาวบ้านอยู่แล้ว อย่างการปลูกผักเลี้ยงสัตว์ เป็นจิตวิญญาณของผู้คน ไม่ใช่การจัดฉาก

ตามบ้านเรือนเห็นการปลูกตะไคร้ ชมัน ผักต่างๆ อยู่เป็นปกติมาช้านาน

“ประชากรเราแค่ 204 คน แต่ถือว่ามีความเอื้ออารีต่อกัน” เขาเล่าว่าเวลาจัดกิจกรรมในหมู่บ้านก็ได้รับความร่วมมือ “แค่ตบมือทีเดียวได้สองหมื่น ชาวบ้านที่นี่จะแปลกถ้าเขาไม่ได้ลงขันช่วยงาน เขาจะไม่มาร่วม ถือเป็นการฝึกการมีส่วนร่วมอย่างหนึ่งเหมือนกัน”

ผลงานหลายรายการเกิดจากระดมทุนโดยเรียไรชาวบ้าน เสาธง ป้ายเฉลิมพระเกียรติ เต่าแก๊ส โต๊ะประชุม ศาลาที่สนามกีฬาหมู่บ้านที่ปรับป่าเข้ามาเป็นลานกีฬาจนได้

หมู่บ้านเล็กก็จริงแต่กิจกรรมมาก โดยเฉพาะตักบาตรฟังธรรมทุกเดือน วันเด็ก สงกรานต์ ทอดกฐิน ทุกปีพวกเขาพร้อมจัดฟุ่มกฐินออกไปทอดยังวัด 4 แห่งรอบหมู่บ้าน เงินทำบุญยังได้รับการสนับสนุนจากกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มน้ำยาง สวัสดิการ ชรบ. และชาวบ้าน

อย่างไรก็ตามการทำกลุ่มต่างๆ เกี่ยวข้องกับองค์กรอื่นต่างกันไปด้วยเช่น กลุ่มน้ำยางที่เริ่มปี 2546 สกย. มาเป็นที่เลี้ยงตอนนี้สามารถบริหารเองสมาชิกเพิ่มเป็น 35 คน ปันผลปีละล้านกว่าบาท

“การเกิดของกลุ่มน้ำยางเพราะสมัยก่อนเราเป็นเบี้ยล่างของพ่อค้าคนกลาง แขนงนำหมู่บ้านการรวมกลุ่มตัดพ่อค้าคนกลางออกต่อสู้กับแนวคิดเดิมๆ อยู่มาก และพิสูจน์ใช้แนวคิดที่ว่า ชื่อสัตย์ มั่นคง โปร่งใส

เดินอย่างช้าๆ แต่มั่นคง นี่เป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ลองมุดได้ รับผิดชอบต่อประกวดหมู่บ้านในพื้นที่ของอำเภอนาทวีเพราะว่าเรามีกลุ่มที่เข้มแข็ง”

กลุ่มอื่นๆ ที่เกิดขึ้นยังมีกลุ่มชาวสารดำเนินมาตั้งแต่สมัยผู้ใหญ่บ้านคนก่อน จากสภาพปัญหาที่ชาวบ้านต้องออกไปซื้อข้าวสารในตลาดมาบริโภค

ทางกลุ่มอำนวยความสะดวก โดยซื้อข้าวสารขนาด 5 กิโลกรัม มาจำหน่ายสมาชิก กำไรจากกลุ่มไม่มาก แต่เน้นช่วยอำนวยความสะดวกไม่ต้องวิ่งออกไปตลาด

“อย่างน้อยผ่านไปอีก เราอาจได้กินข้าวสารฟรีสักถุง” ผู้ใหญ่วิชิตเป็นฝ่ายเสริมผู้ช่วยฯบ้าง

ผู้ช่วยฯสมบูรณ์ขยับเล่าต่อ กลุ่มกิจกรรมอื่นยังมีการทำน้ำยาเอนกประสงค์ กลุ่มการเรียนรู้การทำจักสาน

“กลุ่มจักสานเรียนเอาไว้ทำใช้เองครับ กระเป่าจากผักตบชวา แต่ตอนนี้ขี้ยาง (เศษยาง) ยังโลละ 90 บาท คนจึงไม่สนใจทำจึงถือว่าเรียนเพื่อให้รู้ก่อน ถ้ายางราคาลงโลละ 10 บาทคิดว่าคงหันมาสานกระเป่าขายกัน”

ธนาคารขยะ ไม่ได้ทำเป็นรูปองค์กรเพียงแต่เห็นว่ามีชาวบ้านคนหนึ่ง ในหมู่บ้านเป็นพ่อค้าชื่อของเก่ามีแนวคิดที่แทนจะให้คนต่างพื้นที่มาเก็บขวดที่เพื่อนบ้านอยู่ในหมู่บ้านไปฟรีๆ ให้แต่ละบ้านมีกระสอบผูกเอาไว้ตามชายคาเอาไว้แยกขยะรีไซเคิลในครัวเรือน ถึงเวลาเอาไปขายที่บ้านพ่อค้าของเก๋าดังกล่าว

“ตอนนี้เราจัดการขยะได้ในรูปแบบที่ว่า คือการเอาไปขายนั่นเอง เพียงแต่ว่าแก้ปัญหาขยะในชุมชนได้ ขยะหลายประเภทขายได้ ยกเว้นถุงพลาสติก เท่านั้นที่ยังไม่ค่อยจัดการกันสักเท่าไร”

ถึงตอนนี้รัตนวัลย์ วิจิตร เจ้าพนักงานพัฒนาชุมชนชำนาญงาน อำเภอนาทวี กล่าวว่าการส่งเสริมการแยกขยะเปียก ขยะแห้ง และส่งเสริมคนในหมู่บ้านมีรายได้

“จากคนข้างนอกมารับซื้อ รายได้เป็นของคนข้างนอก กลับได้กับคนในชุมชนของเราเอง ในรูปองค์กรอาจดำเนินการต่อ ตอนนีถือว่าจัดระบบเบื้องต้นได้แล้ว”

รัตนวัลย์ เล่าว่าสำนักงานพัฒนาชุมชนเข้ามาส่งเสริมหมู่บ้านหลายยุคสมัยไม่ว่าการจัดกลุ่มออมทรัพย์ที่เน้นการเก็บสะสม เน้นการออม สร้างสวัสดิการให้กับชุมชนเอง ส่วนที่มาของหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียง เพราะวิถีของคนที่นี่นอกจากการกรีดยางแล้ว ยังปลูกผักเอาไว้กินเองอยู่แล้วด้วย

“ดั้งเดิมครอบครัวลุงต่วนครอบครัวเดียวเลี้ยงปลาตุกเอาไว้ แบ่งกันกิน เราเห็นว่าเป็นการลดรายจ่ายอีกอย่างจึงขยายตรงนี้มาเรื่อยๆ” เธอกล่าวและว่าการก้าวสู่หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง เริ่มจาก พัฒนาชุมชนจะสนับสนุนทางวิชาการก่อนหลังจากนั้นมีการจัดการ เรียนรู้บูรณาการกับหน่วยงานอื่น ขยายครัวเรือนไปเรื่อยๆ

“จุดเด่นล่องมุดมาจากความช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ผู้นำทำ ลูกบ้านก็ร่วมกันทำ มีกิจกรรมวัฒนธรรมเป็นตัวเชื่อมหลอมจิตใจคนทุกวัยให้มีคุณธรรม”

หากจะมองกลับไป กลับเห็นว่าการที่ไม่มีวัดและโรงเรียน ประจำหมู่บ้าน เป็นแนวคิดพลิกวิกฤติเป็นโอกาสของคนที่นี่ก็ว่าได้

“คำว่าหมู่บ้านในฝัน เราเคยถามว่าฝันเป็นอะไร ต่างเห็นว่าการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบที่ยั่งยืน และฝันต่อไป ว่าอยากเป็นหมู่บ้านแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง มีคุณภาพชีวิตดี เศรษฐกิจดี”

นโยบายหมู่บ้านในฝัน ชับเคลื่อนตามยุทธศาสตร์ของกรม
พัฒนาชุมชน กลุ่มด้านต่างๆ เช่น เศรษฐกิจพอเพียง ทุน การวาง
แผนชุมชน การจัดการความรู้

“สิ่งสำคัญเราได้จากตรงนี้คือหน่วยงานต่างๆ ไม่ว่าจะจาก
พัฒนาชุมชน เกษตร กศน. สาธารณสุข อบต.มาร่วมพัฒนาหมู่บ้าน
ส่งเสริม เติบโตไปด้วยกัน เป้าหมายทำอะไรให้ชาวบ้านดำรงชีวิต
ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างยั่งยืน เรามีแผนทำเป็น
ศูนย์เรียนรู้สมบูรณแบบ ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ สาธิตให้เห็นจริง”

ผู้ช่วยฯสมบูรณ ชัยบเล่าต่อว่า แม้ว่าขณะนี้ชาวบ้านมี
รายได้ดีเพราะยางราคาแพง แต่เขาคิดว่าคนที่นี้พอเพียง กรณีกลุ่ม
ออมทรัพย์ ส่งเสริมการออมเป็นหลัก

“ยังถือว่ายังอยู่ในวิถีชีวิตที่พอเพียงอยู่ การออมจะได้เป็น
สวัสดิการในบั้นปลาย ผมย้ำอยู่เสมอเกี่ยวกับการเกิดแก่เจ็บตาย
บอกว่าอนาคตไม่แน่ สมาชิกต้องออมเอาไว้ เวลาที่เจ็บลูกหลาน
จะได้ไม่ลำบาก วันที่จากไปคนข้างหลังไม่ลำบาก”

หลังมีกลุ่มออมทรัพย์ทำให้คนมีเงินเก็บ ทุกวันนี้แม้แต่เด็ก
ในบ้านล่องมุดต้องฝากเงิน

“พวกเขาจะฝากเงินกันเดือนละพันบาทตอนนี้ ทุกคนจะมี
เงินฝากกันหลัก 3-4 หมื่นบาทต่อคนเป็นอย่างน้อยที่นี้ออม 100%
มากน้อยตามสภาพครัวเรือนที่ไม่เหมือนกัน”

ต่วน คงศรี ประธานกลุ่มออมทรัพย์บ้านล่องมุดมองว่า

เศรษฐกิจพอเพียงอยู่ที่การรู้จักกิน รู้จักใช้ รู้จักเก็บ ภูมิใจใน
สิ่งที่เรามีอยู่ แต่ต้องพัฒนาขึ้น

“ถึงเรามีมาก ถ้าเราไม่รู้จักเก็บรู้จักจ่ายก็ไม่ได้” ลุงต่วน
กล่าวถึงคาถาแก่นจนบทหนึ่งว่า “อุ อะ กา สะ”

อุ ตะสัมปทา คือมีความขยัน หมั่นเพียร อย่างอมมืออเท้า
อะ ระกะสัมปะทา เมื่อเราได้มาแล้วทำมาแล้ว รู้จักเก็บ
ถ้าได้มาแล้วไม่รู้จักเก็บ ก็ไม่เหลือ

กัลยาณมิตร การคบเพื่อนก็เป็นสิ่งสำคัญ คบคนดีเป็นศรี
แก่ตัว คบคนชั่วอัปราชัย

ล้มมาอาชีพคือการทำอาชีพที่ถูกต้อง ไม่ผิดกฎหมาย
ธรรมนิยมประเพณี

“ถ้าเราอยู่ใน 4 ข้อนี้อาจไม่จน และต้องพร้อมทั้งสี่ประการ”
ลุงต่วนว่าสำหรับการออม
เป็นสิ่งหนึ่งที่สำคัญ

วิ ถี พ อ เพี ยง
ชาวล่องมุดทำมาอยู่แล้ว
จึงเข้าใจเรื่องนี้ได้ง่าย

“ผักข้างบ้านทำ
กันมานานเป็นวิถีเดิม
ซื้อกินนั้นมันง่าย แต่เรา
ไม่ซื้อ เปรียบเหมือนดักน้ำ

กับหมา (เรียกกาบหมากมาทำภาชนะตักน้ำขึ้นจากบ่อ) ถ้าหมาวิ่งถึงปากบ่อจะไม่เหลือน้ำ เราก็อุตุรู้รว่วพวกนี้เสีย ด้วยพริก มะเขือ ฯลฯ จะเหลือไว้มั่ง”

ลุงต่วนมองว่าปัญหาสำคัญอยู่ที่การเก็บ ได้มากใช้ไม่เป็นที่ไม่เหลือเงิน ความภูมิใจ แม้ได้วันละ 200 ก็ภูมิใจได้ ถ้าเราเก็บได้ 10 บาททุกวัน รู้ว่าตัวไหนสำคัญที่จะจ่าย หรือส่วนไหนจะเก็บ

ทุกหมู่บ้านมีปัญหา ที่ล่องมุดเห็นว่าผู้นำต้องเข้มแข็งเป็นแบบอย่างที่สำคัญไม่สรุปอะไรด้วยตัวเอง เพราะว่า

“ที่นี่จะผ่านกระบวนการประชาคมโดยการยกมือ ไม่เคยสรุปโดยการที่ผู้ใหญ่บ้านมาเซ็นกับผู้ช่วย อย่างนั้นไม่มี ทุกอย่างมีบันทึกการประชุมทุกครั้ง” ผู้ช่วยสมบุญณีในฐานะโฆษกประจำหมู่บ้านยังทำหน้าที่ขยายความต่อ

ความขัดแย้งชุมชน จากการแข่งขันในการเลือกตั้ง เขาเห็นว่าการเอาพระมาแสดงธรรม อาจมีส่วนช่วยได้บ้าง

“ผมเดินถูกทางแล้ว ที่จัดประเพณีเกี่ยวกับศาสนา เพราะได้ปลุกฝังคุณธรรมแบบฝังลึกลงมา ซึมที่ละนิด การเมืองท้องถิ่นที่มีบ่อยทำให้ขัดแย้งระดับชุมชน ตักบาตรช่วยคลายความบาดหมางมีบ้าง 2-3 คนเป็นคู่แข่งทางการเมือง อาจจะมาแบบไม่สนิทใจนักแต่วันสำคัญเขามาร่วม ผมคิดว่าคนเราถ้าได้กินข้าวที่ยังร่วมกันทุกเดือน มันมีความเป็นกันเอง หลังพระฉันเพลเสร็จ ล้อมวงกินข้าวเป็นวงเดียว สลายความเกลียดชัง”

สมบูรณ์มองอนาคตอันใกล้สิ่งที่เขาจะทำให้หมู่บ้าน
หลังถนนลาดยางเสร็จ จะปลูกต้นโกสน ปากทางหมู่บ้านเข้ามา
สลัดด้วยซีเหล็ก โดยซีเหล็กจะเป็นอาหารในงานประเพณีต่างได้
ไม่ต้องไปหาไกล

“ตอนนี้ เราเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ เราคิดว่า
จะเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงอย่างยั่งยืน คือต่อไปเราต้องมี
แบบนี้อยู่ ไม่ใช่หมดโครงการที่รัฐเข้ามาช่วยแล้วก็เหลือแต่บ่อ
ปลาไม่มีแล้ว ทำอย่างไรให้อยู่ได้”

ผู้ใหญ่วิชิต กล่าวยอมรับว่า จุดอ่อนคือที่นี่คนน้อย ยังขาด
กำลัง คนที่ไปเรียนก็ไปอยู่ที่อื่น เรากลัวว่าคนรุ่นนี้จะล้าไปเหมือนกัน

“ผมคิดว่ากิจกรรมที่ทำอยู่ดีแล้วทำอย่างไรให้ยั่งยืนตลอด
ชั่วลูกชั่วหลาน” ○

7

ชานาโคคราม : บทวิภัติ “ดนตรีโหดไม่กินข้าวระโหด”

“ที่ผ่านมาเจอแต่ลมทางหนุคราวนี้มันเข้าระโหดเต็มๆ ม้วน
หลังคา”

เหตุพายุพัดถล่มเมื่อต้นเดือนพฤศจิกายน 2553 ยังเป็น
ประเด็นหยิบขึ้นมาพูด อย่างไม่อาจลืมเลือน ที่บ้านโคคราม
ตำบลบ้านใหม่ อำเภอรโนด

พายุที่คนอายุ 80 กว่าปียอมรับว่าเพิ่งประสยยอมเป็นเรื่อง
ที่ต้องพูดถึงกันต่อไป มิใช่แค่ผู้คนว้าวควาย ต้นไม้ ท้องทุ่งยังตกใจ
ผู้ใหญ่บ้านพูดที่เล่นทีจริงว่าหมู่บ้านในฝันอย่างโคครามกำลังอยู่
ในภาวะฝันสลายชั่วคราว แต่ทุกคนยังสู้ต่อไป แม้สภาพอากาศ

ที่แปรปรวนยากคาดเดาในปีนี้ ต้องหว่านข้าวน้ำท่วมมาแล้วสามรอบ
ยังไม่ได้ผล ก็ยังหวังครั้งที่สี่และห้า

ประชากร 400 กว่าคน โคกครามเป็นหมู่บ้านชาวนาขนาน
แท้แห่งทุ่งระโนด ผ่านยุคทองในการเป็นแหล่งผลิตข้าวเลี้ยงคนทั้ง
ประเทศมาหลายทศวรรษ ทุกวันนี้ข้าวที่พวกเขาลงมือปลูกเองมักไม่
นิยมกินกันหันไปซื้อข้าวหอมจากถิ่นอื่น แต่วิญญูณชาวนายังดำรงอยู่
วิถีชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงดำเนินมานานเนิ่นและอยากให้คงเดิม
ต่อไป

อาชีพหลักที่นี่ทำนาปีละ 2 หน มกราคม-เมษายน รอบหนึ่ง
และอีกรอบ กรกฎาคม-ตุลาคม ดึงน้ำจากทะเลสาบสงขลามาทำ
นาและปลูกพืช มีปัญหาเค็มบ้าง 5-6 ปีครั้งหนึ่ง ส่งผลผลิต
เสียหาย

ทำน่ายังเป็นรายได้หลักของประชากรส่วนมาก ส่วนอาชีพเสริมเป็นการเลี้ยงโค แพะ หาบปลา เลี้ยงปลา โดยเฉพาะคนเลี้ยงปลากระชังฝันจะหยิบเงินแสนเข้ากระเป๋า หากไม่ตกใจตื่นมาพบกับลมพายุพาความจริงพัดหาย

นิคม รongพล ผู้ใหญ่บ้านโคกคราม ชาวนาผู้ยังหนุ่มแน่น มองว่าการที่หมู่บ้านได้รับเลือกเป็นหมู่บ้านต้นแบบ น่าจะเป็นความสำเร็จของกองทุนต่างๆ ในหมู่บ้าน ไม่ว่าจะสักจะวันละบาท กลุ่มออมทรัพย์ ที่สมาชิกสามารถส่งเงินได้ตามกำหนด

“แต่จังหวะนี้คงต้องยกเว้นระยะสำหรับการฟื้นฟูราว 4-5 เดือน เราเจอปัญหาภัยธรรมชาติมามากเกินไปทั้งพายุ น้ำท่วมหลายรอบ”

ความพร้อมเพรียงของชาวบ้าน การมีส่วนร่วมต่อกิจกรรมทางสังคม เป็นจุดเด่นคนโคกคราม แม้ว่าผู้ใหญ่ นิคม ยอมรับอาจถดถอยลงมาจากเดิมไปบ้าง ด้วยความเปลี่ยนแปลงทางสังคมยุคใหม่ บีบบังคับผู้คนมุ่งทำอาชีพของตนเอง ต่างคนต่างอยู่มากขึ้น

“ที่เราฝันไว้สำหรับหมู่บ้านอยากให้คนสามัคคีกันมากขึ้น ยาเสพติดต้องไม่ให้มีเลย เยาวชนได้เรียนสูงๆ ที่คิดอย่างนั้นเพราะผมไม่มีโอกาสเรียนเลยเสียตายตรงนั้น” เขาหยุดคิดนิดหนึ่ง “แต่ไม่รู้ผิดหรือเปล่าที่ส่งเด็กไปเรียน แล้วเขาก็ไม่ได้กลับมายังหมู่บ้านอีก”

ผู้ใหญ่ นิคม สะท้อนปัญหาอย่างหนึ่งของชุมชนเกษตร คนรุ่นใหม่ไม่ต้องการกลับมาทำนา ความฝันอีกอย่างหนึ่งจึงเป็นความพยายามดึงคนรุ่นใหม่กลับบ้าน ซึ่งเป็นเรื่องยาก

“คนเรียนมาเขาไม่สู้งานหนัก อยากร่างงานสบาย จะหางานอะไรให้เขาทำละ วันหนึ่งกองทุนของเราโตขึ้นจะเอาพวกที่เรียนกลับมาบริหาร แต่กว่ากองทุนโตก็คงอีกนาน”

เขาทอดจังหวะคิดอีก ไม่มีคำตอบจนผู้ร่วมสนทนารายหนึ่งบอกว่า “เปิดโรงงานซิ” ลงเอยด้วยเสียงหัวเราะ

มีตัวอย่างดีๆ เกี่ยวกับเรื่องนี้ เด็กคนหนึ่งเรียนทางเกษตรกลับมาอยู่บ้านเกิด เป็นพ่อค้าพันธุ์ปลารับบริหารจัดการปลาระชังถือว่าประสบความสำเร็จ มีรายได้ดี แต่อาชีพทำนานั้นยังมองหาคนสืบต่อลำบาก

“ผมคิดว่าต่อไปอยากให้เอาเด็กที่จบสูงๆ กลับมาเป็นผู้นำ แต่ต้องเป็นคนเสียสละ แม้เรียนมาสูงถ้าไม่มีความเสียสละมันยอมเป็นไปไม่ได้”

ผู้ใหญ่นิคมเล่าต่อว่าสิ่งที่เราต้องการของชาวบ้านทั่วไปที่นี่คืออยากทำนาได้ผล อยู่ดีกินดี อยากใช้ชีวิตแบบที่เป็นอยู่นี้แหละ เพียงแต่ดินฟ้าอากาศอำนวยเท่านั้น

“อย่างการปลูกผักกินกันเองในครัวเรือน เราก็ทำกัน เพิ่งมาเจอน้ำท่วมชั่งอยู่นาน มันก็ตายหมด หมดฝนไปเราคงจะเริ่มต้นกันได้อีก” ที่ผ่านมามีข่าวว่าเขาบอกว่านำพาหมู่บ้านเดินตามแนวคิดหมู่บ้านในฝัน เพียงแต่มาสะดุดกับน้ำท่วมและพายุปลายปี 2553

“เท่ากับเสียขวัญไปหน่อยหนึ่งที่ถูกพายุ บ้านเสียหาย หลังคาพัง กระจกเลี้ยงปลาเสียหาย คนกู้ยืมมาลงทุนเลี้ยงปลาติดหนี้แต่ไม่เป็นไรเราเริ่มต้นกันใหม่”

เขามองว่าใครดำเนินชีวิตตามแบบเศรษฐกิจพอเพียงของ
ในหลวงจะอยู่ได้อย่างสบาย อย่างเขาเองดำรงชีวิตมากับการทำนา
เลี้ยงวัวและหาลา เนื่องจากพ่อแม่ไม่ได้สร้างอะไรให้มาก

ถ้าสภาพแวดล้อมเหมือนหลายทศวรรษก่อน เขามองว่า
ชาวบ้านไม่ต้องเดือดร้อนอะไรมาก สามารถใช้ชีวิตแบบเศรษฐกิจ
พอเพียงได้เลย ทำนาเสร็จออกไปหาลาในทะเล ทั้งกินและขาย
พร้อม ผักก็ปลูกได้ แต่ทุกวันนี้ปลาหาได้น้อยกว่าก่อน โดยเฉพาะ
ปลาตามท้องทุ่งน้อยลงเพราะใช้สารเคมีในการเกษตร ต้องหันมา
เลี้ยงปลาเป็นเชิงธุรกิจ ก็ต้องไปหิยบิยมี กู้เงินลงทุน

ผู้ใหญ่นิคมฝันอยากให้หมู่บ้านอยู่ดีกินดี หนี้สินชาวบ้าน
น้อยลง การเดินทางไปไหนมาไหนให้สะดวก และอยากให้คนหัน
กลับมากินข้าวที่ปลูกเอง

“ทุกวันนี้เราผลิตข้าวได้มากอยู่แต่ที่ข้าวที่เราปลูกไม่ได้ขาย
ในพื้นที่นะ ข้าวเราได้ราคาต่ำ ผมไม่รู้ว่าที่เราขายแล้วส่งไปไหนอาจ
จะเอาไปบดทำแป้งข้าวเจ้าหรือเปล่าไม่ทราบคนรุ่นใหม่เขาว่าข้าวบ้าน
เรามันแข็งเลยไปซื้อข้าวหอมมากินผมคิดว่าทำอย่างไรให้คนระโนด
กินข้าวสารระโนด ไม่ใช่กินข้าวหอมที่เราปลูกไม่ได้” เขากล่าวขณะ
มองผืนต้นกล้าสีเขียวอ่อน แห่งท้องทุ่งอย่างกังวล

คำนี้ถาวรบรรจบ ประธานกลุ่มออมทรัพย์ และกลุ่มปุ๋ย
ชีวภาพ บ้านโคกคราม เล่าว่ากิจกรรมชาวบ้านน่าจะเริ่มมาจากกลุ่ม
ออมทรัพย์ในปี 2539

“ช่วงที่ กศน.ลงมาทำกลุ่มดอกไม้จันทร์พาคนไปดูงานที่
ชะอวดปี 2544 เราไปเห็นเขาทำปุ๋ยหมักใช้ขี้วัว การเผาแกลบ
คิดว่าบ้านเราน่าจะทำได้ เพราะมีวัตถุดิบ จากนั้นได้เงินจาก กศน.
สามพันบาทมาตั้งกลุ่มปุ๋ยหมักขี้วัว ขี้ไก่ ผักบุง ผักจอก จากทุ่งนา
เอามาสับ หมักเข้ากันกับกากน้ำตาล น้ำหมักทำเองจากผลไม้ 3 อย่าง
กล้วย มะละกอ สับประรด”

คำนี้ หอจิงชราผู้เพิ่งขึ้นจากนาและผิดหวังที่นำท่วมพันธุ
เม็ดข้าวรอบที่สาม เล่าว่าสมาชิกเริ่มแรกของกลุ่มปุ๋ยมี 15 คน
แกลบดำ และปุ๋ยที่ช่วยกันทำใช้ได้ผลดี กับผักที่ปลูกไว้กินเองรอบ
บ้าน ไม่สามารถนำไปใช้ในนาเพราะปริมาณไม่เพียงพอ ในนายัง
ต้องใช้ปุ๋ยเคมี

“ผักปลุกไว้กินที่บ้านเอง พริก ไคร (ตะไคร้) มะเขือ ถั่วพู ถั่วฝักยาว คนปลุกไม่ต้องซื้อหรือกลุ่มปลุกเอาไว้ ใครมาก็เก็บกินเองได้ ไม่นั่นขาย”

คำนี้เองเล่าว่า หลังทำกลุ่มปุ๋ยแล้วก็เกิดกลุ่มอื่นมาเรื่อยๆ อย่างกลุ่มดอกไม้จันทร์ กลุ่มเลี้ยงแพะ กลุ่มกองทุนเงินล้าน กลุ่มเลี้ยงปลา การเกิดของกลุ่ม หลายอย่างเกิดจากที่ชาวบ้านคิดเองอย่างกลุ่มปุ๋ย และกลุ่มเลี้ยงแพะ

“มันก็มีเรื่องกับกลุ่มแพะว่า สมัยนั้น ส.ส.วินัย เสนเนียม ทำการแจกแพะให้ชาวบ้านที่อำเภอสังขละบุรี เรารวมกลุ่ม 10 คนรับ ซึ่งเรายังไม่กล้าเข้าใกล้แพะด้วยซ้ำ เขาบอกว่าถ้าไม่จูงเอาเองเขาไม่ให้ ความที่อยากเอาก็จูงมา กลัวมันจะกัด ทุกวันนี้มีการเลี้ยงอยู่ บางช่วงคนเห็นว่าไปทำอย่างอื่นดีกว่า ก็เลิกกันไปพักหนึ่ง แต่พออย่างอื่นไม่ค่อยดี กลับมาเลี้ยงอีก”

การทำงานยังเป็นอาชีพหลัก คำนี้บอกว่าเป็นไปได้ ถึงฤดูกาลนี้เธอพลาดมาแล้ว 3 ครั้ง เมล็ดพันธุ์ข้าวหวานลงไปสูญเปล่าหลายเงิน แต่ไม่ท้อ เพราะเป็นอาชีพทำมานาน แม้มีอาชีพอื่นเป็นเพียงเรื่องเสริม

“คนรุ่นใหม่ไม่ทำนา จบแล้วก็ไปทำงานในเมือง ถ้าหมดรุ่นเรายังไม่รู้ว่าจะทำอะไรต่อไม่แน่ เขาอาจกลับมา”

คำนี้พูดถึงประเด็นที่ผู้ใหญ่ใจดีถามถึงว่าคนระโนด พ.ศ.นี้ที่ไม่นิยมกินข้าวระโนดว่ารู้สึกแปลกที่เราปลูกข้าวเองแต่ซื้อข้าวอื่น

มากิน บางทีเก็บข้าวเปลือกคायังไว้เป็นสิบปีไม่ได้กินทำให้ขายไปใน
ราคาถูก คนไม่น้อยทำแล้วไม่ได้เก็บเอาไว้กิน เกียวเสร็จชั้นรถไป
ขายเลยก็มี ผิดกับวิถีเดิมที่ตัวเอง กินเอง

“ที่ขายด้วยเหตุผลว่าไม่ต้องเก็บ ไม่ต้องแก้ปัญหาหนูแอบกิน
ทุกอย่างเปลี่ยนไปเพราะเราสะดวก คือหาเงินเอาไปซื้ออย่างเดียว
ที่มีอยู่แล้วไม่ได้ใช้ นึกขำวันก่อนเจ้าหน้าที่คนหนึ่งบอกว่า สะตอ
(กระถิน) ช่างบ้านไม่เก็บ แต่ก็มีคนอื่นอยู่ข้างบ้านเราเก็บไปขายใน
ตลาด แล้วเจ้าของต้องไปซื้อมากินเอง” คำนี้เลยเล่า คำว่าเศรษฐกิจ
พอเพียง นั้นน่าคิดบางคนคิดว่าเงินแค่ 10 บาทน้อย แต่บางคน
มองว่าเป็นสิ่งมีค่า

“ถ้าไม่มีปัญหาภัยธรรมชาติ ถือว่าชาวบ้านโคกครามไม่
เดือดร้อน ทำนา มีปลากิน ปลุกผัก ชีวูว ชีแพะ แกลบ ก็เป็นของเรา
ถ่านเผาเอง ไม่ต้องใช้จ่ายอะไร แต่เมื่อเจอพายุความพอเพียงอาจมี
ปัญหาต้องมาเป็นหนี้เป็นสิน เราทำอะไรไม่ได้ แต่ถ้าเราอยู่แบบพอ
เพียงคงไม่เป็นไร”

คำนี้มองคำว่าเศรษฐกิจพอเพียงว่าถ้าไปจับให้เขาทำ
เศรษฐกิจพอเพียง มันลำบาก นอกจากมีจิตสำนึกมาก่อน ฝึกมา
ตั้งแต่ยังเด็ก จึงจะเป็นได้

“ถ้าประชุมแล้วบอกว่า เศรษฐกิจพอเพียงมันทำไม่ได้
อย่างคนที่เคยซื้ออยู่ แล้วไม่ซื้อจะรู้สึกขัดแย้งกัน คนเคยซื้อเสื้อ
สวยๆ เดือนละ 2 ตัวให้เลิกซื้อจะอยู่ไม่ได้ หรือถ้าไม่ไปตลาดวันพุธ
(ระโนด) อยู่ไม่ได้ แต่ถ้าเราฝึกแต่เด็กจะทำได้”

เธอเชื่อว่า คนสมัยก่อนมีวิถีเศรษฐกิจพอเพียงอยู่แล้ว แต่ทุกวันนี้เปลี่ยนไป ขนาดทางการมาแนะนำให้ทำบัญชีครัวเรือน บางคนพบว่าตัวเองมีรายจ่ายไม่มีรายได้ เท่ากับเป็นหนี้ จึงเลิกไม่ทำ ทั้งที่ถ้าทำบัญชีจะรู้จักตัวเอง รู้จักออม หรือการทำน้ำยาล้างจาน ลดรายจ่ายได้ปีละกว่าสองร้อยกว่าบาท หลายคนเห็นความสำคัญ แต่คนมองไม่เห็นก็มี

“ตอนนี้มีการทำน้ำยาล้างจานใช้อยู่แม้ยังไม่เต็มหมู่บ้าน แต่กลุ่มหนึ่งทำเองจริงจัง ทำแล้วใช้ได้เป็นปี ถ้าเราคิดว่าเงินยี่สิบ บาทมันนิดเดียวก็ไม่ว่าเมื่อไรจะเหลือสักบาทการลดการใช้จ่าย เท่ากับเงินเหลือเก็บ”

คำนี้บอกกว่าชาวโคกครามไม่ใช่คนรวย แต่มีหลายๆ สิ่ง มีของใช้ มีผักปลากิน

อารี ศรีจันทร์ กลุ่มดอกไม้จันทร์เล่าว่า ในหมู่บ้านมีหลาย กลุ่ม แต่ละกลุ่มจะมีผู้นำ สำหรับชาวบ้าน คนๆ หนึ่งอาจสังกัด หลายกลุ่ม อย่างคนที่ทำนาอาจอยู่กลุ่มเลี้ยงวัว ทำปุ๋ยด้วย เพราะ มักเกี่ยวข้องกัน ความเคลื่อนไหวของกลุ่ม มีการพูดคุยกันประจำ

“การที่ได้รับเลือกหมู่บ้านต้นแบบ ส่วนหนึ่งเพราะเราทำหลาย กิจกรรมคู่กันไป คนที่นี่ไม่ว่างมีอะไรให้ทำอยู่ตลอด”

ลดาภรณ์ ทองน้อม พัฒนาการอำเภอรอนด กกล่าวว่าอาชีพ หลักคนโคกครามคือทำนา ตอนหลังมีการเกษตรอื่นเสริมเข้ามา อย่างปลูกผักหลังฤดูการทำนา การประมงชายฝั่งทะเลสาบ รายได้

ประชากรอยู่ในระดับดี ยึดวิถีชีวิตแบบเรียบง่าย แบบพอเพียงไม่
ฟุ้งเฟ้อสุรุ่ยสุร่าย

“นอกจากทำนาแล้วจะปลูกผัก หาปลาเอาไว้กินเอง ถ้าไม่
พูดคำว่าเศรษฐกิจพอเพียง เขาเป็นของเขาอยู่แล้ว ทำมานานแล้ว
การพัฒนาทำมาอย่างต่อเนื่องนับมาแต่ผู้ใหญ่บ้านคนเก่า สืบทอด
กันมา”

พัฒนาการอำเภอระโนดกล่าวว่าจุดเด่นของบ้านโคกคราม
คือผู้นำเข้มแข็ง ทั้งผู้ใหญ่บ้าน อบต. และสมาชิกกลุ่มที่มีอยู่ใน
ชุมชน โดยมองว่าการที่ผู้นำเข้มแข็งได้มีปัจจัยหลายอย่าง กล่าวคือ

1. ผู้นำต้องรู้จักชวนชาวบ้านหาความรู้ให้ตัวเอง

2. มีหน่วยงานหลายหน่วยงานเข้าไป

สนับสนุน จัดเวทีบ้างให้ความรู้บ้าง ในหมู่บ้าน
จะมีหลายหน่วยงาน ลงไปทำงานอย่าง
ต่อเนื่อง เพราะตัวชาวบ้านเองมีความ
กระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วม ให้ความร่วม
มือดี

3. เป็นกลุ่มที่ต้องการ
แสวงหาความรู้ใหม่ๆ หรือที่
เรียกว่านวัตกรรม คือพอมี
สิ่งไหนใหม่เข้าไป จะรับ

“ผู้ใหญ่บ้านคน
ปัจจุบันเป็นคนหนุ่มที่

ต้องการแสวงหาลิขิตใหม่ๆ เข้าไปขณะที่ชาวบ้านเองยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่กำลังจะเกิดขึ้น สิ่งไหนที่เจ้าหน้าที่เข้าไปแนะนำ พวกเขาสามารถนำไปประยุกต์ในการประกอบอาชีพได้ มีการรวมกลุ่มพร้อมให้ความร่วมมือและปฏิบัติตาม”

กระบวนการพัฒนา มีหลายหน่วยงานหลายเรื่องเข้าไป ในหมู่บ้านจะมีกลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มสัจจะวันละบาท กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มของเกษตรกร กลุ่มทำปุ๋ยหมักชีวภาพ กลุ่มเลี้ยงแพะ เป็นต้น

กระบวนการกลุ่ม เกิดจากการรวมกลุ่มของพี่น้อง ซึ่งเป็นธรรมดาว่าถ้าการรวมกลุ่มดี หลายหน่วยงานพร้อมให้การสนับสนุน

“การทำอำเภอคัดเลือกให้เขาเป็นหมู่บ้านดีเด่น เพราะว่ากรอบของหมู่บ้านในฝัน จะมีกรอบอยู่ 6 แกนหลัก บ้านโคกครามจะมีคุณสมบัติครบ

หลังได้รับกรอบจากจังหวัดเกี่ยวกับหมู่บ้านในฝัน เรามาชยัยกับชาวบ้านให้เขามองว่า อะไรเป็นสิ่งที่เขาอยากคิดอยากทำเกี่ยวกับหมู่บ้านเขาเอง”

ลดภาระแล้วเวลาจัดเวทีชาวบ้านเพื่อให้ค้นหาตัวตนที่แท้จริงออกมา ส่วนมากสะท้อนว่าเขาต้องการจะยึดอาชีพเดิม ภูมิปัญญาเดิม เพียงแต่เขาอยากปรับวิชาการใหม่เข้าไปปรับใช้

“การทำนานั้นมีมาแต่บรรพบุรุษ เพียงแต่ว่าจากเดิมที่ว่าไร่หนึ่งได้ 10 ถัง พอเกษตรเข้าไปแนะนำนวัตกรรมใหม่ๆ ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ผลิตเอง อาจจะมีเพิ่มขึ้น เป็น 15 ถัง 20 ถัง เป็นการปรับวิถีชีวิต”

หมู่บ้านในฝันจะเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงด้วย สำหรับ โศกครามจะมีวิถีชีวิตอยู่กับสิ่งพวกนี้อยู่แล้ว คำว่าหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงจะตรงใจเขา เพราะเป็นสิ่งที่ได้ปฏิบัติมาแล้ว

“ในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงเราจะบอกว่าคุณจะต้องฝัน ด้วยว่าต่อไปนี้คุณจะเดินไปอย่างไร เช่นจากเวทีเขาบอกว่า อยากให้ เด็กและเยาวชนทุกคนได้เรียนต่อ มีความรู้ และกลับมาพัฒนา บ้านเกิด”

นั่นพบประเด็นที่ว่าแม่เด็กรุ่นใหม่ไม่กลับทำนา แต่เขาอยาก ให้ลูกหลานที่ได้เรียนต่อนำนวัตกรรมใหม่ๆ กลับมายังชุมชน อาจทำนาเหมือนเดิมแต่แปลงมูลค่า เป็นข้าวกล้อง น้ำมูกข้าว พวกเขาอาจเป็นชานาแบบใหม่ในอนาคต ๐

8

มาตรฐานกองทุนสุขภาพ มาตรฐานการเมืองท้องถิ่น

กองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่เกิดขึ้น เพื่อสร้างหลักประกันสุขภาพให้กับประชาชน โดยสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) สนับสนุนส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมตามความพร้อม ความเหมาะสมและความต้องการของประชาชน มีองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) หรือเทศบาล เป็นเจ้าภาพในการบริหารจัดการกองทุนเพื่อสร้างเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค พิ้นฟูสมรรถภาพและรักษาพยาบาลระดับปฐมภูมิเชิงรุก

“การทำงานระบบสุขภาพที่ผ่านมา มักผูกอยู่กับการสั่งการ จากข้างบนลงล่างอย่างเดียว สปสช.ต้องการสร้างการเรียนรู้ว่า ประชาชนน่าจะเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมดูแลสุขภาพด้วยตัวเอง

ขณะที่สถานการณ์ที่เป็นอยู่ ณ ปัจจุบันประชาชนมีองค์ความรู้ค่ะ แต่ไม่พอจะเปลี่ยนพฤติกรรมตนเอง”

สกุลศิริ ศิริสงคราม ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมเทศบาลตำบลท่าช้าง มองภาพรวมกองทุนสุขภาพตำบลส่วนที่เธอรับผิดชอบพบว่าการทำงานกองทุนสุขภาพระยะแรกราวปี 2552-2553 ทุกฝ่ายในพื้นที่ยังไม่ค่อยมีความรู้ความเข้าใจ ยังไม่สามารถผลักดันภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม

ผ่านปีที่สองของนโยบายดังกล่าว เทศบาลตำบลท่าช้าง จึงจะมีการตั้งคณะกรรมการกองทุน

“ทางเรากับ อสม. ลงไปประชาสัมพันธ์กับประชาชนว่ากองทุนนี้คืออะไร ประชาชนสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างไร”

แหล่งที่มาของเงินกองทุน ระบุไว้ว่ามาจาก 1)สปสช. 2)เงินอุดหนุนจาก อบต.เทศบาล หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ ตามสัดส่วนที่กำหนด 3)เงินสมทบจากชุมชน หรือ กองทุนชุมชน และ 4)รายได้อื่นๆ

และทรัพย์สินที่เกิดจากกิจการกองทุนรวมทั้งเงินอุดหนุนจากหน่วยงานต่างๆ

“สำหรับพื้นที่ทำช่างมีโรงงานอุตสาหกรรมอยู่จำนวนมาก เงินส่วนหนึ่งเราได้สมทบมาจากโรงงานส่วนภาคประชาชนเราไม่ได้ร้องขอการบริจาค”

โรงงานมีอยู่มาก และบางส่วนสร้างปัญหาเดือดร้อนกับชุมชน เอาโรงงานออกจากพื้นที่ไม่ได้โรงงานต้องตอบแทนชาวบ้านชุมชน กลับคืน แต่การรับเงินสนับสนุนจึงต้องมีความชัดเจนโปร่งใส ตรวจสอบได้ อย่างการลงไปตรวจโรงงานจะใช้เครือข่ายสิ่งแวดล้อมของชุมชนไม่เช่นนั้น ชาวบ้านจะเคลือบแคลงสงสัยว่าใครไปตกลงอะไรกัน ทำให้ปัญหาจากโรงงานยังอยู่ การมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการทำงานแบบนี้จึงจำเป็น

“การเกื้อกูลจากโรงงานต้องตรวจสอบได้อย่างกระเช้าของขวัญโรงงานมาให้เทศบาลถึงแม้ไม่อยากรับแต่ไม่รับก็น่าเกลียด เราก็ส่งมอบต่อให้กลุ่มผู้สูงอายุไป”

สกุลศิริในฐานะแกนนำขับเคลื่อนกองทุนสุขภาพตำบล ทำช่างมองว่าทำงานนี้นับหลักคิดว่าไม่หวังว่าบังเกิดผลได้ภายใน 1-2 ปี

สิ่งแรกเริ่มมาจากประเมินว่าทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างไร เขาคือใคร เราคือใคร เกี่ยวข้องกันอย่างไร ระเบียบการทำงาน เป็นอย่างไร

“เราทำแผนสุขภาพมาก่อน เป็นฐานการทำงาน ฐานคิด ก็เป็นไปได้ แต่บางแห่งจับเรื่องนี้เลยอาจทำได้ยาก การเลือกกิจกรรม ต้องสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการ สอดคล้องกับสถานการณ์ และการเมือง จะเห็นว่ามีฝ่ายการเมืองมาเป็นกรรมการโดยตำแหน่ง”

แม้จะยึดระเบียบขั้นตอนที่ สปสช.วางไว้ในการบริหาร จัดการกองทุน เช่น การประชุมเพื่อพิจารณาโครงการ ประเมินผล โครงการ และทำประชาคมสุขภาพ แต่มองถึงความสอดคล้องกับ สถานการณ์จริง แบบค่อยเป็นค่อยไป เข้าใจชาวบ้าน และทำงาน ไปพร้อมกับการเรียนรู้

“เราจะจัดระบบของกองทุนว่าคุณต้องเขียนโครงการให้ต้อง กลับมารายงานให้กับคณะกรรมการกองทุน เช่นการพ่นยากันยุง ต้องรายงานให้เห็นรวมถึงการรายงานว่าอัตราป่วยลดลงหรือเปล่า ต้องกลับมารายงานผลทุกรายการ หากไม่ทำดังกล่าว ในรอบต่อไป หากมาขอโครงการใหม่กรรมการจะไม่พิจารณาจนกว่า เขาจะรายงาน ผลโครงการเก่า”

การบริหารกองทุน อยู่ภายใต้ระเบียบวาระการประชุม แต่ซึ่ง ไม่ยึดกฎระเบียบนัก ขึ้นอยู่กับงานที่ต้องทำ มีระเบียบวิธีการทางการเงินโดย

1. เอาแผนยุทธศาสตร์เป็นหลัก
2. เอาระเบียบเป็นหลัก
3. พิจารณาโครงการในรูปแบบคณะกรรมการเท่านั้น

“ที่ผ่านมานายกไม่มีอำนาจในการตัดสินใจคนเดียวแม้แต่โครงการเดียว แต่จะฟังกรรมการ” เธอว่า จุดเด่นของกองทุนสุขภาพตำบลท่าช้าง คือการบริหารจัดการอย่างเป็นขั้นตอน ใช้รูปแบบคณะกรรมการทำงานเต็มรูปแบบตามหลัก สปสช.กำหนด

- ผู้อำนวยการโรงพยาบาลและสาธารณสุขอำเภอเป็นที่ปรึกษา
- นายก อบต. หรือนายกเทศมนตรีเป็นประธานกรรมการ
- ผู้ทรงคุณวุฒิในพื้นที่ 2 คน เป็นรองประธานกรรมการ
- สมาชิกอบต./สภาเทศบาลที่สภามอบหมาย 2 คน
- หัวหน้าหน่วยบริการปฐมภูมิในพื้นที่ทุกแห่ง
- อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ประจำหมู่บ้าน ในพื้นที่ที่คัดเลือกกันเอง 2 คน
- ผู้แทนหมู่บ้าน/ชุมชนที่ประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชน เลือกกันเองไม่เกิน 5 คน
- ผู้แทนศูนย์ประสานหลักประกันสุขภาพประชาชนหรือหน่วยรับเรื่องร้องเรียนอิสระในพื้นที่หน่วยละ 1 คน (ถ้ามี) ร่วมเป็นกรรมการ
- ปลัด อบต./ปลัดเทศบาลหรือเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย เป็นกรรมการและเลขานุการ

“ในปีที่สองมีการแก้ไขพบว่านายกเทศบาลสามารถแต่งตั้งใครก็ได้ ที่ได้รับมอบหมายมาทำงานด้านนี้ เราเองทำงานด้านสาธารณสุขมานานมองออกว่าควรเป็นไปอย่างไร แต่มองกองทุนอื่นคิดว่าอาจจะมีปัญหาในมุมมองการบริหารงานอยู่เหมือนกัน

เพราะปลัดเทศบาล หรือ อบต. อาจไม่มีความรู้ความเข้าใจ
ประสบการณ์ บริหารทางด้านสาธารณสุข”

ขณะที่ปัญหาการบริหารกองทุนหลายแห่งมีปัญหาเพราะ
เคยชินมากับวัฒนธรรมทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่น เช่น นายกฯ
อาจรับปากทางการเมืองว่าจะให้เงินอุดหนุนใครสัก 20,000 บาท
แล้วต้องทำตามสัญญา ก็หาช่องนำเงินจากกองทุนออกไปใช้ ทำให้
การใช้เงินผิดเพี้ยนจากหลักเหตุผลที่เหมาะสม

“แต่จุดดีของเทศบาลตำบลท่าซ่าง คือผู้บริหารไม่ได้เอางบ
ส่วนนี้ไปใช้ การทำงานใช้ระบบคณะกรรมการหมด แต่ดูระบบว่าเดิน
อย่างไร ไม่มีลักษณะที่บอกว่าให้เขียนโครงการเพื่อเอาเงินออกไป
อย่างไรใดอย่างหนึ่ง ไม่ได้สั่งให้เราทำอะไรผิด”

วิธีการบริหารงบประมาณกองทุน ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด
สกุลศิริมองว่าต้องผ่านกระบวนการพิจารณาคณะกรรมการกองทุน
“อย่างมีคนบอกว่าจะทำโครงการสุขภาพสักอย่างกับวัด 10 แห่งใน
ตำบลท่าซ่าง กรรมการย่อมมองออกกว้างงานเป็นอย่างไร เพราะ
กรรมการต้องเป็นคนในพื้นที่ เขาบอกว่าใช้เงินวัดละ 500 บาท
ต้องอธิบายว่าทำไมจึงต้องเป็นจำนวนเงินดังกล่าว มันมองกันออก”

คณะกรรมการกองทุนสุขภาพตำบลท่าซ่าง เขียนระเบียบ
กลางทางการเงิน พร้อมปรับให้เข้ากับสถานการณ์จริง เช่น ค่าใช้
จ่ายป้ายไวนิล ระบุอัตราค่าใช้จ่ายว่าตารางเมตรละกี่บาท ปรับให้มี
ราคาสมเหตุสมผล สิ่งเหล่านี้ถูกนำเข้าปรึกษาหารือและทบทวน
กันในที่ประชุมเสมอเพื่อให้งานเดินไปได้

แม่ผู้บริหารท้องถิ่นให้ความสำคัญกับกองทุนฯ ไม่ล้วงลูกในการทำงาน ไม่มอบนโยบายที่ทำให้เกิดปัญหา เธอยอมรับว่าชีวิตแยกไม่ออกจากการเมือง ทุกฝ่ายควรได้รับประโยชน์ที่ไม่เบียดเบียนกัน กองทุนสุขภาพเองต้องเอื้อให้การเมืองด้วย อย่างเปิดโอกาสให้นักการเมืองในฐานะผู้บริหารกองทุนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม เช่น เป็นประธานในพิธีเปิดโครงการต่างๆ

“อย่างนี้ถือว่าเขาไปในนามประธานกองทุนไม่ใช่ในนามการเมือง มีคณะกรรมการกองทุนไปร่วม ถือว่าเอื้อกันได้ไม่น่าเกลียด เพียงแต่อย่าให้ผิดระเบียบ”

กองทุนฯ เดินหน้าไป โดยใช้แผนสุขภาพเป็นฐาน รับฟังเสียงผู้นำชุมชน อสม. นักปราชญ์ท้องถิ่น วิเคราะห์หาแนวทางแก้ไขปัญหาชุมชน

“อย่างกลุ่มแม่และเด็ก ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยเรื้อรัง จะทำอะไรที่เหมาะสม เราก็จะพึ่งความเห็น ปีนี้เราของบอกรมผู้สูงอายุ กับ อสม. จิตอาสาและผู้สูงอายุผู้พิการ สร้างรูปแบบให้เขาดูแลกันเอง สร้างคนที่มีจิตอาสาทำหน้าที่แทนเจ้าหน้าที่รัฐที่มีไม่พอ หรือการดูแลผู้ป่วยที่ดูแลตัวเองไม่ได้ ทาง รพ.สต.เขาของบประมาณมา เราจะอุดหนุน ใช้พวกจิตอาสาไปสมทบ และนักการเมืองท้องถิ่น บางส่วน เช่น สท. ไปเยี่ยมบ้าน”

เป็นมุมมองการเอื้อภาคการเมืองให้เขาได้ทำงาน ส่งผลบวก ที่ทำให้งานขยับ แดมปรับมุมมองนักการเมืองท้องถิ่นให้เขาเห็น งานที่เขาทำมีอีกหลายมิติ นอกจากมองเรื่องถนน ไฟ น้ำ อย่างเป็นมา

“นักการเมืองต้องหาเสียง คนที่หาเสียงกับถนนหนึ่งสาย กับหาเสียงเรื่องดูแลผู้สูงอายุ สุขภาพ ใครน่าสนใจ หรือถามว่าถ้า ทำทั้งสองอย่าง ชาวบ้านจะเลือกใคร เท่ากับว่าสร้างทางเลือกทางการเมือง”

ภายใต้กรอบคิดของกองทุนสุขภาพตำบลท่าช้าง มักบอก ประชาชนเสมอว่า เทียบตำบลท่าช้างเป็นหนึ่งประเทศ ทุกอย่างที่เกิดขึ้นในตำบลคล้ายกับหนึ่งประเทศที่ต้องรับผิดชอบร่วมกัน

“ทุกฝ่ายต้องรับผิดชอบช่วยเหลือสังคม ไม่ใช่ขอมาอย่างเดียว เราสร้างความรู้สึของคนที่นี่ว่าอยู่ด้วยกัน กินด้วยกัน ไม่ใช่ร้องขออย่างเดียว ทุกอย่างมันกระทบซึ่งกัน อย่างใช้เงินเรื่องถนนมากจะ ไม่มีเงินเรื่องสุขภาพแล้วจะทำอย่างไร”

โยนคำถามออกไปว่า หากใช้เงินด้านสุขภาพไปมากแต่ไม่ถูกทาง เงินเทศบาลก็มีน้อยลงๆ จะใช้เรื่องอื่นได้อย่างไร คำตอบว่า จำเป็นต้องกลับไปดูแลสุขภาพกันให้ดีๆ ภู่ว่านำขยะมาหมักปุ๋ยชีวภาพได้ทำให้ลดต้นทุนการผลิต ช่วยสิ่งแวดล้อม ต้องช่วยกันทำ

“เริ่มต้นจากองค์ความรู้ แต่คงไม่ใช่การศึกษาในระบบสาธารณสุข เป็นการลงไปสู่ชุมชนจริงๆ ทำไปที่ละนิด ค่อยเป็นค่อยไป ผ่านการอธิบายผ่านกลุ่มต่างๆ ที่ทำงานร่วมกัน”

สกุลศิริเล่าว่า ถึงตอนนี้ประชาชนตำบลท่าช้าง ราว 70% มีความเข้าใจเรื่องกองทุนหลักประกันสุขภาพ แต่คิดว่ายังต้องใช้เวลาเดินไปตามขั้นตอนแบบไม่รีบ ไม่เติบโตหรือถึงภาพความสำเร็จแบบฉาบฉวย ไม่ตกแต่งข้อมูลนำเสนอ มุ่งถึงของจริงคือชาวบ้าน “ชาวบ้านมีปัญหาอะไรเรามีหน้าที่แก้ปัญหา ถ้าแค่ชื่นชมกับความสำเร็จจะเหมือนกบในกะลา เพราะทุกสิ่งทุกอย่างเปลี่ยน ปัญหาสุขภาพ พฤติกรรมคน วิธีการทำงานสาธารณสุขแบบเดิมมาใช้ทั้งหมดไม่ได้” แต่กระนั้นไม่ได้ทำงานปิดทองหลังพระอย่างเดียว

“ทำแล้วนำเสนอหน่วยงาน มีการประชาสัมพันธ์ เพราะการเมืองท้องถิ่นยังต้องการโล่รางวัลมาวางโชว์ด้วย” กลับไปตอบคำถามการเมือง

สำหรับส่วนที่ต้องเติมอยู่ตลอดเวลาสำหรับกองทุนหลักประกันสุขภาพคือ วิชาการ องค์ความรู้ นวัตกรรมสุขภาพเพื่อมาใช้อย่างสอดคล้องกับปัญหาและพื้นที่ “ต้นทุนการทำงานไม่ได้เริ่มที่เงิน แต่เริ่มที่ใจกับการศึกษา ทุกคนที่ทำงานต้องกระตือรือร้นในงานของตัวเอง”

คำตอบที่สุดของการทำงานกองทุนหลักประกันสุขภาพ
ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลตำบลท่าช้าง
มองว่าเป็นจิตสาธารณะ

“ในฐานะผู้นำมาทำงานลักษณะนี้ต้องมีความทุ่มเทพอสมควร
เพื่อดึงคนให้เข้ามามีส่วนร่วมให้ได้ ต้องมีบุคลิกชนิดหนึ่ง ที่คนใน
ท้องถิ่นศรัทธาอย่างเช่น ต้องไปร่วมกิจกรรม งานศพ งานมงคลต่างๆ
นั่งกินก๋วยเตี๋ยวกับชาวบ้าน เป็นส่วนหนึ่งกับเขาให้ได้ ซึ่งงานแบบนี้
ต้องจ่ายภาษีสังคมมากหน่อย ปัญหาบางอย่างต้องคอยรู้ เช่น
ปัญหายาเสพติดในชุมชนแต่ต้องรู้สภาวะการวางตัวและการทำงาน
จุดยืนต้องชัดเจน”

การทำงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะต้องมียุทธศาสตร์
เพราะมีทั้งฝ่ายการเมืองและราชการ ต้องอาศัยศิลปะในการทำงาน
ที่สำคัญต้องโปร่งใส เชื่อใจกัน

“กองทุนฯ ท่าช้างเราวางระบบการจัดการให้เป็นมาตรฐาน
ตรวจสอบได้โปร่งใส มีมาตรฐาน”

คำว่ามาตรฐานกองทุน สกกุลศิริกล่าวว่า เป็นระบบการ
บริหารจัดการมีการวางรูปแบบว่าจะให้มีการบริหารจัดการแบบไหน
ใครเป็นคนทำงาน ยึดกรอบการทำงาน ระเบียบ การประชุม ทิศทาง
แนวทางที่ สปสข.กำหนด แต่ต้องทำให้กรรมการเขาเข้าใจร่วมกัน
ว่าเป็นอย่างไร คำว่าระบบ ระเบียบ รูปแบบการบริหาร กฎเกณฑ์
ทิศทางการทำงาน ไม่ได้กอดไว้เหนียวแน่นจนทำงานไม่ได้ แต่อาจ
เปลี่ยนให้สอดคล้องกับความเป็นจริง

“ในการทำงานกับกรรมการ เราจะตีวเรื่องระเบียบกับ กรรมการอย่างละเอียด มีการปรับให้เข้ากับพื้นที่บ้าง เพราะทาง สปสช.บอกว่า ให้อยู่ในวิสัยทัศน์ของคณะกรรมการกองทุน”

เธอสมมติให้ฟังว่ามีการขออนุมัติโครงการเข้ามาทำกิจกรรม ที่มองแล้วอาจไม่เข้าหลักเกณฑ์โดยตรงให้ใช้ดุลยพินิจของกรรมการ แต่ทุกอย่างต้องโปร่งใส และทำแบบมีลายลักษณ์อักษรรองรับ การ ประชุมแต่ละครั้งมีการถอดเทปยืนยันความถูกต้องทุกครั้ง เป้าหมาย ทำให้ประชาชนเชื่อมั่นให้ได้ว่า คณะกรรมการบริหารกองทุนมีหน้าที่ ในการบริหารจัดการเท่านั้นไม่มีอื่นใดแอบแฝง

ทุกโครงการมาต้องผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการ ตามระเบียบขั้นตอนต่างๆ และมีคณะกรรมการติดตามประเมินผล

“อย่างไรก็ตามจะเริ่มจากเข้มเลยคงไม่ได้เราเปิดโอกาสในการ ทำงาน โดยไม่ลงไปตรวจสอบรายละเอียด เช่นว่า เงิน 100 บาท เอาไปทำอะไรบ้าง เปิดโอกาสให้เขาทำงานบริหารกันภายในโครงการ เท่ากับว่าเปิดโอกาสให้คนเริ่มเรียนรู้ทำงาน และเติบโตขึ้นเป็นลำดับ”

ลักษณะดังกล่าว จะใช้การวางแผนติดตามประเมินผลในเชิง คุณภาพแทน โดยเฉพาะในปี 2555 มีนโยบายยกระดับเกี่ยวกับการ ติดตามประเมินผลเชิงคุณภาพ อย่างการรณรงค์ใช้เลือดออก กรรมการประเมินติดตามผลจะไปดูว่าทำโครงการแล้วได้ผลอย่างไร ทำจริงหรือไม่ ใช้เลือดออกลดลงจริงหรือเปล่า โดยเก็บข้อมูล สอบถามจากพื้นที่

“อย่างที่บอกว่า เราเดินทีละขั้น ไม่เช่นนั้นไม่สามารถสร้าง การมีส่วนร่วมจากภาคประชาชนได้ เห็นได้จากระยะแรกไม่มีใครใช้ เงินกองทุนเพราะไม่เข้าใจ มองว่าเรื่องมาก ปีแรกๆ ให้เขาเขียน โครงการเลืกรตามระเบียบรับรองว่าไม่มีใครมาใช้เงินกองทุน เราก็ผ่อนปรนบางอย่าง แค่งงไปดูว่าคุณทำโครงการที่เสนอมาหรือไม่ทำยังไม่ประเมินผลหรือว่าการอบรมเด็กไปแล้วเด็กสามารถเข้าใจ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอะไรได้ แต่ค่อยทำงานเชิงลึกลงกว่าเดิมในปี ถัดมา” เธอมองว่าต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมให้ได้ ไม่มีประโยชน์ ที่เอาเงินนี้มากองไว้เฉยๆ ทุกภาคส่วนเอาไปใช้เพื่อประชาชน

“เราตระหนักในฐานะผู้บริหารจัดการกองทุนว่าทำทุกเรื่อง เพื่อประโยชน์ของชาวบ้าน ต้องหาวิธีการ กลยุทธ์ ยุทธศาสตร์ทุกรูปแบบมาทำงานกับทุกคน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต้องมีวิธีการ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าสำเร็จทุกเรื่อง สามารถปรับเปลี่ยนตลอดเวลา ทำผิดได้ ทำใหม่ได้ แต่มีเป้าหมายที่จะทำ” ○

9

จุดเปลี่ยน รพ.สต. ก้าวเดินพร้อมชุมชน

หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าทำให้ประชาชนทุกคนเข้าถึงบริการสาธารณสุข ทว่าประชาชนยังมักเชื่อถือและแออัดอยู่ที่โรงพยาบาลขนาดใหญ่ การยกระดับสถานีนอามัยเป็นโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) จึงเป็นจุดเปลี่ยนพัฒนาระบบบริการสุขภาพของประเทศไทย

แนวคิด รพ.สต.ไว้ตำบลเป็นรั้วของโรงพยาบาล เดียงที่บ้านผู้ป่วยคือเตียงของโรงพยาบาล มีทีมสหวิชาชีพ อาทิ พยาบาล วิชาชีพหรือเวชปฏิบัติ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ทันตภิบาล นักกายภาพ และอื่นๆ รวมถึงอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ร่วมกันดูแลสุขภาพของคนในตำบล

ใช้กลยุทธ์สาธารณสุขมูลฐาน มีแพมครอบครัวและข้อมูลชุมชน วางแผนแก้ไขปัญหาสุขภาพโดยเน้นการสร้างเสริมสุขภาพ เช่น ทำให้เกิดการออกกำลังกาย การเลือกรับประทานอาหารที่ไม่ทำลายสุขภาพ และการป้องกันโรคทั้งในบุคคลและชุมชน พยาบาลวิชาชีพหรือพยาบาลเวชปฏิบัติสามารถให้การดูแลรักษาโรคทั่วไป เชื่อมต่อด้วยเทคโนโลยีสื่อสารกับโรงพยาบาลที่เป็นแม่ข่าย แพทย์พูดคุยกับผู้ป่วย วินิจฉัยโรคจากทางไกล

บริหารด้วยหลักการมีส่วนร่วมองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ ฝ่ายท้องถิ่น (ผู้แทน อบต./เทศบาล) ฝ่ายชุมชนอาจเป็นผู้ทรงคุณวุฒิหรือประชาชน และฝ่ายเจ้าหน้าที่รัฐ ร่วมกันวางแผนแก้ปัญหาสุขภาพ การบริหารงาน รวมถึงให้ความสนับสนุนทรัพยากรด้านต่างๆ การทำงานของ รพ.สต. ผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการ รพ.สต.

ไม่ใช่แค่ยกป้ายอนามัยออกและแขวนป้ายใหม่ รพ.สต. อย่างที่หลายคนเข้าใจผิด

“หลังปรับเป็น รพ.สต. ภารกิจใหม่บางอย่างของเรามีความชัดเจน เช่นการคุ้มครองผู้บริโภคเดิมทำมา แต่ไม่ได้ถูกมองว่าเป็นภารกิจหลัก”

กิตติพงษ์ มุสิกพันธุ์ ผอ.รพ.สต.รำแดงเล่า พองานคุ้มครอง
บริโภคเป็นภารกิจหลักจึงสามารถทำงานเชิงรุก “เมื่อมาทำเรื่องนี้
เราถามตัวเองว่า ทำอย่างไรที่จะเปิดบริการเรื่องนี้ 24 ชั่วโมง
จนพัฒนาให้คำปรึกษาทางด้านคุ้มครองผู้บริโภคโยงใยระบบเครือข่าย
พร้อมกับการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่”

นับเป็นหนึ่ง รพ.สต.ต้นแบบของสงขลา ด้วยพันธกิจ
“ให้บริการดูญาติ มีมาตรฐาน เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ บูรณา
การแบบองค์รวม เสริมสร้างการมีส่วนร่วม ในการดูแลตนเอง
ครอบครัว ชุมชน ด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น
ที่เหมาะสม เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี”

มกราคม 2554 รพ.สต.รำแดง
ใช้แบบสำรวจความพึงพอใจของผู้รับ
บริการจากคลินิก รักษาพยาบาล คลินิก
ส่งเสริมสุขภาพ และผู้รับบริการทั่วไป
พบว่า มีความพึงพอใจลักษณะ
การบริการเรื่องให้การต้อนรับ
ด้วยอัธยาศัยที่ดี สุภาพ
ยิ้มแย้มแจ่มใสมาก
ที่สุด

การประกวดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้การดำเนินงานของ รพ.สต. ในการขับเคลื่อนแผนสุขภาพชุมชนด้วย แผนที่ทางเดินยุทธศาสตร์ (SRM) เมื่อกันยายน 2554 ของ สสจ.สงขลา รพ.สต.รำแดงนำเสนอ เรื่องขับเคลื่อนแผนสุขภาพสู่การปฏิบัติ ได้รับรางวัลชนะเลิศ

รพ.สต.รำแดงยังรับรางวัลที่ 2 จากโครงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภค มหกรรมสุขภาพอำเภอสิงหนคร ปี 2554 ผลจากสำรวจข้อมูลการบริโภคอาหารของประชาชน หมู่ที่ 7 จำนวน 111 หลังคาเรือนพบว่าการบริโภคการเลือกซื้ออาหารส่วนใหญ่ ไม่ถูกต้องและมีพฤติกรรมการกินหวาน กินอาหารจุกจิก รพ.สต. ทำกิจกรรมให้ความรู้แก่กลุ่มแม่บ้านในการซื้อเครื่องปรุงประกอบอาหาร ให้ความรู้เยาวชนเรื่องการกินอาหารที่มีคุณค่า งดอาหาร ไม่มีประโยชน์ ส่งผลให้แม่บ้านมีความรู้ในการซื้อเครื่องปรุงประกอบอาหาร เยาวชนมีความรู้สนใจเรื่องอาหารปลอดภัย นำไปสู่ อย.น้อยปี 2555

รพ.สต.ชักชวนผู้คนมาพูดคุยในลักษณะของประชาคม มีความคิดเห็นร่วมของชุมชนว่าจะเลือกซื้ออาหารที่มีเครื่องหมาย อย. และซื้อผักที่ปลูกในชุมชน ขณะที่ผลข้างเคียงทางบวกชุมชน มีกฎกติการยาท เช่น ไม่สูบบุหรี่ในบ้าน ไม่ดื่มสุราในวันพระ ภายหลังติดตามเยี่ยมบ้านพื้นที่เป้าหมายพบว่า มีการเปลี่ยนแปลง ที่ดีขึ้น ในเรื่องการเลือกซื้ออาหาร และเครื่องปรุงประกอบอาหาร ที่มีคุณภาพ

กิตติพงษ์ บอกว่านับเป็นความโชคดีอย่างหนึ่งของ รพ.สต. รำแดงที่ระหว่างรอยต่อแห่งความเปลี่ยนแปลงระหว่างสถานี

อนามัยรำแดง กับ รพ.สต.รำแดง มีการจัดทำแผนสุขภาพตำบล แนวคิด รูปแบบการทำงานยุคใหม่ เริ่มคลี่คลายนับจากนั้นพอมมาเป็น รพ.สต. ทำงานรูปแบบคณะกรรมการ อันประกอบไปด้วย ท้องถิ่น ชุมชน ภาคีเครือข่ายภาคต่างๆ ก็คุ้นเพราะเป็นวิธีทำแผนสุขภาพตำบล จึงเอาตัวนี้มาขับเคลื่อน ใช้ทุนของกองทุนหลักประกันสุขภาพตำบล

จุดเด่น การบริหาร รพ.สต. รำแดงคืองานทุกอย่างสามารถเชื่อมต่อกับส่วนต่างๆ ผ่านเครือข่าย

“อย่าง อบต.ส่งเสริมปอเทือง พืชคลุมดินที่ออกดอกสวยงาม จนเป็นจุดขายทางการท่องเที่ยวในตำบล สิ่งที่เราส่งเสริมไปด้วยกัน คือการปลูกผักปลอดสารพิษและส่งเสริม อย.น้อย”

ตารางให้บริการ
โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลรำแดง
อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

เวลา	เช้า	บ่าย	หมายเหตุ
วัน	08.30-12.00 น.	13.00-16.30 น.	
จันทร์	คลินิกทันตกรรมและเด็ก	รักษาพยาบาลเยี่ยมบ้าน	ฉีดวัคซีน
อังคาร	คลินิกโรคเรื้อรัง	รักษาพยาบาลเยี่ยมบ้าน	ชุดวัคซีน ฉีดวัคซีน
พุธ	คลินิกสุขภาพเด็กดี	รักษาพยาบาลเยี่ยมบ้าน	ฉีดวัคซีน
พฤหัสบดี	คลินิกวางแผนครอบครัว	รักษาพยาบาลเยี่ยมบ้าน	
ศุกร์	คลินิกทันตกรรม	รักษาพยาบาลเยี่ยมบ้าน	

○ วันจันทร์ - วันพุธ เวลา 08.00 - 09.00 น.
○ ขอพบแพทย์ (กรณีไม่มีนัด) ใน วันจันทร์ ถึงวันศุกร์ เวลา 08.00-16.00 น.
○ อุบัติเหตุฉุกเฉิน โทร. 1669 1668 25 คน (ผู้ปกครอง)

เวชเจ้าหน้าที่ศึกษาพยาบาล
วันที่ 30 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2555
เวลา 08.30-16.30 น.

รพ.สต.ให้การสนับสนุน และอบรมกลุ่ม อย.น้อยจนสามารถใช้เครื่องมือตรวจสอบตรวจสอบสารเคมีในผักที่ตลาดนัดวันเสาร์ของตำบลรำแดง เดือนละครั้ง มันเชื่อมต่อกลับไปยังโครงการส่งเสริมปลูกผักปลอดสารพิษที่ส่งเสริมให้ชาวบ้าน

ปลูกเองกินเองถ้าเหลือนำออกมาขายตลาดนัด นอกจากเป็นการพึ่งตนเองด้านอาหารปลอดภัย ยังช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวของ อบต. เมื่อเป็นเช่นนั้นผู้นำท้องถิ่นและผู้นำท้องที่ต่างให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ทำให้เป็นการเคลื่อนไปด้วยกันของแผนสุขภาพชุมชนอย่างเชื่อมั่น

“เรายังทำงานเรื่องเยี่ยมผู้ป่วย ซึ่งการขอสนับสนุนเพียงไม้เท้า ไม้ค้ำ เก้าอี้นั่ง เป็นการเชื่อมประสานกับเครือข่ายผู้สูงอายุ”

ด้านการสร้างความศรัทธาของ รพ.สต. เมื่อไม่สามารถวินิจฉัยโรคได้เอง การยกหูโทรศัพท์ หรือเว็บไซต์ เข้าส่วนกลางเพื่อปรึกษาแพทย์ รวมทั้งโครงสร้างการจัดการแบบใหม่มีพยาบาลวิชาชีพเข้ามาทำงาน ทำให้ชาวบ้านมีความเชื่อมั่น มองเห็นปรากฏการณ์ผ่านเหตุการณ์ของโรคมือเท้าปากไม่นานมานี้มีคนไข้สงสัยในตำบลจำแดง 4 รายมาปรึกษา รพ.สต. จำแดง ตรวจพบอย่างชัดเจน 3 ราย ได้ทำการรักษาทันที่

ที่จำแดงไม่มีรถพยาบาลในการส่งต่อผู้ป่วย จากความตื่นตัวในความร่วมมือช่วงที่ผ่านมา ได้เกิดรถส่งคนไข้แบบจิตอาสา “คนไข้มาปรึกษากับเราแล้วมีความเห็นว่าจะส่งโรงพยาบาลในระดับที่สูงขึ้นก็สามารถเรียกรถจิตอาสามาให้บริการได้ทันที ทั้งส่งและรับกลับถือว่าเป็นลักษณะการเอื้ออาทรต่อกัน ทำให้คนไข้เชื่อมั่น รพ.สต. ในฐานะแกนกลางไปด้วย เมื่อเป็นอะไรพร้อมจะเดินเข้ามาหา”

เขามองว่าจุดเปลี่ยนสู่ รพ.สต. ทำให้ความร่วมมือระหว่างชาวบ้าน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กับ รพ.สต. มากขึ้นชัดเจน

เมื่อก่อนอาจมีแผนการทำงานด้านต่างๆ มากมาย แต่เป็นแผนของหน่วยงาน แต่ด้วย รพ.สต. แผนจะเป็นของส่วนรวม ถูกขับเคลื่อนโดยมีคณะกรรมการร่วมกับชุมชน

ทุกวันนี้ที่ตำบลรำแดงมีการประชุมแลกเปลี่ยนข้อมูล แนวคิด แผนงานทางสุขภาพ เดือนละ 1-2 ครั้ง อย่างต่อเนื่อง โครงการบางอย่างที่เคยนำลงชุมชนยาก ขาดการตอบรับ ขาดความร่วมมือ แต่ รพ.สต. สามารถคิด นำกรณีปัญหาต่างๆ ลงสู่ชุมชน แก้ปัญหาชุมชนพื้นที่ได้มากขึ้น

“ความขัดแย้งเดิมของท้องถิ่น พอใช้กระบวนการแบบนี้ปรากฏว่าผ่านไปได้ ก็ถือว่าใช้แผนเป็นตัวหลักในการทำงาน เพื่อขับเคลื่อนลงไปสู่หมู่บ้านต่างๆ ว่าแต่ละหมู่บ้านทำอะไร หรือกรณี สปสช. สามารถสนับสนุนผ่านกองทุนสุขภาพตำบล ก็เป็นการหนุนให้ชุมชนสามารถขับเคลื่อนตัวเอง”

พบว่าจุดได้เปรียบของ รพ.สต.รำแดงอย่างหนึ่งคือองค์กรปกครองท้องถิ่นเข้มแข็ง อบต.รำแดงมีความโดดเด่นทางผู้นำการทำงานแบบเป็นระบบเป็นขั้นเป็นตอน มีการใช้ระบบข้อมูลในการทำงานอย่างจริงจัง แม้ท้องถิ่นหลายแห่งใช้การสำรวจข้อมูลเพื่อการทำงาน แต่ที่รำแดงทำมากกว่าตั้งแต่การออกแบบการสำรวจข้อมูลตามบริบทของพื้นที่ มีการทบทวนข้อมูลทุก 2-3 ปี และที่สำคัญใช้ข้อมูลไปทำประโยชน์จริง มีการทำประชาคม ลงลึกถึงรายละเอียดระดับหมู่บ้านชัดเจน

การทำแผนของรำแดงจะเป็นเนื้อเดียวกัน นั่นไม่ได้หมายความว่ากลุ่ม องค์กร ฝ่ายต่างๆ ทำส่วนของตัวเอง แต่ใช้วิธีมาทำ

พร้อมกัน จึงไม่มีลักษณะของการตัดโครงการบางอย่างออกเพราะ
ทำแผนไปด้วยกัน ปรีกษาหารือตั้งแต่ต้นทางถึงปลายทาง ครอบคลุม
ปัญหาทั้งหมดของร่ำแดง สามารถบริหารจัดการทุกอย่างให้เกิด
ประโยชน์ และสิ่งสำคัญหลังวางแผนแล้ว นำไปสู่การปฏิบัติจริง
จะมีการระบุชัดเจนว่างานไหนใครเป็นเจ้าของหลัก เจ้าของรอง ไม่ใช่
วางแผนทิ้งเอาไว้เฉยๆ แบบไม่เห็นการนำไปปฏิบัติ

สมมาศ วิไลประสงค์ ผอ.รพ.สต.ม่วงงาม กล่าวว่าม่วงงาม
ต่างจากร่ำแดง ตรงที่เป็นชุมชนขนาดใหญ่ประชากร 12,000 กว่าคน
การปกครองท้องถิ่นภายใต้เทศบาลตำบล
หลักสำคัญพึ่งพากลุ่มประชาชน ภาค
ประชาชน หน่วยราชการอื่นๆ มาร่วม
มือการจัดการให้ประชาชนได้อยู่ดีมีสุข
ตามเป้าหมาย

“ที่ผ่านมาเราสามารถสร้าง
กระแสให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วม
ใช้ระบบข้อมูลมาทำงาน เช่น
เอาสถิติของโรค มาเป็น
ทิศทางในการรักษาตั้งรับ
กับโรคภัยต่างๆ ประจำ
ชุมชน ท้องถิ่น หรือ
เอากระแสบางอย่าง
ใส่ลงไปชุมชน
เช่น เรื่องการ

บริโภคแกงถุง หรือตามงาน ที่ใส่ข้าวในถุง มาใส่หม้อแทน โดยเรา จะพูดถึงปัญหาโรคมะเร็งตามมาจากการกระทำดังกล่าว พวกผมเอง เจ้าหน้าที หรือ อสม. ถ้าไปงานพบว่างานไหนใช้พฤติกรรมดังกล่าว ก็จะไม่กินในแบบนั้น ซึ่งก็ได้ผลให้เขาปรับความคิดได้

กัลยา ภาณีรัตน์ ประธานชมรมอาสาสมัครสาธารณสุข ตำบลม่วงงาม มองว่าหลังสถานีอนามัยม่วงงามยกระดับเป็น รพ.สต.ม่วงงาม สิ่งที่เกิดขึ้นคือมีงบพัฒนา และมีการจัดบริการที่ เพิ่มขึ้นเช่น ทันตสาธารณสุข คลินิกโรคเรื้อรังที่ผู้ป่วยเบาหวาน ความดันไม่ต้องเดินทางไปโรงพยาบาลสามารถรับบริการที่ รพ.สต. ซึ่งอยู่ใกล้บ้าน และทราบว่ายังสามารถติดต่อสื่อสารกับโรงพยาบาล สิงหนคร ชนิดที่เห็นหน้าแพทย์ เหมือนไปตรวจที่โรงพยาบาลอำเภอ และที่สำคัญ รพ.สต.ม่วงงามยังเปิดโอกาสให้ อสม. อบต. ผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มผู้มีประสบการณ์ในพื้นที่เข้ามาเป็นกรรมการพัฒนาหรือกรรมการ บริหาร ร่วมกับผู้อำนวยการ และเจ้าหน้าที่ สร้างความประทับใจ แก่ประชาชนและผู้นำในพื้นที่

รพ.สต. ม่วงงามสามารถระดมงบจากภายนอกเช่น สสส. มาได้ปีละหลายแสนบาท มาขับเคลื่อนเป็น รพ.สต. ที่ใช้ฐานข้อมูลให้เกิดประโยชน์อย่างรวดเร็วในการทางบอดหนุนอื่นมาทำงาน โดยล่าสุดมีผลงานโดดเด่นเกี่ยวกับโรคไม่ติดต่อ เช่น อัมพาต ความดัน เบาหวาน หัวใจ รพ.สต.ม่วงงามออกแบบงานเป็นหลัก แล้วชวนท้องถิ่นเป็นตัวเสริม

นรพัทธ์ ทรงเดชะ นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ อ.สิงหนคร มองเห็นว่า รพ.สต.เปลี่ยนแปลงได้ชัดในเชิงระบบ ไม่ว่าจะ เรื่องคน เรื่องเงิน ที่มีความพร้อมมากขึ้น การบริหารจัดการที่ชัดเจน

การกำหนดเจ้าหน้าที่ ผู้รับผิดชอบตาม จำนวนประชากรที่เป็นจริง เครื่องไม้เครื่องมือ ระบบยา การสนับสนุนจากโรงพยาบาลชุมชน มาตรฐานสูงขึ้น

“ภาพรวมของ รพ.สต. โดยเฉพาะที่ สิงหนคร มีการทำงานที่สอดคล้องกับสภาพ ชุมชนพื้นที่ที่เป็นจริง อย่างเช่นการหาข้อมูล โรคหลักประจำท้องถิ่น ยกตัวอย่าง กรณีปัญหาสุขภาพจากแกง ถูงที่ม่วงงาม รพ.สต.จะตั้ง คำถามจุดประเด็นขึ้น มาก่อน”

นรพัทธ์ประเมินจากผู้ที่ได้สัมผัสระยะหลังว่า คนสนใจเรื่องโรคน้อยลง แต่มุ่งไปสู่คำว่าคุณภาพชีวิตที่มากขึ้น

“ผมเองยังงงที่เขาคิดอย่างนี้ได้ คิดว่าเกิดจากที่ชาวบ้านได้มีส่วนร่วมในเรื่องต่างๆ ขณะที่เจ้าหน้าที่รัฐเองสลับสภาพการทำงานราชการแบบเก่า มาเป็นการทำงานในรูปแบบคณะกรรมการ 3 ภาค ส่วน ขยับตรงนี้จะไปพร้อมกัน อย่างระหว่างท้องถิ่นกับเรา ก็ต้องรู้ข้อมูลกันหมด ขณะที่แต่เดิม อนามัยคุยกันเองประสาเรา มีตัวชีวิตของเราท้องถิ่นก็มีเรื่องของเขาแต่ตอนนี้เมื่อเคลื่อนเข้าหากันก็สามารถเติมเต็มส่วนต่างๆ แต่ก่อนเราต้องให้ชาวบ้านแต่ทุกวันนี้ทุกฝ่ายมาช่วยเหลือกัน พึ่งพาตนเองมากขึ้นด้วย ความเปลี่ยนแปลงนี้เกิดจากหลายฝ่ายได้มานั่งคุยกันมากขึ้น”

เขามองว่าความจริงคงไม่ได้เปลี่ยนแปลงชั่วขณะมาเป็น รพ.สต. แต่มันดำเนินมาก่อนแล้วระดับหนึ่ง แต่พอมาเป็น รพ.สต. ความคาดหวัง เกณฑ์มาตรฐาน จากหลายส่วนยิ่งทำให้นั่งนิ่งกันไม่ได้แล้ว

“อย่างน้อย 2 ปีที่ผ่านมาคำว่าส่งเสริมคุณภาพชีวิตมากขึ้น แต่มีข้อจำกัด อยู่ รพ.ชุมชนยังต้องเป็นหลัก ทางสุขภาพ ความก้าวหน้าของ รพ.สต. ในด้านองค์กร บุคลากร ยังต้องชัดเจนกว่านี้ อนาคตข้างหน้า คิดว่าประชาชนจะพึ่งตนเอง และพึ่ง รพ.สต.ได้มากขึ้น”

ขณะที่กิตติพงษ์ ผอ.รพ.สต.รำแดงกลับมองว่า การขาดแคลนบุคลากรสาธารณสุขยังสูง และเป็นปัญหาหลักของการก้าว่าง รพ.สต. ขนาดไม่มองถึงว่าในอนาคตการเปิดเสรีอาเซียนอาจจะมีการไหลเข้าออกของคนอาชีพนี้ ที่น่าจะมีปัญหาขาดแคลนมาก ขณะที่ความคาดหวังเชิงมาตรฐานมีสูง

เครื่องมือเครื่องมือใน รพ.สต. อาจมีมากขึ้นจริงแต่ยังไม่สอดคล้องกับพื้นที่

“การสนับสนุนของท้องถิ่นต่อเรื่องนี้ บางทีอาจไม่พร้อมด้วยข้อจำกัดของงบด้านสาธารณสุข ขณะที่ รพ.สต.ต้องรับภารกิจถ่ายโอนบางประเภท แต่เราก็มีภารกิจหลักอยู่ ต้องทำ บางอย่างท้องถิ่นยังทำหน้าที่ไม่ได้เช่น โรคไข้เลือดออก นอกจากนั้นยังปัญหาเกี่ยวกับทักษะ ความรู้ เจตคติที่เปลี่ยนไป เจ้าหน้าที่ต้องปรับตามบริบทให้ทัน คนสาธารณสุขเองติดแนวคิดเดิมคือแบบสถานีนอามัย ยังมีมากต้องปรับส่วนนี้ การเคลื่อนเข้าหาส่วนอื่นจำเป็นต้องพัฒนาบุคลากรทุกส่วน” ○

10

สภาองค์กรชุมชน : ภูมิคุ้มกันชาวบ้าน

สภาองค์กรชุมชนอยู่ใต้ร่มของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน หรือ พอช.ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นองค์กรที่มุ่งสร้างความเข้มแข็งของสังคมจากฐานราก ด้วยพลังองค์กรชุมชนและประชาสังคม

เป็นเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กำหนดแนวทางพัฒนาชุมชน โดยและเพื่อคนในชุมชนท้องถิ่นนั่นเอง มี พ.ร.บ.สภาองค์กรชุมชน พ.ศ.2551 เป็นเครื่องมือ จังหวัดสงขลานั้นว่ามีความเคลื่อนไหวเชิงรูปธรรมพอสมควร

สามารถ สุขบรรจง เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานชุมชน พอช. เล่าว่า สภากองค์กรชุมชนเป็นเวทีพูดคุยให้ทุกคนในหมู่บ้านมาร่วมกันคิดว่า เราต้องการอะไรจะพัฒนาบ้านเราอย่างไรเพื่อให้ชีวิตดีขึ้น หรือบ้านเรามีปัญหาอะไร แล้วจะแก้ไขกันแบบไหน เพราะเรารู้ปัญหาความต้องการ และทางแก้เป็นอย่างดี จากนั้นก็ทำออกมาเป็นแผนพัฒนาของเราเอง อาศัยความรู้ ภูมิปัญญาที่พวกเรา มีอยู่ มาใช้ เท่ากับว่า พวกเราทุกคน มีส่วนในการกำหนดอนาคตของหมู่บ้านและชีวิตของเราเอง

จุดเด่นของสภากองค์กรชุมชนสงขลา คือการเชื่อมกับเครือข่ายพัฒนาหลายภาคส่วน โดยเฉพาะวงของสงขลาพอเพียงในฐานะเวทีกลาง ทำให้สภากองค์กรชุมชนหลายตำบลเห็นความเคลื่อนไหวอย่างมีนัยน่าสนใจ

กรณีการใช้สภาองค์กรชุมชนเป็นเครื่องมือ ต.คุหาใต้ อ.รัตภูมิ นอกจากจัดการประชุมอย่างสม่ำเสมอเพราะเกิดมาจากการรวมตัวแบบธรรมชาติของชาวบ้านมาก่อนในนามสภา 108 ยังใช้สภาองค์กรชุมชนได้ทั้งสถานการณ์ร้อนและเย็น

“สถานการณ์เย็นเช่นการฟื้นฟูวิถีของคนคุหาใต้ เขาทำการแบ่งกรรมการของสภาองค์กรชุมชนออกเป็นฝ่ายต่างๆ ขึ้นมาไปคิดแผนมาแล้วมีการจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น จัดการฟื้นฟูวิถีนา โยงกับเรื่องต่างๆ การจราจร การตั้งศูนย์กู้ภัยพิบัติโดยภาคประชาชน กระทั่งปัญหาเขาคุหาซึ่งเป็นสถานการณ์ร้อน”

ปัญหาการระเบิดเขาคุหา พี่น้องรับผลกระทบจากการระเบิดหินของบริษัทฯ ที่ได้รับสัมปทานมานาน เวที ณ โรงเรียนสิริวันวารี ถือว่าเป็นงานใหญ่และมีผลตามมาครานั้น สภาองค์กรชุมชนใช้ พรบ.สภาองค์กรชุมชน มาตรา 21 (6) เชิญผู้มีส่วนได้เสียทั้งบริษัทฯ ชาวบ้านที่เดือดร้อน นักวิชาการ ท้องที่ ท้องถิ่นจัดเวทีหารือกันส่งผลให้เกิดการชะลอการต่ออายุสัมปทานของบริษัทฯ

นอกจากนั้นยังใช้เวทีสภาฯเชื่อมโยงการทำงานได้กับหลายภาคส่วน ทุกประเด็นงาน เช่น สภาองค์กรชุมชน 5 แห่ง ใน อ.รัตภูมิ ได้จัดทำธรรมนูญลุ่มน้ำเพื่อจัดการทรัพยากรน้ำหรือเรื่องสิ่งแวดล้อม เรื่องน้ำเสีย เรื่องกลิ่นขี้หมูจนได้ข้อสรุปให้พาชชาวบ้านที่เลี้ยงหมูไป

ดูงานที่อื่นเพื่อจัดการเรื่องกลิ่นที่รบกวนชาวบ้านรวมทั้งใช้เวทีสภากา
เปิดเวทีกลาง ให้ผู้สมัครผู้ใหญ่บ้านทั้ง 3 คนร่วมแสดงวิสัยทัศน์
ให้ชาวบ้านชกถาม รวมทั้งทำให้ชาวบ้านมีสถานะที่กฎหมายรองรับ
จากเดิมเชิญผู้ว่า เชิญหน่วยงานเขาไม่ค่อยมา ปัจจุบันได้รับความ
ร่วมมือมากขึ้น

กิจกรรมของสภาองค์กรชุมชนคุหาไต่ยังคงเคลื่อนไหวเรื่องปัญหา
ที่ดินซึ่งพบว่ามีปัญหาอยู่ 5 หมู่บ้านซึ่งแม่ชาวบ้านที่นี่จะอยู่อาศัย
กันมาแต่บรรพบุรุษ แต่ไม่ได้โฉนดเพราะว่ารัฐประกาศเป็นเขตที่ดิน
สาธารณะ การเคลื่อนไหวโดยสภาองค์กรชุมชน ทำให้นายอำเภอ
สำนักงาน สปก. สำนักงานที่ดิน เสนอเรื่องไปยังจังหวัดได้ส่ง
หนังสือไปยัง สำนักงาน สปก. ให้ออกเอกสาร จนสำเร็จ ทำให้
ชาวบ้านมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีกว่าเดิม มีไฟฟ้าใช้และ อบต.สามารถ
ตัดถนนเข้าไปให้ได้

สภาองค์กรชุมชนควนรัฐ เป็นอีกพื้นที่ที่น่าสนใจโดยเฉพาะกรณี
ที่ปี 2554 มีนักธุรกิจคนหนึ่งต้องการมาสร้างโรงงานบรรจุนมใน
พื้นที่

ปัญหาที่ตั้งเค้า องค์การบริหารส่วนตำบลร่วมกับสภาองค์กร
ชุมชนตั้งให้มีคณะศึกษาและเตรียมเวทีประชาคมขึ้น โดยอาศัย
พรบ.สภาองค์กรชุมชน มาตรา 21(6) จัดให้มีเวทีการปรึกษาหารือ
กันของประชาชน เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น
ต่อการดำเนินโครงการขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น หรือ
หน่วยงานของรัฐ หรือเอกชนที่มีผล หรืออาจก่อให้เกิดผลกระทบ
ต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม หรือทรัพยากรธรรมชาติ สุขภาพอนามัย

คุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน ทั้งนี้ องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานของรัฐ ซึ่งเป็นผู้ดำเนินการ หรือเป็นผู้อนุญาตให้ภาคเอกชนดำเนินการดังกล่าว ต้องนำความเห็นดังกล่าวมาประกอบการพิจารณาด้วย ทางสภาองค์กรชุมชนตำบลควนรู จึงได้ปรึกษาหารือร่วมกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และองค์การบริหารส่วนตำบล มีความเห็นร่วมกันในการร่วมเป็นเจ้าภาพจัดเวทีการปรึกษาหารือกันของประชาชน

เจ้าของโรงงานเป็นคนมีอิทธิพลมากในระดับชาติ เนื่องจากเป็นผู้รับสัมปทานส่งนมโรงเรียน เขาได้สัมปทานพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง ต้องการมาตั้งโรงงานในทำเลดังกล่าว มีความพยายามจะลอบบี้องค์กรมาก่อน แม้ท้องถิ่นไม่รับผลประโยชน์ก่อนนั้นแต่ก็ขัดแย้งกับผู้มีอิทธิพลอย่างยิ่ง ในที่สุดผู้นำท้องถิ่นเห็นทางออกใช้สภาองค์กรชุมชน จัดเวทีสาธารณะขึ้นในตำบลควนรู เวทีวันนั้นคนมากันมาก ซึ่งเป็นผู้จะได้รับผลกระทบโดยตรง มีการเชิญเจ้าของโรงงานมาด้วย ในที่สุดก็มีทางออกคือชาวบ้านบอกว่าถ้าจะสร้างโรงงานต้องมีมาตรการอย่างไร เช่นน้ำเสียจะมีคณะกรรมการชาวบ้านตรวจสอบทุก 3 เดือน ต้องดูแลกันให้ดีและเจ้าของโรงงานต้องบริจาคกองทุนเบื้องต้นจำนวนหนึ่งเพื่อดำเนินการรองรับปัญหาที่จะเกิดขึ้น

“นี่คือผลงานของสภาองค์กรชุมชน อาจมองว่างานทุกอย่างเป็นวงเดียว เนื้อเดียวกับชุมชน แต่ว่าการเลือกใช้งานสภาองค์กรชุมชนคงอยู่ที่ชาวบ้านจะมองเห็น กรณีควนรูเขาเลือกใช้งบ 6

ตาม พ.ร.บ.องค์การชุมชนมาขับเคลื่อนปัญหาแบบนี้ เป็นความฉลาดในการบริหารจัดการของคนแต่ละท้องถิ่น”

จากข้อมูลเผยแพร่ในเว็บไซต์ <http://www.codi.or.th> ของสภาองค์กรชุมชนยังระบุว่าสภาองค์กรชุมชนควรมีส่วนร่วมกับสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในการทำกิจกรรมต่างๆ ของตำบลอย่างเช่น การจัดงานย้อนรอยเสด็จ 50 ปี ของในหลวงและสมเด็จพระนางมหารัชมณีมีปัญญา สุขภาวะชุมชนคนควนรู้-ควาได้ เป็นต้น

สภาองค์กรชุมชนควนรู้ นั้นยังนับเป็นสภาองค์กรชุมชนแห่งแรกในพื้นที่ภาคใต้ นายสมนึก หนูเงิน ผู้ได้รับเลือกให้เป็นประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลควนรู้คนแรกเคยบอกเล่าถึงแง่มุมความคิดของชุมชนในการปรับเปลี่ยนให้กลไกการพัฒนาชุมชนทั้ง 3 ส่วนให้สอดคล้องกับแนวทางของชุมชนว่า การดำเนินการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนนั้นมีการแบ่งประเภทกลุ่มที่มีในท้องถิ่นเป็น 2 ระดับคือกลุ่มที่มีสมาชิกอยู่ในหมู่บ้านนั้นๆ และกลุ่มที่มีสมาชิกกระจายอยู่มากกว่า 1 หมู่บ้านขึ้นไป หรือเรียกว่าเครือข่าย

“คณะกรรมการหมู่บ้านเราก็จัดให้เป็นกลุ่มระดับหมู่บ้าน ส่วนศูนย์ประสานงานองค์การชุมชนระดับตำบล ก็จัดให้เป็นระดับเครือข่าย ทั้งหมดก็มาลงตัวอยู่ที่สภาองค์กรชุมชน ที่นี่เรามีเครือข่ายผู้นำ ประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่ สมาชิกอบต. หรือผู้ที่มีตำแหน่งทางราชการทั้งหลายรวมกันเป็นเครือข่ายระดับตำบลและมีการประชุมร่วมกันทุกเดือน และเรามีสื่อของเราเอง คือวิทยุชุมชน เป็นเครื่องมือประชาสัมพันธ์ และให้ข้อมูลความรู้ต่างๆ

ที่เป็นประโยชน์ต่อชาวบ้านอย่างไรก็ตามแม้ว่าชาวตำบลควนรูจะมีปัจจัยที่เอื้อต่อการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชน แต่ต้องการแรงผลักดัน นั่นคือประโยชน์ที่ชุมชนได้รับ ซึ่งคือการมีเวทีที่เป็นทางการพูดคุย ปัญหาในชุมชน ระดมความคิดเห็น วิธีการแก้ไขปัญหา จนกระทั่งนำไปสู่การปฏิบัติ เกิดกิจกรรมการพัฒนา จนเกิดผลเป็นรูปธรรมต่อไป”

สภาองค์กรชุมชนนครสงขลาเป็นอีกแห่งที่สามารถมองเห็นการเคลื่อนทุกมิติ จุดเด่นคือมีผู้นำที่ดี แบ่งการทำงานเป็นคณะกรรมการเป็นฝ่ายต่างๆ เช่น ฝ่ายอาชีพ ฝ่ายศิลปวัฒนธรรม ฝ่ายประชาสัมพันธ์

“เราสามารถไปต่อกับกลุ่มคนหลากหลายมาช่วยกันทำงาน อย่างเช่นกลุ่มครูในนครสงขลามาเป็นกรรมการ แล้วมาทำงานด้านต่างๆ กิจกรรมมีมากและเด่นเช่นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม มีการจัดเวทีประชาคมเพื่ออนุรักษ์วัดแห่งหนึ่ง จากปัญหาที่ว่าเจ้าอาวาสกำลังมีปัญหาเกี่ยวกับชาวบ้าน จะรื้อสถาปัตยกรรมเก่าออก มีการใช้สภาองค์กรชุมชนมาขับเคลื่อน ต่อสู้กัน มีหลายหน่วยงานลงไป และในที่สุดก็สามารถยุติในความขัดแย้งลงได้”

ภายหลังมีความร่วมมือที่ดี ทางวัดจึงให้ความร่วมมือในการตั้งศูนย์ข้อมูลชุมชน ซึ่งมีตัวแทนจากอินโดนีเซียมาดูงานสภาองค์กรชุมชนที่นี่ และกำลังมีการจัดงานเปิดชุมชน 4 ชุมชน ในเขตนครสงขลา ใช้ฐานสภาองค์กรชุมชนขับเคลื่อน

“พวกเขายังใช้ความพยายามในการขอเข้าฟังการประชุมของสภาเทศบาลนครสงขลา จนสุดท้ายได้มีตัวแทนเข้าไปฟังได้ 6 คน”

สภาองค์กรชุมชนนครสงขลา ยังมีส่วนในการจัดระเบียบการ
การจราจรที่ถนนนางงาม ย่านเมืองเก่า ซึ่งมีเบื้องหลังการทำงานภาค
ประชาชนที่มีลีลาดีกล่าวคือ สภาองค์กรชุมชนได้ไปคุยกับทางตำรวจ
แล้วในเรื่องดังกล่าวเห็นตรงกันว่า จะดำเนินการ แต่ตำรวจซึ่งไม่มี
งบดำเนินการให้ชาวบ้านไปคุยกับเทศบาล เมื่อเทศบาลไม่สนับสนุน
งบประมาณ ชาวบ้านก็เลยขึ้นป้ายคัดค้านเอาที่ขนาดใหญ่ถนนเส้นนี้อยู่
ระหว่างการจัดระเบียบการจราจร ในนามสภาองค์กรชุมชนเทศบาล
นครสงขลา ร่วมกับตำรวจ ปรากฏว่าเทศบาลจะให้เอาป้ายลง
ชาวบ้านก็ไม่ยอม เปิดประเด็นร้อนๆ จนกระทั่งทำให้ทั้งสองฝ่ายได้
หันหน้ามาคุยกันได้

กรณีในคาบสมุทรสทิงพระในปี 2554 ที่ ต.ท่าหิน อ.สทิงพระ
เครือข่ายองค์กรชุมชนจังหวัดสงขลา ร่วมกับสำนักงานจังหวัดสงขลา
หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ร่วมกันจัดทำโครงการความร่วมมือ
พัฒนาศักยภาพชุมชนคาบสมุทรสทิงพระ นำร่องสู่ชุมชนจัดการตนเอง
พื้นที่เป้าหมาย 25 ตำบล ในพื้นที่อำเภอสิงหนคร สทิงพระ ระโนด
และกระแสสินธุ์ เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานพัฒนา
ของภาคส่วนต่างๆ ขณะที่มีการประชุมยกร่างหลักสูตรการพัฒนา
ผู้นำ กลุ่มเป้าหมาย กรรมการหมู่บ้าน สมาชิกสภาองค์กรชุมชน
ทั้ง 25 ตำบล

สำหรับที่ ต.ท่าหิน อ.สทิงพระ เอง เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานชุมชน
พอช. อย่างสามารถ มองว่ามีความโดดเด่น ที่ได้ใช้สภาองค์กร
ชุมชนเป็นตัวขับเคลื่อน โดยนายก อบต.ท่าหิน ให้บทบาทชาวบ้าน

ทำเวทีวางแผนพัฒนาตำบล และเวทีบูรณาการแผนโดยเชิญ สมาชิก อบต.มาร่วม ซึ่งเมื่อเห็นว่าชาวบ้านทำดี สมาชิก อบต. ก็เอาไปใช้ ขณะที่พื้นที่อื่นในโซนคาบสมุทรเห็นว่าสภาองค์กรชุมชนซึ่งโค อ.สิงหนครถือว่ามีความเข้มแข็ง โดยมีกิจกรรมต่อเนื่องทุกวันอาทิตย์ ที่ 3 ของเดือน

“การเลือกตั้ง นายก อบต.ที่ผ่านมามีการแข่งขันกันดุเดือด สภาองค์กรชุมชนซึ่งโคจัดเวทีสมานฉันท์ เชิญผู้สมัครทั้ง 3 ฝ่ายมานั่งคุยกัน และกรณีแบบนี้หลายพื้นที่ทำ เช่นที่ ต.ทุ่งหวัง อาจเอาคนนอกมาร่วมด้วย เช่น สื่อมวลชน ทั้งหมดมานั่งคุยกันว่าในการแข่งขันทางการเมือง อย่ายิงกัน อย่าชดกัน อย่าชื่อเสียงอะไรอย่างนี้”

กรณีสภาองค์กรชุมชนทุ่งหวัง อ.เมืองสงขลา ต่อยอดจากงานที่ทำโยงกับเรื่องสุขภาวะรณรงค์จักรยานออกกำลังกาย ในนามสภาองค์กรชุมชน ชวนกันขี่จักรยานตระเวนไปตามหมู่บ้านต่างๆ เป็นร้อยคัน นอกจากในตำบลตัวเองก็มาร่วมกับอีกตำบลหนึ่งคือ

ท่าข้าม สร้างปฏิสัมพันธ์กันเป็นรูปธรรมสามารถประสานกับภาคี
ท้องถิ่น จัดทำเรื่องการวางแผนระวางภัยพิบัติ

สภาองค์กรเขาพระ อ.รัตนภูมิ ใช้สภาองค์กรชุมชนมาจัดการ
เรื่องที่ดิน มีการตั้งคณะทำงานที่ดินภาคประชาชนเขาพระ จัดทำ
ข้อมูลแบบก้าวหน้าใช้เทคโนโลยี GPS มากำหนดเขตที่ดินโดยมีการ
ส่งชาวบ้านไปอบรมเรื่องนี้มาเพื่อกลับมาทำงานอย่างมีหลักการที่ไป
สู้เชิงความรู้และข้อมูลกับเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้องได้ มีการเปิดเวทีกัน
หลายครั้ง

“พื้นที่ที่สภาองค์กรชุมชนไม่เคลื่อนตัวนักคือ 4 อำเภอใน
เหตุการณ์ความไม่สงบ ที่ทำงานไม่สะดวกทั้งชาวบ้านและผู้เกี่ยวข้อง
ต่างๆ” สามารถกล่าว นอกจากนั้นปัญหาจะเกิดกับตำบลที่ทัศนคติ
ของแกนนำหลักสภาองค์กรชุมชนกับท้องถิ่นไปกันไม่ได้เลย

“อาจจะว่าบางแห่งชาวบ้านเคยมีความเจ็บช้ำกับท้องถิ่น
มาก่อน ก็ไม่ได้ความร่วมมือแม้ว่าพยายามกันมากอย่างไร” เขาว่า
ส่วนชุมชนที่เป็นไปได้ และพัฒนาเพราะ เขามีฐานเดิมในงานพัฒนา
ในความหมายนี้แสดงถึงว่าจะมีผู้นำอยู่ในชุมชนนั้นด้วย และใช้สภา
องค์กรชุมชนเป็นแค่เครื่องมือ แต่ตำบลไหนที่ยังรวมกันไม่ได้ยังมี
ลักษณะที่อยู่กันเป็นกลุ่มต่างๆ อาจใช้สภาองค์กรชุมชนมาเป็นตัว
โยงได้

“ผมยกตัวอย่าง ต.กำแพงเพชร อ.รัตนภูมิ สามารถใช้สภา
องค์กรชุมชนมาโยงกลุ่มใหญ่ๆ จำนวน 15-16 กลุ่ม มาโยงกันได้
ไม่แค่รูปแบบการโยง แต่เอาทุนมากองเข้าด้วยกันด้วย กระทั่งเป็น

สถาบันการเงินตำบลกำแพงเพชร และใช้สภาองค์กรชุมชนในการจัดประชุมทุกวัน ที่ 15 ของเดือนทำมาอย่างต่อเนื่อง 3-4 ปีนี้เท่ากับว่าในเดือนไซของ พ.ร.บ.องค์กรชุมชนมาใช้ในการรวมคน”

ในปี 2551 ชาวบ้านที่ ต.กำแพงเพชร ประสบปัญหาการเอาที่ดินทำกินไปจำนอง และส่งเงินไม่ทัน ที่ดินกำลังจะหลุดจากมือจำนวน 9 ราย สภาองค์กรชุมชนในนามสถาบันการเงินชุมชน ก็ได้เอาเงินไปไถ่ แล้วเอามาเป็นของกองกลาง ให้เจ้าของเข้าไปทำประโยชน์ได้ แต่ต้องทยอยเอาเงินมาคืนกลุ่ม จาก 9 รายเป็น 30-40 รายที่มีปัญหาในลักษณะเดียวกัน สามารถใช้กองทุนกลางของตำบลไปไถ่ที่ดินคืนมาได้ ต่อมาจึงเรียกตรงนี้ว่ากองทุนที่ดิน นอกจากนั้นคนจนที่ลำบากในเรื่องที่อยู่อาศัย กองทุนนี้ก็ไปสร้างบ้านให้ ทำได้ถึง 43 หลัง

“นี่คือรูปธรรมหนึ่ง แต่สะท้อนออกมาในรูปแบบต่างๆ อย่างนี้ก็คือการจัดการเรื่องที่ดิน แต่อยู่ภายใต้ร่มของสภาองค์กรชุมชน เป็นเนื้อเดียวกับสภาองค์กรชุมชน พื้นที่เดียวกันอาจจะมีคนนำในแต่ละเรื่องอยู่เช่นกรณี ที่กำแพงเพชร มีผู้นำเรื่องที่ดิน และที่อยู่อาศัยคนละคนกัน หรืออาจจะมีคนนำ กลุ่มน้ำยาง อะไรพวกนี้ก็จะแบ่งงานกันทำ” ○

ยุทธศาสตร์
การพัฒนาคนและสร้างความรู้

11

เรื่องแหล่งเรียนรู้

สงขลาเรามีทุนทางสังคมที่ก่อตัวกันมายาวนาน นับจากรุ่นสู่รุ่น มีตัวอย่างความสำเร็จที่สามารถนำมาเป็นบทเรียนดีๆ ถ่ายทอดให้กับสังคมมากมาย สิ่งเหล่านี้นับเป็นรากฐานการพัฒนาและนำไปสู่การพัฒนาคนได้โดยไม่จำเป็นต้องอยู่ในระบบการศึกษา โดยนำบทเรียนจากประสบการณ์และภูมิปัญญา ผ่านการลองผิดลองถูก นับครั้งไม่ถ้วนมาปรับใช้ในชีวิต

“สงขลาพอเพียง” ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนผ่านการเรียนรู้ดังกล่าว โดยใช้สิ่งที่มีอยู่ในพื้นที่ของเราเป็น “เครื่องมือ” และใช้เป็นโอกาสในการพัฒนา “ทุน” ในแต่ละชุมชนที่สั่งสมความสำเร็จ ต่อยอดสร้างแหล่งเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้อย่างกว้างขวางของชุมชน ประชาชนในสงขลาด้วยกัน

การถอดบทเรียน 100 แหล่งเรียนรู้ของยุทธศาสตร์พัฒนา
คนของวาระพลเมืองสงขลาพอเพียง ได้กำหนดกรอบการศึกษา
โดยมีรายละเอียดที่ต้องการในการถอดบทเรียนของแหล่งเรียนรู้ที่
สำคัญ ได้แก่

1. สภาพพื้นที่ เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของแหล่ง
เรียนรู้ อันประกอบด้วยสภาพพื้นที่/ภูมิประเทศ อาชีพ-เศรษฐกิจ
สภาพทางสังคม ชชาติพันธุ์ ระบบคุณค่าของชุมชน

2. พัฒนาการทางการเรียนรู้ของชุมชน ได้แก่ การแลกเปลี่ยน
เรียนรู้/กลุ่มกิจกรรมทางการผลิต การพัฒนาระบบ/รูปแบบการ
เรียนรู้ของชุมชน

3. โครงสร้างของแหล่งเรียนรู้ มีรายละเอียด อาทิ การจัด
โครงสร้างของแหล่งเรียนรู้ ความสัมพันธ์กับหน่วยงาน/องค์กรภายใน
และภายนอกชุมชน สมาชิก และเครือข่ายของแหล่งเรียนรู้

4. องค์ความรู้ของแหล่งเรียนรู้

5. ความรู้เฉพาะด้านของแหล่งเรียนรู้

6. ผู้รู้ของแหล่งเรียนรู้มีใครบ้าง แต่ละคนมีความรู้ด้านใด

7. การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ในด้านรูปแบบการบริหาร
จัดการ โครงสร้างพื้นฐาน ระเบียบ/กฎเกณฑ์การดำเนินงาน ระบบ
การจัดการเรียนรู้ เครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์สำหรับการเรียนรู้

8. ระบบคุณค่าที่แหล่งเรียนรู้ยึดถือ

9. ปัญหา/ข้อจำกัดในการดำเนินงาน และแนวทางแก้ปัญหา
ในช่วงที่ผ่านมา

10. ที่ตั้งของแหล่งรู้ ประกอบด้วยบุคคล/ช่องทางในการ
ติดต่อกับแหล่งเรียนรู้ มีอะไรบ้าง

จากนั้นนำมาสู่การกำหนดรายชื่อแหล่งเรียนรู้ และการคัดเลือกแหล่งเรียนรู้ ให้มีเกณฑ์ในการพิจารณาร่วมได้แก่ 1.มีองค์ความรู้ 2.มีระบบการจัดการ 3.มีเครื่องมือของตนเอง และมีความเห็นพ้องกันว่าแหล่งเรียนรู้จะมีการนำเสนอในลักษณะเชิงประเด็น และเชิงพื้นที่ กรณีแหล่งเรียนรู้เชิงพื้นที่ เป้าหมายในอนาคตต้องการให้มีพื้นที่ 1 ใน 3 ของ อปท.ในจังหวัดสงขลา เป็นพื้นที่บูรณาการการทำงาน ในการคัดเลือกต้องการให้ภาคีช่วยกันดู โดยมีเกณฑ์ร่วมได้แก่ มีภาคีความร่วมมือบูรณาการ มีวิถีพอเพียงหรือสุขภาวะมีกระบวนการเรียนรู้ อาจเน้นให้มีศาสนธรรม มีการรู้จักตัวเอง รู้จักโลก/มีเครือข่ายภายนอก และมีแผนชุมชนส่งเสริมบทบาทของภาคพลเมือง สามารถอธิบายแนวคิดของชุมชนกับความพอเพียง โดยพิจารณาองค์รวม

ทั้งนี้ แนวทางถอดบทเรียน ภาคีพัฒนาจะร่วมคัดกรองแหล่งเรียนรู้ ค้นหาแหล่งเรียนรู้ (รายชื่อแหล่งเรียนรู้ได้มาจาก 1.ภาคีเครือข่ายแผนสุขภาพ 2.ภาคีเครือข่ายของแผนสุขภาพ ได้แก่ พศส. สกว. หน่วยงานราชการ 3.จากเจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 140 ตำบล) ค้นหาทีมพี่เลี้ยงหนุนเสริมภาคีแหล่งเรียนรู้ และร่วมกันออกแบบหลักสูตรพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทำข้อมูลให้กลายเป็นความรู้ มีการประชุมทำความเข้าใจกับแหล่งเรียนรู้ มีการถอดบทเรียน เน้นรักษาอัตลักษณ์ของแต่ละแหล่ง แล้วผลิตสื่อให้ประชาชนได้ใช้ประโยชน์ เป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับเพื่อนๆ ท้องถิ่น หน่วยงาน องค์กร ประชาชนในจังหวัดสงขลาได้ร่วมเรียนรู้ ขยายผลความสำเร็จ

ตัวอย่างแหล่งเรียนรู้ในจังหวัดสงขลา

โซนตก

○ อ.รัตภูมิ

หมู่บ้านในฝัน

1. บ้านนาปราบ

ที่อยู่ ต.คูหาใต้ อ.รัตภูมิ จ.สงขลา 90180

ผู้ประสานงาน นายวรเดช สุขขวัญ

เบอร์ติดต่อ 089-2934579

กองทุนสุขภาพตำบล

1. กองทุนสุขภาพตำบลควนรู

ที่อยู่ 173 ม.4 ถ.ยন্ত্রการกำธร

ต.ควนรู อ.รัตภูมิ จ.สงขลา

เบอร์ติดต่อ 074-432308 โทรสาร 074-386001

เกษตรและอาหาร/เกษตรยั่งยืน

1. ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงไทยเกษตรธรรมชาติธาตุ 4

ที่อยู่ 13/1 หมู่ 6 ต.เขาพระ อ.รัตภูมิ จ.สงขลา 90180

ผู้ประสานงาน นายอภิรักษ์ หมดหลี

เบอร์ติดต่อ 084-8599849

2. ห้องเรียนท้องถิ่นบ้านโคกहार

ที่อยู่ 69/1 หมู่ที่ 1 ต.ควนรู อ.รัตภูมิ จ.สงขลา

ผู้ประสานงาน นางณัฐวรรณ อิศระทะ

เบอร์ติดต่อ 081-5422649

3. ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง บ้านสี่สอน

ที่อยู่ ต.เขาพระ อ.รัตภูมิ จ.สงขลา 90180

ผู้ประสานงาน นายชิต ขวัญคำ

เบอร์ติดต่อ 086-2940896

สื่อชุมชน

1. วิทยุชุมชนพระพุทธศาสนาเพื่อชุมชน
ที่อยู่ ที่พักสงฆ์เกาะบก ต.ควนรู อ.รัตภูมิ จ.สงขลา
ผู้ประสานงาน พระครูสิริญาณวิมล
เบอร์ติดต่อ 081-2759285

การจัดการสิ่งแวดล้อม

1. ศูนย์เรียนรู้การจัดการขยะแบบครบวงจร เทศบาลตำบล
กำแพงเพชร
ที่อยู่ เทศบาลตำบลกำแพงเพชร อ.รัตภูมิ จ.สงขลา
กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม
เบอร์ติดต่อ 074-389020 ต่อ 27
2. การจัดการชุมชนและสิ่งแวดล้อม
ที่อยู่ ต.เขาพระ อ.รัตภูมิ จ.สงขลา
ผู้ประสานงาน นายอภิรักษ์ ชนะคช
เบอร์ติดต่อ 084-4723069

องค์กรการเงิน/สวัสดิการ

1. กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต บ้านนาปราบ
ที่อยู่ ต.นาปราบ อ.รัตภูมิ จ.สงขลา
ผู้ประสานงาน นายวรเดช สุขขวัญ
เบอร์ติดต่อ 089-2934579

เด็กและเยาวชน/ครอบครัว

1. บ้านนาปราบกับการบำบัดยาเสพติด
ที่อยู่ ต.นาปราบ อ.รัตภูมิ จ.สงขลา
ผู้ประสานงาน นายวรเดช สุขขวัญ
เบอร์ติดต่อ 089-2934579

ผู้พิการ/ผู้สูงอายุ

1. ชมรมผู้สูงอายุเข้มแข็งพึ่งตนเอง
ที่อยู่ ม.5 ต.เขาพระ อ.รัตนภูมิ จ.สงขลา
ผู้ประสานงาน นายปราโมทย์ แก้วพลับ
เบอร์ติดต่อ 089-5972950

การเมืองภาคพลเมือง

1. การเมืองสมานฉันท์ ต.ควนรู
ที่อยู่ สำนักงาน อบต.ควนรู อ.รัตนภูมิ จ.สงขลา
ผู้ประสานงาน นายถัน จุลนวล
เบอร์ติดต่อ 089-8694526
2. โรงเรียนสิทธิชุมชน
ที่อยู่ 69/1 ม.1 ต.ควนรู อ.รัตนภูมิ จ.สงขลา 90180
ผู้ประสานงาน นายเอกชัย อิศระทะ
เบอร์ติดต่อ 086-9578081

ตำบลสุขภาวะ

1. ตำบลควนรู ต.ควนรู
ที่อยู่ สำนักงาน อบต.ควนรู อ.รัตนภูมิ จ.สงขลา
ผู้ประสานงาน นายถัน จุลนวล
เบอร์ติดต่อ 089-8694526

○ อำเภอคลองหอยโข่ง

วัฒนธรรม/ภูมิปัญญา

1. ศูนย์พิพิธภัณฑ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านคลองหอยโข่ง
ที่อยู่ 3/3 หมู่ 1 อ.คลองหอยโข่ง จ.สงขลา 90110
ผู้ประสานงาน นายจักรพัฒน์ ไชยรัตน์
เบอร์ติดต่อ 074-473224, 086-9623145

องค์กรการเงิน/สวัสดิการ

1. สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนบ้านโคกม่วง จำกัด
ที่อยู่ 99 หมู่ 1 ต.คลองหอยโข่ง
อ.คลองหอยโข่ง จ.สงขลา 90230
เบอร์ติดต่อ 074-473515 โทรสาร 074-473516

○ อำเภอบางกล่ำ

หมู่บ้านในฝัน

1. บ้านห้วยหลอ
ที่อยู่ ม.3 ต.ท่าช้าง อ.บางกล่ำ จ.สงขลา
ผู้ประสานงาน ประเสริฐ เพ็ชรากกร 081-4799386,
สมปอง เพ็ชรากกร 087-2893611

กองทุนสุขภาพตำบล

1. กองทุนสุขภาพเทศบาลตำบลท่าช้าง
ที่อยู่ เทศบาลตำบลท่าช้าง อ.บางกล่ำ จ.สงขลา
ผู้ประสานงาน นางสกุลศิริ ศิริสงคราม
เบอร์ติดต่อ 089-1367939

เกษตรและอาหาร/เกษตรยั่งยืน

1. ศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง
ที่อยู่ 77 ม.1 ต.บ้านหาร อ.บางกล่ำ จ.สงขลา 90110
ผู้ประสานงาน อ.ภาณุ พิทักษ์เผ่า
เบอร์ติดต่อ 089-4624912

องค์กรการเงิน/สวัสดิการ

1. สหกรณ์การเกษตรอำเภอบางกล่ำ
ที่อยู่ 44 หมู่ที่ 1 ต.บางกล่ำ อ.บางกล่ำ จ.สงขลา 90110
ผู้ประสานงาน นายสมบัติ นวนสินธุ์
เบอร์ติดต่อ Tel./Fax 074-328036, 328039

วัฒนธรรม/ภูมิปัญญา

1. เพลงเรือแหลมโพธิ์ รร.บางกล่ำวิทยารัชม้งคลาภิเษก
ผู้ประสานงาน นवलศรี ถนอมศรีมงคล 087-3901493

○ อำเภอควนเนียง

หมู่บ้านในฝัน

1. บ้านโคกเมือง ต.บางเหริ่ง อ.ควนเนียง จ.สงขลา

กองทุนสุขภาพตำบล

1. กองทุนสุขภาพตำบลควนเนียง
ที่อยู่ เทศบาลตำบลควนเนียง อ.ควนเนียง จ.สงขลา

แผนไทย/หมอพื้นบ้าน

1. ศูนย์เรียนรู้แพทย์แผนไทย รพ.ควนเนียง
ที่อยู่ โรงพยาบาลควนเนียง
เบอร์ติดต่อ 074-386646-7

โซนออก (เมืองสงขลา หาดใหญ่ นาทม่อม สะเดา)

○ อ.เมืองสงขลา

กองทุนสุขภาพตำบล

1. กองทุนสุขภาพเทศบาลเมืองเขารูปช้าง
ที่อยู่ เทศบาลเมืองเขารูปช้าง 119 หมู่ที่ 3
ถนนเก้าเส้ง-จะนะ ต.เขารูปช้าง
อ.เมืองสงขลา จ.สงขลา 90000
เบอร์ติดต่อ 074-336791-4

องค์กรการเงิน/สวัสดิการ

1. สัจจะวันละบาท ต.ทุ่งหวัง
ที่อยู่ 197 ม.1 ต.ทุ่งหวัง อ.เมืองสงขลา จ.สงขลา 90000
ผู้ประสานงาน นายอุดม แก้วประดิษฐ์
เบอร์ติดต่อ 081-7672941

เด็กและเยาวชน/ครอบครัว

1. การลดปัจจัยเสี่ยงของเด็กเล็ก
ที่อยู่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านท่าสะพาน
ต.พะวง อ.เมืองสงขลา จ.สงขลา
ผู้ประสานงาน นางนงลักษณ์ ศรีชยาภิวัดน์
เบอร์ติดต่อ 083-6539954
2. ศูนย์สามวัย เกาะยอ
ที่อยู่ ต.เกาะ อ.เมืองสงขลา จ.สงขลา
ผู้ประสานงาน นายวิโรจน์ ชูเกลี้ยง
เบอร์ติดต่อ 083-6539954

ผู้พิการ/ผู้สูงอายุ

1. ชมรมเสริมสร้างสุขภาพไทเก๊ก (เอวี่ยนจี้) สงขลา
การออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุ
ที่อยู่ สมาคมผู้สูงอายุจังหวัดสงขลา อ.เมืองสงขลา จ.สงขลา
ผู้ประสานงาน สุภาณี ศรีวัฒนางกูร 081-275889
ประกา ปัญญาวรรณศิริ 081-9902348
2. หลักสูตรพัฒนาทักษะชีวิตแก้ปัญหาอุบัติเหตุลมหายใจ
ที่อยู่ โรงเรียนมหาวชิราวุธ ต.บ่อยาง
อ.เมืองสงขลา จ.สงขลา 90000
เบอร์ติดต่อ 074-311006 โทรสาร 074-326107

หลักประกันสุขภาพ

1. ศูนย์หลักประกันสุขภาพภาคประชาชนไทรงาม
(ศูนย์สามวัยไทรงาม)
ที่อยู่ ชุมชนไทรงาม ต.บ่อยาง อ.เมืองสงขลา จ.สงขลา
ผู้ประสานงาน สมจิต พึ่งทศธรรม
เบอร์ติดต่อ 074-315322, 081-5406477

○ อ.หาดใหญ่

หมู่บ้านในฝัน

1. บ้านควนซี้แรด

ที่อยู่ ม.6 ต.พะตง อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 90110

ผู้ประสานงาน นายโรจน์ ทองรักษ์

เบอร์ติดต่อ 086-2879924

2. บ้านทุ่งเลียบ

ที่อยู่ ม.1 ต.ทุ่งตำเสา อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 90110

ผู้ประสานงาน นายदनัย เรืองกุล

กองทุนสุขภาพตำบล

1. กองทุนสุขภาพตำบลเทศบาลเมืองบ้านพรุ

ที่อยู่ เทศบาลเมือง บ้านพรุ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา

ผู้ประสานงาน นายอดิศักดิ์ รัตนะ

เบอร์ติดต่อ 074-292884-6 ต่อ 414, 417

2. กองทุนสุขภาพตำบลท่าข้าม

ที่อยู่ อบต.ท่าข้าม อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา

ผู้ประสานงาน นายอนุพร ชำนิไพบูลย์

เบอร์ติดต่อ 081-540-5803

เบอร์ติดต่อ 074-333898 แฟกซ์ 074-333893

3. กองทุนสุขภาพเทศบาลตำบลน่าน้อย

ที่อยู่ 224 ม.6 ถ.ลพบุรีราเมศวร์ (หมู่บ้านวงศ์ทอง

เลิศไชต์) ต.น่าน้อย อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 90110

เบอร์ติดต่อ 074-333898 แฟกซ์ 074-333893

เกษตรและอาหารเกษตรยั่งยืน

1. อาหารสุขภาพในโรงพยาบาล รพ.หาดใหญ่

ที่อยู่ โรงพยาบาลศูนย์หาดใหญ่ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา

ผู้ประสานงาน คุณสุดี ทองตัน

เบอร์ติดต่อ 086-9645777

2. การเพาะเห็ดครบวงจร
 ที่อยู่ ฟาร์มเห็ดดวงดาว 440
 ถ.กาญจนวนวิช ต.บ้านพรุ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 90110
 ผู้ประสานงาน คุณดวงดาว รัตนะ
 เบอร์ติดต่อ 086-7528116
3. ศูนย์เรียนรู้ธรรมชาติบำบัด/ศูนย์เรียนรู้สุขภาพพึ่งตนเอง
 หาดใหญ่
 ผู้ประสานงาน นายธนพล วัชรสมพร
 เบอร์ติดต่อ 081-3099510, 081-8984602

วัฒนธรรม/ภูมิปัญญา

1. วัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน วัดคลองแห
 ที่อยู่ 123 ม.4 วัดคลองแห อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา
 ผู้ประสานงาน พระครูปลัดสมพร
 เบอร์ติดต่อ 081-9905604
2. สบ้ำเพื่อสุขภาพ
 ที่อยู่ 2 ซ.7 ถ.คลองเรียน 2 ต.หาดใหญ่
 อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 90110
 ผู้ประสานงาน นายประเสริฐ รักษ์วงศ์
 เบอร์ติดต่อ 084-3969332

คุ้มครองผู้บริโภค

1. ศูนย์พิทักษ์สิทธิผู้บริโภคจังหวัดสงขลา (มอ.)
 ที่อยู่ 10 อาคารศูนย์ทรัพยากรการเรียนรู้และอาคารบริหาร
 วิชาการ (ตึก LRC) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
 อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 90110
 เบอร์ติดต่อ 074-282900-2, 081-5415227
 โทรสาร 074-282901

สื่อชุมชน

1. ศูนย์ ICT ชุมชน
ที่อยู่ 71/3 ม.3 ถ.ปทุมณกัณฑ์ 90110
ผู้ประสานงาน นายกำราบ พานทอง
เบอร์ติดต่อ 086-4031759
2. สื่อกับเด็ก
ที่อยู่ 39 ซ.2 ถ.คลองเรียน 2 อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 90110
ผู้ประสานงาน นายชัยวุฒิ เกิดชื่น
เบอร์ติดต่อ 087-9690610

การจัดการสิ่งแวดล้อม

1. ฝ่ายดักขยะ วัดคลองแห
ที่อยู่ 123 ม.4 วัดคลองแห อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา
ผู้ประสานงาน พระครูปลัดสมพร ฐานธมโม
เบอร์ติดต่อ 081-9905604
2. ศูนย์สิ่งแวดล้อมชุมชนคลองแห
ที่อยู่ 114/2 ม.4 ต.คลองแห อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 90110
ผู้ประสานงาน อุดม เพ็ชรธนู
เบอร์ติดต่อ 084-1976894, 074-426508
3. หลักสูตรท้องถิ่น เครื่องข่ายรักคลองอยู่ตะเภา
ที่อยู่ โรงเรียนพะตงประธานศรีวิวัฒน์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา
ผู้ประสานงาน นางเบญจมาศ นาคหลง
เบอร์ติดต่อ 081-8974358

องค์กรการเงิน/สวัสดิการ

1. สหกรณ์การเกษตรอำเภอหาดใหญ่
ที่อยู่ 740 ม.3 ต.ควนลัง อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 90110
ผู้ประสานงาน นางวรรณ ไชยบัญญัติษฐ
เบอร์ติดต่อ 074-552248-49 Fax 074-552249

2. สหกรณ์ออมทรัพย์ มอ.
 ที่อยู่ สหกรณ์ออมทรัพย์
 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จำกัด สำนักงานใหญ่
 อาคารสวัสดิ์สกุลไทย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
 วิทยาเขตหาดใหญ่ ถ.กาญจนวณิช ต.หาดใหญ่
 อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 90110
 เบอร์ติดต่อ 074-212812, 074-211811,
 074-286930-5 แฟกซ์ 074-428731
3. สหกรณ์ออมทรัพย์ รพ.หาดใหญ่ จำกัด
 ที่อยู่ 182/7 ถ.รัตการ ต.หาดใหญ่
 อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 90110
 เบอร์ติดต่อ 074-220309, 074-349200
4. สหกรณ์ออมทรัพย์อัสติสติก
 ที่อยู่ 1332 ถ.เพชรเกษม ต.หาดใหญ่
 อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 90110
 เบอร์ติดต่อ 074-360661 แฟกซ์ 074-360662
5. สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนบ้านคอหงส์ จำกัด
 ที่อยู่ 56/23 ม.6 ถ.ทวิวรรณ ต.คอหงส์
 อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 90110
 เบอร์ติดต่อ 074-429033, 086-498184
6. สหกรณ์บริการสุขภาพ รพ.หาดใหญ่
 ที่อยู่ กลุ่มงานเวชกรรมสังคม โรงพยาบาลหาดใหญ่
 อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา เบอร์ติดต่อ 074-237108
7. กลุ่มออมทรัพย์บ้านคลองหะ
 ที่อยู่ ต.คลองหะ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 90110
 ผู้ประสานงาน นายลักย์ หนูประดิษฐ์
 เบอร์ติดต่อ 074-210457, 084-8542234

เด็กและเยาวชน

1. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กค่ายเสนาณรงค์ เทศบาลเมืองคอหงส์
ที่อยู่ ค่ายเสนาณรงค์ ต.คอหงส์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา
90110 เบอร์ติดต่อ 074-586722

สื่อชุมชน

1. วิทยุชุมชนตำบลท่าข้าม
ที่อยู่ อบต.ท่าข้าม อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 90110
ผู้ประสานงาน นายพิกุล ทองดีเลิศ
เบอร์ติดต่อ 083-5137095

ผู้พิการ/ผู้สูงอายุ

1. การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อผู้พิการ
โรงพยาบาลสงขลานครินทร์
ที่อยู่ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 90110
เบอร์ติดต่อ 074-455000
2. ชมรมเหยื่อเมาแล้วขับ โรงพยาบาลหาดใหญ่
ที่อยู่ โรงพยาบาลศูนย์หาดใหญ่
อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 90110
ผู้ประสานงาน นายมารุต ยอลผา
เบอร์ติดต่อ 084-9997446

ภาคเอกชน

1. สหกิจศึกษาห้าง central
ที่อยู่ 1 ถ.เสนหานุสรณ์ ต.หาดใหญ่
อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 90110
เบอร์ติดต่อ 074-352333 แฟกซ์ 074-352358

ตำบลสุขภาวะ

1. ตำบลท่าข้าม
ที่อยู่ อบต.ท่าข้าม อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา
ผู้ประสานงาน นายสินธพ อินทร์ดี
เบอร์ติดต่อ 081-9593291

การจัดการภัยพิบัติ/การรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

1. การรับมือภัยพิบัติในลุ่มน้ำคลองอยู่ตะเภา
ที่อยู่ สวนสาธารณะหาดใหญ่ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา
ผู้ประสานงาน นายอำมาตย์ ไชยทวีวงศ์
เบอร์ติดต่อ 081-8961405

เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสาร/การจัดการระบบข้อมูล

1. ศูนย์ศิลปะและวัฒนธรรม อาคารศูนย์ประณีตศิลป์
มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ ต.คอหงส์
อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 90110
เบอร์ติดต่อ 074-200376-8

○ อ.นาหม่อม

องค์กรการเงิน/สวัสดิการ

1. สหกรณ์การเกษตรอำเภอนาหม่อม
ที่อยู่ สหกรณ์การเกษตรนาหม่อม จำกัด
175/1 ม.5 ต.นาหม่อม อ.นาหม่อม จ.สงขลา 90310
โทร./โทรสาร 074-382860-1
2. กองทุนแม่ตำบลพิจิตร
ที่อยู่ ต.พิจิตร อ.นาหม่อม จ.สงขลา 90310
ผู้ประสานงาน นางกมลพรรณ บุญศรีรัตน์
เบอร์ติดต่อ 087-2955803
3. ธรรมนุกองทุนกลางตำบลพิจิตร
ที่อยู่ ต.พิจิตร อ.นาหม่อม จ.สงขลา 90310
ผู้ประสานงาน นายอนันต์ แก้วชนะ
เบอร์ติดต่อ 087-7334148

○ อ.สะเดา

กองทุนสุขภาพตำบล

1. กองทุนสุขภาพเทศบาลตำบลปริง

ที่อยู่ เทศบาลตำบลปริง

53 ถ.รวมประชา หมู่ที่ 3 ต.ปริง อ.สะเดา จ.สงขลา

ผู้ประสานงาน นายสุรียา ยีขุน

เบอร์ติดต่อ 081-9598802, 074-298300

2. กองทุนสุขภาพเทศบาลเมืองปาดังเบซาร์

ที่อยู่ เทศบาลเมืองปาดังเบซาร์ 59 ถ.ป้อม 1

ต.ปาดังเบซาร์ อ.สะเดา จ.สงขลา 90240

เบอร์ติดต่อ 074-521024 โทรสาร 074-444194

คุ้มครองผู้บริโภค

3. ศูนย์พิทักษ์สิทธิผู้บริโภคตำบลปริง

ที่อยู่ เทศบาลตำบลปริง

53 ถ.รวมประชา หมู่ที่ 3 ต.ปริง อ.สะเดา จ.สงขลา

ผู้ประสานงาน นายภาคภูมิ โภชนกุล

เบอร์ติดต่อ 084-7480099, 074-298300

การจัดการสิ่งแวดล้อม

1. การจัดการขยะฐานศูนย์ ทต.ปริง

ที่อยู่ เทศบาลตำบลปริง

53 ถ.รวมประชา หมู่ที่ 3 ต.ปริง อ.สะเดา จ.สงขลา

ผู้ประสานงาน นายสุรียา ยีขุน

เบอร์ติดต่อ 081-9598802, 074-298300

ตำบลสุขภาวะ

1. ตำบลสุขภาวะ เทศบาลตำบลปริง

ที่อยู่ เทศบาลตำบลปริง

53 ถ.รวมประชา หมู่ที่ 3 ต.ปริง อ.สะเดา จ.สงขลา

ผู้ประสานงาน นายสุรียา ยีขุน

เบอร์ติดต่อ 081-9598802, 074-298300

โขนบก (สิงหนคร สทิงพระ กระแสสินธุ์ ระโนด)

๐ อ.สิงหนคร

1. เกษตรอินทรีย์ ที่อยู่ 2/1 ม.3 ต.ชะแล้ อ.สิงหนคร จ.สงขลา
ผู้ประสานงาน นายณพงค์ แสงระวี
เบอร์ติดต่อ 081-8962334

การจัดการสิ่งแวดล้อม

1. ศูนย์เรียนรู้ป่าชายเลน ต.ชะแล้
ที่อยู่ เทศบาลตำบลชะแล้
ต.ชะแล้ อ.สิงหนคร จ.สงขลา 90330
ผู้ประสานงาน นายเจริญ รัตนสุวรรณ
เบอร์ติดต่อ 089-7367512, 074-590168

องค์กรการเงิน/สวัสดิการ

1. ลัจจะวันละบาท ต.ชิงโค
ที่อยู่ 54/1 ม.10 ต.ชิงโค อ.สิงหนคร จ.สงขลา 90280
ผู้ประสานงาน นายเรืองวิทย์ ศรีสุวรรณ
เบอร์ติดต่อ 084-9982938

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ/การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

1. บังกะโลปลา ต.ปากรอก
ที่อยู่ ต.ปากรอก อ.สิงหนคร จ.สงขลา
ผู้ประสานงาน นายวิโรจน์ ลิทธิพันธ์
เบอร์ติดต่อ 081-9880359

ตำบลสุขภาพ

1. ธรรมนูญสุขภาพ ทต.ชะแล้
ที่อยู่ สำนักธรรมนูญสุขภาพ ต.ชะแล้
อ.สิงหนคร จ.สงขลา 90330
ผู้ประสานงาน นายเมธา บุญยประวีตร
เบอร์ติดต่อ 083-6538987, 074-590185

2. ตำบลรำแดงนำอยู่
ที่อยู่ตำบลรำแดงนำอยู่ อ.สิงหนคร จ.สงขลา 90330
ผู้ประสานงาน นายอุดม ทักขระ
เบอร์ติดต่อ 081-8980853

○ อ.สทิงพระ

เกษตรและอาหาร/เกษตรยั่งยืน

1. ศูนย์เรียนรู้ชุมชนตำบลคูซุดหัตถกรรม
แปรรูปตาลโตนด ต.คูซุด
ที่อยู่ 111 ม.8 หมู่ที่ 8 ต.คูซุด อ.สทิงพระ จ.สงขลา 90190
ผู้ประสานงาน นางปราณี มณีคุณ
เบอร์ติดต่อ 089-9774696
2. ศูนย์เรียนรู้เกษตรกลุ่มอิงพฤษ (ศาลาสากูเจดีย์)
ที่อยู่ 100/1 ม.3 ต.จะทิงพระ อ.สทิงพระ จ.สงขลา 90190
ผู้ประสานงาน นางอุไรวรรณ พันธุเวทย์
เบอร์ติดต่อ 085-894642
3. ศูนย์เรียนรู้ไร่นาสวนผสม
ที่อยู่ ต.วัดจันทร์ อ.สทิงพระ จ.สงขลา
ผู้ประสานงาน นายระนอง ชื่นสุวรรณ
เบอร์ติดต่อ 081-9597385
4. แปลงเกษตรพื้นที่ดินทราย
ที่อยู่ ต.วัดจันทร์ อ.สทิงพระ จ.สงขลา
ผู้ประสานงาน ธาณี จิตรสุวรรณ
เบอร์ติดต่อ 074-485175
5. แปลงเกษตรข้างบ้าน
ที่อยู่ ต.กระดังงา อ.สทิงพระ จ.สงขลา
ผู้ประสานงาน นายสิปปนนท์ จரியานุกุล
เบอร์ติดต่อ 085-2433219

วัฒนธรรม/ภูมิปัญญา

1. ศูนย์เรียนรู้ภูมิปัญญาชาวนก
ที่อยู่ 7/4 หมู่ที่ 7 ต.จะทิ้งพระ อ.สทิงพระ จ.สงขลา 90190
ผู้ประสานงาน ไพฑูรย์ ศิริรักษ์
เบอร์ติดต่อ 087-3912325

การจัดการสิ่งแวดล้อม

1. ก๊าซชีวภาพ ต.คลองรี
ที่อยู่ 46 ม.8 ต.คลองรี อ.สทิงพระ จ.สงขลา 90190
ผู้ประสานงาน นายชาติ พฤษศรี
เบอร์ติดต่อ 089-6542446

แรงงานนอกระบบ

1. กองทุนสวัสดิการกลุ่มอาชีพแรงงานนอกระบบคลองรี
ที่อยู่ ต.คลองรี อ.สทิงพระ จ.สงขลา 90190
ผู้ประสานงาน นายประภาส ขำมาก
เบอร์ติดต่อ 087-2929055

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ/การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

1. การท่องเที่ยวตามวิถี โหนด นา เล ต.ท่าหิน
ที่อยู่ ต.ท่าหิน อ.สทิงพระ จ.สงขลา
ผู้ประสานงาน นางพูนทรัพย์ ศรีชู
เบอร์ติดต่อ 081-2757156

การจัดการภัยพิบัติ/การรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

1. การป้องกันภัยพิบัติโดยการจัดการป่าต้นทราย
ที่อยู่ ต.วัดจันทร์ อ.สทิงพระ จ.สงขลา 90190
ผู้ประสานงาน นายระนอง ชื่นสุวรรณ
เบอร์ติดต่อ 081-9597385

○ อ.กระเสลินธุ์

เกษตรและอาหาร/เกษตรยั่งยืน

1. กลุ่มการผลิตปุ๋ยชีวภาพและอินทรีย์อัดเม็ด
ที่อยู่ ต.กระเสลินธุ์ อ.กระเสลินธุ์ จ.สงขลา
ผู้ประสานงาน นายไพรัตน์ พิทักษ์ธรรม
เบอร์ติดต่อ 081-2753616

○ อ.ระโนด

หมู่บ้านในฝัน

1. บ้านโคกคราม ต.บ้านใหม่ อ.ระโนด
ที่อยู่ ต.บ้านใหม่ อ.ระโนด จ.สงขลา
ผู้ประสานงาน นายนิคม ราชผล
เบอร์ติดต่อ 089-4676679

วัฒนธรรม/ภูมิปัญญา

1. โนราตัวอ่อน
ที่อยู่ โรงเรียนวัดศรีไชย อ.สทิงพระ จ.สงขลา 90190
ผู้ประสานงาน นางไทรประพร แก้วชนะ
เบอร์ติดต่อ 084-0232422

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ/การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

1. การท่องเที่ยววิถีพุทธ ต.คลองแดน
ที่อยู่ วัดคลองแดน อ.ระโนด จ.สงขลา
ผู้ประสานงาน นายอภิชาติ เหมือนทอง
เบอร์ติดต่อ 086-9582776

โซนเหนือ (จะนะ เทพา นาทวี สะบ้าย้อย)

○ อ.จะนะ

กองทุนสุขภาพตำบล

1. กองทุนสุขภาพตำบลจะโหนด
ที่อยู่ หมู่ที่ 7 ถ.สงขลา-นาทวี ต.จะโหนด
อ.จะนะ จ.สงขลา 90130
เบอร์ติดต่อ 074-477177

แรงงานนอกระบบ

1. เทคโนโลยีสะอาด กลุ่มน้ำยางกอไผ่ คลองเปียะ
ที่อยู่ ต.คลองเปียะ อ.จะนะ จ.สงขลา
ผู้ประสานงาน นางวันเพ็ญ ด้วงปาน
เบอร์ติดต่อ 084-8624429

องค์กรการเงิน/สวัสดิการ

1. กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ต.คลองเปียะ
ที่อยู่ ต.คลองเปียะ อ.จะนะ จ.สงขลา 90130
ผู้ประสานงาน นายอัมพร ด้วงปาน
เบอร์ติดต่อ 089-9769425

เด็กและเยาวชน/ครอบครัว

1. ศูนย์เรียนรู้เพื่อครอบครัวเข้มแข็ง จ.สงขลา
ที่อยู่ 80/11 ม.3 ต.บ้านนา อ.จะนะ จ.สงขลา 90130
ผู้ประสานงาน นางเอกจิตรา จันทร์จิตจริงใจ
เบอร์ติดต่อ 081-9596809

การเมืองภาคพลเมือง

1. มหาวิทยาลัยชาวบ้านลานหอยเสียบ จะนะ
ที่อยู่ ต.ตลิ่งชัน อ.จะนะ จ.สงขลา
ผู้ประสานงาน นางสาวภาวิณี ไชยภาค
เบอร์ติดต่อ 086-8281061

○ อ.เทพา

หมู่บ้านในฝัน

1. บ้านควนหมาก
ที่อยู่ ต.วังใหญ่ อ.เทพา
ผู้ประสานงาน นายรุ่น ช่อมณี
เบอร์ติดต่อ 087-3917443

เกษตรและอาหาร/เกษตรยั่งยืน

1. ศูนย์เรียนรู้พีชร่วมยาง ต.วังใหญ่
ที่อยู่ 116 ม.1 ต.วังใหญ่ จ.สงขลา
ผู้ประสานงาน ปราณี ชัยเพชร
เบอร์ติดต่อ 089-9771785
2. ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ต.เกาะสะบ้า
ที่อยู่ 2 ม.5 ต.เกาะสะบ้า อ.เทพา จ.สงขลา 90150
ผู้ประสานงาน นายโกศล จันทรจิตร
เบอร์ติดต่อ 089-8692298

○ อ.นาทวี

หมู่บ้านในฝัน

1. บ้านล่องมุด ต.นาหมอศรี อ.นาทวี
ที่อยู่ ต.นาหมอศรี อ.นาทวี จ.สงขลา
ผู้ประสานงาน นายวิชิต แก้วสุข
เบอร์ติดต่อ 086-2848172

○ อ.สะบ้าย้อย

แพทย์แผนไทย/แพทย์พื้นบ้าน

1. การฟื้นฟูผู้ป่วยชึนคุณยาด้วยสมุนไพร
ที่อยู่ รพ.สะบ้าย้อย อ.สะบ้าย้อย จ.สงขลา
ผู้ประสานงาน ประกาย เพชรบุญ
เบอร์ติดต่อ 089-1989443 ○

12

สหกรณ์การเกษตรรณาม่อม หนึ่งรากแก้ววัฒนธรรมการออม

**สหกรณ์การเกษตรรณาม่อมจำกัดเกิดจากนโยบายของทาง
ราชการ จดทะเบียนเมื่อปี 2524**

“ล้มลุกคลุกคลานมาก่อนจนปี 2527 กรมส่งเสริมสหกรณ์ฯ มาเป็นพี่เลี้ยงทำให้ชาวบ้านเห็นว่าการรวมตัวแบบสหกรณ์เกิดประโยชน์อย่างไร” น.ส.เรืองโร ร่องวงศ์ ผู้จัดการสหกรณ์ฯ เล่าเริ่มแรกสมาชิก 162 คน ทุนแค่ 8,100 บาท ผ่านมา 31 ปี สมาชิกเพิ่มเป็น 4,000 กว่าราย เงินทุนกว่า 1,200 ล้านบาท นับว่าเป็นสหกรณ์การเกษตรที่ประสบความสำเร็จแห่งหนึ่งของประเทศไทย แต่ใครจะรู้ว่าห้วงวิกฤติที่ผู้คนขาดความเชื่อมั่นต่อสหกรณ์นั่นเอง คือโอกาสปลูกฝังแนวคิดครั้งสำคัญ

คณะกรรมการช่วงเวลานั้นเป็นผู้มีคุณูปการ ออกตะลุม
ทำความเข้าใจชาวบ้านไม่หยุดหย่อน ใช้วิธีฉวยไม้ค้ำพุดย้าตามงาน
ประเพณีต่างๆ โดยเฉพาะงานศพ ให้คนเข้าใจหลักคิดที่ว่า สมาชิก
ทุกคนเป็นเจ้าของสหกรณ์ไม่มีร้านค้า ห้างร้านไหนให้เราเป็นเจ้าของ
ได้เท่ากับสหกรณ์อีกแล้ว

ดวง แก้วทอง กรรมการฯ มองว่า ความเสี่ยสละของกรรมการ
รุ่นก่อนนั้นเองมีส่วนให้เกิดสหกรณ์ฯ ที่สร้างคนนาหม่อมให้รู้จักการ
ออมได้อย่างทุกวันนี้ พวกเขาได้สร้างค่านิยมวัฒนธรรมขององค์กร
ที่มีความโปร่งใส เสี่ยสละ และระบบการบริหารที่ปรับเปลี่ยนตาม
ความต้องการของสมาชิกไว้ด้วย ซึ่งคนรุ่นนั้นส่วนหนึ่งเสี่ยชีวิต
แต่บางคนยังทำงานให้กับสหกรณ์ต่อไป รวมทั้งตัวเขาเอง

ปี 2528 สหกรณ์ฯ ต้องการปล่อยสินเชื่อให้สมาชิกกู้ไปลงทุน แต่ขาดเงินทุน ผู้นำสมัยมองเห็นว่าสหกรณ์กู้เงินข้างนอกมาดำเนินการไม่ได้จึงหันมาพึ่งตนเอง โดยใช้โครงการสัจจะออมทรัพย์ให้ทุกคนช่วยกันออมวันละบาท ครบหนึ่งเดือนมาฝากครึ่งหนึ่ง จุดนี้นับเป็นรากฐานทางความคิดสำคัญให้สหกรณ์แห่งนี้เติบโตแข็งแรงมาจนปัจจุบัน

“สโลแกนของเราคือสมาชิกมีเงินออม สหกรณ์มีเงินทุน” ประมวล ศรีมะชะ ประธานกรรมการดำเนินงาน สหกรณ์การเกษตรนาหม่อม จำกัด กล่าวและว่า ที่นี้เน้นเรื่องการออมมาตั้งแต่โครงการสัจจะวันละบาท ปลุกฝังสร้างแนวคิดใช้ทุนของตนเองโดยไม่ต้องพึ่งข้างนอกเติบโตมาถึงวันนี้ได้เพราะสมาชิกมีเงินออม เพื่อให้สมาชิกมีเงินทุนประกอบอาชีพทางการเกษตร

“ที่เติบโตมาได้ขนาดนี้แสดงว่าสมาชิกมีวินัยในการออม จึงไม่ต้องไปพึ่งส่วนอื่น แม้ว่าวันนี้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แต่คนยังมีไม่ทิ้งการออม จุดเด่นโดยแท้จริงของสหกรณ์นาหม่อมคือการได้สร้างวัฒนธรรมการออม” ประมวลเล่า สำหรับรูปแบบการบริหารใช้การจัดตั้งสมาชิกเป็นกลุ่มต่างๆ ในหมู่บ้าน การดำเนินการทุกอย่างก็จะผ่านประธานกลุ่มที่มีอยู่ 39 กลุ่มบริหารไปตามความต้องการสมาชิก แต่ละปีมีการทำแบบสอบถาม ว่าสมาชิกต้องการอะไรก็จะทำตามนั้น

“เมื่อเป็นความ
ต้องการของเขาแล้ว
จะมีความร่วมมือ
นอกระบบการศึกษา
เรียนรู้ ทำอย่างไรให้
เกิดความมั่นคง
เข้มแข็ง ราบรื่น
เสมอภาค ผมว่านี่
คือแนวคิดที่ทำให้
สหกรณ์ยั่งยืน”

สหกรณ์ฯ
หม่อมมีการจัดเวที
การเรียนรู้ของสมาชิก
ปีละ 4 ครั้ง ร่วม
วิเคราะห์ วางแผน
กลยุทธ์ สนองตอบ
ความต้องการของสมาชิกแล้ว

“การทำงานร่วมกันทุกฝ่าย ทำให้สมาชิกศรัทธา เมื่อเจ้าของ
สหกรณ์คือสมาชิก ผู้บริหารคือกรรมการ ขณะที่เจ้าหน้าที่มาคิด
ร่วมกันตลอด ทำให้มีความเข้าใจ ร่วมมือและสานต่อกับสิ่งต่างๆ
ที่สมาชิกต้องการ เรียกว่ารอบรู้ทันการเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเกิดอะไร

ซึ่งความร่วมมือของสมาชิกนั่นเองทำให้เกิดความเชื่อมั่น” ประมวล
มองว่าจุดใหญ่ของการบริหารสหกรณ์คือทำอะไรให้คนมีจิตสำนึก
เรื่องความเป็นเจ้าของ

“ปัจจุบันทุกคนรู้สึกถึงการเป็นเจ้าของ มองสหกรณ์เป็นของ
ตัวเอง ใครทำผิดไม่ได้ อย่างเอารถมีติดตราสหกรณ์ไปใช้ในกิจการ
ที่สงสัย ก็จะมีคนโทรเข้ามารายงาน”

สหกรณ์ยังมีส่วนดูแลสมาชิกเกี่ยวกับสวัสดิการต่างๆ แล้ว
ทำงานสังคมด้านอื่นไม่ว่าส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณี สิ่งแวดล้อม
การสืบทอดแนวคิดสหกรณ์คนรุ่นต่อไปผ่านค่ายเยาวชนสหกรณ์
ที่จัดต่อเนื่อง

“เรามีแนวความคิดทำงานเพื่อสังคมอีกมาก อย่างการจัด เป็นกลุ่มรวมทุนสมาชิก ผลิตผลทางการเกษตรเอามารวมที่สหกรณ์ เพื่อกระจายสู่ผู้บริโภคในอำเภอเราเอง เพื่อสอดคล้องกับวิถีพอเพียง ฟังพากันเอง ทั้งผลิตและบริโภค และสินค้าไม่ล้นตลาด ตามแนวคิด ว่าคนนาหม่อม ทำที่นาหม่อม กินอยู่ที่นาหม่อม”

ลาก เสนาจิตร รองประธานดำเนินงาน สหกรณ์การเกษตร นาหม่อม จำกัด เล่าถึงเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของสหกรณ์ แห่งนี้ ว่าการรับคนมาเป็นเจ้าหน้าที่ในสหกรณ์ฯ จะพิจารณาจากลูกหลาน สมาชิกเป็นคุณสมบัติข้อแรก

“สื่อให้เห็นความศรัทธาต่อองค์กรชัดเจนทีเดียว เพราะ แนวทางดังกล่าวเท่ากับสืบประวัติของความน่าเชื่อถือของคนทำงาน มาตั้งแต่รุ่นพ่อรุ่นแม่ ความดีเป็นเรื่องที่สร้างสมกันมาและดูกันนานๆ”

ดต.เอื้อน สมานแยม รองประธานฯ กล่าวว่า เงินกำไรส่วน หนึ่งจากสหกรณ์ยังนำมาช่วยสังคมนาหม่อมหลายด้านทั้งสิ่งแวดล้อม สวัสดิการสมาชิกตั้งแต่เกิดจนตาย และจะขยายต่อไปอีก ขณะที่ สมมิตร จันทเลิศ กรรมการฯ บอกว่าระเบียบของคนที่จะมาเป็น กรรมการสหกรณ์ฯที่นี่ ต้องไม่เล่นการเมือง จึงไม่มีผลประโยชน์การเมืองเกี่ยวข้อง การทำอะไรสักอย่างมักออกแบบสอบถามออกไป เอาผลจากการสอบถามมาเป็นข้อมูลในการตัดสินใจ ซึ่งทำเวทีหลาย ครั้งเพื่อสรุป หากสมาชิกไม่สงสัยแล้วจึงจะทำ “เราทำตามความคิดเห็นของชาวบ้าน คือมาจากรากหญ้าเราช่วยสมาชิก กรณีสินเชื่อ

หากมีปัญหา หนังสือเราพยายามให้ความช่วยเหลือสมาชิกในรูปแบบต่างๆ เต็มที่ ไม่ได้ยึดทรัพย์สินเหมือนสถาบันการเงินทั่วไป”

มนุชาธิป วรกาญจนานนท์ เจ้าหน้าที่จากสหกรณ์จังหวัดสงขลามองว่าสหกรณ์การเกษตรนาหม่อมได้ประกาศให้เห็นแนวคิดสหกรณ์เกษตร ในการทำเพื่อผลประโยชน์ของสมาชิกที่พึ่งพาตนเองอย่างแท้จริง

“จะเห็นว่าสมาชิกมีส่วนร่วมในทุกเรื่อง ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมรับผลประโยชน์ ร่วมรับผิดชอบในองค์กรของเรา ซึ่งรูปแบบนี้กำลังหาที่ยั่งยืนในยุคทุนนิยม แต่ที่นาหม่อม คงรักษาเอกลักษณ์ไว้อย่างชัดเจน”

เขามองว่าสหกรณ์ต้องปฏิบัติตามอุดมการณ์จึงจะเห็นผล

“เหมือนดังที่ประธาน (ประมวล) พูดว่าการพึ่งพาตนเอง ออมวันละบาท 30 บาทต่อเดือน ยังทำมาตลอดแม้ว่าทุกวันนี้สหกรณ์มีเงินเหลือเพื่อแล้วก็ไม่หยุดออม ยังทำเหมือนเดิม ผิดกับบางแห่งพอเงินมาก ก็หยุดออมแล้ว แต่ที่นี่ยังทำอยู่ นี่คือเอกลักษณ์ที่บอกว่า สหกรณ์นาหม่อมจะเป็นต้นแบบเรื่องแบบนี้ได้”

ด้วยการเริ่มต้นจากการออมวันละบาทที่ส่งผลให้คนมีจิตสำนึกเป็นเจ้าของ ตระหนักรู้ว่านั่นคือเงินของทุกคนที่จะเอาไปช่วยกันเกิดสหกรณ์ นอกจากได้รู้จักปรับปรุงตนเองในการใช้จ่ายเงินของตัวเอง ในครอบครัว ส่งผลให้สหกรณ์เข้มแข็ง มั่นคง และยั่งยืน ถ้ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น

“ผมคิดว่าความสำเร็จส่วนหนึ่งมาจากคน ผู้นำดีทำให้ชาวบ้านเห็นว่าทำเพื่อส่วนรวม คนทำงานอย่างผู้จัดการฯ ก็เป็นผู้เสียสละ ตอนแรกมีคนเดียวทำทุกอย่าง ตลอดเวลาที่ผ่านมามีเท่ากับสะสมความเสียสละ ทุ่มเทให้องค์กร ก็มีส่วนทำให้สมาชิกเห็นคุณค่าความดีและมาสร้างการมีส่วนร่วมในที่สุด”

มนุชาธิปจึงมองว่าปัจจัยสำเร็จของสหกรณ์มาจาก 3 ฝ่าย คือ ผู้นำ เจ้าหน้าที่ และสมาชิก เห็นประโยชน์ร่วมกันทำเพื่อมวลสมาชิกเพื่อองค์กรและท้องถิ่นของตนเอง นอกจากนั้นยังปลูกฝังแนวคิดสู่ลูกหลานรุ่นต่อไปเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ว่าสหกรณ์เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของครอบครัว

“ที่นี้เห็นได้ชัดว่าสมาชิกมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ ขณะที่สหกรณ์ บางแห่งกลับหันเหไปทางทุนนิยม เช่น ทำขึ้นเพื่อหลีกเลี่ยง

ภาณี บางแห่งสหกรณ์โตขึ้นแต่ตัวอาคาร แต่สมาชิกยังจนเหมือนเดิม แต่ที่นาหม่อมสมาชิกสำเร็จ สหกรณ์ก็สำเร็จเพราะเป้าหมายสำคัญ ตอบคำถามว่าสหกรณ์เป็นของสมาชิก ผมจึงอยากขยายตรงนี้เป็นต้นแบบ”

อย่างไรก็ตามเป็นความสำเร็จมาจากการออมวันละบาท ซึ่งเป็นกุศโลบายที่ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมตั้งแต่ต้น

“ตอนที่ผมลงมาแนะนำการออมวันละบาทใหม่ๆ มีคนหัวเราะว่าเมื่อใดจะรวย เมื่อใดจะได้ครบล้าน แต่ว่าการที่สมาชิกมีความรู้สึกเป็นเจ้าของก็ทำให้ทุกอย่างเป็นไปได้และเริ่มมีความร่วมมือก็ต้องยอมรับว่าการออมวันละบาทมันน้อยแต่ทันทีที่เขามาเป็นสมาชิกเขาจะไม่ออมวันละบาทอีกต่อไป แต่เป็นการออม ตามกำลังทรัพย์ของเขา จนทุกวันนี้การถือหุ้นต้องเบรกให้ถือได้เพิ่มไม่เกินปีละแสน เพราะถ้าไม่อย่างนั้นคนจะมามากเกินไปทำให้เห็นว่าการให้มีส่วนร่วมสร้างศรัทธาสามารถมีพลังทำอะไรก็ได้”

กระแสนี้เริ่มมาจากกลุ่มของลัทธิ หนูประดิษฐ์ สหกรณ์การเกษตรหาดใหญ่ เมื่อทำได้นำมาสู่หม่อมและหลายแห่งทำแต่ขณะนี้สหกรณ์การเกษตรที่ยังออมวันละบาทคงเหลือแต่หาดใหญ่กับนาหม่อมสำหรับที่อื่นพอทุนมากก็เลิกออม เพราะไม่เห็นความสำคัญของส่วนนี้ โดยไม่รู้ว่าเป็นกิจกรรมที่จะสร้างการมีส่วนร่วม

“การที่สภภรณัณนาหม่อม พั้งพาดนเองได้ เกิดจากที่สมาชิกรู้จักตนเองมากขึ้น จากการออมวันละบาท เมื่อสมาชิกรู้จักตัวเองจัดการตัวเองได้ พั้งพาดนเองได้ ส่งผลให้เกิดความพอเพียง ทำให้วางแผนชีวิตตัวเองได้ว่า จะใช้จ่ายอะไรเท่าไร”

ชาวนาหม่อมเริ่มต้นด้วยการออมเงิน หากหลักการวิธีการออมเงินกลายเป็นการออม จริยธรรม คุณธรรม เช่น ความซื่อสัตย์ ซื่อตรง โปร่งใสต่างๆ เกิดตามมา ไม่ใช่แค่เรื่องเงิน และเป็นสิ่งที่สืบเนื่องยาวนานสืบไปได้ด้วย เขาว่าถ้าชาวสงขลารวมตัวใช้หลักการพั้งพาดนเองด้วยการออม ทำให้เกิดความพอเพียงได้เป็นแนวการใช้ชีวิตที่ไม่พั้งเพือ รู้จักตัวเอง ส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็ง มีผลในการช่วยเหลือตนเอง ลังคม เห็นภาพคนรักบ้านเกิดตนเอง

“ถ้าเรารู้จักตัวเองเหมือนสมาชิภสภภรณัณนาหม่อม จะรู้พอเพียงว่าเราจะดำรงชีวิตภายใต้สภาพสังคมยุคใหม่นี้ได้แค่ไหนอย่างไร” ๐

13

เว็บไซต์ช่วงเหนือคนพิการ นาหม่อมนำร่องระบบจัดการข้อมูล

เพื่อแก้ปัญหาการทำงานซ้ำซ้อน สับสน ขาดเอกภาพ และการเข้าถึงผู้พิการ มูลนิธิชุมชนสงขลา ร่วมกับชมรมคนพิการทุกประเภทจังหวัดสงขลา และชมรมคนพิการทุกประเภทอำเภอนาหม่อม จัดทำข้อมูลผู้พิการลงในเว็บไซต์ www.ข้อมูลชุมชน.com หวังใช้เป็นเครื่องมือสำหรับบุคคลหรือหน่วยงานอันเกี่ยวข้องกับคนพิการ เริ่มที่อำเภอนาหม่อม

ภาณุมาศ นนทพันธ์ ผู้ดูแลเว็บไซต์ www.ข้อมูลชุมชน.com กล่าวว่าจากความเคลื่อนไหวของชมรมคนพิการทุกประเภทอำเภอนาหม่อม ทำให้มองเห็นว่าการจัดการเรื่องข้อมูลเกี่ยวกับผู้พิการ

เป็นเรื่องสำคัญ ทั้งยังมีผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่าย หลายองค์กร เช่น ชมรมผู้พิการ ท้องถิ่น หน่วยงานต่างๆ จึงมีแนวความคิดนำข้อมูลของผู้พิการมาลงในเว็บไซต์ เป็นข้อมูลกลางแบบไม่หยุดนิ่ง ทุกฝ่ายสามารถจัดทำและบริหารข้อมูลตลอดเวลา เพื่อช่วยเหลือคนพิการ

“ขณะนี้ได้ทำฐานข้อมูลเบื้องต้นของคนพิการนาหม่อม ซึ่งมีชื่อขึ้นทะเบียนราว 300 คน ประวัติของผู้พิการแต่ละคน ตั้งแต่ชื่อ ที่อยู่ เพศ วันเกิด ความพิการ การศึกษา ความสามารถ ฯลฯ”

แผนงานระยะแรก ใช้ข้อมูลจากหน่วยราชการทุกหน่วยงาน ที่เกี่ยวกับคนพิการ มาเติมเต็มร่วมกับแบบสอบถามหาข้อมูลเพิ่มเติม

โครงการขยายเครือข่ายคนพิการทุกประเภท ระดับตำบลในอำเภอนาหม่อม จ.สงขลา ในปีงบประมาณ 2554

วันที่ 29 กันยายน 2554 เวลา 09.00-16.00 น.
ณ วัด บลั๊กพ้อ ต.ทุ่งฉิ่ง อ.นาหม่อม จ.สงขลา

เน้นข้อมูลส่วนบุคคล พื้นฐานให้ผู้เกี่ยวข้องรับรู้ ว่าเขามีความต้องการอะไร มีความสามารถจะทำอะไรได้บ้าง ข้อมูลสุขภาพ ลิขสิทธิ์ ผู้พิการ อุปกรณ์ ใครดูแล รายละเอียดความพิการ การขึ้นทะเบียน แผนที่บ้าน เป็นต้น

แผนงานระยะที่สอง เน้นการพัฒนาข้อมูลจากผู้เกี่ยวข้องทุกส่วน ต้องใช้งานและปรับปรุง มีการพัฒนาให้สามารถรายงานสิ่งใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นได้อยู่ตลอดเวลา เช่น เมื่อมีผู้เกี่ยวข้องกับผู้พิการลงไปเยี่ยมบ้าน ดูแล ตรวจสอบสุขภาพ หรือทำกิจกรรมกับผู้พิการอย่างหนึ่งอย่างใด สามารถบันทึกข้อมูลในสิ่งที่ทำเพิ่มเติมลงในประวัติเป็นรายบุคคล

“เมื่อผู้เกี่ยวข้องคนอื่นเข้ามาเปิดข้อมูลจะเห็นได้ว่า เกิดอะไรขึ้นกับผู้พิการคนใดคนหนึ่ง อย่างมีใครไปเยี่ยมบ้างแล้ว ใครแจกของใครไปแนะนำเรื่องอะไร ข้อมูลเหล่านี้จะเป็นข้อมูลกลางที่ผู้เกี่ยวข้องจะได้เข้ามาดู เพื่อการทำงานที่สอดคล้องและเกิดประสิทธิภาพมากกว่า” ภาณุมาศเล่า

ระบบนี้สามารถทำให้ผู้เกี่ยวข้องกับผู้พิการสามารถทำงานที่ไหนก็ได้ ช่วยกันทำงานหลายคนได้ หรือสมมติว่าใครคนหนึ่งป้อนข้อมูลผิด คนอื่นยังช่วยแก้ได้ เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงข้อมูลอย่างย้ายที่อยู่ ทุกคนที่ใช้ เว็บไซต์นี้ก็จะรู้พร้อมกัน และปรับข้อมูลใหม่ทันที

นอกจากข้อมูลข้างต้น ยังมีการลงแผนที่บ้านของผู้พิการ เพื่อพร้อมสำหรับการเข้าไปให้ความช่วยเหลือในกรณีต่าง เช่น วิกฤติ น้ำท่วม สามารถค้นหาคนพิการที่ช่วยตนเองไม่ได้ว่าอยู่ตำแหน่งไหน เข้าไปช่วยได้อย่างไร

“ถ้าทุกคนช่วยบันทึกกิจกรรมไปถึงผู้พิการแต่ละคนจะรู้ข้อมูล พร้อมกัน ซึ่งฐานข้อมูลชุดเดียวกันลดการทำงานซ้ำซ้อนกันอีก และ รู้สถานการณ์ที่เป็นจริง ส่วนใหญ่การทำข้อมูลแบบนี้พอเสร็จก็ทิ้งไว้ ไม่ได้ดูอีก เพราะถือว่าทำเสร็จแล้ว แต่เรามุ่ง ใช้งานข้อมูลจากการปฏิบัติการจริงจึงจะ เกิดประโยชน์”

คนทำงานทุกกลุ่ม ที่ลงไปเยี่ยม คนพิการทุกกรณี จึงต้องนำข้อมูลการ เยี่ยมมาบันทึกในระบบข้อมูล อาจเขียน บันทึกหรือลงรูปถ่าย ทุกฝ่ายต้องมาช่วย กันเขียนข้อมูล ซึ่งไม่จำเป็นต้องละเอียด แค่บรรยายสั้นๆ ก็เกิดประโยชน์มากแล้ว เพื่อเห็นความเคลื่อนไหวตลอดเวลา

“คนทำงานจะได้รับรู้ว่าคนพิการ แต่ละราย ได้รับการดูแลอะไรบ้าง เช่น มูลนิธิชุมชนสงขลา หรือชมรมคนพิการ

สงขลาลงไป เอาอะไรให้เขา สอบถามอะไร หรือเจ้าหน้าที่ รพ.สด.
ลงไป มีการตรวจวัดไข้ มีการบันทึกอาการอะไร จะได้รับประวัติ เวลา
ว่าเกิดอะไรกับคนพิการคนนี้จะได้ว่ารู้ว่า เกิดอะไรขึ้น เช่นไปเยี่ยมแล้ว
พบว่าไม้เท้าของผู้พิการชำรุด มีการบันทึกไว้อย่างนี้ ทุกคนจะได้อ่าน
ว่ามีปัญหาเรื่องอุปกรณ์ จากเดิมเราไม่มีข้อมูลแบบนี้ ต่างคนต่าง
ทำงาน ไม่มีใครรู้ว่าใครทำอะไร...

“หรือการที่มีตารางว่าใครไปเยี่ยม จะได้นัด
พร้อมกันก็ได้ ข้อมูลที่เชื่อมกันจะทำให้
ทุกคนรู้ เข้าใจตรงกัน เห็นความเปลี่ยนแปลง
แปลงเคลื่อนไหวที่เกิดกับคนพิการ ทำให้
การดูแลสมบูรณ์มากขึ้น”

ภาณุมาศกล่าวโดยมองว่า
ผลสำเร็จในการทำเรื่องนี้ขึ้นอยู่กับ
ความร่วมมือของบุคคล
และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับ
ผู้พิการ การทำข้อมูลเป็น
ระบบที่สามารถปรับปรุง
แก้ไขข้อมูลได้ตลอด ซึ่งต้อง
มีการคุยกับผู้เกี่ยวข้องใน
เชิงรายละเอียด เจ้าภาพ

เช่น กระทรวงสาธารณสุข รพ.สต. ท้องถิ่น ชมรมผู้พิการ ต่างไกล
อยู่แล้ว เหล่านี้จะมาช่วยกันทำข้อมูลกลาง นำร่องที่อำเภอหนองม่อม
และจะขยายไปทำในส่วนอื่นๆ ด้วยทุกประเด็นพื้นที่ เช่น ผู้ด้อย
โอกาส ผู้สูงอายุ

“ก่อนที่จะขยายไปสู่อำเภออื่นต้องมีฐานเครือข่ายมาช่วย
โดยรับลูกจากจังหวัด

กรณีนาม่อมเขาอยากทำเรื่องนี้ มีองค์กรที่เกี่ยวข้องกันอยู่
4-5 แห่งตอนนี้ได้ข้อมูลมาพอสมควรแล้วและขยับต่อไปได้”

การเข้าถึงข้อมูลตรงนี้ ภาณุมาศบอกว่าจะไม่ใช่ปัญหาเปิด
เผยประวัติส่วนตัวของผู้พิการหรือบุคคล เพราะสำหรับบุคคลทั่วไป
เข้าไปในเว็บไซต์และรับรู้ได้ในเชิงสถิติเท่านั้นไม่สามารถเข้าถึงรายชื่อ
และรายละเอียดอื่น ยกเว้นคณะทำงาน เจ้าหน้าที่ อาสาสมัคร
ที่เกี่ยวข้องและได้รับอนุญาตจึงจะสามารถเข้าไปดูเชิงลึกรายละเอียด
เพื่อการไปเยี่ยม ดูแล ปรับปรุงคุณภาพชีวิต ส่วนหน่วยงานใด
อยากร่วมมือก็เชื่อมโยงกันได้ ผ่านระบบดังกล่าวแต่เน้นว่าเป็นข้อมูล
ที่ใช้ในการพัฒนา ไม่ใช่ข้อมูลทั่วไปหรือข้อมูลขยะ “ข้อมูลเชิงลึก
กันเอาไว้สำหรับคนทำงาน เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเท่านั้น ตรงนี้เราออก
แบบจำกัดสิทธิ์ ในการเข้าถึง”

ผู้ดูแลเว็บไซต์ www.ข้อมูลชุมชน.com ยังสะท้อนให้ฟังว่า
เกี่ยวกับผู้พิการหลายหน่วยงานมีข้อมูลไม่ว่า อบจ., อบต. หรือ รพ.สต.

บางส่วนไม่ตรงกันซึ่งไม่รู้ว่าจะใครถูกของใครผิด แต่ถ้าทุกคนช่วยกันพัฒนาข้อมูลกลาง จะทำให้เห็นฐานเดียวกัน และแต่ละคนจะใช้ประโยชน์ในฐานของตัวเอง เป็นการทำให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องไม่เฉพาะฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ตัวข้อมูลจะมีความหลากหลาย ครอบคลุมมากกว่าการเก็บข้อมูล หรือฐานข้อมูลที่มีอยู่แบบแยกส่วนงานดังที่เคยเป็นมา

“อย่าง รพ.สต. จะใช้ในการเยี่ยมบ้านผู้พิการลักราย ขณะเดียวกันเขาจะมองเห็นสถานการณ์ผู้พิการรายอื่นหรือของตำบลอื่นพร้อมกันไปด้วยหรือหากมีเงินช่วยเหลือแล้วมาแชร์ร่วมกันก็เกิดประโยชน์กลายเป็นสิ่งที่สมบูรณ์ได้”

นอกจากการพัฒนาข้อมูลกลางในเว็บไซต์ ภาณูมาศยังเสนอระบบหนึ่งรองรับคือคู่มือการเยี่ยมคนพิการประจำบ้านใคร องค์กรไหน มาเยี่ยมก็จะลงบันทึกในสมุดเล่มเดียวกัน เก็บไว้ที่

บ้านคนพิการ จะได้รับความเคลื่อนไหวและยังช่วยเสริมการทำงานระบบออนไลน์ได้ด้วย

“ผมอยากให้ทุกคนมีส่วนช่วยกันทำ เพราะจะรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของ มาใช้ประโยชน์ จะได้ว่ามีอะไรที่เก็บไว้ และมาบอกความต้องการได้ ตอนนี้มีการจัดระบบหมวดหมู่ของปัญหา เพื่อสะดวกในการทำงาน ซึ่งคิดว่าถ้าจะใช้งานได้ดี ต้องทุกฝ่ายที่ต้องการใช้มาทำงานนี้ด้วยกัน ออกแบบด้วยกัน เพื่อการใช้ประโยชน์จริง คนใช้ประโยชน์ ต้องบอกว่าอยากเอาอะไรไปใช้”

พิทักษ์ บำรุงชาติ ประธานสภาคนพิการทุกประเภท จ.สงขลา กล่าวว่า การที่สิทธิคนพิการเหลื่อมล้ำกันมาจากปัญหาฐานข้อมูลโดยตรง

“หากมองระบบรัฐทุกคนยอมรับว่าทำไปตามเกณฑ์ แต่ความพิการไม่เป็นไปตามเกณฑ์ เป็นเรื่องนอกระบบ เราทำงานข้อมูลเพื่อว่าจะทำอย่างไรตอบสนองคนพิการได้จริง เราไม่โทษกลไกรัฐ แต่เน้นการจัดการไปสู่สิทธิให้เข้ามาตรฐานที่คนพิการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้” พิทักษ์มองว่าข้อมูลจากท้องที่และพื้นที่จึงจะเป็นจริง

“อย่างเรามีกองทุนหลายกองในสงขลา จะเอามาช่วยคนพิการอย่างไร สภาคนพิการทุกประเภท จึงได้คิดว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตของจังหวัดว่าจะช่วยคนพิการยั่งยืนเสียทีที่ผ่านมา การวิเคราะห์การพิการให้สมกับสิทธิก็ยังไม่ถูกต้อง เรายังไม่รู้ว่าคนพิการที่

นาหม่อมทำงานได้เองก็คน ทำอะไรได้ เหล่านี้...ข้อมูลเรายังไม่พอ
นาหม่อมมีความพร้อมในฐานะข้อมูล คนพิการ ซึ่งก็จะทำตัวนี้

เขาบอกว่าอยากให้ทุกฝ่ายช่วยเหลือคนพิการ แบบรู้เร็ว
ช่วยเร็ว จะทำให้เขารอดพ้นจากสิ่งที่เขาต้องการมาเพิ่มเติมส่วน
ที่ขาดในชีวิตทุกประเภทความพิการ

จงดี้ สุขโข นักสาธารณสุขชำนาญการ อ.นาหม่อม กล่าวว่า
หน่วยงานสาธารณสุขในพื้นที่จะมีข้อมูลผู้พิการ และแบ่งกันรับ
ผิดชอบจากฐานข้อมูลด้านสุขภาพ เรียกว่าฐานข้อมูลเจฯ (JHAID)
มีประวัติ, สิทธิการรักษา, ชื่อ, อายุ, ลักษณะความพิการ, ผู้ดูแล,
เบอร์โทรติดต่อ และรายละเอียดสิทธิบัตรทอง ซึ่งผู้รับผิดชอบ
ในพื้นที่จะทราบ

“ตัวดิฉันเองจะนั่งดูแลอยู่มีเจ้าหน้าที่เก็บข้อมูลว่าเป็นจริง
หรือเปล่า บางคนเสียชีวิตไปแล้ว แต่ข้อมูลยังอยู่ เราก็ต้องปรับข้อมูล

แต่ข้อมูลไม่ทันสมัยเพราะเจ้าหน้าที่สาธารณสุขรับงานเยอะมาก
หลายทาง ภารกิจมาก ข้อมูลบางตัวอาศัย อสม. ซึ่งถ้าเข้มแข็ง
เขาจะแจ้งข้อมูลใหม่” จงติกเล่าและว่า ปัญหาหนึ่งการรับรอง
ผู้พิการ อาจล่าช้าเพราะแพทย์เท่านั้นเป็นผู้รับรองความพิการได้
ขณะที่บางรายญาติไม่ยอมรับความพิการ

การดูแลผู้พิการโดยทั่วไปภารกิจหลักคือ 1.การฟื้นฟูสภาพ
ภาวะเป็นของโรงพยาบาลนาหม่อม โดย อสม.จะแจ้งข้อมูลว่าผู้พิการ
คนไหนน่าจะรับการฟื้นฟูสภาพอย่างไร โดยประสานผู้รับผิดชอบ
รพ.สต.กับโรงพยาบาล ซึ่งบางรายลงไปฟื้นฟู

ให้ที่บ้าน 2.การส่งเสริมสุขภาพทำเหมือน
คนปกติ 3.ป้องกันโรค 4.การรักษา
พยาบาลโดยสิทธิผู้พิการ กรณีนี้พบว่า
อบต. ให้เงินเฉพาะคนในพื้นที่ตัวเอง
ขณะที่กระทรวงสาธารณสุขมุ่งดูแลทุกคน

“นี่คือลักษณะการเก็บข้อมูล
ที่ไม่สอดคล้องกัน” จงติกเล่า

ประเสริฐ ทองศิริ ประธาน
ชมรมคนพิการทุกประเภท อำเภอนาหม่อม จังหวัดสงขลา เล่าว่า
ปี 2553 มีความคิดตั้ง

ชมรมคนพิการในอำเภอนาหม่อมเป็นครั้งแรกช่วยให้การดูแลผู้พิการ
ทำได้ดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด เพราะมีกรรมการชมรมอยู่ในหมู่บ้าน
ต่างๆ

“ที่ผ่านมาไม่ได้รับการดูแลอะไรมาก ยกเว้นค่าสวัสดิการ
เดือนละ 500 บาท ไม่รู้หันหน้าไปปรึกษาใคร อยากได้ไม้เท้า
รถเข็น รถวีลแชร์ ไปที่โรงพยาบาลปรากฏว่าไม่มีของให้ ต้องเข้า
คิวจอง ไม่รู้เมื่อไรจะได้ หรือจะไปหาหมอที่โรงพยาบาลไม่รู้จะไป
อย่างไร มีปัญหาสุขภาพซ้ำซ้อนต่อไปอีก”

ปี 2553 มีผู้พิการที่นาหม่อมขอขึ้นทะเบียน 297 คน
ขณะที่ล่าสุดมีจำนวน 350 คน พบปัญหาคนพิการบางรายไม่ได้รับ
การดูแล อยู่คนเดียว ไม่มีรถวีลแชร์ ไม่มีอาชีพ

“ผมมีโอกาสชวนกันออกเยี่ยมคนพิการ อย่างเช่นกรณีของ
ด.ช.ติ๊ะ ด.ทุ่งขมิ้น ประสบอุบัติเหตุทางรถยนต์เป็นเจ้าของนิทราน
นอนอยู่กับบ้าน ฐานะยากจน จำเป็นต้องใช้ถังออกซิเจนบางครั้ง

แต่ไม่มี ผมเลยประสานรายการวิทยุแลบ้านแลเมือง ของสถานีวิทยุ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (มอ.) เพื่อเข้าถึงออกซิเจน ของโรงพยาบาลจะนะมาใช้ เด็กผ่านวิกฤติมาได้ จนทุกวันนี้ฝึกเดิน และนำ จะกลับมาเป็นคนปกติได้” ประเสริฐเล่าที่ทำให้เห็นประโยชน์ของการใช้ข้อมูลผ่านสื่อ ต่อมาเขามีส่วนในการนำข้อมูลคนพิการไป ประสานกับหน่วยงานต่างๆ และช่วยผู้พิการที่นาหม่อมได้อีกหลายราย ซึ่งไม่เคยมีปรากฏการณ์แบบนี้มาก่อน

ประเสริฐทำโครงการ ขยายเครือข่ายคนพิการระดับตำบล ใน 4 ตำบลของนาหม่อมของบสนับสนุน จากพัฒนาสังคมและความมั่นคงมนุษย์จังหวัด (พมจ.) โดยกรรมการแต่ละตำบล คัดจากคนใน หมู่บ้าน ไม่จำเป็นต้องเป็นคนพิการ ยกเว้นประธานเครือข่ายทำ โครงการพัฒนาศักยภาพ คนพิการในพื้นที่ มุ่งให้กรรมการชมรม เข้าใจสิทธิขั้นพื้นฐานของคนพิการ เพื่อสามารถช่วยเหลือคนพิการได้

คนมาช่วยเป็นกรรมการแต่ละตำบลพบว่า มีทั้ง อสม. นายก อบต. สมาชิก อบต. มีเจ้าหน้าที่ รพ.สต. มาเป็นกรรมการ และที่ เลี้ยง เกิดความร่วมมือแบบใหม่ ระหว่างชมรมคนพิการทุกประเภท ระดับอำเภอ ชมรมคนพิการทุกประเภทระดับตำบล รพ.สต.บ้าน นาม่วง รพ.สต.บ้านแม่เปรี๊ยะ รพ.สต.บ้านทุ่งโพธิ์ คลินิกส่งเสริม สุขภาพ พิจิตร และโรงพยาบาลนาหม่อม

ชมรมคนพิการระดับตำบลทำโครงการเยี่ยมเยียนคนพิการ โดยของบสนับสนุนจากกองทุนสุขภาพตำบล กรณีของเด็กหนุ่ม “เบิร์ต” ที่บ้านพรุมา ม.3 ต.นาหม่อม มีการจัดงานเลี้ยงน้ำชา เพื่อหาเงินมาสร้างบ้านให้เขากับครอบครัวนี้เมื่อ 31 สิงหาคม 2555 เหลือเงินส่วนหนึ่งจัดตั้งเป็นกองทุนคนยากไร้ และผู้ด้อยโอกาสทางสังคมในนาหม่อมได้อีก

“บางครั้งเราคิดว่าไม่อยากจะไปขอใคร ถ้าเราทำกันเองได้เราจะทำก่อน กรณีเบิร์ต เราคิดว่าถ้าคอยการช่วยเหลือจากราชการจะช้า ยิ่งช้าก็ทำให้ใจถดถอยลงไปทุกวัน การพึ่งตนเองคือไม่ต้องรอแต่ขับเคลื่อนให้ทุกฝ่ายตื่นตัวขึ้นมา ไม่ใช่คิดจะขออย่างเดียว ต้องช่วยกันทำ ร่วมมือร่วมแรง ตอนนี่ถือว่า ชมรมคนพิการนาหม่อมมีความพร้อมเรื่องข้อมูล” ประเสริฐใจเล่า ◦

ยุคอุตสาหกรรม
การพัฒนาหน่วยงานราชการ:

14

การจัดการภัยพิบัติ ในจังหวัดสงขลา

ลุ่มน้ำอุ้ตะเกา

เสียงไซเรนกรีดร้องโหยหวนไปทั่วชุมชนวัดหาดใหญ่ใน
ตั้งกระจายจากดอกลำโพงสีคล้ำของหอกกระจายขาวที่อยู่ติดกำแพง
รั้วโรงเรียนอนุบาลเทศบาล 5 เรียกร้องความสนใจจากผู้ผ่านไปมา
ได้ดี นั่นเป็นสัญญาณเตือนภัยจากการซ้อมแผนรับมือน้ำท่วมของ
ชุมชน

เครือข่าย “บ้านพี่เลี้ยง” เดินถือวิทยุเครื่องแดงมานั่งด้วย
ท่าที่เขินอายระคนตื่นเต้น ก่อนที่คณะทำงานทยอยมาสมทบ พวกเขา
เริ่มต้นการซักซ้อมขั้นตอนปลีกย่อยมาตั้งแต่เวลาก่อนเที่ยง

ก่อนการซ้อมใหญ่ คณะทำงานได้มีการจัดทำป้ายไวนิล ประชาสัมพันธ์กิจกรรม จัดทำรถแท่งและสปอต ริงเผยแพร่วิวสาร ในชุมชนและสถานีวิทยุ FM.96.00 MHz สร้างความรับรู้และลด ความสับสนที่อาจจะมีขึ้นจากการซ้อมแผนครั้งนี้ และจัดซื้ออุปกรณ์ เครื่องขยายเสียงของหอกกระจายข่าว แทนของเดิมที่เสียหายไปกับ น้ำท่วม รวมถึงมีเสื้อชูชีพ 100 ชุดแจกให้กับผู้อาศัยบ้านชั้นเดียว เชือก และไซเรนมือหมุนอีก 1 ชุด

การเตือนภัยจะมีการซักซ้อมใน 2 ระดับ ได้แก่ การแจ้ง เตือนภัย ซึ่งปกติจะอยู่ในระดับสีเหลือง เพื่อการเตรียมความพร้อม เมื่อได้รับการแจ้งเตือนจะต้องรีบจัดเก็บข้าวของมีค่าไว้ที่สูง ผู้ป่วย ผู้พิการเตรียมตัวอพยพ ในการซ้อมตัวแทนทางเทศบาลจะส่งข้อมูล มาให้ผู้นำชุมชนเพื่อแจ้งชาวบ้านที่เลี้ยงต่อด้วยมือถือ

และระดับแจ้งให้อพยพ ซึ่งอยู่ในระดับสีแดง โดยศูนย์วิทยุทางเทศบาลติดต่อประชาชนชุมชน แจ้งต่อบ้านที่เสี่ยงประจำซอยด้วยมือถือหรือวิทยุเครื่องแดง อย่างไรก็ตามก็ดี เพื่อกันความสับสน กรณีมีข่าวสารจากสื่อหรือจากเครือข่ายนอกพื้นที่ ให้ประชาชนชุมชนตรวจสอบความถูกต้องและคำยืนยันจากเทศบาล ก่อนเตือนภัย โดยให้ชุมชนมีเบอร์โทรของบุคคลของเทศบาลอย่างน้อย 2 คน และเทศบาลมีเบอร์โทรของผู้นำชุมชน 2 คน

เมื่อประชาชนได้รับการแจ้งเตือนให้อพยพ ให้มาส่งสัญญาณด้วยไซเรนมือหมุน ณ ศูนย์อพยพหลักโรงเรียนอนุบาลเทศบาล 5

การเตรียมตัวของศูนย์อพยพ ให้จัดเตรียมอุปกรณ์ตามข้อตกลง โดยมีตัวแทนชุมชน 2 คนมาเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการบริหารจัดการ ทำหน้าที่ชี้แจงกติกา การแบ่งกลุ่ม การซักประวัติ เหล่านี้เป็นต้น ในการมอบหมายภารกิจของการซ้อมหลังจากที่บ้านที่เสี่ยงเดินแจ้งข่าวให้กับกลุ่มเสี่ยงแล้วผู้ที่ประสงค์จะมาศูนย์อพยพให้เดินทางมา เพื่อรับทราบข้อตกลงร่วมกัน

โครงการเครือข่ายเมืองในเอเชียเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

นับย้อนหลังไปเมื่อ 3 ปีที่ผ่านมา โครงการเครือข่ายเมืองในเอเชียเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Asian Cities Climate Change Resilience Network-Thailand) ได้เข้ามาดำเนินงานในพื้นที่เมืองหาดใหญ่

ดร.จำเนียร วรรัตน์ชัยพันธ์ ผู้อำนวยการอาวุโส สถาบัน
สิ่งแวดล้อมไทย เดินทางมาบรรยายพิเศษด้วยตนเอง เรื่อง “รู้จัก
รู้ทัน การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และผลกระทบ” เชื่อมโยง
ประสบการณ์ระดับนานาชาติที่เพิ่งจะเกิดขึ้น โดยได้กล่าวถึงเหตุ
การณ์แผ่นดินไหวที่ประเทศเฮติ เพียงแค่ 7 ริกเตอร์ ส่งผลต่อ
อาคารที่สูงกว่า 3 ชั้น ทำให้เกิดคำถามต่อการเตรียมความพร้อม
รองรับสถานการณ์

และว่าคนเสียชีวิตเรือนแสนที่จากไปไม่ได้เกิดจากเหตุการณ์
แผ่นดินไหว ที่กินเวลาไม่กี่วินาที แต่เกิดจากสภาพอาคารที่ทรุดพัง
ไม่มีระบบป้องกันสาธารณภัย เวลาเกิดภัยธรรมชาติลักษณะนี้ ไม่มี
ตัวเลขบอกได้ว่ามีผู้อาศัยอยู่ในอาคารแต่ละแห่งเท่าไร เนื่องจากเป็น
ผู้อพยพ ไม่มีระบบทะเบียนข้อมูลประชากร

“ประสบการณ์จากแผ่นดินไหวที่เมืองโกเบ ที่มีแผ่นดินไหว
7.2 ริกเตอร์ ผมได้พบกับผู้สูญเสียที่บอกว่าไม่คิดมาก่อนถึงผล
กระทบที่รุนแรงเกิดคาด แดมมีแรงบวกรจากท่อก๊าซหุงต้มที่ระเบิด
ทำให้เกิดความตระหนักรว่ามนุษย์ยังไม่เข้าใจธรรมชาติที่ลึกซึ้ง
เราอยากจะควบคุมธรรมชาติ เป็นนายของธรรมชาติ สามารถ
เอาชนะธรรมชาติได้ ซึ่งไม่จริง นี่เป็นบทเรียนของเรา” ดร.จำเนียร
กล่าว

นอกจากนี้ยังพบประสบการณ์ภัยธรรมชาติอีกหลายแห่ง
หลายที่ ทั้งสึนามิ ภัยพิบัติในพม่า ทั้งหมดนี้เกิดจากสภาพการ
เปลี่ยนแปลงทางภูมิอากาศ

หาดใหญ่ก็เช่นกัน ในฐานะเป็นเมืองใหญ่ มีกิจกรรมของมนุษย์จำนวนมากที่อาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ตั้งแต่เราลืมตาตื่นกระทั่งนอนหลับ เราได้ทำอะไรต่อมิอะไรหลายอย่างในแต่ละวัน เช่น การเดินทาง การขนส่ง การบริการ การสื่อสาร การผลิต เหล่านี้ล้วนเกี่ยวพันกับการทำให้เกิดโลกร้อนเพิ่มขึ้นไม่น้อย ที่สำคัญ ผลสืบเนื่องจากหาดใหญ่เป็นส่วนหนึ่งของลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภาซึ่งเราตระหนักดีว่ามีปัญหาการบริหารจัดการน้ำทั้งระบบ ได้แก่ น้ำท่วม น้ำแล้ง น้ำเสีย ขณะที่ลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภาเป็นส่วนหนึ่งของลุ่มน้ำทะเลสาบ ผลกระทบจากหาดใหญ่ก็ย่อมรุกรามไปถึงทะเลสาบ ตรงนี้คนที่อยู่ริมทะเลย่อมตระหนักแก้ไขได้ดี

ดร.ธงชัย โรจนกันนท์ ผู้ชำนาญการพิเศษ กรมโยธาธิการและผังเมือง กล่าวถึงภาวะโลกร้อนเช่นกันว่า เป็นภัยธรรมชาติที่ไม่ธรรมดาและมีแนวโน้มจะทวีความรุนแรงมากขึ้นทุกขณะ พร้อมกับยกตัวอย่างจากเหตุการณ์พายุไซโคลนที่พม่า เคลื่อนตัวขึ้นฝั่งที่ลุ่มน้ำอิระวดี พม่ามีความสูญเสียมาก สิ่งก่อสร้างเปราะบางพังทลายเสียหายช่วยเหลือล่าช้า ถนนไม่มี ระบบโครงข่ายไม่มี สะพานเสียหาย ชำรุด ใช้ได้แต่ทางเรือ นานวันศพเริ่มเน่าเปื่อย ศพมากเกินกว่าจะเก็บหมด คนไม่มีที่อยู่ พม่าไม่มีข้อมูล งานผังเมืองไม่มี...

“ห่างกัน 10 วัน เกิดแผ่นดินไหวที่ประเทศจีน และทั่วโลกเกิดกว่า 300 ครั้ง เมื่อเกิดเหตุ ถนนทุกสายถูกตัดขาด ไม่มีน้ำ ไฟฟ้า เกิดความโกลาหล เมืองพังทลาย ผู้เสียชีวิตส่วนใหญ่อยู่ใต้อาคาร ปัญหาช่วยเหลือระยะแรก อุปกรณ์การแพทย์ ยา ทุกชีวิตล้วนมีค่า ทุกวินาทีมีค่า...เมืองไหนไม่มีที่โล่ง เกิดเหตุฉุกเฉินจะใช้พื้นที่ไหนช่วยเหลือ”

“มกราคม 2552 ผมได้รับรายงานว่าจะเป็นที่แห่งพายุ จึงได้ศึกษาเผ่าติดตามการเกิดพายุในประเทศไทย ในรายงานระบุว่า จะเกิดประมาณ 25-28 ลูก พายุลูกแรก 3 พฤษภาคม 2552 พายุ ลูกเล็กกลายเป็นไต้ฝุ่น 7 พฤษภาคม พายุจันทร์หอมกลายเป็นไต้ฝุ่น ที่ผมแปลกใจก็คือ 29 มิถุนายน 2552 ท้องฟ้ากรุงเทพฯ มีดมิต ทั้งที่ไม่มีรายงานพายุใดล่วงหน้า 13 สิงหาคม 2552 ทั่วโลกเกิด พายุหมุนพร้อมกัน 6 ลูก ซึ่งเกิดได้ยากมาก 4 ตุลาคม 2552 เกิด ไต้ฝุ่น parma เดินทางไม่เป็นเส้นตรง เปลี่ยนทฤษฎีใหม่ของการ เกิดพายุ มีการเดินทางที่กลับไปกลับมา เฉพาะที่ฟิลิปปินส์เกิดซ้ำ กลับไปกลับมาสองรอบ เรายังไม่เข้าใจ ไม่มีใครรู้ว่าทำไมพายุจึงมี เส้นทางเดินแบบนี้ขึ้นมา”

เหล่านี้คือภาพสะท้อนของการเปลี่ยนแปลงที่เราไม่เคยคิดว่าจะพบเห็นในยุคนั้นของเรา และเมื่อนำข้อมูลทั้งหมดมารวมกัน นั้นอาจทำให้หลายคนฉงนงง เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว เราจะตั้งรับและ เผชิญหน้ากับมันอย่างไรดี

“หาดใหญ่ก็ไม่ควรนิ่งนอนใจ อย่าคิดว่าคลอง ร.1 จะช่วย ท่านได้ ท่านรู้หรือไม่ว่าต้นแบบคลอง ร.1 ต้องกว้าง 200 เมตรไม่ใช่ 60 เมตร แล้วมีถนนสองข้างทางยาวให้เกิดบ้านจัดสรรตามมาดังเช่น ในปัจจุบัน”

คณะทำงานเมืองหาดใหญ่ได้มีการสำรวจข้อมูล ศึกษาผลกระทบและสาเหตุเพื่อรับมือกับความเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศดังกล่าว เมืองหาดใหญ่มีลักษณะภูมิประเทศทั่วไปเป็นที่ราบลุ่มกว้างใหญ่

มีแนวภูเขาทางด้านทิศตะวันตก ทิศใต้ และทิศตะวันออก โดยพื้นที่ลาดจากทิศใต้และทิศตะวันตกไปสู่ทะเลสาบสงขลา ปัญหาที่ให้ความสำคัญที่สุดคือการจัดการอุทกภัย ที่มีสาเหตุเนื่องจากลักษณะภูมิประเทศที่ตั้งของอำเภอเมืองหาดใหญ่ ซึ่งอยู่ในบริเวณพื้นที่ลุ่มและความสามารถในการระบายน้ำขึ้นอยู่กับระดับน้ำในทะเลสาบสงขลาเป็นสำคัญ และอีกทั้งอยู่ในเขตฝนตกชุก อีกทั้งการพัฒนาตัวเมืองและสาธารณูปโภคที่ไม่เอื้อให้น้ำระบายได้ดี และมาตรฐานการออกแบบทางวิศวกรรมที่ไม่ถูกต้อง ล้วนเป็นสาเหตุให้เกิดน้ำท่วมในเมืองหาดใหญ่ทั้งสิ้น

และจากการประมวลข้อมูลเชิงสถิติในหลายปีที่ผ่านมา พบได้ว่า ปริมาณน้ำฝนเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ทั้งนี้เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของโลก ทำให้ทุกอย่างเปลี่ยนไปจากเดิม

ประการสำคัญ การเกิดน้ำท่วมปี 2553 ได้ทำให้หลายฝ่ายตระหนักได้อีกว่า มาตรการใช้สิ่งก่อสร้าง แม้จะลงทุนมากมาย แต่ก็เชื่อว่าจะสามารถแก้ปัญหาได้เบ็ดเสร็จ

“เราแก้ปัญหาไล่ตามหลัง อย่างคลองระบายน้ำที่ 1 เกิดขึ้นเพื่อแก้ปัญหาน้ำท่วมในปี 31 คลองระบายน้ำและแก้มลิงอีกหลายแห่งรวมถึงผนังกันน้ำเกิดขึ้นเพื่อแก้ปัญหาน้ำท่วมปี 43 แต่รูปแบบการเกิดน้ำท่วมมีความแตกต่างกันไป เราจึงควรเปลี่ยนวิธีคิดจากป้องกันมาเป็นการรับมือ โดยเน้นความพร้อมของชุมชนมากกว่าที่

จะเน้นการใช้สิ่งก่อสร้าง” ผอ.ดิเรกฤทธิ์ ทวีภาณุจันทร์ เลขานุการ คณะทำงานกล่าว

ต่อเหตุการณ์อุทกภัยใหญ่ที่เกิดขึ้นล่าสุด ต้นปี 2554 หลังจากชุมชนได้มีการจัดทำแผนรับมืออุทกภัยระดับชุมชนและ ชักซ้อมแผนร่วมกัน ปีนี้ชาวบ้านเชื่อการเตือนภัยมากขึ้น ทาง การเองสามารถคาดการณ์ปริมาณน้ำและการไหลของน้ำได้แม่นยำ มากขึ้น

ขณะเดียวกัน โครงการก็ได้ริเริ่มจัดทำ [www.hatyacity climate.org](http://www.hatyacityclimate.org) เพื่อใช้สำหรับร้อยเรียงข้อมูลปริมาณน้ำฝนบนฟ้าจาก ศูนย์อุตุนิยมวิทยาภาคใต้ฝั่งตะวันออก ปริมาณน้ำท่าจากชลประทาน และพัฒนาระบบการเตือนภัยด้วยตนเอง โดยการติดตั้งกล้อง CCTV

ร่วมกับหมุดวัดระดับน้ำในจุดสำคัญของหาดใหญ่รวมทั้งสิ้น 7 จุด เพื่อให้ชุมชนได้เข้าถึงข้อมูลและภาพเชิงประจักษ์ อันจะนำไปสู่การคาดการณ์และรับมืออุทกภัยที่เกิดขึ้น

เพื่อให้เว็บไซต์เป็นที่รู้จัก คณะทำงานร่วมกับเครือข่ายต่างๆ ได้เดินสายไปตามโรงเรียนมัธยมในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ กระตุ้นให้เยาวชนตื่นตัว จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ อาทิ ใบปลิว แผ่นป้ายไวเนล โดยได้รับความร่วมมือจากภาคเอกชนในหลายองค์กร ช่วยกันเผยแพร่ข่าวสาร เหล่านี้ทำให้สถิติผู้เข้าชมเว็บไซต์ในช่วงฝนตกและช่วงสถานการณ์วิกฤตมากมายจนน่าดีใจ ประกอบกับในช่วงสถานการณ์คับขันสื่อท้องถิ่นเองทั้งวิทยุกระแสหลัก วิทยุชุมชน ก็ได้อาศัยเว็บไซต์เป็นตัวกลางนำข้อมูลไปสู่ชุมชนที่ไม่สามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ต ทำให้ลดข่าวลือและสร้างความมั่นใจให้ทุกคน เหล่านี้ทำให้อุทกภัยเมื่อต้นปีที่ผ่านมามีความสูญเสียไม่มาก นั่นหมายรวมไปถึงชุมชนหาดใหญ่ในที่ได้มีแผนการรับมือของตน

“วัดผลได้จากปริมาณขยะหลังน้ำลด ปีนี้มีน้อยมาก” คุณเจริญ พูพงศ์ศิริพันธ์ ประธานชุมชนกล่าว แนวทางดังกล่าวนำมาสู่การขยายผลไปสู่ชุมชนอื่นๆ ในเวลาต่อมา

ในช่วงปี 2555 ที่ผ่านมา โครงการได้ร่วมมือกับเครือข่ายสงขลาพอเพียง จัดเวทีเตรียมความพร้อมและนำไปสู่การศึกษาลงลึกในระดับอำเภอ เพื่อกระตุ้นให้เกิดการปรับระบบโดยเฉพาะการเตือนภัย และการทำแผนของชุมชนในพื้นที่เสี่ยง โดยลุ่มน้ำอู่ตะเภา ประกอบด้วยสายน้ำสำคัญที่ทำให้เกิดน้ำท่วม ได้แก่

1. น้ำจากอำเภอสะเดา ด้วยลักษณะพื้นที่มีเขาสูงทั้งสองฟากลาดชัน ทำให้เกิดสายน้ำย่อยๆ มีมวลน้ำมารวมกันเป็นสายใหญ่ไปรวมกับคลองอู่ตะเภา เป็นน้ำป่าไหลเร็วแรง ไหลป่าเข้าท่วมชุมชน และมีสายน้ำย่อยที่สำคัญดังนี้

○ น้ำจากคลองทับโถบ คลองพานช้าง คลองหลาปัง (จากด้านนอก) ต.สำนักขาม ไหลมารวมเป็นคลองหลาปัง ที่บ้านหน้าฮั่ว ตำบลสะเดา ไหลผ่านหลัง รพ.สะเดา และคลองแปดร้อยไร่ ห้วยโตหัน ไหลรวมเป็นคลองเล่ ไหลผ่านบ้านสำนักแก้ว เทศบาลสะเดา ไปรวมกับคลองหลาปังที่บ้านทุ่งตำบลสะเดาและน้ำจากคลองช้างตาย ห้วยพิกุล ห้วยตาลี ไหลรวมกันที่บ้านทูนบ แล้วไหลไปรวมกับคลองเล่ที่บ้านทุ่ง ส่วนน้ำจากอ่างเก็บน้ำคลองสะเดา มีคลองย่อยมาสมทบได้แก่ คลองลำลิ๊ะ ห้วยตาลี ห้วยดาฮัง จะไหลไปรวมกับคลองทั้งหมดที่กล่าวมาที่บ้านหัวถนนแนวเขตต่อกับตำบลปริก แล้วเป็นคลองอู่ตะเภา

○ น้ำจากตำบลสำนักขาม ไหลผ่านตำบลสะเดา รวมกับน้ำจากต้นน้ำจากเขาน้ำค้างฝั่งตะวันออก คือ คลองสะเดา ตำบลสำนักแก้ว ไหลผ่านเขตรอยต่อเทศบาลสะเดากับตำบลปริก ทำให้พื้นที่บริเวณรอยต่อสองตำบลปริมาณเพิ่มรวดเร็วและท่วมประจำกรณีเทศบาลตำบลปริก เป็นชุมชนหนาแน่น ลักษณะพื้นที่เป็นแอ่งกระทะ (โดยเฉพาะหมู่ 3 เทศบาลปริก) มีน้ำท่วมรุนแรง รวดเร็ว เนื่องจากน้ำจากตำบลสะเดาไหลผ่านและมีน้ำคลองรำบน (ตะวันตก) และคลองปริก ไหลมาสมทบที่พื้นที่เดียวกัน

- บริเวณหมู่ 1 ตำบลพังลา น้ำท่วมรวดเร็ว เนื่องจากน้ำคลองพังลา คลองลาสอ ไหลลงสมทบกับน้ำคลองอยู่ตะเภา และกรณีพื้นที่ตำบลท่าโพธิ์มีน้ำท่วมหลายหมู่บ้านเกิดจากน้ำคลองจำใหญ่ ตำบลทุ่งหมอ คลองหลำน้อย คลองไม้ไผ่ ตำบลปาดังเบซาร์ ซึ่งมีพื้นที่รับน้ำฝนมาก ไหลรวมกันที่บริเวณวัดยางทอง น้ำท่วมบ้านประดู่ ตำบลทุ่งหมอ และท่วมบ้านสองพี่น้อง บ้านโคกเนียน ตำบลท่าโพธิ์

ปัจจุบันมีสถานีเตือนภัยของกรมทรัพยากรน้ำที่บ้านบาโรย บ้านชายควน ตำบลปาดังฯ สามารถใช้ในการเตือนภัยชุมชนใกล้เคียงหรือประกอบเป็นข้อมูลคาดการณ์เตือนภัยพื้นที่อื่นได้ ศูนย์อุตุวิทยามหาวิทยาลัยกำลังจะติดตั้งสถานีฝนที่สำนักแก้ว/สำนักขามในอนาคตในการ

แก้ปัญหาหาระยะยาว ควรมีมอเตอร์เวย์คู่กับวอเตอร์เวย์ เพื่อแบ่งน้ำ
จากต้นน้ำไม่ให้ไหลเข้าไปในคลองอุตตะเภ

ในแง่ของการเตือนภัยชุมชนอยากให้มีจุดวัดน้ำเพิ่มเติม
ณ โรงงานเซฟสกิน, อบต.สำนักแต้ว, คลองปรก, คลองพังลา,
เขารูปช้าง, ด้านล่างอ่างเก็บน้ำ

2. น้ำของเทศบาลตำบลพะตง น้ำมาจากน้ำป่าบริเวณ
คลองตง คลองลูกแทงแม่ คลองหินเหล็กไฟ/คลองประตู/คลอง
ช้างตาย ไหลผ่านบ้านโสสะ และน้ำจากอำเภอกลองหอยโข่ง บริเวณ
คลองรำ มารวมกับคลองอุตตะเภทำให้เกิดน้ำท่วมขัง ก่อนไหลไป
บ้านพรุ รวมกับน้ำจากอำเภอนาหม่อม/คองหงส์ที่คลองหวะ

ชุมชนอยากให้มีจุดวัดน้ำ ณ อบต.ท่าโพธิ์

3. น้ำบริเวณบ้านทุ่งงาย-คองหงส์ ไหลผ่านแก้มลิงคลองเรียน
ไหลรวมกับคลองหวะ ไปสู่คลองอุตตะเภ

4. น้ำจากอำเภอนาหม่อม เส้นทางน้ำสำคัญ น้ำจากทุ่งงาย-
คองหงส์ ผ่านแก้มลิงคลองเรียน รวมกับคลองหวะ ไปสู่คลองอุตตะเภ
และน้ำบริเวณอำเภอนาหม่อม น้ำจากควนสีช้าย (ตำบลท่าข้าม/
ตำบลพิจิตร) ส่วนหนึ่งไหลไปตำบลท่าข้าม/ตำบลจะโหนง อีกส่วน
ไหลไปลงที่บ้านปลักธง ตำบลคองหงส์ ปัจจุบันกำลังทำอ่างเก็บน้ำ
ที่พรุปลีควาย ในอำเภอมิชนรมวิทยุสมัครเล่นส่งข่าวเตือนภัย

ตำบลคองหงส์ ลักษณะพื้นที่ลาดชัน สามารถใช้ปริมาณน้ำฝน
เป็นเกณฑ์หากฝนตก 1 วันเกิน 70 มม. น้ำขึ้นลงเร็ว (6 ชม.)
หากตกต่อเนื่อง 12 ชั่วโมงทางเทศบาลจะส่งข่าวไปยังชุมชน แต่มี

ข้อจำกัดของชลประทานที่ต้องบริหารจัดการน้ำกับชุมชน (ต้นน้ำ/ปลายน้ำ) มีปัญหาโดยเฉพาะบ้านปลักธงจะเป็นพื้นที่รับน้ำ ชะลอน้ำไม่ให้เข้าหาตมใหญ่ การรับมือในหมู่บ้านใช้เสียงตามสายและเตรียมตัวเอง ในพื้นที่มีสถานีเตือนภัย ของสำนักงานทรัพยากรน้ำภาค 8 ที่บ้านต้นปริง บ้านโคกท่ง

ปัจจุบันคณะทำงานได้ประสานเครือข่ายวิทยุเครื่องแดง/ดำในพื้นที่ ร่วมกันติดตั้งหมุดวัดน้ำ ณ 1.สะพานวัดทุ่งค้อ 2.วัดเนินพิจิตร 3.บ้านกลางนา 4.สะพานทุ่งเคียน (ต.นาหม่อม) 5.ตำบลทุ่งขมิ้น 6.ตำบลคลองหรีง เพื่อช่วยในการส่งข่าวเตือนภัย

กรณีน้ำบริเวณคลองแห ไหลมาจากคอกหงส์ เกาะหมีคลองเตย ร.4 ร.3 น้ำไปรวมกับคลองอู่ตะเภา และมีน้ำทะเลหนุน การเชื่อมคลอง ร.4 กับทางหลวงมีช่องว่าง ปัจจุบันถนนลพบุรีราเมศวร์มีการถมสูงจะทำให้น้ำไหลย้อน ปีที่ผ่านมาพบปัญหาบานประตูระบายน้ำถูกโจรกรรม และมีการใช้ที่ดินถมที่ดิน ใช้ผิดประเภท ทำให้มีพื้นที่น้ำท่วม 80% ของพื้นที่ ทางชุมชนมี อพปร. เชื้อระดับน้ำ ที่หนองบัว มัสยิดกลาง สะพานดำ เกาะหมี มีเสียงตามสายกระจายข่าว

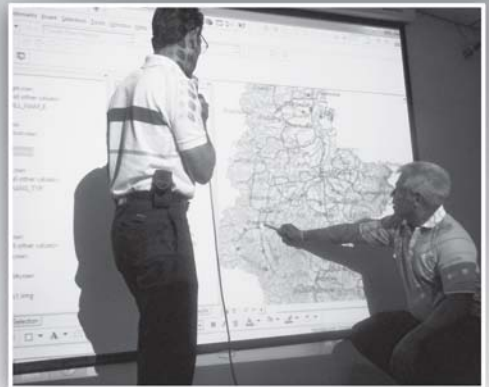
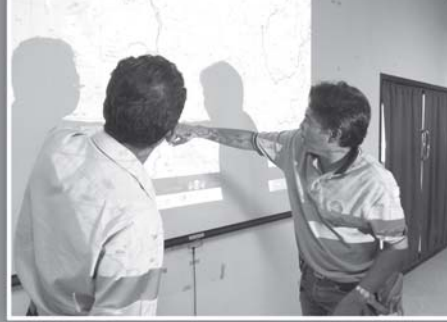
5. น้ำจากตำบลทุ่งตำเสา มาจากเขาวังพา (คลองตำ) ไหลผ่านหมู่ 9, 8, 5, 7, 4, 2, 1 ไปหมู่ 2 ตำบลควนลัง ฝั่งคลอง ร.1 (แยกสนามบิน) และโตนงาช้าง (คลองวาด) ไหลผ่าน หมู่ 7, 6, 3, 10 ไหลไปหมู่ 5 ตำบลฉลุง ไปหมู่ 5 ควนลัง ฝั่งคลอง ร.1

6. น้ำบริเวณตำบล
บางกล้า ได้รับผลกระทบจาก
คลอง ร.1 น้ำไหลไปเกาะ
น้ำรอบ ไหลป่าเข้าท่วม
รวมพื้นที่ได้รับผลกระทบ
ไปถึงบ้านหาร แม่ทอม

7. น้ำทะเลหนุน
บริเวณตำบลคูเต่า

ลุ่มน้ำเทพา

จากผลสำเร็จ
ของลุ่มน้ำอุทตะเกา
ได้มีการขยายการ
ดำเนินงาน ในปี 2555
เครือข่ายสงขลาพอ
เพียงร่วมกับวิทยาลัย
ชุมชนสงขลา และ
สำนักงานทรัพยากร
น้ำภาค 8 เตรียมความพร้อมรับมืออุทกภัยลุ่มน้ำเทพา ซึ่งมีเส้นทาง
น้ำสำคัญประกอบด้วย

1. คลองลำทับ มีระยะทางถึงปลายน้ำ 35 กม. น้ำใช้เวลาเดินทาง 15-24 ชม. โดยต้นน้ำมาจากคลองพี/บ้านน้ำเขียว ไหลมารวมกันที่หมู่ 6 เขาแดง แล้วมารวมกับคลองเทพาที่บ้านแลเบ็ง ตำบลสะบ้าย้อย อำเภอสะบ้าย้อย ใช้เวลา 1 วัน ก่อนที่จะไหลไปตำบลลำไพล บริเวณบ้านลำเปาเหนือ/ใต้ บ้านแม่ที (ซึ่งมีน้ำจากตำบลวังใหญ่มาสมทบ) บ้านพระยอด ตำบลท่าม่วง (ห้วยปลิง ฟุ้งโดน) ตำบลเทพา (พรุหมาก ป่ากอ) ตำบลเกาะสะบ้า ตำบลปากบาง การเดินทางของน้ำใช้เวลา 1.5 ม.ต่อวินาที หากฝนตกต่อเนื่อง 2 ชม. ชุมชนจะดูว่าน้ำมีสีขุ่นข้นหรือยัง หรือดูว่าน้ำสูงระดับครึ่งคลอง ก็จะส่งสัญญาณเตือนภัยที่หมู่ 5 สำนักเขาชะ (ที่นี้น้ำท่วมขัง 2 วัน) โดยใช้วิทยุเครื่องแดงส่งข่าวไปบ้านสวนขาม (น้ำใช้เวลาเดินทาง 1 ชม.) ก่อนวิทยุต่อไปบ้านถ้ำตลอด ไปบ้านปลักกระทะ น้ำจะแยกเป็น 2 สาย มีคลองจากบ้านน้ำเขียวมาสมทบ ชุมชนมีเครือข่ายวิทยุเครื่องแดงจากกำนัน/ผญ.ในการส่งต่อข้อมูล

ในปี 2555 จะมีการติดตั้งหมุดวัดระดับน้ำโดยใช้ประสบการณ์จากชุมชนในการเตือนภัย ที่บ้านสำนักเขาชะ (สะพานแรก) ถึงบ้านสวนขาม (น้ำใช้เวลาเดินทาง 1 ชม) บ้านถ้ำตลอด (2 ชม.) บ้านน้ำเขียว บ้านทุ่งไพล (3 ชม.) ก่อนที่จะรายงานไปอำเภอที่มีการเตรียมความพร้อม 24 ชม. ประสานไปยังทุ่งพอ คูหา ใช้ช่องทางของสายปกครองส่งข่าวต่อ โดยมีจุดประสานงานที่ อบต. หมู่ 6 (ร่วมกับวิทยุเครื่องแดง/ผญ.) ประสานวิทยุชุมชน (สะบ้าย้อย/คูหา/เทพา ที่ ต.ลำไพล) จุดประสานหลักเป็นอำเภอ/กำนัน/ผญ.

2. คลองบาโหยหรือคลองเทพา โดยต้นน้ำมาจากคลองน้ำใส ต.บาโหย ไหลไป ต.นาจะแฉะ อบต.สะบ้าย้อย ที่นี่ควรจะมีหมุดวัดระดับน้ำ ที่คลองเปียน (ใกล้ รร.บ้านบาโหย) คลองลิหลา (บ้านลิหลา) บ้านมุณี

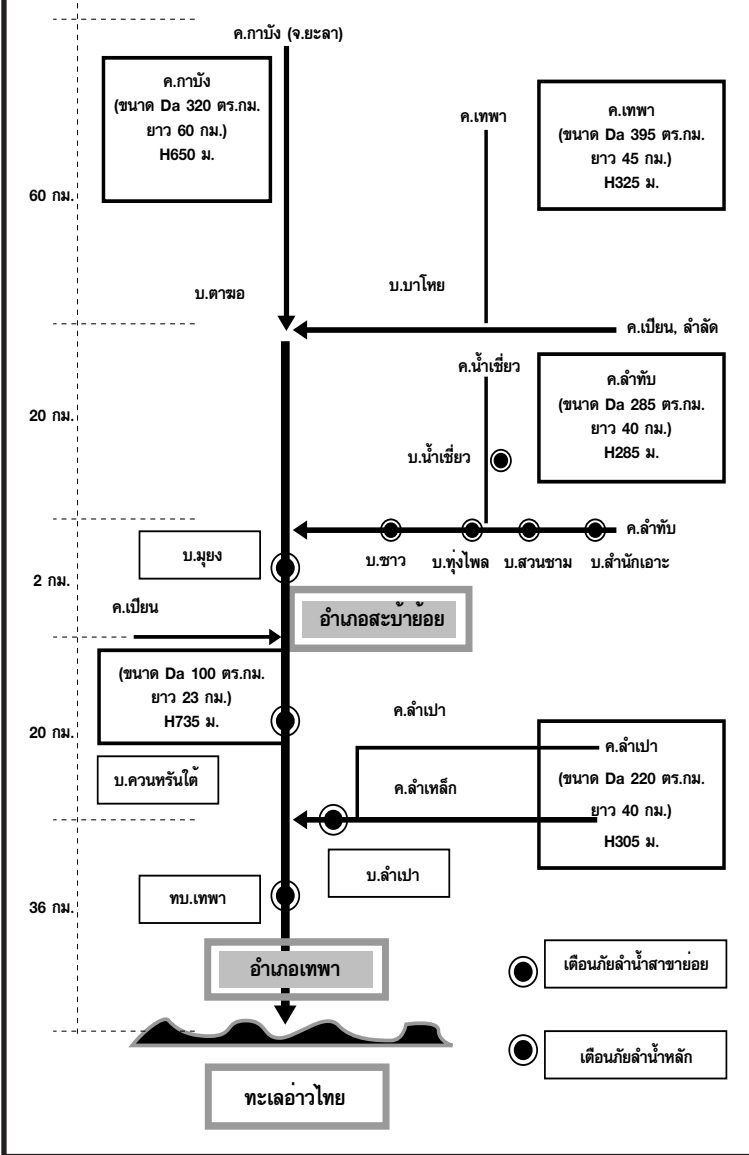
3. คลองกาบัง ต้นน้ำมาจากคลองน้ำซุ่น บ.บาละและคลองปุด คลองน้ำใส ไหลไปบ้านกาบัง บ้านมุณี (บวกรน้ำจากคลองน้ำใส เทพา) ต.นาจะแฉะ ไปคลองมูยง (สะบ้าย้อย)

4. คลองเปียน บาโหย ต้นน้ำจาก ต.เขาแดง ไป ต.บาโหย ไปรวมกับคลองบาโหยที่บ้านใหม่ บ้านบาโหย

5. คลองเปียน มีต้นน้ำจากยะลา (ห้วยบอน ต.บ้านโหนด) ไหลไปคลองเรียน

6. คลองท่ายา ต้นน้ำจากแกะแตะ/บ้านหาดทราย ไปลงบ้านไร่ ไปที่บ้านทำเนียบ ต.สะบ้าย้อย รวมกับคลองเทพา

แผนผังลำน้ำ ลุ่มน้ำคลองเทพา

ลุ่มน้ำนาทวี

สภาพภูมิประเทศของลุ่มน้ำนาทวี-จะนะ สภาพพื้นที่จะลาดเอียงเทลงจากทิศใต้ไปทางทิศเหนือ พื้นที่ทิศใต้ติดกับชายแดนไทย-มาเลเซียพื้นที่ทิศเหนือติดชายฝั่งทะเลซึ่งเป็นพื้นที่ราบลุ่มหรือป่าพรุเป็นแห่งๆ พื้นที่ราบตามแนวชายฝั่งมีลักษณะสันทรายขนานกับแนวชายฝั่งทะเล พื้นที่บริเวณปากน้ำจะมีแหล่งน้ำขนาดเล็ก (lagoon) ชาวบ้านเรียกว่าปากบาง มีคลองนาทวีซึ่งเกิดจากเทือกเขาสันกาลาศิรี มีความยาวทั้งสิ้นประมาณ 80 กิโลเมตร เป็นคลองสายหลักในลุ่มน้ำ คลองนาทวีจะไหลจากทิศใต้ไปทิศเหนือผ่านอำเภอนาทวีและอำเภอจะนะ ตอนปลายคลองแยกออกเป็น 2 สายสายที่หนึ่งแยกที่บ้านท่าล้อ อำเภอจะนะแล้วไหลลงทะเลที่บ้านปากบางสะกอม ตำบลสะกอม อีกสายหนึ่งจะไหลเข้าคลองนาทับและลงทะเลที่บ้านปากบางนาทับ ตำบลคลองเปี้ยะทั้งสองตำบลอยู่ในเขตอำเภอจะนะ

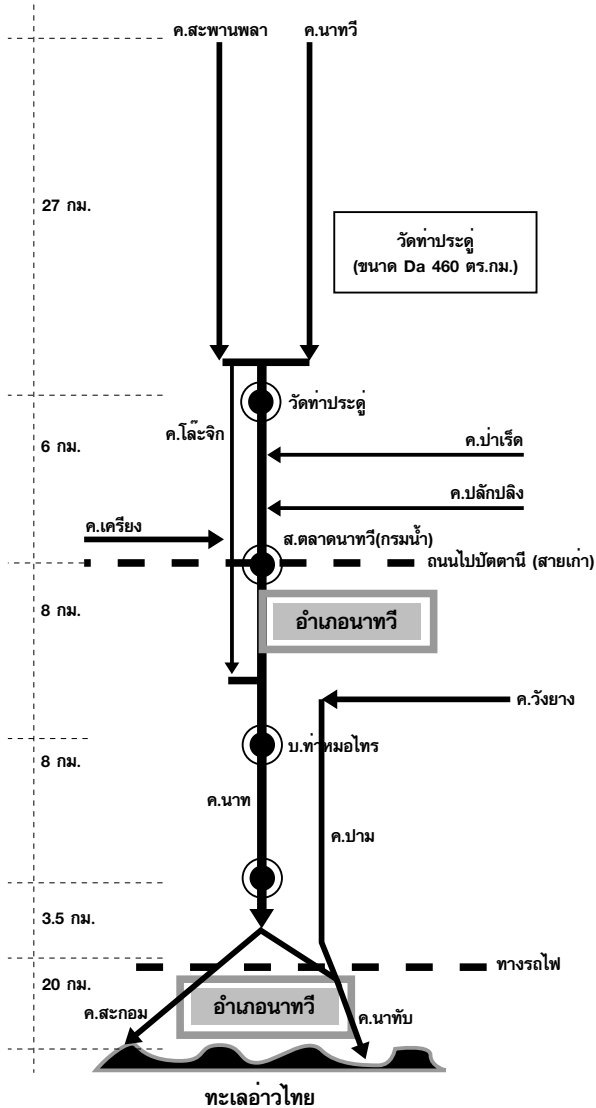
ความที่ทิศใต้ของอำเภอเป็นภูเขา ทิศเหนือเป็นทะเล ปกติน้ำไหลมาจากด้านประกอบ แต่น้ำปี 54 มาจากเขาน้ำค้าง ไปคลองทราย แล้วไปท่วมโรงพยาบาล พบสิ่งขวางทางน้ำ มีถนนกั้นทางน้ำเข้าท่วม การประสานงานไม่สามารถช่วยเหลือชุมชนเนื่องจากใช้คนในการเตือนภัย มีเหตุเกิดในช่วงปีใหม่ และมีการตัดไม้ทำลายป่าทำให้ไม่มีการดูดซับน้ำดังเช่นปกติ

มีทางน้ำสำคัญ 3 สาย มาจาก 1.คลองนาทวี ผ่านตลาดนาทวี มีน้ำจากคลองย่อย (ต้นน้ำจากเขาน้ำค้าง) 2.คลองบวบ ไหลผ่าน

4 หมู่ไปลงท่าหมอไทร ไปสะกอม จะนะ 3.คลองทราย นาหมอศรี มีถนนเพชรเกษมขวาง จุดวิกฤตอยู่ที่ตำบลคลองทราย ไม่มีทางระบายน้ำ ควรมีคลองตัดตรงไปลงทะเล และทางหลวงสงขลา-นาทวี ขวางทางน้ำ ควรให้สองข้างทางเป็นทางระบายน้ำด้วย

สำนักงานทรัพยากรน้ำภาค 8 ต้องการเชื่อมโยงสถานีเตือนภัยในพื้นที่และสร้างเครือข่ายเตือนภัยระดับลุ่มน้ำ สำหรับสถานีเตือนภัยในอำเภอนาทวีมีอยู่ 6 แห่ง รวมข้อมูลปริมาณน้ำฝนทุก 15 นาทีเมื่อฝนถึงเกณฑ์จะมีสัญญาณเตือน แต่ไปไม่ถึงปลายน้ำ แต่ละปีจะมีการบันทึกประวัติการเตือนภัย ควรมีการวัดน้ำโดยใช้คนร่วมกับหมุดวัดระดับน้ำ 3 จุด คือที่ บ้านพอบิด ตลาดนาวิท่าหมอไทร มี อพปร.เป็นเครือข่ายเตือนภัย ร่วมกับเครือข่ายวิทยุสมัครเล่น/สำนักงานเขตพื้นที่/อำเภอ/ท้องถิ่นในพื้นที่เสี่ยง ส่วนชลประทานกำลังเสนอแผนทำระบบโทรมาตร ไปยัง กยน. ปัจจุบันมีสถานีวัดน้ำ 3 จุดที่ทำประตู นาทวี จะนะ รวมประตูระบายน้ำปลักปลิงรวม 5 จุด ทำหน้าที่เตือนภัยให้ลุ่มน้ำ

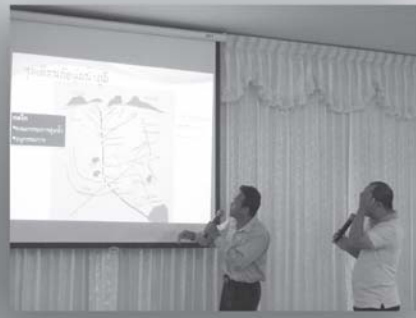
แผนผังลำน้ำ ลุ่มน้ำคลองนาทวี

ลุ่มน้ำภูมี

ลุ่มน้ำภูมี สถานการณ์การเกิดน้ำท่วม น้ำมาจากคลองแก้ว ไหลมารวมกันที่คลองน้ำตก หลังกุโบร์ ไหลไปคลองรัตภูมิ คลองลำแชง มาที่คลองลำชัน หลังวัดเขาพระ ไหลไปสี่สอน รวมกับน้ำที่ไหลมาจากน้ำตกเขาควา (ตำบลท่าชะมวง) เส้นทางน้ำสำคัญ ตลาดนาสีทอง ตำบลท่าชะมวง ตำบลคูหาใต้ หมู่ 3 กำแพงเพชร ปากบาง วิทยาลัยเกษตร (น้ำแยกไป 2 ทาง) นอกจากนั้นยังมีปัญหาการทำบ่อทราย 20 กว่าบ่อ เสนอให้ควรทำห่างจากคลอง เพราะจะทำให้เกิดการยุบตัวของตลิ่ง ดินน้ำมีการบุกรุกป่าไม้ ป่าไม้เป็นป่าอย่างหมดแล้ว อย่างไรก็ตาม ชุมชนมีการทำธรรมนูญลุ่มน้ำภูมี มีระบบการรับมือและการเตือนภัย ใช้วิทยุเครื่องแดงประสานงาน 8 เครื่องข่าย (500 เครื่อง) เตือนภัยผ่านวิทยุชุมชน มีความพยายามตั้งกองทุนช่วยเหลือกันเองในเบื้องต้น ต้องการคนกลางเชื่อมโยงเครือข่ายวิทยุเครื่องแดง อยากให้แก้ระบบชลประทานฝายน้ำล้นไหลเข้าท่วมที่ทำการเกษตร มีปัญหาภัยแล้ง (ตำบลท่าชะมวง) อยากให้ชลประทานช่วยเหลือ และการสร้างสะพาน ควรแก้ไขไม่ให้ตอม่อขวางคลอง

การเตรียมความพร้อม ได้ประสานกลไกระดับลุ่มน้ำ ในส่วนของเครือข่ายวิทยุเครื่องแดง (มีวิทยุเครื่องแดงในพื้นที่ประมาณ 300-500 เครื่อง ได้แก่ เครือข่ายสีทอง/ร่วมใจรัตภูมิ/ทรายทอง/ศพส./ควนรู/กุ้ยเอเซีย/คงคา) เชื่อมโยงเครือข่าย และมีคลื่นกลางใช้ร่วมกันกับราชการ โดยให้มีตัวแทนช่องละ 1 คน มีคนกลางวิเคราะห์สถานการณ์ภาพรวมจากข้อมูลของเครือข่ายและการสำรวจ

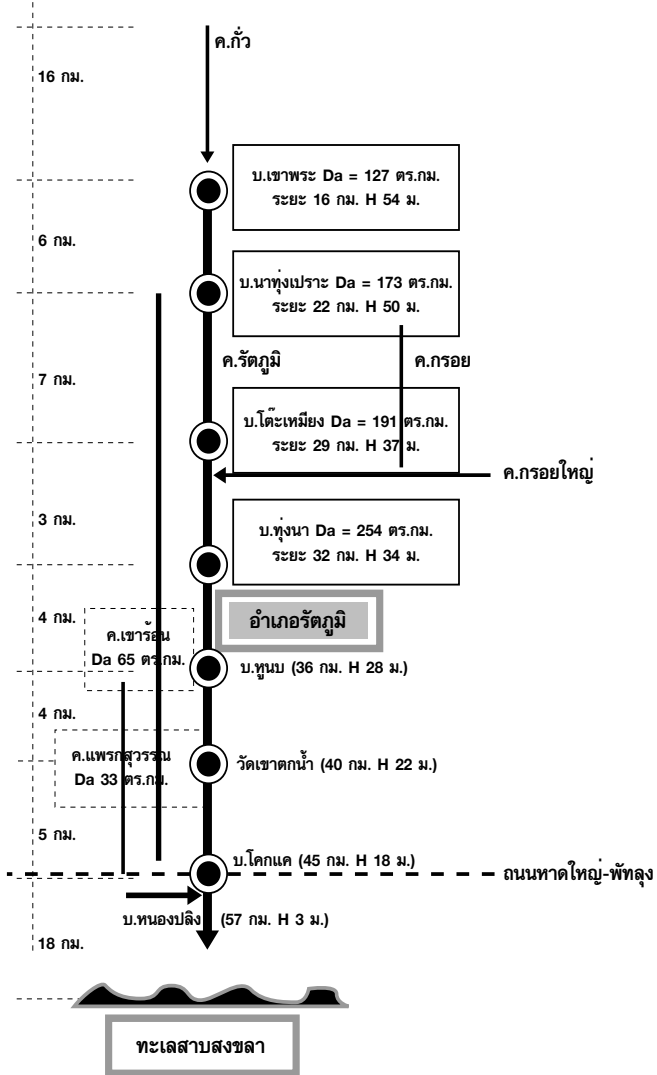

มีคลื่นชองกลาง (32,58) มีการประสานงานกับวิทยุชุมชนเกาะบก (ที่มีเสาสูง) ที่มีตำรวจ/ชลประทาน/กำนัน มาประจำการ แล้วเชื่อมโยงกับท้องถิ่น(มีศูนย์ อพพร.) ที่มีเสียงตามสาย และเตรียมความพร้อมสถานีวิทยุเกาะบก ในด้านข้อมูล คน สปอต คลังอาหาร มีการทำสปอตตรงรับ

การเตือนภัย ร่วมกันตั้งระดับจุดวิกฤต ระดับต่างๆ เขียว เหลือง (70 มม.) แดง และมีจุดวางหมุดวัดระดับน้ำ 1.บ้านเขาพระ 2.บ้านโตะเหมียง 3.บ้านทุ่งนา 4.บ้านท่าชะมวง 5.บ้านเขาตักน้ำ 6.บ้านคูหา (สายเอเชีย) 7.บ้านท่าปราง 8.คลองพรุพ้อ

แผนผังลำน้ำของลุ่มน้ำคลองรัตนภูมิ

(พื้นที่ 580 ตารางกิโลเมตร)

จากผลความสำเร็จในพื้นที่ลุ่มน้ำอุตะเกา ทางเครือข่ายได้มี
โอกาสเข้าพบนายกฤษฎา บุญราช ผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา
และร่วมกันพัฒนากลไกเพื่อขยายผลการดำเนินงานไปสู่ลุ่มน้ำอื่นๆ
โดยจะมีการจัดตั้งคณะกรรมการประสานงานกลาง (HUB) เพื่อหนุน
เสริมและลดช่องว่างการทำงานระหว่างภาครัฐ ท้องถิ่น วิชาการ
และประชาชน ซึ่งจะมีการดำเนินงานต่อไปในอนาคต

และล่าสุดได้มีความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
และเครือข่ายองค์กรต่างๆ อีก 13 องค์กรร่วมกันบันทึกความ
ร่วมมือในการรับมือภัยพิบัติในพื้นที่จังหวัดสงขลา ในนาม “สงขลา
โมเดล” ร่วมกันเมื่อวันที่ 29 กันยายน ที่ผ่านมา อันจะนำไปสู่ความ
พร้อมในการรับมือและลดความสูญเสียที่จะเกิดขึ้นกับประชาชน
ในสงขลาต่อไป ○

15

ธรรมนุญกลุ่มน้ำภูมิ : ร่วมพิทักษ์ฐานทรัพยากร

การพิทักษ์ฐานทรัพยากร...เป็นอีกหนึ่งในค่านิยมร่วมและเป็นแนวทางสำคัญที่ทำให้เกิด “สงขลาพอเพียง”

ย้อนหลังไปเมื่อเกือบสองปีที่ผ่านมา เครือข่ายอนุรักษ์และพัฒนาลุ่มน้ำรัตภูมิ ซึ่งประกอบด้วยภาคส่วนต่างๆ อาทิ ชุมชน โรงเรียน ท้องถิ่น หน่วยงานราชการ ได้เริ่มต้นชักชวนกันทำกติกาหรือธรรมนูญของกลุ่มน้ำเพื่อเป็นข้อตกลงร่วมกัน เพื่อที่จะพิทักษ์รักษาลุ่มน้ำภูมิ ซึ่งเป็นแหล่งทรัพยากรสำคัญ โดยจัดทำขึ้นภายใต้ “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550” มาตรา 66 และ 67 ว่าด้วยสิทธิชุมชน และโดย “พระราชบัญญัติสุขภาพ

แห่งชาติ พุทธศักราช 2550” มาตรา 46 และมาตรา 47 ว่าด้วยการจัดทำธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ เพื่อเป็นกรอบและแนวทางกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และการดำเนินงานด้านสุขภาพของประเทศ

ทั้งนี้ สืบเนื่องจากการทำธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพภาคีเครือข่ายระดับพื้นที่ที่สามารถจัดทำธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพเฉพาะพื้นที่ของตน โดยต้องไม่ขัดหรือแย้งกับธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ

คณะทำงานอำนวยการของทางดังกล่าว ได้ร่วมมือกับสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) และเครือข่ายสงขลาพอเพียง ร่วมกันจัดทำธรรมนูญลุ่มน้ำภูมิซัน เพื่อใช้เป็นกติกาก่อนข้อตกลง สัญญา ระเบียบ หรือข้อปฏิบัติให้ชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำได้ใช้ในการจัดสรรทรัพยากรอย่างเป็นธรรม

มีความสมดุลกันระหว่างการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง
บนหลักศาสนา วิถีชีวิต ภูมิปัญญา ขนบธรรมเนียม ประเพณี
วัฒนธรรม ของคนในพื้นที่ลุ่มน้ำ

ลุ่มน้ำภูมิจี มีคลองสายหลัก คือ คลองรัตภูมิหรือคลองภูมิจี
มีลำน้ำสาขา 35 สาย ลุ่มน้ำภูมิจี เป็น 1 ใน 10 ของลุ่มน้ำทะเลสาบ
สงขลา ผ่านพื้นที่ 4 อำเภอ ได้แก่ รัตภูมิ ควนเนียง บางกล่ำ
และหาดใหญ่บางส่วน แล้วไหลลงสู่ทะเลสาบสงขลา

ลุ่มน้ำภูมิจี มีคลองสาขาที่สำคัญ ได้แก่ คลองภูมิจี คลองลำชัน
คลองลำมา คลองกรวยใหญ่ คลองยางแดง คลองรังแร้ง คลอง
หินดำ คลองเขาร้อน และคลองแพรกสุพรรณ มีความสำคัญต่อ
ระบบนิเวศน์และการต่อตั้งชุมชนเพราะเป็นลุ่มน้ำที่เป็นรอยต่อ
ของพื้นที่ 3 จังหวัดได้แก่ จังหวัดสงขลา คือ อำเภอรัตภูมิและ
ควนเนียง จังหวัดพัทลุง คือพื้นที่ติดกับคลองพรุพ้อ อำเภอป่าบอน

และจังหวัดสตูล คือพื้นที่ติดกับเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าโตนงาช้าง
และป่าเขาค้อม เขาแดง เขาใหญ่ ในอำเภอควนกาหลง

ในอดีตลุ่มน้ำภูมี มีทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ แต่ปัจจุบันเริ่ม
ประสบความเสื่อมโทรม จึงได้เกิดการรวมตัวของคนในพื้นที่ลุ่มน้ำ
และเริ่มทำ “ธรรมนูญลุ่มน้ำภูมี”

ทั้งนี้ได้มีการนำร่างธรรมนูญไปรับฟังความเห็นในพื้นที่ต่างๆ
เปิดรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนตลอดลุ่มน้ำ นับ 10 เวที

มีข้อตกลงที่น่าสนใจ เช่น ให้มีวันลุ่มน้ำ คือวันที่ 13 มิถุนายน
ของทุกปี เพื่อปลูกต้นไม้ร่วมกัน ชุมชนมีการปลูกต้นไม้ประจำชีวิต
ในวันสำคัญตามประเพณี ส่งเสริมพันธุกรรมท้องถิ่น เช่น ควายเผือก
ไก่เถื่อน ข้าวจมูกมูปลัง

มีการยกย่อง “คนดีศรีภูมี” มีการจัดสมัชชาลุ่มน้ำเสนอแนะ
เชิงนโยบาย

นับเป็นธรรมนูญระดับลุ่มน้ำแห่งแรกของประเทศไทย ◦

16

ธรรมนูญกองทุนกลางตำบลพิจิตร วิถึบุญเพื่อสวัสดิการสังคม

การขับเคลื่อนธรรมนูญกองทุนกลางแห่งแรกของประเทศไทย เผยเห็นภาพความเข้มแข็งของตำบลเล็กๆ แห่งหนึ่งที่อำเภอ นาม่อม จังหวัดสงขลา

ภาพย้อนหลังเกี่ยวข้องอาจเริ่มต้นเมื่อกุมภาพันธ์ 2552 มีการจัดทำแผนสุขภาพตำบล มีโครงการจัดค่ายปรีวาสกรรมที่สำนักสงฆ์โคกพยอม ตำบลพิจิตร ประกาศเจตนารมณ์อย่างชัดเจนว่าต้องการใช้กิจกรรมทางศาสนาดึงคนกลับเข้าวัด นับเป็นการรวมตัวของผู้คนเชิงจริยธรรมอันน่าสนใจ

ปลายปีกันยายน 2552 เกิดงานสมัชชาสุขภาพตำบลพิจิตร ภายใต้ชื่องาน “รวมพลคนพิจิตร 5 รั้วรวมใจต้านภัยยาเสพติด” รวมผู้คนจากทุกภาคส่วนกว่าสี่ร้อยคน วันนั้นชุมชนถูกปลุกให้ตื่นขึ้นด้วยการย้อนตำนานชุมชนนำเสนอผ่านละครเวทีฉบับชาวบ้าน พร้อมกับนำเสนอปัญหายาเสพติดซึ่งเป็นปัญหายุคใหม่ที่กำลังคุกคามและคำประกาศของทุกคนถึงแนวทางรับมือ

บ่าย 9 กุมภาพันธ์ 2554 ชาวตำบลพิจิตรกลับมารวมตัวอย่างคึกคักอีกครั้ง ยกมือรับรองธรรมนูญกองทุนกลางตำบลพิจิตร ต่อมาเข้มติดตั้งกล่าวประกาศเป็นข้อบัญญัติขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) พิจิตร

เป็นที่รับรู้กันก่อนการยกมือรับรองอย่างท่วมท้นในวันนั้นว่า ธรรมนูญกองทุนกลางตำบลพิจิตร ต้องการยกระดับการทำงานของกองทุนในตำบลพิจิตร พื้นที่ซึ่งมีกองทุนอยู่หลายกองทุน แต่มีวัตถุประสงค์คล้ายกัน มุ่งช่วยเหลือด้านสวัสดิการต่างๆ ให้แก่สมาชิก

เป้าหมายกองทุนกลางเพื่อช่วยเหลือสร้างสวัสดิการให้กับชุมชนอย่างครอบคลุมทั่วถึงทุกคน ทุกวัย ตั้งแต่เกิดถึงตายในด้านต่างๆ เช่น ส่งเสริมอาชีพ สุขภาพ การศึกษา เสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนและเพิ่มทุนทางสังคม เติบโตกลุ่มและกิจกรรมต่างๆ ที่ดำเนินมาอยู่แล้ว เกาะกลุ่มขับเคลื่อนไปพร้อมกันอย่างมีพลัง ไม่ว่าจะทางด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมทุนทางสังคม ส่งเสริมวัฒนธรรม และช่วยเหลือกรณีเกิดภัยพิบัติ ให้เกิดประสิทธิภาพและทันท่วงที

“คณะกรรมการตำบลงองว่าทำอะไรให้เกิดกองทุนที่ครอบคลุมเกิด แก่ เจ็บ ตาย และยังมองไปถึงการศึกษา สิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญาวัฒนธรรม เพราะที่ผ่านมการพึ่งภาครัฐในสิ่งเหล่านี้มักไม่ทันท่วงที” อนันต์ แก้วชนะ กำนันตำบลพิจิตรและปัจจุบันเป็นประธานกองทุนกลางตำบลพิจิตรกล่าว

ก่อนจะเกิดกองทุนกลางขึ้นมาได้ ผู้นำหลายฝ่ายในตำบลได้ชวนขยายออกไปเรียนรู้จากภายนอก เพื่อกลับมาขับเคลื่อนธรรมนูญกองทุนกลางพิจิตร เหตุผลที่นำมาสู่ความคิดรวบยอดที่ว่าต้องบูรณาการการทำงานกองทุน เพราะเห็นว่าการรวมกลุ่มเป็นองค์กรใหญ่สามารถเป็นพลังต่อรองภาครัฐ ให้มาช่วยดูแลเติมเต็มคุณภาพชีวิตของชาวบ้านในชุมชนให้ดีขึ้น

“เมื่อกระจัดกระจาย ต่างทำกลุ่มตัวเองบุคคลอื่นเกี่ยวข้องไม่ได้ประโยชน์ คนส่วนหนึ่งไม่มีกลุ่มจะใช้สิทธิอย่างไร ผมคิดว่าเมื่อ

เราพร้อมแล้วจะช่วยคนอื่นอย่างไร นั่นคือเป้าหมายของกองทุนกลาง”
กำนันอนันต์ ชี้แจงว่า ธรรมนูญกองทุนกลางจะมีส่วนช่วยเหลือทุกคน
ในตำบลอย่างเอื้ออาทรมากขึ้น ทำให้ปัญหาสังคมลดลง ส่งผล
สังคมน่าอยู่มากขึ้น แน่ใจว่าสามารถกลับไปตอบคำถามปัญหา
ใหม่ๆ ที่กำลังรุกไล่มาอย่างชุมชน

“อย่างถ้าให้ อบต. พิจิตรดูแลการศึกษาของพี่น้องพิจิตร
ผ่านกองทุนกลางย่อมสามารถดูแลนักเรียนจากประถมถึงปริญญาตรี
ตามข้อบังคับของกองทุนกลางที่จะเกิด”

แนวทางระดมทุน
นายอนันต์กล่าวว่า จะ
ประกอบด้วย 1.จัดกิจกรรม
เช่น จัดผ้าป่า การแสดง
ดนตรี การแสดงกายกรรม
 ฯลฯ 2.ได้จากการสมทบ
กลุ่มอาชีพต่างๆ ไม่ว่าจะกลุ่ม
น้ำยาง สหกรณ์ออมทรัพย์
ซึ่งไม่ได้กำหนดจำนวนเงิน
แต่หวังผลการมีส่วนร่วม
3.การบริจาคจากศรัทธาของ
ประชาชน 4.เงินสมทบจาก
อบต.พิจิตร 365 บาทต่อปี
ต่อคนตามจำนวนประชากร

“ประกาศเป็นข้อ
บัญญัติขององค์การบริหาร
ส่วนตำบล (อบต.) พิจิตร
แล้ว ใครมาเป็นนายก อบต.
ต้องถือปฏิบัติต่อไปด้วย
ส่วนภาครัฐ จากนโยบาย
กองทุนสวัสดิการชุมชนเมื่อ

ชาวบ้านมีกองทุนหนึ่งส่วนรัฐต้องสมทบอีกหนึ่งส่วน” กำหนด
ต.พิจิตรกล่าว

อภิวุฒิ เตชวิฑูรวงศ์ นายอำเภอนาหม่อมซึ่งเข้าร่วมกิจกรรม
รับรองธรรมนูญกองทุนกลางตำบลพิจิตรได้กล่าวว่า การพัฒนาที่ได้
จากพื้นที่จากหมู่บ้านแบบนี้มีโอกาสยั่งยืน ทางอำเภอฯ น่าจะ
นำไปขยายผลสู่ตำบลอื่น ให้เอาตัวอย่างการบริหารจัดการที่นี้
โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในทุกระดับ

นฤชา ชนะถาวร รองนายก อบต.พิจิตร และรองประธาน
กองทุนกลางตำบลพิจิตร กล่าวว่า ถึงเวลาที่ชุมชนพึ่งตนเองตาม
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ถึงเวลาที่ประชาชนต้องเดินไปด้วยตัวเอง
การเมืองข้างบนเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ขณะที่ชาวบ้านแต่ละ
ชุมชนมีพลังมากกว่า

“สิ่งที่เราทำกองทุนกลางเป้าหมายหลักอยู่ที่ความสมานฉันท์
สามัคคี และเอื้ออาทร”

เขากล่าวว่า เมื่อ 4 ธันวาคม 2554 อบต.พิจิตรจัดงานวันพอ
กิจกรรมประจำปี มีการประชาสัมพันธ์ออกไปล่วงหน้าว่าจะมีการ
ระดมทุน เข้ากองทุนกลางได้มีกลุ่ม องค์กร ร้านค้า และผู้มีจิต
ศรัทธาจำนวนมากมาร่วมมอบเงิน ตัวจักรสำคัญคือกองทุนแม่
ในตำบลพิจิตร 6 หมู่บ้านมอบเงินสมทบกองทุนกลาง กองทุนละ
10,000 บาท จึงมีเงินมาสมทบกองทุนกลางเฉพาะจากกองทุนแม่
รวม 60,000 บาท

“ยังร่วมด้วยการบริจาคเงินสมทบจากกลุ่มออมทรัพย์ในตำบล พิจิตร กลุ่มน้ำยาง ศูนย์สาธิตการตลาด ชมรมผู้สูงอายุ ชมรม อสม. เป็นต้น”

เขามองว่าความชัดเจนของกองทุนกลางพิจิตรมาจากผู้นำท้องถิ่น ท้องที่ และทุกส่วน มีความชัดเจนต่อเรื่องนี้ รองรับด้วยมติของประชาชนในพื้นที่กับเวทีสมัชชาที่นำไปสู่การออกข้อบัญญัติท้องถิ่น ทำให้ 1 มกราคม 2555 เป็นต้นมา กองทุนกลางตำบลพิจิตรเริ่มดำเนินการอย่างเป็นทางการ

8 สิงหาคม 2555 การจัดงานทอดผ้าป่าที่สำนักสงฆ์ โคกพยอม สามารถระดมทุนมาเข้ากองทุนกลาง ต.พิจิตร 141,680 บาท เมื่อหักค่าใช้จ่าย 27,000 บาท แล้วหักเข้ากองทุนกลางทั้งหมด

นฤชาเล่าว่าหลังการจัดสมัชชาชาวบ้านยกมือ ผ่านความเห็นชอบจัดตั้งกองทุนกลางพิจิตร และผ่านกระบวนการจนเป็นข้อบัญญัติ อบต.พิจิตร กองทุนกลางได้เปิดบัญชีกองทุน ซึ่งระยะแรกเงินได้รับการสมทบมาจากเงินบริจาค หรือเงินทำบุญจากการจัดงานประเพณีต่างๆ ของชาวบ้าน ไม่ว่าจะเป็นงานศพ งานบวช หรืองานแต่งงานที่เจ้าภาพแต่ละงานจะถือว่าเป็นธรรมเนียมการทำบุญให้ส่วนรวมรายละราว 500 บาท

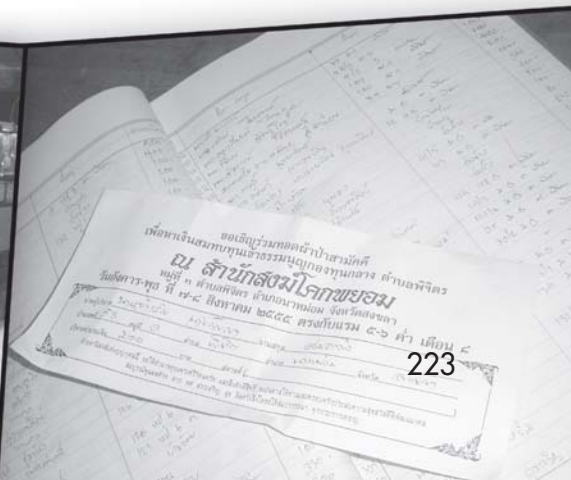
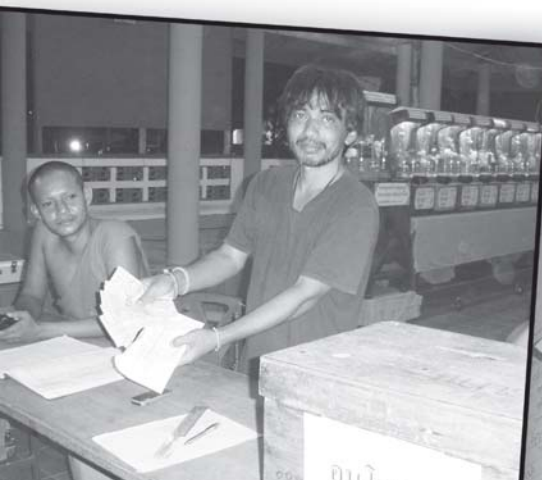
“เป็นวิถีปฏิบัติอย่างหนึ่งของท้องถิ่นบ้านเราไม่ใช่เพิ่งเกิดครับ แต่เป็นประเพณีที่ทำกันมานาน การทำบุญให้กับส่วนรวม หรือองค์การกุศลที่มีอยู่ในท้องถิ่น หมู่บ้าน อย่างงานศพมักประกาศและ

มอบกันในพิธีมอบเงินบริจาคซึ่งทุกคนมาด้วยกันพร้อมหน้า ทำให้เห็นและศรัทธาสืบเนื่อง”

ที่ผ่านมาเงินทำบุญในลักษณะนี้ส่งต่อไปยังหลายกองทุนหลักๆ คือกองทุนแม่ของแผ่นดิน โรงเรียนต่างๆ และรวมทั้งกองทุนกลางในปัจจุบัน

จากเงินตั้งต้นดังกล่าว กองทุนกลางยังได้รับการสมทบจากเงินทำบุญส่วนหนึ่งจากงานประเพณี ทอดฟ้าป่าและทอดกฐินจากวัดพลีควาย วัดเนินพิจิตร สำนักสงฆ์โคกพะยอม และสถานปฏิบัติธรรมควนสำหรับ

“เงินบุญเหล่านี้ไม่ได้มอบให้เข้ากองทุนกลางทั้งหมด อย่างวัดทอดกฐินได้ 500,000 บาท อาจมอบให้กองทุนกลาง 5,000 บาท ไม่มากมายเพียงแต่เป็นสัญลักษณ์ว่าเงินทำบุญส่วนหนึ่งจากชาวบ้านจะกลับมาช่วยเหลือแม่พี่น้องนั่นเอง” เขากล่าวและว่ากองทุนกลางอาจเรียกว่ากองทุน บางคนเขาไม่ได้ใช้เงินกองทุนกลางกับตัวเอง ถือว่าได้บุญเพราะว่าได้ช่วยเหลือคน ช่วยเหลือสังคม ผู้สมทบภูมิไวส่วนการให้มากให้น้อยตามกำลังไม่ใช่ปัญหา

ทุกอย่างเกิดขึ้นเพราะทุกคนได้รู้ เข้าใจข้อบัญญัติ ข้อตกลง
ของชุมชนการทำงานจึงขับเคลื่อนไปตามประเด็น หลักใหญ่ใจความ
ต้องการจัดสวัสดิการสังคมให้ครอบคลุมเกิด แก่ เจ็บตาย ทุกประเด็น
ทุกคนในตำบลพิจิตร แม้ปกติประชาชนส่วนหนึ่งสังกัดกลุ่มต่างๆ
ในชุมชน อาจมีสวัสดิการอยู่แล้ว แต่นี่คือการได้เติมเต็ม ส่วนที่ยัง
ขาดตกบกพร่องหรือคนที่ไม่มีโอกาสเหมือนคนอื่น

หัวใจหลักอย่างหนึ่ง คือการที่ชาวบ้านได้เอาเงินมารวมกัน
เป็นกองทุนกลาง เพื่อสามารถนำไปผลักดันให้ภาครัฐได้เข้ามาสมทบ
ด้วยตามนโยบายกองทุนสวัสดิการสังคม ที่ว่าชาวบ้าน 1 ส่วน
รัฐสมทบ 1 ส่วน

นฤชาเล่าว่ากรณี อบต. ผ่านระเบียบขั้นตอนถูกต้องตาม
กฎหมาย สมบูรณ์แบบ ครบทุกขั้นตอน แต่พบว่ามีปัญหาเกี่ยวกับ

กฎระเบียบบางอย่างที่เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติงานไม่กล้าตัดสินใจ เพราะเป็นกรณีแรกที่มีการดำเนินการลักษณะนี้ จนมีการขอความเห็นไปยังกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย อยู่ระหว่างการรอการยืนยัน เป็นระเบียบหนังสือ

ปัญหาอุปสรรคอย่างเดียวของกองทุนกลางในขณะนี้จึงเป็นเรื่องกฎระเบียบทางราชการ กับนโยบายที่ไม่ชัดเจนของภาครัฐนั่นเอง

“ซึ่งหากจะเบี่ยงงบประมาณตามวิธีอื่นสามารถทำได้แล้วแต่กองทุนกลางพิจารณาเห็นว่าจะต้องยึดไปตามหลักการดังกล่าว เพื่อเป็นต้นแบบบรรทัดฐานให้กับชุมชนอื่นทุกพื้นที่ในประเทศไทย ให้ได้กล้าคิดกล้าทำ ในสิ่งที่ถูกต้อง ดีงาม และถือว่าเป็นวิถีแห่งการพึ่งตนเองโดยแท้จริง”

แม้อยู่ระหว่างการรอเงินสมทบจากภาครัฐตามนโยบาย ไม่กระทบกับกองทุนกลางตำบลพิจิตร ณ ขณะนี้ เพราะกิจกรรมสามารถเดินตามปกติ ตั้งแต่ 1 มกราคม 2555 เป็นต้นมาตามแผนที่วางเอาไว้ทุกประการ สิ่งที่ทำแล้วคือ

1. มอบเงินช่วยเหลืองานศพทุกงานในตำบลพิจิตร ศพละ 2,000 บาท อย่างไรก็ตามพบว่าหลายงาน เจ้าภาพงานศพ เป็นฝ่ายเอาเงินที่กองทุนมอบให้ทำบุญกลับมาสมทบกองทุนกลาง
2. เปิดบัญชีเงินฝาก กับสถาบันการเงินชุมชน (กลุ่มออมทรัพย์ หรือสถาบันการจัดการเงินชุมชน) ให้กับเด็กทารกแรกเกิดจำนวน ปีละ 500 บาทต่อคน เป็นระยะต่อเนื่อง 3 ปี นอกจากนั้น เด็กที่เกิด

ทุกคนจะได้รับต้นไม้ยืนต้นคนละ 3 ต้น ไปปลูก เพราะฉะนั้นคนเกิด 1 คน จะมีต้นไม้งอกใหม่ในตำบลพิจิตร 3 ต้น โตพร้อมเด็ก

3. โครงการบรรเทาผู้ประสบภัย เช่น วิกฤย จ่ายจริงตามปัญหาที่เกิด เช่น ภาวะเบื้องหลังคาพังก็แผ่น ก็จะไปจ่ายซื้อให้เท่านั้น

“ชาวบ้านเท่านั้นที่จะเข้าใจชาวบ้าน รู้ข้อมูลทุกอย่างดีว่าจะจ่ายให้ใคร กองทุนกลางน่าจะถือเป็นต้นแบบในเรื่องนี้ได้ ความที่ชุมชนดำเนินการเอง ความใกล้ชิดกับชาวบ้านจึงรู้ว่า ควรจ่ายให้ใครเสียหายเท่าไร จริงหรือไม่ ใครเดือดร้อนอะไรก็รู้ และยิ่งชาวบ้านเป็นเจ้าของเงินเอง เขาจะดูแลเงินอย่างดีไม่ให้รั่วไหลหรือใช้ในสิ่งที่ไม่เกิดประโยชน์ ความคล่องตัวในการทำงาน ช่วยเหลือก็ทำได้ดีกว่า เพราะทำโดยชาวบ้าน เพื่อชาวบ้าน หากเงินไม่ได้ใช้มันก็ยังอยู่ที่เดิม”

4. ให้ทุนการศึกษากับเด็กนักเรียน โดยแต่ละชุมชนหมู่บ้าน จะมีการตั้งคณะกรรมการเพื่อเลือกผู้มีคุณสมบัติรับทุน เน้นการสร้างแรงจูงใจในการศึกษาของเด็กให้เรียนไม่ออกนอกกลุ่มนอกทาง โดยระดับประถมศึกษาให้ทุนละ 1,000 บาท/คน/ปี มัธยมศึกษา-ปวช.ให้ทุนละ 2,000 บาท/คน/ปี และระดับปวส.-ปริญญาตรีให้ทุนคนละ 3,000 บาท/คน/ปี ทางกองทุนมีความคาดหวังว่าอนาคตสามารถส่งคนเรียนต่อระดับปริญญาตรีหรือปริญญาโท สำหรับคนที่โอกาสน้อย แต่เรียนดี

“หลังทำกิจกรรมอย่างจริงจัง ชาวบ้านรู้และเข้าใจกองทุนกลางมากขึ้น ในงานประเพณี โดยเฉพาะงานศพ นายอนันต์ แก้วชนะ ประธานกองทุนกลาง จะไปพูด ประชาสัมพันธ์ ทำความเข้าใจ โดยพูดถึงวัตถุประสงค์ของกองทุน สวัสดิการ กิจกรรม ยุทธศาสตร์ และความเคลื่อนไหวต่างๆ” นฤชากล่าวและว่าสิ่งที่กำลังทำในขั้นต่อไปคือ

1. ส่งเสริมการเรียนรู้ ภาษาอังกฤษให้กับคนในท้องถิ่น กับทุกคนทุกกลุ่มที่อยากเรียน ไม่ว่าจะเป็นนักเรียน หรือผู้สนใจตาม หลักสูตรที่ถนัดหรือสนใจ

2. การยกย่อง เชิดชู ให้กำลังใจ คนดีมีคุณธรรม ตั้งแต่ยังมีชีวิต มอบเกียรติบัตร ประกาศยกย่อง ทุกกลุ่ม ทุกคน ที่ชุมชนเห็นว่าควรยกย่อง โดยเชิดชูเกียรติในวันสำคัญ เช่น วันเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว หรือในวันปีใหม่

“ส่วนนี้ได้ทำไปแล้วด้วยมุ่งไปที่เยาวชน เป็นการปลูกฝัง สร้างจิตสำนึกที่ดีให้คนรุ่นต่อไป”

3. อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น สร้างจิตสำนึก การกำจัดขยะ ปลูกป่า ต้นไม้ ไม่เน้นการใช้เงินน้ก เพราะทำโดยชาวบ้านเอง

“อะไรที่เขาทำอยู่แล้ว ก็ทำได้ง่าย แต่หากมีกลุ่มหรือบุคคล ที่มาของบไปทำเรื่องแบบนี้ ก็ทำได้” นฤชากล่าวว่า ในปี 2556 กิจกรรมที่เกิดขึ้นแล้วยังคงดำเนินไปตามปกติ แต่มีแผนที่จะดูแล สุขภาพประชาชนเพิ่มเติม โดยกองทุนกลางจะเชิญแพทย์เข้ามา

ตรวจสุขภาพให้ประชาชนในพื้นที่ และช่วยเหลือคนป่วยที่นอนโรงพยาบาลโดยจ่ายให้คืนละ 200 บาท ไม่เกิน 10 คืน และพร้อมช่วยงาน ส่งเสริมประเพณีวัฒนธรรม สนับสนุนกลุ่ม ชมรมต่างๆ

การทำงานใช้รูปแบบคณะกรรมการ ตามข้อบัญญัติ อบต. ธรรมนูญกองทุนกลาง ตำบลพิจิตร ที่ระบุนุเอาไว้อย่างชัดเจน วาระการดำรงตำแหน่ง 4 ปี แบ่งการทำงานออกเป็นฝ่ายต่างๆ

“เกี่ยวกับกองทุน มีบันทึกรายรับรายจ่ายชัดเจน มีรายงานผลทุกสิ้นปี ตามมาตรฐานกองทุน ยึดความโปร่งใส ตรวจสอบได้ สำหรับกรรมการไม่มีค่าตอบแทน และมีการจัดสมัชชา ทุกปี ซึ่งการเปลี่ยนแปลงข้อบัญญัติ

สามารถทำได้ในเวที่ดังกล่าว” รองประธานกองทุนเล่า การหาคนที่เหมาะสมมาทำงานด้านต่างๆ ยังดำเนินต่อเนื่อง ทุกอย่างเดินหน้าไปไม่รีบร้อนและเป็นธรรมชาติ เขามองถึงความยั่งยืนเพราะเป็นสิ่งที่ชาวบ้านช่วยกันสร้างด้วยตัวเอง เป็นกองทุนที่เข้าหลักพอเพียงพึ่งตนเอง เข้มแข็ง โดยบริหารจัดการกันเองในชุมชน

การออมทรัพย์โดยเปิดบัญชีให้ตั้งแต่แรกเกิดจนมองว่าเป็นการปลูกฝังการออมตั้งแต่วันแรกที่ลืมตาดูโลกกันเลยทีเดียวสอนการเก็บหอมรอมริบ สอดรับกับอนาคตของพวกเขาที่จะต้องออมต่อไปในชีวิต

ปกติชาวตำบลพิจิตรดำเนินชีวิตแบบพอเพียงอยู่แล้วปลูกผักทำนาตามวิถีชุมชนในอดีต เป็นแห่งเดียวในตำบลนาหม่อมที่ยังทำนามาอย่างต่อเนื่อง เคยมีการจัดประเพณีงานลาซังเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน

“การมีกองทุนเท่ากับว่าช่วยให้พึ่งตนเอง และมีโอกาสช่วยเหลือผู้ที่ด้อยกว่า มีมากให้มาก มีน้อยให้น้อย แต่ทุกคนให้หมดให้ด้วยความสมัครใจ ให้อย่างมีศักดิ์ศรี รับอย่างมีคุณค่างานทอดกฐินชาวบ้านก็ทำบุญกันอยู่แล้ว ให้วัดต่างๆ ปีหนึ่งก็มาก หลายวัด เช่นเดียวกับการให้กองทุนกลาง เป็นการให้ที่ไม่หวังผลตอบแทนแต่สบายใจ” ○

17

บูรณาการ-สร้างต้นแบบ คำตอบครอบครัวจังหวัดสิงห์บุรี

**“ปัญหาทุกอย่างตั้งต้นมาจากครอบครัวแก้ไม่ได้ด้วยทฤษฎี
หรือนโยบายสวยหรูของรัฐ แต่แก้ด้วยชีวิตและหัวใจจริงของคน”**

เรื่องวิทย์ ศรีสุวรรณ พุดในฐานะประธานศูนย์พัฒนา
ครอบครัวตำบลสิงห์บุรี อำเภอลำลูกขัน จังหวัดสุรินทร์ เขาสวม
หมวกหลายใบในงานพัฒนา

ปัญหาครอบครัวที่สิงห์บุรีไม่ต่างจากถิ่นอื่นเผยโฉมออกมา
ให้เห็นในรูป เด็กเกรง หนีเรียน ติดการพนัน ติดยา ติดเกมส์
ท้องก่อนแต่ง ติดเฮดส์ เนื่องจากตำบลสิงห์บุรีมีพื้นที่ติดกับเขต
เทศบาลเมืองสิงห์บุรี ปัญหาจึงมากับความเจริญ โรงงาน บ้านเช่า

คาราโอเกะ ม่านรูด รุกมาถึงสังคมเกษตรกรรมอันเป็นแหล่งกำเนิด
ของมะม่วงพิมเสนเบาเลื่องชื่อแห่งนี้

“เด็กบางคนข้ามไปเรียนในตัวเมืองสงขลาแต่หลายคนแค่
ม.1-ม.2 มีครอบครัวแล้ว เราเริ่มจากช่วยเด็กกลุ่มนี้มาก่อน”

ปัญหาครอบครัวชัดขึ้นตามลำดับ ปี 2552 เริ่มมีการจัดตั้ง
ศูนย์พัฒนาครอบครัวตำบลชิงโค เคลื่อนด้วยโครงการครอบครัว
คุณธรรม พาลูกจูงหลานเข้าวัดเน้นกลุ่มเป้าหมายเด็ก 9-15 ปี
ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่เป็นปัญหา “รับสมัคร 30 ครอบครัวทุกเขต
ทุกวัยเด็กต้องพาผู้ปกครอง 1 คนมาเรียนรู้พร้อมกันในวันอาทิตย์
และวันพระ”

กิจกรรมอบรมจัดที่วัดบ่อสระ มีพระครูสุวรรณธรรมคุณ เจ้าอาวาสวัดบ่อสระ เป็นวิทยากรหลัก ร่วมกับวิทยากรหลายกลุ่ม เช่นตัวแทนครูจาก 4 โรงเรียนในตำบลชิงโค วิทยากรมักไม่รับค่าตัว แต่บริจาคให้ศูนย์ฯเอาเงินส่วนนี้ไปทำกิจกรรมอื่นต่อ เช่นให้ทุนการศึกษาหรือพาเด็กไปเที่ยวสวนสัตว์

คนเข้าถึงหลักธรรมในพระพุทธศาสนา จากการไหว้พระ สวดมนต์ อบรม ปลุกฝังจริยธรรม ปีต่อมามีการจัดค่ายครอบครัว สุขสันต์ และพาไปเรียนรู้ดูงานที่ศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเศรษฐกิจพอเพียงของอาจารย์ภาณุ พิทักษ์เผ่า ที่อำเภอบางกล่ำ เด็กที่เข้าร่วมกิจกรรมสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมปัญหาได้มาก หลายคนมีความมั่นใจ กล้าแสดงออก กลายเป็นแกนนำเด็กที่โรงเรียนทำประโยชน์กับคนอื่นและสังคม

ดำเนินการต่อเนื่องมาถึงปี 2554 ปรากฏว่ามีผู้ร่วมมากถึง 64 ครอบครัวถึงศูนย์พัฒนาครอบครัวสนับสนุนโดยตรงจาก พมจ. แต่พบว่างบประมาณไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง กลุ่มผู้รับผิดชอบจึงต้องพยายามหางบประมาณมาเองโดยบูรณาการบหรือขออุดหนุนจากส่วนอื่น

สถานการณ์ปัญหาครอบครัวนั้นยังรุนแรง เรื่องวิทย์มองว่าถึงอย่างไรลำพังศูนย์พัฒนาครอบครัวไม่สามารถแก้ปัญหาทุกอย่างทำได้เสมือนฝายตักน้ำเท่านั้น คอยชะลอปัญหาราว 30% ยกเว้น

ว่าทุกองคาพยพต่างๆ ในตำบลมาทำเรื่องนี้ให้เข้มแข็ง ฝ่ายแบบ
จึงจะชะลอปัญหาได้มาก อย่างศูนย์พัฒนาครอบครัวเชิงโค หลังจัด
กระบวนการให้ชาวบ้านที่มีปัญหา พ่อแม่สามารถปรับเปลี่ยน
พฤติกรรมไม่ถูกต้อง ปฏิบัติให้เห็นเป็นครอบครัวตัวอย่าง ขยายผล
ไปยังครอบครัวอื่นๆ

“ที่จริงผมเขียนแผนสร้างครอบครัวตัวอย่างมาตั้งแต่ปี 2549
ในแผนสุขภาพตำบลเริ่มดำเนินการจากหมู่บ้านที่เข้มแข็งก่อนอย่าง
เช่นหมู่ที่ 10 บ้านวัดเลียบ”

เขายกตัวอย่าง ครอบครัวของวันเพ็ญ - สมจิต นิลวงศ์
ชาวสวนมะม่วงและปลูกผักเพื่อกินและขายแบบไม่ใช้สารเคมี
สามารถทำงานส่งลูกเรียน ปลูกฝังทุกคนในครอบครัวเรื่องมีคุณธรรม
ซื่อตรง ไม่เอารัดเอาเปรียบคนอื่น ชักชวนญาติพี่น้องมาช่วยงาน
ชุมชน

“ครอบครัวนี้สามารถปรับตัวไปตามความเปลี่ยนแปลงของ
สังคม อย่างเช่นไม่บังคับลูกเรียนอะไรตามใจตน แต่ยอมให้ลูกเรียน
ที่ถนัด และเลี้ยงลูกแบบที่เติบโตมากับชุมชน”

ครอบครัวของช่างคนหนึ่ง เคยติดเหล้าจนเมียหนีออกจาก
บ้านไป มาปรับตัวหลังเข้ามาอบรมกับศูนย์ฯ เลิกวิถีเหลวแหลก
แบบเดิม ปรับมาใช้วิถีพอเพียง ไม่ตามกระแส ทำให้มีโอกาสดูแล
พี่ชายสองคนอีกด้วย

“ตัวอย่างอีกครอบครัวหนึ่งซึ่งมีคนหลายวัยแต่เป็นผู้หญิงล้วน พวกเขาเลือกใช้ชีวิตอยู่ด้วยความตั้งมั่นในคุณธรรม เคารพนับถือ ผู้หลักผู้ใหญ่ปลูกฝังหลานสาว ไม่ปล่อยเนื้อปล่อยตัวไปตามกระแส รู้จักกิน รู้จักจ่าย” เรื่องวิทย์เล่าและใช้ครอบครัวต้นแบบนี้เองเป็น พลังการขับเคลื่อนศูนย์ครอบครัวฯ ที่คนมองเห็นได้

การทำงานของศูนย์ฯ เชื่อมโยงกับสภาเด็ก กลไกดังกล่าวช่วย แก้ปัญหาด้วย พร้อมปรับเปลี่ยนไปตามบริบทสถานการณ์ปัญหา บนหลักว่าไม่ได้หวังผลเลิศหรูถึงขั้นยุติปัญหา ได้แค่นั้นเอาแค่นั้น

เขามองปัจจัยความสำเร็จของศูนย์ฯ ว่าต้องบูรณาการกับ ทุกภาคส่วนในตำบล หาแกนนำ สมาชิก อบต. ที่มีจิตอาสามาเป็น แนวร่วม เพื่อเข้าไปผลักดันให้ท้องถิ่นทำตามแผน

เรื่องวิทย์เองได้เปรียบตรงที่ทำงานด้านการพัฒนาหลายด้าน จึงนำศูนย์พัฒนาครอบครัวไปเชื่อมโยงกับส่วนต่างๆ ของตำบล เช่น ระบบเศรษฐกิจครัวเรือน ระบบการศึกษา ระบบสุขภาพอนามัย ระบบสวัสดิการชุมชน ระบบสังคมและวัฒนธรรม ระบบการเมืองและ ธรรมาภิบาล ระบบส่งเสริมสุขภาพแม่และเด็ก ระบบสภาวะแวดล้อม ระบบการผลิตอาหารปลอดภัย เป็นต้น ซึ่งต่างมีเป้าหมายร่วมสร้าง ชุมชนและท้องถิ่นให้น่าอยู่ เป็นตำบลสภาวะองค์กรรวม

ความสำเร็จที่ซิงโคโนจึงมาจากการทำงานร่วมกันของผู้มีจิตอาสา หลากหลายทั้ง องค์กร อสม. ชมรมผู้สูงอายุ อพม. ผู้นำอช. สภาเด็ก เยาวชน องค์กรสตรีฯ และผู้นำเป็นทางการ เช่น สมาชิก อบต. ผู้ใหญ่บ้าน รวมมาเป็นคณะทำงาน

“เราเป็นตำบลที่มีวิถีพอเพียงอยู่แล้ว มันก็ตอบคำถามเรื่องนี้ ในตัวคนที่อยู่ในศูนย์พัฒนาครอบครัวปลูกผักกินเอง ใช้น้ำหมักชีวภาพ ปุ๋ยชีวภาพ ทุกเรื่องที่อยู่รอบตัวเราต้องทำเองกินเอง สิ่งที่ไม่ควรซื้อ ก็ไม่ซื้อหากทำหรือผลิตเองได้ หลายเรื่องในชีวิตคนที่นี่โยงกับหลาย โครงการ เช่น โครงการท้องถิ่นน่าอยู่ โครงการ อสม. แผนอาชีพ แผนชีวิต การเงินสวัสดิการ หรือสภาองค์กรชุมชน”

แม้ไม่มีตำแหน่งทางการเมืองในท้องถิ่นและไม่ต้องการทำงาน ในเส้นทางดังกล่าว แต่การที่เขาคือบุคคลที่ทำงานหลายส่วนใน ฐานะแกนนำ ทำให้เชื่อมโยงกันแบบอัตโนมัติ เขาพิสูจน์ว่าแค่ บูรณาการงบประมาณอย่างเดี๋ยวมาก็เคลื่อนประเด็นครอบครัว เป็นไปยากยิ่ง แต่อาศัยเทคนิคการบริหารจัดการรอบด้าน

“ต้องไปโยงกับทุกเรื่อง การทำงานต้องบูรณาการทุกส่วน จึงจะเคลื่อนชุมชนไปได้”

ความสำเร็จในระดับหนึ่งของศูนย์พัฒนาครอบครัวตำบลซิงโคโน เกิดจากมีตัวตนคนทำงานจริงๆ มีสมาชิกพบปะพูดคุยประจำ แต่คน

เหล่านี้ไม่ได้ทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวอย่างเดียวนะครับ พวกเขาเกี่ยวข้องกับงานพัฒนาจำนวน 13 เครือข่ายที่มีอยู่ในตำบล

งาน คน และเงิน สามารถบูรณาการเติมเต็มเท่าที่จะทำได้ ส่วนการจัดการเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่ต้องเรียนรู้ไม่จบ สำหรับเรื่องวิทย์ ในฐานะประธานศูนย์พัฒนาครอบครัวตำบลชังโค งานนี้เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เขารับการประเมินเป็นอสม.ดีเด่นระดับชาติ สาขาการจัดการสุขภาพชุมชนประจำปี 2554 นั่นเอง

“คนที่ทำกิจกรรมในกลุ่มต่างๆ ที่มีอยู่จะพาชุมชนขับเคลื่อนหลายเรื่อง เราเลือกพัฒนาคนกลุ่มนี้ก่อน เพราะเขามีความพร้อม

แค่เพิ่มเติมบางเรื่องให้เขาเท่านั้นยกตัวอย่างเมื่อเห็นว่าเรื่องเศรษฐกิจไปได้ เราก็บอกว่าคุณน่าจะมามองเรื่องครอบครัวสักชนิดหนึ่งให้ความสำคัญเพิ่ม เอาแค่เรื่องเลี้ยงลูก ผมก็จะหยอดว่าไม่ใช่ให้เงินลูกอย่างเดียว มันเริ่มกันง่ายๆ อย่างนี้”

บทบาทเรื่องวิทย์ไม่ว่าในฐานะผู้นำ อสม. ประธานกลุ่มผู้สูงอายุ ชมรมผู้ปฏิบัติธรรม ไม่ต่างจากแกนนำชุมชนคนอื่น หลายคนสังกัดงานหลายอย่าง วิธีที่ดีที่สุดในการใช้สถานะแบบนี้ทำงานพัฒนาครอบครัวคือมานั่งคุยกันว่าใครมีดีอะไรมีงบอะไรมาเทรวมกัน เริ่มจากไหนก่อน ไม่มองแบบแยกส่วน

เขาบอกว่าศูนย์พัฒนาครอบครัวนับเป็นครอบครัวใหญ่แต่หากมองดีๆ จะพบว่า ที่ทำกันอยู่ไม่ว่าเรื่องอะไรคือการเคลื่อนเรื่องครอบครัวอยู่แล้ว ย่อยสุดทุกคนมีครอบครัวของตนเอง ระดับชุมชนแต่ละครอบครัว องค์กร มารวมเป็นระดับตำบล ก็ใช้หลักครอบครัวใหญ่บริหารครอบครัวย่อย ข้อต่อดังกล่าวสามารถเอาเรื่องครอบครัวไปอยู่ในทุกเรื่อง เช่น จัดการปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยพาเด็กไปเก็บขยะที่ชายหาด จัดกิจกรรมศึกษารากเหง้าวัฒนธรรม ผูกโยงกับภูมิปัญญา

“ตัวอย่างที่เราเอาเพลงร้องเรือมาเป็นกิจกรรมครอบครัว เนื้อหาของเพลงโบราณที่จริงเป็นสาระคำสอนการใช้ชีวิต วิถีชีวิตต่างๆ อย่างสอนลูกว่าวิธีปฏิบัติตัวของเด็กจะเป็นอย่างไร การวาง

ตัวของเด็กสาว เด็กหนุ่ม โตขึ้นมาต้องปฏิบัติอย่างไร ในเพลงเขาจะสอนเอาไว้หมดแล้ว นำมาซึ่งการเปลี่ยนพฤติกรรมคน ปรากฏว่าถึงคนเข้ามาสนใจได้ทุกวัย ยิ่งคนรุ่นก่อนร้องกันได้แต่ลืมไปเพราะไม่มีใครพูดถึงไม่มีลูกหลานสนใจ พอพีนกลับมาอีกชาวบ้านเขาชอบใจแบบนี้เองนำมาใช้กับศูนย์พัฒนาครอบครัวได้แทบไม่ต้องใช้หลักวิชาการอะไรที่มันไกลตัวเลย”

ที่ผ่านมารี่องวิทย์มองว่าการแก้ปัญหาครอบครัวของชุมชนต่างๆ มักคิดเรื่องครอบครัวแบบลอยๆ มองภาพไม่ออก ตั้งแต่วัตถุประสงค์ การดำเนินการ และเป้าหมายปลายทาง เมื่อตกสภาพอย่างนั้นต้องรอความช่วยเหลือจากราชการ หรือการเมืองท้องถิ่นอย่างเดียว

“ของเราไม่ต้องใช้คนมาก 7-8 คนก็เริ่มนั่งคุย ทำงานกันได้แล้ว อาจพูดเรื่องอื่นแต่ในนั้นก็มึ่เรื่องครอบครัวอยู่ด้วย คิดได้ก็ทำเลย ง่าย มึงบเท่าไรก็ทำวกันไปขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการที่ผ่านมารวมักติดกับรูปแบบเกินไป ยิ่งรอบประมาณอย่างเดียวก็ไม่กล้าขับเคลื่อนเรื่องนี้ แต่ถ้ามองลึกๆ พลังของเรื่องนี้มาจากครอบครัวชุมชนจริงๆ จึงจะเกิด”

การแก้ปัญหาครอบครัว ไม่จำเป็นต้องใช้หลักวิชาการ นโยบายเลิศหรูมาแก้ แต่ใช้ความเป็นมนุษย์ วิถีชีวิต ธรรมดามาแก้ “อย่ามุ่งแต่จะเอาวิชาการเอาคนโน้นคนนี้มาทำ บางครั้งเขาตาม

ไม่ทัน เอาวิถีของเราเองนั่นแหละมาปลูกเราให้เกิดความคิดและทำ
อยากให้เราพัฒนา บางที่ต้องมองย้อนหลังเป็นบทเรียน มาผสมกับ
ปัจจุบันเพื่อมองชุมชนตัวเองในการก้าวต่อ อย่างผมให้เขาเขียน
แผนที่ชุมชนหาพื้นที่เสี่ยง เขาวาดออกมาง่ายๆ เราก็รู้ว่าปัญหาอยู่
ตรงไหน เล่นง่ายๆ จากกระดาษแผ่นเดียว”

การทำศูนย์ครอบครัวที่ผ่านมาเรื่องวิทย์มองว่า ปัญหา
อุดหนุนงบประมาณเป็นเรื่องเล็กเพราะการไม่ได้ใช้เงินทุกเรื่อง
สามารถช่วยกัน อาศัยความร่วมมือ ให้ความสนใจ กระตือรือร้น
แต่ปัญหาใหญ่มักอยู่ที่คนในชุมชน แขนงนำทั้งที่เป็นทางการ และไม่
เป็นทางการไม่เคยเห็นความสำคัญ

“แม้หลายคนจะพูดว่าปัญหาครอบครัวเป็นปัญหาพื้นฐาน
ก็มักจะพูดเป็นแค่วาทกรรมเท่านั้นเอง ชันลงมือทำไม่มีใครเอาจริง
อย่างศูนย์ฯ เราจัดประชุมเชิญกำนันผู้ใหญ่บ้านก็ส่งแค่ตัวแทน
มางานแบบนี้ต้องทุกคน งบประมาณต้องมีส่วนหนึ่งมาทำเรื่องสังคม
ด้วย” อนาคต เขามองว่าน่าจะหาผู้ทรงคุณวุฒิหรือมีจิตอาสา
เข้ามามีส่วนร่วมให้มากขึ้น ให้เดินไปได้ ให้เดินไปตามสภาพปัจเจก
ของแต่ละพื้นที่ ต้องพยายามยกตำบลหลักๆ ขึ้นมาเป็นต้นแบบ
ซึ่งกระบวนการที่ใช้ในศูนย์ฯ ต้องออกแบบให้สอดคล้องกับบริบท
พื้นที่ เรื่องราว และจังหวะเวลา ○

18

การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับผู้พิการ : ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์

หลายคนอาจไม่รู้ว่าการจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับ
คนพิการ ถูกกำหนดไว้เป็นกฎหมาย

กฎกระทรวงกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับ
ผู้พิการ หรือทุพพลภาพ และคนชรา พศ.2548 ในสถานที่สาธารณะ
ดังนี้

(1) โรงพยาบาล สถานพยาบาล ศูนย์บริการสาธารณสุข
สถานีอนามัย อาคารที่ทำการของราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กร

ของรัฐที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย
สถานศึกษา หอสมุดและพิพิธภัณฑ์-
สถานของรัฐ สถานีขนส่งมวลชน
เช่น ท่าอากาศยาน สถานีรถไฟ
สถานีรถ ท่าเทียบเรือที่มีพื้นที่ส่วนใด
ของอาคารที่เปิดให้บริการแก่บุคคล
ทั่วไปเกิน 300 ตร.ม.

(2) สำนักงาน โรงมหรสพ
โรงแรม หอประชุม สนามกีฬา
ศูนย์การค้า ห้างสรรพสินค้าประเภท
ต่างๆ ที่มีพื้นที่ส่วนใดของอาคาร
ที่เปิดให้บริการแก่บุคคลทั่วไปเกิน
2,000 ตร.ม.

แต่ในความเป็นจริงเราจะ
เห็นได้ไม่ยากว่า สถานที่สาธารณะ
ดังกล่าว หลายแห่งยังละเลยไม่เห็น
ความสำคัญ

บางแห่งจัดให้มีที่นั่งสำหรับคนพิการ ยังมีปัญหาโดนคนปกติแย่งเป็นประจำ ซึ่งก็รวมไปถึงที่จอดรถด้วย

ยังไม่พียงนับทางลาด ลิฟท์ หรือห้องน้ำ ที่ผู้พิการจำเป็นจะต้องใช้ในชีวิตประจำวัน ก็มีอีกหลายแห่งที่ยังไม่ได้มาตรฐาน

สิ่งอำนวยความสะดวกที่ผู้พิการต้องการ ควรเน้นความปลอดภัย พื้นไม่ลื่น มีราวจับ สัญลักษณ์เตือน สามารถเข้าถึงง่าย เช่น ทางลาด ประตู ช่องทางเดิน ลิฟท์ ห้องน้ำ อักษรเบลล์ สามารถใช้งานสะดวก มีระยะกลับตัว แล้วก็เหมาะสมกับฐานะ วัสดุ อุปกรณ์เหมาะสมกับท้องถิ่น งบประมาณ มั่นคง ทนทาน ฯลฯ

วาระสงขลาพอเพียง พยายามผลักดันให้สถานที่สาธารณะในจังหวัดสงขลาโดยเฉพาะในโรงพยาบาลและที่ว่าการอำเภอ รวมถึงศาสนสถาน จัดสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานที่สุดที่ควรมีให้กับผู้พิการ ได้แก่ ป้ายสื่อสาร บอกทางที่ชัดเจน หรือมีป้ายไฟฟ้า มีตัววิ่ง มีล่ามภาษามือ มีทางลาด มีห้องน้ำเสมอภาค มีที่จอดรถของผู้พิการ (รถตัดแปลง) มีไม้เท้าขาวและการอบรมการใช้ไม้เท้าขาว มีศูนย์บริการประสานงาน ส่งต่อ มีช่องทางด่วน

ผู้พิการส่วนมาก ต้องการพึ่งตนเอง ต้องการดำรงอยู่กับสังคมอย่างมีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกับคนปกติ หากทว่าสภาพร่างกายหรือความพิการทำให้ไม่อาจดำรงชีวิตในสภาพปกติ การสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับผู้พิการ จึงมิได้มีความหมายแค่ช่วยเหลือผู้พิการด้วยความเวทนา สงสาร หากแต่เป็นการคืนศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ให้กับพวกเขา ให้คนพิการสามารถดำรงชีวิตได้อย่างอิสระ ลดการพึ่งพาผู้อื่นให้มากที่สุด

เป็นอีกเป้าหมายที่จะทำให้คนสงขลา มีความพอเพียงเท่าเทียมกัน ○

19

การท่องเที่ยวตามวิถีไหนด นา เล : ใบหน้าของวัฒนธรรมท้องถิ่น

โลกตะวันตกกำลังถึงจุดตันในการปลักงล้อของทุนให้วิ่งตะบึงไปข้างหน้า โดยเฉพาะทุนที่มุ่งแสวงหากำไรและบดขยี้ฐานทรัพยากร ทุนที่มีหัวใจเริ่มกลายเป็นกระแสใหม่ แต่ก็ต้องฝ่าด่านกลไกการตลาดที่มุ่งหวังที่จะใช้แนวทางดังกล่าวมาเป็นจุดขายใหม่

หากเหลียวมองธรรมชาติรอบข้าง หรือภูมิปัญญา วิถีวัฒนธรรมที่สะสมมาอย่างยาวนาน เราจะพบว่าทุกซอกมุมของโลกยังมีอะไรดีๆ อีกมากที่เรามองข้าม

ทางคาบสมุทรสทิงพระ จ.สงขลา ได้จำแนกวัฒนธรรมออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. วัฒนธรรมที่จับต้องได้ อาทิ

1.1 ภูมิปัญญา ด้านอาหาร (ตาลโตนด) เครื่องนุ่งห่ม (การทำผ้าบาติกที่กระแสดินธุ์) ยารักษาโรค วรรณกรรม การปั้น (การปั้นหม้อ พื้นเตาเผาปะโอ สทิงหม้อ) การแกะสลัก การจักสาน

1.2 ศิลปะการแสดง

- หนังตะลุง
- โนราห์ (โนราห์แก้บน ต.ชะแล้)

1.3 วิธี

- โหนด คูนุด (นกน้ำ สาธิตผลิตภัณฑ์ตาลโตนด เฟอริ์นเจอร์ไม้โหนด เมนูอาหารตาลโตนด)
- ไผ่ (ระโนด)
- นา คูนุด (ข้าวกล้อง/ไขเบ็ดกระแสดินธุ์ แปรรูป ข้าวกล้อง วุ้นลูกตาล ไข่ครอบ ปลาเค็ม นารวม (สาธิต) ข้าวพื้นบ้าน (ข้าวหมกมู้ง))
- เขา กระแสดินธุ์
- เล การค้าขาย (อดีต) (ศูนย์เรียนรู้ป่าชายเลน ต.ชะแล้/ต.ปากรอก คลองสทิงหม้อ ต.รำแดง

บังกะโลปลา ต.ป่ากรอ เกาะคำเหียง ต.คลองรี
โลมาอิรวดี อาหารกุ้งแม่น้ำ คอกควายนายแรง
ต.กระแสดินธุ์ ตลาดริมน้ำ คลองแดน (ที่มีการ
วิจัยนำการพัฒนา ตามด้วยกติกา เช่น ตลาด
โบราณ พระพุทธรูปทองคำ โฮมสเตย์ พระบรม
สารีริกธาตุ ชุมชนริมน้ำ วัดคลองแดน เรือชุด
10 ฐานเรียนรู้ (ร้อยลูกปัด ผ้ามัดย้อม อาหาร
พื้นบ้าน ท่องเที่ยว ฯลฯ)

- โฮมสเตย์ ม.3 กระแสดินธุ์/บ้านดอนคัน/คลองแดน
- ต.รำแดง (แหล่งเรียนรู้)

1.4 อาคาร (สถาปัตยกรรม)

- วัด ได้แก่ วัดพระโคะ วัดสีหยัง วัดนางเหล้า
ถ้าเขาควหา วัดชะแล้ 550 ปี (บ่อน้ำ) วัดเอก
(หลวงพ่อเดิม) วัดแหลมบ่อท่อ (บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์)
วัดท้ายยอ วัดท่าคุระ คลองรี (แม่เจ้าอยู่หัว)
- พระพุทธรูป พระนอนวัดจะทิ้งพระ สมเด็จเจ้า
เกาะใหญ่ พระนอนแหลมจาก ป่ากรอ
- บ้านเรือน
- เจดีย์ เจดีย์งามหินปะการัง

1.5 ทิวทัศน์

- เขารัดปุ่น กระแสดินธุ์ นั่งเรือรอบเกาะ

2. วัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้

2.1 เป็นวิถี

- บ่อตรู พัง (สระน้ำ)

2.2 ประวัติศาสตร์ ชื่อบ้านนามเมือง

- เส้นทางศรีวิชัย
- ทadmหาราช ร.5 เสด็จ
- เมืองท่าคลองแดน (ตลาด วัด)
- เมืองเก่า สิงหนคร (เจดีย์ องค์ดำ องค์ขาว)

2.3 ตำนาน

- ตามรอยหลวงปู่ทวด
- กำเนิดโนราห์ เกาะใหญ่

2.4 ความเชื่อ

ประเพณี เช่น

- รับเทียมดา (เทวดา)
- แต่งงานต้นไม้
- ลากพระเดือน 5/3 ตำบล
- ความรู้หมอพั้นบ้าน
การบวชแก่นวัดเอก

การท่องเที่ยวตามวิถีไหนด นา เล จึงเริ่มเป็นที่กล่าวขวัญถึง และเป็นความหวังใหม่ของชุมชนที่จะลุกขึ้นมาแสดงตัวตนเผยแพร่หน้าอันกร้านเกรียมแต่จริงจังของตน

ต้นทุนเดิมที่มีแล้ว

- การท่องเที่ยววิถีไหนด นา เล 3 ตำบล
(ต.คลองรี ต.คูซูด ต.ท่าหิน)
- ตลาดน้ำคลองแดน
- ต.ป่ากรอ
(ไหว้พระ/ป่าชายเลน/ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง)
- กระแสสินธุ์มีโฮมสเตย์
- ป่าชายเลน/วัดชะแล้

การเชื่อมโยงโปรแกรมการท่องเที่ยวกำลังจะเกิดขึ้นในอนาคต

- ต.บ่อตรุ ต.รำแดง
- ทำบุญ 9 วัด
- ตามรอย ร.5
- ตามรอย 3 สมเด็จ
- ตามรอยหลวงปู่ทวด (1 วัน 1 อำเภอ /1 วัน 1 ตำบล)

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวตามวิถีไหนด นา เล

- เครือข่ายชุมชนการท่องเที่ยว 3 ตำบล
(ต.คลองรี ต.คูซูด ต.ท่าหิน)
- ลิงก์ไทยการท่องเที่ยว (กระแสสินธุ์)
- ต.รำแดง/ต.ป่ากรอ
- เทศบาลตำบลบ่อตรุ
- ชมรมวิถีพุทธคลองแดน

วันดีคืนดีจึงเกิดความร่วมมือที่จะผลักดันให้เกิดการท่องเที่ยว
เพื่อเป็นทางเลือกใหม่ และนี่คือจุดเริ่มต้น ชุมชนเริ่มที่จะวางแผน
การท่องเที่ยวของตน ต่อยอดจากสิ่งดีๆ ที่มีในพื้นที่

ตัวอย่างรูปแบบการท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้นและพัฒนาต่อให้เกิด รูปธรรม

- ทำบุญ 9 วัด/9 วัด 9 มงคล
- ตามรอย 3 สมเด็จ
- ตามรอยหลวงปู่ทวด
- วันเดียวเที่ยวคาบสมุทร
- 2 วัน 1 คืน เที่ยวคาบสมุทร
- 12 เดือนตามวิถีชุมชน
(ตายาย่าน งานลูกโหนด โนราแข่ง ไหว้พระทอง)
- เยี่ยมชมวิถีชุมชนล่องเรือ แลนก แลวิถีประมง
- ท่องเที่ยววันหยุด

ตัวอย่างโปรแกรมการท่องเที่ยว

○ ทำบุญ 9 วัด (2 วัน 1 คืน สดชื่นสบายใจ)

วันที่ 1

วัดชะแล้ ชมวัด โนราห์แก่นบน
วัดท่าหิน
วัดธรรมประดิษฐ์ (รับประทานอาหารเที่ยง)
วัดท่าคุระ
วัดพะโค๊ะ
วัดเอ็ก (พักวัดเอ็ก 1 คืน)

วันที่ 2

วัดคลองแดน (ตักบาตร รับประทานอาหารเช้า)
วัดเจติย้งาม
วัดสี่หยัง
วัดจะทิ้งพระ (เดินทางโดยสวัสดิภาพ)
ธรรมสังฆญาณ ธรรมยาตรา 9 วัด 9 มงคล
ธรรมยาตราตามรอยหลวงปู่ทวด 3 วัด 3 ชุมชน

○ ท่องเที่ยววันหยุด

ตอนเช้า

ต.ท่าหิน ล่องเรือแลนง วิถีชาวประมง
ต.ปากรอก ล่องเรือแลนง
ต.กระแสดินธุ์ ล่องเรือรอบเกาะใหญ่ เกาะสี่ เกาะห้า
ชมวิถีชาวประมง ชมคอกควายนายแรง
อ.ระโนด ตลาดน้ำคลองแดน แล่นเรือใบตกปลา
(งานประจำปี งานเปิดโลกทะเลสาบชะแล้)

○ กิน/เที่ยวคาบสมุทร

ป่ากรอ - การจัดการฟาร์มทะเล

ท่าหิน วิถีชุมชนตาลโตนด ล่องเรือ แลนก

คูซุด แปรรูปตาลโตนด ล่องเรือแลนก

กระแสนันธุ์ ภูมิปัญญาการทอผ้า วิถีชาวนา วิถีชาวประมง
ระโนด วิถีพุทธวัดคลองแดน

○ 2 วัน 1 คืนเที่ยวคาบสมุทร

ต.รำแดง ชมการทำน้ำส้มโหนด

ต.ป่ากรอ ชมการจัดการฟาร์มทะเล

ต.ชะแล้ ชมมโนราห์แก้บน ฐานเรียนรู้ระบบนิเวศน์ป่าชายเลน

ต.ท่าหิน ชมวิถีการทำตาลโตนด ล่องเรือ แลนก

ต.คุชุต ชมแปรรูปตาลโตนด พิพิธภัณฑน์ชุมชน
ต.คลองรี ชมการจัดการพลังงานทางเลือก แก๊สชีวภาพ
วัดพะโค๊ะ ชมนมัสการหลวงปู่ทวด
ต.กระแสดินธุ์ ชมบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ คอกควายนายแรง
ภูมิปัญญาการทอผ้า
อ.ระโนด ชมวิถีพุทธวัดคลองแดน ตลาดน้ำคลองแดน

○ วันเดียวเที่ยว 4 วัด (โสดล่าง)

วัดปากกรอ (พระนอน 2 องค์)
วัดพะโค๊ะ (หลวงพ่อทวด/วัดท่าคุระ
นมัสการเจ้าแม่อยู่หัว ประเพณีตายเป็นาน)
วัดเอก (หลวงพ่อดิม ไหว้พระวัดเอก
ชมโบสถ์โบราณวัดโตนดด้วน)
วัดคลองแดน (พระทองคำ)

○ วันเดียวเที่ยว 4 วัด (โสดบน)

วัดธรรมโฆษ (หลวงพ่อครุ)
วัดจะทิ้งพระ (บุชา พ่อเต๋มานอน)
วัดสูงเกาะใหญ่ (สถูปเจดีย์)
วัดเจดีย์งาม (เจดีย์ปะการัง)/วัดสี่หยัง (โบสถ์โบราณ)

○ ตามรอย 3 สมเด็จ

วัดแหลมพ้อ ไหว้สมเด็จเจ้าเกาะใหญ่ ชมสถาปัตยกรรม
วัดพะโค๊ะ (ไหว้หลวงปู่ทวด นมัสการพระพุทธรบาท ฯลฯ)
วัดสูงเกาะใหญ่ (นมัสการสมเด็จเจ้าเกาะใหญ่ บูชาสถูป)

- ตามรอยหลวงปู่ทวด
12 เดือน ตามวิถีชุมชน

เดือน	กิจกรรม/วิถีชุมชน
มกราคม	-
กุมภาพันธ์	-
มีนาคม	กระแสดินธุ์ วันแดงโม ห่มผ้าขึ้นพระธาตุ วัดจะทิ้งพระ
เมษายน	ทำหิน (รับเทียมตา ลากพระเดือน 5 บรรพชา สามเณรภาคฤดูร้อน หลวงพ่อเดิม)
พฤษภาคม	ลอยแพ ตะเคี้ยว ตายายย่าน วัดท่าคุระ วันลูกโหนด-มโนราห์สึงพระ วันพ่อท่านธรรมโฆษ
มิถุนายน	-
กรกฎาคม	-
สิงหาคม	มินิมารathon กระแสดินธุ์ มหกรรมกีฬาพื้นบ้านปากอ
กันยายน	-
ตุลาคม	-
พฤศจิกายน	ตักบาตรเทโว กระแสดินธุ์ ลากพระแข่งเรือหางยาว เกาะใหญ่ แข่งเรือหางยาวคูดูด ลากพระทางน้ำ
ธันวาคม	-

20

29 กุมภาพันธ์ 2555 วาระพลเมือง “สงขลาพอเพียง”

ในการประกาศความสำเร็จจากบันทึกความร่วมมือ 12 ภาคี พศ.ดร.พงศ์เทพ สุธีรัฐติ จาก สจรส.มอ. กล่าวถึงพัฒนาการก่อนมาสู่สงขลาพอเพียงต่อจากนั้น นพ.ธีวัฒน์ กรศิลป์ จาก สปสช. กล่าวว่อาจคพพทำให้เกิดการร่วมมือ โดยเอ็มโอยู ทำให้เกิดความพอเพียงตามมา จากความตกลง 11 ข้อ 12 องค์กร มาทำงานร่วม

“หลายเรื่องทีไปเกี่ยวข้อง หรือแม้แต่ข้อ 7 ที่กล่าวเรื่องผู้พิการ ก็มีการทำความเชื่อมโยงกับหน่วยงานเกี่ยวข้องเมื่อมีโอกาส ในนามภาครัฐต้องร่วมมือ เพื่อให้เกิดสิ่งต่างๆ ทีคาดหวัง”

นายวิญญู ลิทธิเชนทร์ ท้องถิ่นจังหวัดสงขลา กล่าวว่า การให้บริการสาธารณะ มีภาคส่วนราชการมาเติมเต็ม ทำกันมาเรื่อยๆ แต่ความเป็นมนุษย์ทุกคนมีสิทธิ์มีเสียงและต้องจัดการตนเองได้

“ขบวนการสงขลาพอเพียง คิดโดยนอกระบบราชการมาเป็นหลัก โดยเฉพาะตั้งแต่สมัยผู้ว่าสมพร ใช้บางอย่าง พยายามทำให้ขบวนการตรงนี้ผสมผสาน สามารถช่วยตนเองและสังคม เป็นแนวหลักสอดคล้องกับหลักของพระเจ้าอยู่หัวแต่ต้น แต่การขับเคลื่อนอาศัยภาครัฐอย่างเดียวไม่ได้ ใครขับเคลื่อนลำพังไม่สมบูรณ์ ทุกฝ่ายต้องมีส่วนที่สำคัญคือทำอะไรให้สองส่วนมาหนุนเสริม ไม่ใช่มาปะทะ ต้องอยู่ร่วมกัน เอาพลังมารวมกัน”

นายวิญญูกล่าวว่า อนาคตในความหมายเขาถือเป็นราชการของชาวบ้าน อันนี้เป็นกลไกที่ใช้นำมาขับเคลื่อน ทำด้วยพลังของรัฐคืองบประมาณ ขณะที่ตัวแทนชาวบ้าน ก็มีบทบาทไปอีกทาง

“ผมจะมีบทบาทที่จะมองตรงนี้ในการขับเคลื่อนสงขลาพอเพียง ในการมีส่วนร่วม ว่าคืออะไรแน่ ในค่านิยมร่วมต้องพูดคุยทดลอง ปฏิบัติ คิดทบทวน จะเกิดชุดความเชื่อใหม่ของคนสงขลา เพราะสงขลาที่มีความเป็นมายาวนาน มีบางอย่างต่าง หรือร่วมกับคนได้ส่วนอื่น แต่สงขลาพอเพียงเราอยากสร้างชุดความเชื่อร่วมกันในสงขลา”

เขามองว่าขบวนการขับเคลื่อนสงขลาพอเพียงต้องไม่ทำไปตามรูปแบบเดิม คืออาจยึด หนึ่ง สอง สาม สี่ เป็นลำดับ แต่เน้นการสร้างความตระหนักรู้ ทำเรื่องนี้ให้คนมั่นใจ เพื่อการแสดงออกอย่างนักการเมืองเห็นว่าจะรับเรื่องนี้ไปอยู่นโยบาย เพื่อนำไปเป็นจุดขายทางการเมืองได้หรือไม่ เพราะหากทำได้ จะเป็นตัวแทนของชาวบ้านได้อย่างแท้จริง สร้างหลักประกันทางการเมืองของแท้หรือคะแนนเสียงถาวร ที่จะเดินทางในสายนี้ต่อไป

นายมนุชาธิป วรกาญจนานนท์ ตัวแทนภาคราชการกล่าว โดยเชื่อว่าถ้าพึ่งพาตนเองเอาปัญญา นำ เงินตาม จิตสำนึกเกิด

“นี่คือกลยุทธ์ให้คนมีจิตสำนึกให้คนเป็นเจ้าของ ความร่วมมือเกิดขึ้น เมื่อเปลี่ยนบูรณาการเป็นความร่วมมือ ใช้คำว่าบูรณาการ

อย่างเดียวไม่สำเร็จ เราเริ่มต้นจากคนมีอุดมการณ์ มีความมุ่งมั่น เดียวกันสิ่งที่ให้สังคมอยู่อย่างมีความสุขคือการเปลี่ยนทัศนคติของคน กรณีคนสงขลา 1.3 ล้านคน จะต้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ”

เขามองว่า กรณีบุพเพตังงานศพที่นาทวี ซึ่งเป็นค่านิยมพอเพียง ทำที่อื่นไม่ได้ เพราะทัศนคติยังไม่เปลี่ยน แต่ให้เอาส่วนที่เริ่มได้แล้ว ขับเคลื่อนไป ก็จะได้เกิดได้ ตอนนี่เริ่มจากนาทวี มาจะนะ ก็ต้องใช้เวลา ซึ่งแน่นอนว่า เกิดประโยชน์ ไม่ต้องสิ้นเปลือง ไม่ต้องใช้กำลัง ใช้ทรัพยากร เมื่อเข้าใจ ทำได้ ก็เผยแพร่ มาประเมินผล ซึ่งเมื่อทำ แล้วสรุปผล

“ค่านิยมร่วมเป็นเรื่องของความคิด ถ้าเข้าใจว่าค่านิยมคือ ทัศนคติของท่าน ไม่ตรงไม่เป็นไร แต่มีทัศนคติของสงขลาว่า จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขไม่เบียดเบียนกัน ขณะที่ทุนนิยม ทั่วโลกเข้ามา ขอให้ผู้นำที่ดี นำมาสู่การเปลี่ยนแปลงได้ ซึ่งคนสงขลามีทัศนคติ ยอมรับซึ่งกันและกัน เป็นจุดเด่นซึ่งนำมาสู่การเปลี่ยนแปลงค่านิยม”

นางพูนทรัพย์ ศรีชู ตัวแทนภาคประชาชนกล่าวว่า วาระ พลเมืองสงขลาพอเพียง มีการทำแผนสุขภาพ 14 เครือข่าย มีการ ทำนโยบายสาธารณะที่เอื้อต่อสุขภาพ

“เราต้องการสงขลาเป็นอุตสาหกรรมเกษตร และการท่องเที่ยว เราจะทำวิสัยทัศน์ของสงขลา ในปี 2020 ร่วมกับมูลนิธิเรา รักสงขลาเฉลิมพระเกียรติ ธรรมนุญกลางกองทุนตำบลพิจิตร เราสนับสนุนให้ตำบลจัดการตนเอง เพิ่มทุนการจัดการสังคมให้ตำบล เอาข้อบัญญัตินี้เข้าไป อบต.”

เขากล่าวถึงธรรมนูญลุ่มน้ำภูมิ ที่ได้กำหนดกติกา ข้อปฏิบัติ ได้จัดสรรทรัพยากร เศรษฐกิจ สังคม การเมือง ภูมิปัญญาลุ่มน้ำ ไม่ทำลายสุขภาวะ ตกลงร่วมกัน สร้างจิตสำนึกในการดูแลทรัพยากร ใครมาทำอะไรที่ลุ่มน้ำภูมิ ต้องมาฟังชาวบ้านในลุ่มน้ำภูมิ และ ธรรมนูญลุ่มน้ำ

กรณีการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคาบสมุทรสทิงพระ โหนดนาเล ดำเนินการโดยชุมชนคาบสมุทรสทิงพระ มี 14 ตำบล มีการกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวได้ดำเนินการและพัฒนาเป็นรูปธรรม มีอุทยานอาหารเพื่อสุขภาพ พัฒนาข้อมูลผู้ผลิต ของเครือข่าย โดยจะมีตรารองรับมาตรฐานของอาหารสุขภาพ มีการผลิตฐาน ข้อมูลลงเว็บไซต์ ใช้แบรนด์สงขลาพอเพียงร่วมกับวัดคลองแห ด้านการจัดการภัยพิบัติ การนำร่องในเรื่องสร้างความร่วมมือ ในลุ่มน้ำอุ้ตะเกา มีหลายภาคส่วน สร้างตัวแบบการรับมือภัยพิบัติ

มีหน่วยงานเกี่ยวข้องมาร่วม มีการทำ
เครือข่ายครอบครัวเข้มแข็ง สร้างกลไก
ศูนย์พัฒนาครอบครัว ฯลฯ

อาจารย์จ่านง แรกพินิจ กล่าว
สรุปว่า 5 ปีที่ผ่านมา ทุกวันที่ 15 ของเดือน
มีคนกลุ่มหนึ่งมาทำงานในนามสงขลา
พอเพียง ทำให้การพัฒนามาถึงการทำ
งานตรงนี้ คนทำงานดังกล่าว ทำอย่าง
ไม่เป็นทางการ โดยมีการพูดกันมาตลอด
ทำอย่างไรให้ภาคประชาชนได้มามีส่วน
ร่วมในการพัฒนาจังหวัด และดูว่าต้อง
ทำอะไรบ้าง

“ในขณะทำงานของเรา มีการ
ลงไปหาคนนั้นคนนี้ เราไปสื่อสารกับคน
มี 2 กลุ่ม คือ ผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญทั้งหลาย
หรือภาคราชการ ที่รู้เฉพาะเรื่อง

กลุ่มผู้ที่ต้องตัดสินใจเชิงนโยบาย เป็นกลุ่มที่บอกว่าจะเอา
หรือไม่เอา ทำหรือไม่ทำ ไม่ใช่เราอยากทำ แต่ลงไปแล้วไม่ทำ”

อาจารย์จำนงบอกว่า คนตรงกลางจึงไม่ยุ่งเลย เขาเคลื่อนกันเอง แต่เราจะสื่อสารระหว่างคนสองกลุ่มนี้ให้ได้

ที่ผ่านมา สองฝ่ายเข้าใจไม่ตรงกัน เราจึงทำหน้าที่สื่อสารเป็นตัวกลางในการปฏิบัติทั้งหลาย ต้องลงไปในหลายหน่วยงาน เพื่อที่จะประสานให้เกิดความร่วมมือ เชื่อมโยงมุมมองต่างๆ ของฝ่ายปฏิบัติให้ตรง และเราทำเสียเอง หากสองฝ่ายไม่พร้อม

“อย่าไปยุ่งกับเครือข่ายที่มีอยู่แล้ว อย่าเอาของเขามาเป็นของเรา เราทำหน้าที่สื่อสาร ตัวกลางช่วยเจรจาต่อรอง ซึ่งหน่วยงานใดยากนำต้นแบบไปใช้ ต้องศึกษาให้ดี ไม่ใช่เอาส่วนต่างๆ มาประกอบ และสิ่งที่เราทำตรงนี้วันนี้ น่าจะขยายผลไปสู่ส่วนอื่นของประเทศไทยได้”

นายพิทักษ์ บำรุงชาติ ตัวแทนจากเครือข่ายผู้พิการ กล่าวว่า เราสร้างตระหนักรู้สังคมในการอยู่ร่วมกันระหว่างคนปกติกับคนพิการ ให้ทุกคนร่วมกันในสิ่งเดียวกัน เราต้องการให้เมืองนี้อยู่ร่วมกันได้อย่างอยู่เย็นเป็นสุข องค์กรคนพิการ ร่วมกับภาคีเครือข่าย ปีที่ผ่านมาเราให้สถานที่สาธารณะในสงขลาเป็นตัวอย่างให้ทุกคนอยู่ร่วมกัน เรามีพื้นที่ตัวอย่าง ที่มหาวิทยาลัย รพ. และสถานที่ราชการบางแห่ง

การเสวนาคนสงขลาจับเข้าคุยกัน ก้าวสู่การเป็นจังหวัด
จัดการตนเอง นำโดยนายพิชัย ศรีใส และนายบัญญัติ วิเชียรศรี
นายพิชัยกล่าวว่า การเคลื่อนไหวนี้ต้องคิดถึงรากเหง้า โดยการ
ที่มานั่งล้อมวงคุย แสดงถึงความเป็นสงขลา นำสงขลาไปสู่ทิศทาง
เป้าหมายสงขลาพอเพียง

“ความเป็นสงขลา มีสภาพพิเศษ คือการหันหน้าเข้าหากัน
ไม่ทำร้ายกัน การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน”

นางพิชชา แก้วขาว ตัวแทนภาคประชาสังคมกล่าวว่า 14 เรื่อง
ที่คนสงขลาทำเป็นพลังที่เคลื่อนไหวอยู่ข้างล่าง คนขับเคลื่อนตัวจริง
คือประเด็น มีพระเอก นางเอกตัวจริงอยู่ในพื้นที่ แต่การขับเคลื่อน
แบบไหน ก็ต้องช่วยบอก คนแกนกลางและขับเคลื่อน ต้องมาคุยว่า
ทำอะไรร่วมเพื่อสงขลาพอเพียง

นายเสรี สีหะไตร รอง ผวจ.ปัตตานีกล่าวว่า ติดตามสงขลา
พอเพียงมาตลอด แม้ว่าจะย้ายไปปัตตานี

“ที่ผมมาร่วมงานแต่แรก เพราะมีความคิดในหัวใจ แต่อาจ
หลงทางไปบ้าง เศรษฐกิจพอเพียงสำหรับผมคือระเบิดจากภายใน
ทำด้วยจิตวิญญาณไม่ใช่แพชชั่นหรือเสนอหน้า ทั้งหมดต้องเกิดจาก
จิตสำนึกภายใน เพื่อเกิดประโยชน์แต่ตัวเองและเพื่อนมนุษย์”

สงขลามีปัญหาเยอะแยะหลากหลายมิติ ยั่ววนกับคำว่าพอเพียง เราเห็นคนขับรถเบนซ์ผ่านหน้า กิเลสเกิดขึ้น แต่ทั้งนั้นอยู่ที่ตัวเรา พระพุทธเจ้าว่า ทุกอย่างอยู่ในใจ สวรรค์อยู่ในอก นรกอยู่ในใจ ตามเชื่อถือศรัทธา เป็นหลักสูงสุดของมนุษย์ ถ้าไม่มี ไปไม่รอด สิ่งไม่ดีไม่งาม ยั่ววน ต้องบังคับตัวเองด้วย ศีลธรรมแห่งชีวิต จะลึกซึ้ง เมื่อความเชื่อ ศรัทธา เกิดหลักของอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา อุปสรรคขวางกั้นเยอะ

“เราไม่ได้ทำเพื่อจิตอาสา แต่ทำด้วยจิตวิญญาน

ถ้าเราไม่ได้เริ่มตัวเองแบบนี้ ก็ลำบากนี่เป็นหลักการชีวิต ทำด้วยจิตวิญญาน ไม่ใช่แค่จิตอาสา ไม่ต้องกลัว ถ้าเชื่อในบาปบุญ ที่ทำ การทำบุญที่ยิ่งใหญ่คือทำเพื่อมวลมนุษยชาติโดยเฉพาะคนที่ไม่มีโอกาส ต้องยื่นมือลงไปช่วย คำว่าเพียงพอ คือทำให้ทุกคนมีชีวิต พอเพียง โดยเราเป็นแบบนั้นและไปช่วยคนอื่นให้มีชีวิตในแนวทางนั้น”

จะทำอย่างไร อะไรต้องฟังเสียงประชาชน ไม่ใช่เฉพาะฟัง ตอนเลือกตั้ง ความคิดที่ว่าภาครัฐ ประชาชน ต้องเลิก ที่เหลือมีแต่ ประชาชนคนไทยทั้งสิ้น ต้องกำหนดทิศทางชัดเจน หันหน้าเข้าหากัน ให้ประเทศ หรือย่อมาแค่สงขลา ให้เจริญมั่นคง ใครที่เหยียบย่าง

มาสงขลา ต้องถือว่าตนเป็นคนสงขลา ต้องช่วยกันพัฒนา ให้เกิดขึ้น
ในสงขลา

“ผมอยากให้ข้อคิดสำหรับข้าราชการต้องลงไปหาปัญหา
ไม่ใช่รอปัญหามาหาเรา เราเป็นประชาชนคนหนึ่ง เมื่อเกษียณ
เราเป็นประชาชนคนหนึ่ง แขนงต่างๆ ประชาชนต้องเป็นผู้ก่อ
มีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ผมเห็นป้ายที่บอกว่า เราไม่ต้องการคนที่มี
ตำแหน่งมาแล้วไป ซึ่งถ้าเราต้องการให้ที่ไหนแข็งแกร่ง ต้องให้
ประชาชนมีส่วนร่วมสำคัญยิ่งในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ ที่ผ่านมามักกำหนดโดยราชการ โอกาสที่ประชาชนไปชี้ขาด ยิ่งไปเจอผู้มี
อำนาจที่ไม่เข้าใจ ก็จบ”

นายสวัสดิ์ มีแต่ม พัฒนาการ จ.สงขลา กล่าวว่า ปัญหาใน
หมู่บ้านมีหลายตัว เศรษฐกิจร่วง สังคมร้าย การเมืองแรง สิ่งแวดล้อม
มันร้าย เหล่านี้ชุมชนต้องรู้ ต้องพัฒนาคนทุกเพศทุกวัย ให้ลุกขึ้น
มาดูแลชุมชน พัฒนาทุนที่อยู่ในชุมชน สร้างคนด้วยความซื่อสัตย์
เห็นอกเห็นใจ ใช้คุณธรรม 5 ประการ

คนสงขลา มีระบบการดูแล บริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี
อีกอย่างมีผู้นำที่ดีอยู่ในหลายระดับ

นายชิต สง่ากุลพงศ์ จากมูลนิธิชุมชนสงขลา กล่าวว่า มูลนิธิชุมชนสงขลาเราไม่มีเงินไปแจกจ่าย เหมือนมูลนิธิอื่น เป็นแนวคิดใหม่สำหรับประเทศไทย แม้เกิดขึ้นมานานแล้วในโลกนี้ ในต่างประเทศมีมากกว่าห้าสิบปี มูลนิธิชุมชน เป็นญาติที่ไม่มีใครคบหา เพราะไม่มีเงินแจกให้ใคร แต่มูลนิธิชุมชนซึ่งโตขึ้นมาในช่วงหลัง ทำให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา มองว่าทุนทางสังคมมีอยู่มาก บทบาทภาครัฐ ประชาสังคมที่มีอยู่ ทำหน้าที่พัฒนาชุมชนตัวเองอยู่

“แม้เป็นญาติที่ไม่มีใครคบหา แต่มูลนิธินี้เปิดกว้าง ผมทำงานมาหลายอย่างมีข้อจำกัดในการทำงาน แต่พอมาทำมูลนิธิ มีโอกาสมากกว่าแนวคิดนี้เองทำให้สังคมเชื่อมกันและขับเคลื่อนไปได้ เราอยู่ในช่องว่างเหล่านี้เอง”

นายแก้ว โชติธรรมรส เครือข่ายผู้สูงอายุ กล่าวว่า ทำให้สงขลาพอเพียง อะไร ต้องร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมสร้างศรัทธา ร่วมนำสงขลาสู่พอเพียง

คำว่าพอเพียง ต้องพอดี พอมี พอกิน พอใช้ สู้ความหมาย ความพอเพียง, ชาวบ้าน ราชการ ร่วมประสานสู่ความพอเพียง, ต้องมีจิตสำนึก ไม่ตามใจ คิดอะไรให้มีสุข สนุกและพอเพียง ◦

สงขลาพอเพียง
Songkhla Health Promotion Foundation

วาระพลเมืองเฉลิมพระเกียรติ
เชิญชวนพลเมืองสงขลาทุกคน
ร่วมมือ ร่วมใจ สร้างสงขลา
ไปสู่ความเป็นจังหวัด
“สงขลาพอเพียง”

www.songkhlahealth.org

กศน.ภาคใต้

